

ЮЛИАН СЕМЬОНОВ МАЙОР ВИХЪР

Част 7 от „Щирлиц/Исаев“

Превод от руски: Лидия Вълнарова, 1983

chitanka.info

ВЪВЕДЕНИЕ

Председателят на имперския народен съд Фрайслер беше изгубил контрол над себе си. Не можеше повече да слуша показанията на обвиняемия. Прекъсваше го, чукаше с юмрук по масата и усещаше как от яд му изстиваха краката.

— Вие дори не сте свиня! — крещеше той. — Вие сте хибрид от магаре и свиня! Отговаряйте ясно: от какви подбуди сте се ръководили, когато сте им предавали сведения, представляващи държавна тайна?!

— Ръководил съм се само от едно — от любов към родината — отговори обвиняемият, само от любов към родината!...

— Безсрамник! Нямате право да говорите за любов към родината! Вие нямате родина!

— Аз много обичам родината си...

— За каква обич говорите? Вашето е като любовта на хомосексуалист! А? На кого предадохте тези сведения? Отговорете!

— Този въпрос за вас вече не представлява интерес... Хората, на които предадох сведенията, са извън сферата на вашите възможности...

— Вие сте не само хомосексуален хибрид на магаре и свиня! Вие сте и глупак. В планините на Бавария е вече създадено свръхмощно оръжие за унищожение, което ще сломи враговете на райха!

— Не се залъгвайте с илюзии. Сега е април четиридесет и пета, а не юни четиридесет и първа, господин председателю...

— Не, не сте само глупак! Вие сте наивен глупак! Възмездието настъпва тъй неумолимо, както зората, както изгревът на слънцето, което ще озари нашата победа! Само такива разложени типове като вас не виждат това! Кажете на съда цялата истина — това е единственото, което може да запази вашия вонящ страхлив и продажен живот!

— Повече нищо няма да кажа.

— Давате ли си сметка какво ви застрашава?

— Вече нищо не ме застрашава. Спя спокойно. Вие не спите.

— Изведете този негодник! Изведете го! Противно ми е да гледам това гнусно лице!

Когато изведоха обвиняемия, Фрайслер сложи четириъгълната си шапка, оправя мантията и каза:

— Прекъзвам заседанието до произнасяне на присъдата!

По обед той винаги прекъсваше заседанията за десет минути: председателят на имперския народен съд страдаше от язва и лекарите му бяха предписали не само старателно да пази строга диета, но и да се храни в точно определено време.

Всичко това, станало през март 1945 година, беше една от развързките на историята, започнала миналото лято...

„Съвещанието в полевия щаб на Химлер на 12 май 1944 година беше прекъснато поради повикването на райхсфюрера от SS при Хитлер. Но част от включените в дневния ред на съвещанието въпроси бяха вече обсъдени. Въпросът за преминаването на партийни ръководители от Източна Прусия в нелегалност във връзка с акциите на руските войски беше оставен за следващото заседание, което Химлер насрочи за 24 май.

Беше обсъден въпросът за съдбата на най-големите центрове на славянската култура. По-долу давам запис на разговора по този повод:

Химлер: Една от нашите сериозни грешки, убеден съм в това, беше крайно либералното отношение към славяните. Най-доброто решение на славянския въпрос би било копирането, с известни поправки наистина, на еврейския въпрос. За съжаление доводите ми не бяха взети под внимание, надделя становището на Розенберг.

Калтенбрунер: Аз съм дълбоко убеден, че доброто предложение никога не е късно да се осъществи.

Химлер: Драги Калтенбрунер, пътят към ада е постлан с най-добри намерения. Всъщност аз съм съгласен с вас. Но ако ние бяхме започнали активното, енергично решаване на славянския въпрос преди две години, сега не би се наложило да се готвим за преминаване в нелегалност. Нека погледнем трезво на нещата. Сега трябва да съсредоточим усилията си, за да се помъчим да извършим в максимално кратък срок това, което досега не беше направено.

Калтенбрунер: Мисля, че нашите предложения за пълното унищожаване на огнищата на историческия панславизъм Краков, Прага, Варшава и други такива центрове — ще наложат определен печат и върху възможното (в краен случай) възраждане на тези нации. По своята природа славянинът е не само тъп, но и сантиментален. Видът на пепелищата ще формира по съответен начин бъдещите поколения на славяните. Гибелта на огнищата на историческата култура е форма на духовната гибел на нацията.

Химлер: Всичко това е много красиво. Но армията няма да се съгласи с незабавното унищожаване на всички подготвени от вас по план центрове. Армията не може да воюва в пустиня. Въпросът, ако ние мислим да го решим съгласувано, по всяка вероятност може да се постави така, че унищожаването на центрoвете на панславизма трябва безусловно да бъде извършено или след нашата крайна победа, или, в най-лошия случай, в последните дни преди отстъплението на армията от изброените от вас градове.

Бройтигам: Заслужава да се помисли и за евакуирането на част от най-ценните исторически паметници.

Калтенбрунер: Бройтигам, смешно е да ви слуша човек. Вие сте дипломат, а дрънките глупости. Кому са нужни тия най-ценни паметници?

Химлер: Предложението на Бройтигам заслужава известно внимание. Но към тази точка ще се върнем следващата седмица. За съжаление трябва да ви оставя, приятели. И така, Калтенбрунер, свържете се с Кайтел или Йодл; май че е по-добре с Йодл, той е умен политик, макар че е генерал. Уговорете с него подробностите. Отделете няколко от най-големите центрове съгласен съм с вас: Краков, Прага, София, Братислава...

Калтенбрунер: Братислава е чудесен град, в околностите му става прекрасен лов на сърни.

Химлер: Стига сте ме прекъсвали, Калтенбрунер! Що за дивашки маниер!

Калтенбрунер: Все пак Братислава засега е столица на приятелската ни словашка държава.

Химлер: Понякога не зная как да реагирам на вашите умозаклучения: да се смея, или да ви ругая. Ще скъсам листа на договора със Словакия в оня час, в който за мене това е изгодно. Да не

мислите, че договорът със славяните от която и да било нация може да бъде нещо сериозно?

Калтенбрунер: Значи, аз трябва да получа принципното съгласие на армията за акцията по унищожаването на тези центрове?

Химлер: Да, непременно, иначе в генералния щаб ще вдигнат вой. Защо са ни излишни кавги! Всички сме до смърт уморени от кавги. Довиждане, приятели...

Бройтигам: Всичко хубаво, господин райхсфюрер.

Калтенбрунер: Довиждане, Хенрих, забравихте си писалката.

Химлер: Благодаря, много съм свикнал с нея. Швейцария прави чудесни писалки. Bravo! «Монблан» е в пълния смисъл голяма фирма...“

„Както ми стана известно, Калтенбрунер вече се е договорил с Иолд за съвместна (с гестапо, SS, SA и армията) акция за унищожаване на най-големите центрове на славянската култура. Всички по-нататъшни решения по този въпрос ще се помъча да предам в Берн. Подробностите за явката и паролата уговорете чрез свързка. Максим Исаев. Берлин, 19 май 1944 година.“

Тази шифровка се получи от Швейцария в Генералния щаб на Червената армия на 21 май 1944 година. Още същия ден тя беше предадена по специални куриери на всички командущи фронтове.

След седем дни в разузнавателния отдел на щаба на фронта бяха приложени и документи със следното съдържание: „Военноразузнавателна група от трима души: ръководител Вихър, заместник по разузнавателната работа Коля и радист-шифровчик Аня, командировани от Генералния щаб на РККА за изпълнение на специалната задача, извършиха подготвителна работа по въпросите, свързани с паспортния режим в генералгубернаторството, и поспециално в Краков; уточнени са легендите, шифрите, времето и мястото на радиовръзката.

Задачи на групата: да се определят начините, времето и хората, отговорни за унищожаването на Краков.

Действията са уточнени с ръководителя на центъра по изпълнението на специалната задача полковник Бородин...“

В тънката папка заедно с другите материали по операция „Вихър“ имаше и едно листче със следното съдържание:

„Днес 8 юни 1944 година в 23 часа и 45 минути в петдесет и седми квадрат стана спускането на тримата парашутисти. Поради ниската облачност и силния вятър е възможно леко отклонение от набелязания район. Капитан Радионов.“

Летецът Радионов беше прав в това, че облачността беше ниска и вятърът силен. Не беше прав в друго: отклонението от определения район се оказа твърде голямо. Групата се приземи на седемдесет и пет километра от набелязаното място. Вятърът разпръсна парашутистите в различни страни. На белите светлилки на Аня не отговори никой нито с червени, нито със зелени. Земята беше необичайно студена за лятно време. В локвите се образуваха дъждовни мехури. В гората миришеше на есенни листа. Някъде далеч виеха кучета. Аня зарови парашута, комбинезона и радиостанцията, след това се среса, изми ръцете си в една локва и тръгна на север.

ПОПКО

На разсъмване Вихър излезе на някакво шосе. По асфалта блестеше млечна роса като първа есенна поледица. Облаците се вдигнаха и сега вече не се разкъсваха като нощес, набодени по върховете на дърветата. Беше много тихо, както бива в ония мигове на разсъмването, когато нощта все още се мъчи да се пребори със зората.

Вихър вървеше по черния път край шосето. Мокрите листа меко докосваха лицето му и той всеки път се усмихваше. Баща му беше посадил дръвчета около къщата им. Отнякъде беше донесъл фиданки от американски орех — широколистно, изумително красиво дърво. Когато двете фиданки се хванаха и започнаха бурно да растат нагоре и нашироко, връщайки се вкъщи, баща му се спираше и се поздравяваше с дръвчетата като с хора, докосвайки нежно големите им листа. Ако някой забележеше, че той стиска листата, сякаш стиска човешки ръце, баща му се преструваше, че ги опипва, а ако не го виждаше никой, стоеше дълго и разговаряше с тях тихо и ласкаво. Дървото, което растеше по-ниско и по-нашироко, за него беше жената, а по-високото — мъжът...

Спомените не пречеха на Вихър да мисли. Те минаваха бавно пред очите му. Мислеше за онова, което тази нощ се е случило с другарите му. Прехвърляше всички възможни варианти — най-напред лошите, а после, постепенно, най-благоприятните за членовете на групата му.

„По всяка вероятност вятърът ни е пръснал — мислеше Вихър. — Ако е имало стрелба, би трябвало да я чуя, защото вятърът ме носеше, а те скочиха първи, следователно, те са се приземили в онази посока, откъдето духаше вятърът.“

Спря се внезапно и замря. Асфалтът пред него беше преграден с два реда бодлив тел, който стигаше непосредствено до граничната бариера. Край бариерата крачеше немски часовой. В края на гората тъмнееше караулна будка. Коминът бълваше кълбета синкав дим, който се стелеше по земята: вероятно в момента разпалваха печката.

Вихър остана неподвижен няколко секунди и усети как цялото му тяло постепенно се сковаваше от тежко изпълващо го напрежение. После започна бавно да прикляква. Познаваше гората. Още като дете беше разбрал, че в гората нищо не се забелязва така, както рязкото движение. Звярът бяга през гъсталака и се вижда, но замре — ли изчезва. Изчезва, докато отново не се издаде с движение.

Вихър легна на земята, притаи се и остана така около минута, а след това започна пълзешком да се изтегля. Навлезе в гъсталака, обърна се по гръб, запали цигара и се загледа в причудливата плетеница на черните клонки над главата си.

„Изглежда, че съм стигнал до границата между райха и генералгубернаторство Полша. Иначе откъде ще се вземе тази граница? Вероятно ние сме се приземили много по на запад от Краков и значи, гъмжи от патрули. Мръсна работа!“

Вихър извади картата, разстла я на тревата и подпрял глава на ръката си, със стисната в нея цигара, започна да бележи с нокътя на малкия си пръст шосетата, които излизаха от Краков: едно на изток, друго — към Закопане, трето — към Силезия, четвърто — към Варшава.

„Точно така. Това е пътят към Силезия. На километър отгук е територията на третия райх... Трябва да се върна най-малко седемдесет километра.“

Вихър извади от джоба си шоколад и лениво започна да го дъвче. Пи от манерката малко студена вода и запълзя по-навътре в гъсталака, като от време на време спираше и се вслушваше в утринната крехка влажна тишина.

Вихър определи вярно, че пред него е границата и съвсем точно предположи, че тук има повече патрули и постове. Но, естествено, той не можеше да знае, че вчерашният полет на техния самолет беше засечен от пеленгаторните съоръжения. Нещо повече, беше точно посочено дори мястото, откъдето „Дъгласът“ пое обратен курс. Затова шефът на краковското гестапо нареди на началника на отдел III-A да прочистят гората в района на квадратите, в който се предполагаше, че червените са хвърлили товар или парашутисти.

Вихър ту се изкачваше, ту се спускаше из тъмния и прохладен гъсталак. В гората беше звънливо и тихо. Пътеката беше отдавна обрасла, но въпреки това добра, твърда и неизровена от дъждовете.

Вихър пресметна, че ако продължи с такава крачка, утре вечер ще бъде съвсем близо до Рибни и Злобнув. Реши да не влиза в селата, макар че говореше полски твърде добре.

„Не си струва — помисли той, — току-виж, че ме проследят. Не ми е особено известна тукашната обстановка. По-добре да блъскам десетина километра повече. Все едно, компасът ще ме оправи.“

Когато излизаше на някоя полянка, той отново притихваше и дълго се вслушваше в звуците на гората. Едва след това заобикаляше поляната.

Привечер почувства тежка умора. Не изминатите четиридесет километра бяха причина, а това, че вървеше през гората със затаен дъх, мълчаливо; всяко дърво враг, всяка полянка — клопка, всяка река — бодлив тел.

„Гадна работа — тъжно помисли Вихър за тази тиха гора, — расте си и пет пари не дава, че има война. Дори върховете ѝ не са повредени от снаряди. Няма и опожарени места. За опожарената гора ти е жал. Попаднала в човешкия огън, тя страда, без да има за какво. А тази е щастлива, тиха, пълна с пчели и никак не ми е жал за нея.“

Когато се стъмни, той се отклони от горската пътека и тръгна по мокрия мек мъх някъде надолу, където шумеше реката. Реши да пренощува край нея. Колкото по-надолу слизаше, толкова по-трудно му беше. Нагази в мочур. Реши да светне, но размисли и се отказа — светлина в гората — всичко може да се случи.

Започна да се изкачва обратно нагоре към пътя. Падна, намокри си коленете и се ядоса, защото разчиташе утре да стигне в Рибни, а е глупаво да влезе в селото с изкаляни панталони — веднага ще се забележи, че идва от гората. Дълго чисти с брезови листа елегантните си тъпоноси обувки, износени дотолкова, че да не изглеждат нови: при задържане гестапо разглежда всичко най-подробно — в това те са майстори, а новите вещи са винаги подозрителни. Провери по картата къде би трябвало да се намира сега, и тръгна нагоре вляво от пътеката.

Без да пали огън, той се настани под голяма топла елха изтегна се и неусетно заспа тежък сън с кошмари.

Събуди се като от удар: стори му се, че до него някой диша. Той дори ясно разбра, че човекът е хремав, защото при всяко дишане носът му смъркаше.

КОЛЯ, ИЛИ ГРИШАНЧИКОВ

Той живееше в лагер за лица, които се евакуираха от „болшевишкия терор“.

Всъщност той повече от другите се въртя около мястото на приземяването — най-напред на малки кръгчета, след това на все по-големи и по-големи, но безрезултатно. Не откри никаква следа от другарите си.

Рано сутринта Коля излезе на някакъв междуселски път. Близо до разклона имаше малък параклис. На чисто бялата стена беше закован голям кафяв кръст, на който беше нарисуван разпънатият Христос. На поличката под кръста имаше чаша, в която догаряше свещ. В утринния здрач пламъкът ѝ трептеше неспокойно.

„Чужбина! — изведнъж помисли Коля. — Аз съм в чужбина! Как гледахме ние на Васката, когато пристигна с родителите си от чужбина! Той пристигна от Полша през тридесет и осма. Смешно: съчиняваше небивалици, а ние му вярвахме. Казваше, че се е къпал в гутаперчово море. Можеш да плаваш, дори и да не знаеш: «Водата те държи — казваше Васката. Специална, американска вода.» Не го и биехме, защото е бил в чужбина.“

Коля трепна, когато чу зад гърба си кашлица. Обърна се. На вратата стоеше старица. Тя прикриваше с ръка голяма току-що запалена свещ.

— Добро утро, пани — каза Коля.

— Добро утро, пане, добро утро. Старицата закрепил новата свещ в чашата. Вятърът близна пламъка, той се люшна, изпука два-три пъти и изчезна. Коля извади запалката и я поднесе до свещта.

— Благодаря, пане.

— Няма за какво.

— Панът не е ли поляк?

— Руснак съм.

— Разбира се по произношението. Да не сте от лагера в Медови Пришлици?

— Не. Какъв лагер има там?

— Там живеят руснаци, които са избягали с немците. Там всеки ден пристигат много хора.

— А на мене ми казаха, че този лагер е край Рибни...

— Излъгали са пана.

— Бихте ли ми посочили как се отива дотам?

— Ще ви покажа, защо да не ви покажа — отговори старицата и коленичи пред разпятието. Молеше се тихо като произнасяше бързо, само с устните си, беззвучни думи. От време на време млъкваше, подпираше се с ръце на пода и ниско се кланяше.

Коля гледаше старицата и си спомняше за баба си, леля на майка му. Тя беше набожна и като малък Коля много се срамуваше от това.

Полячката се изправи и каза:

— Да вървим, ще ви покажа как да стигнете до Медови Пришлици.

Коля извади от джоба си пакет немски сухар и каза:

— На, майчице, вземи. За внуците.

— Благодаря, пане — отвърна старицата, но ние не ядем немско...

Тръгнаха със старицата по пътя, който се виеше през нивите. Далече на юг се извишаваха планините. Те тънеха в лилава сутрешна мъгла. Когато Коля и старицата се изкачиха на хълма, пред тях се откри широк простор. Гледката беше красива — сини гори разсичаха полетата, стърчаха островърхи покриви на църкви, които изглеждаха като играчки и се виждаха от много километри, защото въздухът беше прозрачен като водата на малки поточета в ранно утро, виждаше се като под микроскоп всяка песъчинка. Само от време на време полъхва вятър, докосва водата, размътва я и тогава песъчинките изчезват, остава жълта пясъчна маса. А след това изведнъж настава тишина, вятърът излита нагоре и пак се вижда всяка песъчинка — лежи и си ги гледай. Така и сега. От времена време появяваше вятър, гонеше бързите сиви облаци, покривите на църквите се скриваха, но не за дълго. Виждаха се червените керемидени покриви на къщите. Виеше се дим. Кукуругаха петли. Настъпваше утрото.

— Толкова ли са страшни болшевиките, че панът бяга от тях? — попита старицата.

— Търся годеницата си. Тя замина със своите родители. Всички заминаваха, и те заминаха.

Възрастната жена погледна Коля и каза:

— Панът знае ли, че сакото му е скъсано на гърба?

— Зная — отвърна Коля, макар че не знаеше за това — вероятно го е скъсал в гората.

— Немците обичат спретнатите панове — каза тя и внимателно огледа Коля.

— Аз също обичам спретнатите хора — отговори той. — Ще ида там и ще го зашия.

От пътя се отделяше пътечка, която водеше към малката къщурка близо до гората.

— Аз съм насам — каза жената. — Довиждане, пане.

— Всичко хубаво. Благодаря, пани. Вие специално за свещта ли ходихте в параклисчето?

— Не, идвах си от Краков. Синът ми е там в затвора.

— За какво?

— За разни работи — отвърна тя. — Имаше приятели... А после те станаха партизани...

— Ако искате, мога да дойда да ви помогна в домакинството — каза коля. — Оттук нали не е далеч до лагера?

— Около пет километра. Не се безпокойте. Имам двама внуци, оправяме се. А сакото си зашийте, немците не обичат немарливите.

В Медови Пришлици стар немец в измачкана военна униформа водеше разпита на Коля. Въртя го около четири часа. После го накара подробно да опише историята си. Взе му паспорта и го затвори в малка килия без прозорец. Заклучи секретната брава и угаси лампата. Коля остана в пълна тъмнина и почна да анализира изминалия ден.

Коля знаеше за лагерите, в които се групираха хора, отстъпващи заедно с немците. Такива лагери започнаха да се организират едва преди три-четири месеца и затова все още не бяха успели да получат немската акуратност — текуществото беше огромно, лагерният персонал беше не особено квалифициран, защото в тези лагери се събираха хора, верни на фашистите: полицаи, общински служители, търговци. Проверката беше повърхностна — немците не успяваха

задълбочено да се занимават с явните врагове, камо ли с тия, които им лакейничеха.

Коля пресметна, че с документите, които притежава, положително ще издържи проверката. Надяваше се след проверката да бъде изпратен на работа и по такъв начин да се легализира, а това винаги е най-важното в работата на разузнавача. От материалите на Генералния щаб знаеше, че хората, преминали през тези лагери, се изпращат предимно по строежите на отбранителни съоръжения без конвой и се ползват със свободно жителство като цивилни граждани.

„Разбира се, има известен риск — мислеше той, разтривайки коленете си, — но рискът с разумен. Във всеки случай по-разумен, отколкото да стърча в Рибни на площада пред църквата или да спя в гората. Играя вабанк, но имам коз и зная психологията на моя противник в подобна ситуация. Вратата на този лагер не се охранява. Само пред една от бараките, в която държат петнайсетина души новаци, за обикновена и неизбежна проверка двама инвалиди за пазачи.“

В тъмнината трудно се следи времето. Струва ти се, че се влачи като стара кранта. Най-напред в тази непрогледна тъмнина ти се иска да се движиш, след това неусетно бавно се вцепеняваш, усещаш остра умора и най-после започва да ти се спи. Но не можеш да заспиш и се бориш с мъчителната дрямка. След това започва слуховата халюцинация, а после виждаш светли линии и си мислиш, че през процепите прониква светлина, а всъщност по такъв начин залива очите ти тъмнината.

„А може би си струваше да почакам още два дни и след това да ида на срещата при църквата? — мислеше Коля. — Но това щеше да е пълно бездействие. С моя полски език щеше да бъде глупаво два дни да се мъкна по тукашните места без връзка. А да седя в гората би означавало напразно да губя време. Така има известен шанс. Шансът трябва да бъде мой. И няма защо да нервнича. Всичко това е от тъмнината. Трябва да мисля как ще се живее по-нататък. И толкова. Няма защо сам себе си да плаша. Това е глупост. Не рискът и не случаят, и не предателството погубват разузнавача. Разузнавачът може да бъде погубен само от едно — от страха.“

Държаха го в тъмната килия, както му се стори, не по-малко от десет часа. Не се излъга. Беше проседял дванайсет часа. Старецът офицер, който го разследваше, му каза:

— Сега вървете в бараката, можете да спите. Проверяваме документите ви. Няма как — войната си е война.

— Аз и не възразявам — каза Коля, — но някак си е обидно, държите се с мене като с враг. От тъмнината очите ме заболяха.

— Нищо, нищо... Вървете в бараката, утре всичко ще се оправи... Часови, отведете този господин в зоната!

Часовият го доведе до бодливия тел и оттам го пусна сам.

Когато Коля минаваше през тъмния двор към бараката, над чийто вход висеше син фенер, някаква сянка се мярна край съседната барака. И неочаквано се чу тих, поразително познат глас:

— Санка!

Коля се залепи на вратата и без да се обърне, влезе в бараката.

— Санка — тихо повтори гласът в тъмнината. — Ти луд ли си?

Приближи се още млад, но с побелели коси човек. Коля лениво го погледна и спазъм сви гърлото му. Пред него стоеше Степан Богданов, приятелят му от Москва, от трийсет и седма квартира. Той беше изчезнал безследно през 1941 година — така казваше баща му.

— Припознавате се — каза Коля, бъркате ме с някого. Аз не съм Саня, аз съм Андрей. Лека ноц...

— Чакай — каза Богданов и хвана Коля за ръкава. Не се прави на луд, чуваш ли? Не се прави на луд!

АНЯ

Тя стигна в Рибни на третия ден по мръкнало. Отъркала в праха на пътя вълнената си жилетка, омацала лицето си с кал и превита като болна, със слюнки на устните (немците не закачаха налудничавите), бавно мина през голямото село: отначало по околните пътища, по крайните улички, а след това през центъра, край църквата, край двуетажната каменна сграда на селското управление, край големия магазин и няколкото пътни знака, поставени на площада. Сините стрелки показваха разстоянието до Краков и Закопане.

Аня излезе от Рибни и през малката горичка тръгна на югоизток към веригата сини карпатски гори. Реши да пренощува в гората близо до Рибни, за да иде на втория ден на площада пред църквата да чака Вихър или сама да се опита да влезе във връзка с Муха — друг изход нямаше, центърът чакаше сеанс.

Тя се отби от пътя и през окосеното жълто-кафяво поле се насочи към гъстата гора. Между брезите стърчаха елхи и хвойна. Гората беше красива, листата звънливо трептяха от повеея на вятъра, който идваше откъм полето. Дълбоко в гората една кукувица по детски отброяваше годините на нечий живот, а ручеят, скрит в пухкавите шубраци, ромолеше своята бърза и неразбираема реч.

Аня реши да преспи на около половин километър в гората, но после навлезе още толкова, защото пламъкът на огъня може да се види от пътя, а дълбоко навътре можеше да разпали голям огън и да се грее край него цяла нощ, да си подгрее вода в малкото немско канче, да разтвори в нея концентрат и да си направи вкусен унгарски гулаш. Вкусен, почти като чорбата, която баща ѝ вареше в тайгата, когато ходеше при него през ваканцията от Тайшет.

Израсла в тайгата сред силни и добри mužiци, Аня умееше да разбира хората изведнъж, от първия момент. Там трябваше веднага да се решава: може ли с тоя човек да се върви през зимната тайга десетина километра до артямовските рудници на кино, или не може.

Аня знаеше, че е хубава, но се отнасяше към този факт спокойно, като добър войник към оръжието. Щом го има — има го. Не бива да злоупотребява с него, когато потрябва — веднага да го използва.

В Ленинград тя се беше влюбила в политрука на техния дивизион. Чакаше да я повика при себе си в блиндажа. Би отишла, без да се замисли. Но политрукът все не я викаше, само когато я срещаше, я плесваше по бузата и ѝ подаряваше коричка хляб. Искаше ѝ се сама да иде и да му каже, че го обича и че иска да бъде с него, но не успя. Политрукът умря от глад — замръзна по пътя от трамвайната спирка до предната линия.

Огънят се разгоря веднага, извиси бели езици към небето, разяри се, запращя с червени искри наоколо, след това се успокои, запляска с жълтите си ръце и започна да топли Аня. Тя обръщаше към него, както това се прави в тайгата, най-напред лявата страна, после гърба, после дясната страна и чак след това се обърна с лице, зажумяла, за да не повреди очите си.

„Явно, идолопоклонниците са били много прави, като са се кланяли на огъня — мислеше Аня. — Напразно са се подвели по християните. Имало е в какво да вярват: наклади си огън и се моли. А аз как си съчинявам... И на гората се моля, на небето, и на реката...“

Събра сухи съчки, пренесе ги до огъня и си направи постеля. Легна, изпъна се, понамести се и почувства, че ей сега ще заспи. С мъка отвори очи, за да погледне дали огънят ще гори през цялата нощ. Беше наклала сибирски огън — намери една скършена елха, окастри клоните ѝ, събра брезова кора и подпали елхата. Само че трябва през всеки три часа да се събужда и леко да избутва напред елхата, за да гори равномерно, без да се пърли цялото стебло.

Аня се загърна в тънкото палтенце и веднага заспа.

ТОВА Е САМО НАЧАЛОТО

„Идиотски сънища“ — помисли Вихър, за да се успокои. Дори не си отваряше очите. Така поне разсъждаваше той, така си обясняваше всичко. Сега в него живееха не мисли, думи или този хремав нос, присънил му се или пък наистина намиращ се някъде съвсем наблизо. В действителност у него сега работеше инстинктът. За да оцелее и победи в гората през нощта, човек трябва да живее преди всичко с инстинкта, а после и с разума. Той, неговият инстинкт, печелеше, печелеше мигове. Сега вместо него решаваше инстинктът: да отвори ли очи, или изобщо да не повярва на това сумтене, или да се обърне уж на сън, но така, че дясната му ръка непременно да почувствува под себе си чантата, в която бяха бомбите и парабелумът. Той винаги поставяше тази чанта от дясната си страна, съвсем близо: много трудно е, когато си сънен, да се справиш с джобовете си — те са някак усукани и докато извадиш оттам оръжието, губиш миговете, които могат да те спасят. Той се обърна уж на сън, като мляскаше с устни. Мляскането на сънен човек той не замисли предварително, то стана въпреки него само по себе си, резултат от последните три години на неговия живот.

Чантата я нямаше, макар че той изигра жеста дясната си ръка точно, отмятайки я далеч напред, в случай че на сън се е размърдал и чантата е останала някъде встрани.

Още по-ясно чу нечие сумтене.

„Сигурно е коза — каза си Вихър, като все още не отваряше очи. — Стои и се ослушва, преди да пресече пътя. Тръгнала е към реката на водопой и цялата изтръпва при най-малкия ветрец.“

Така си мислеше той и разбираше прекрасно, че сега лъже, защото у него вече командваше разумът. В инстинкта има повече истина: земна, жива, честна.

— Здрав сън има това момче — чу той немски говор над главата си.

Вихър отвори очи. Над него се бяха надвесили трима гестаповци. В ръцете на единия от тях, който стоеше малко по-далеч, до пътя, висеше жълтата му чанта.

— Кой сте вие? — попита един цивилен Вихър, когато по обяд го заведоха в краковското управление на гестапо.

Вихър разбра въпроса. Той знаеше немски, но не отговори нищо, само се усмихна раболепно и учудено повдигна рамене. Тогава вторият, висок и сух, този, който държеше чантата при задържането му в гората, слезе от рамката на прозореца, приближи се до Вихър и попита на руски:

— Необходимо ли ви е преводач?

— Аз не разбирам немски — каза Вихър — по-точно, разбирам много малко.

— Началникът на отдела ви пита кой сте вие?

— Аз съм човек — пак така раболепно се усмихна Вихър. Попко, Кирил Авксентиевич.

Високият преведе. Тогава шефът на отдел III-A каза:

— Разкажете за себе си.

— Молят ви да разкажете за себе си.

— Защо не... Готов съм. Аз съм Попко, Кирил, украинец...
Позволете да запуща, че моите ги взеха при обиска...

— Моля.

— Благодаря. Много хубав тютюн. Откъде имате турски?

— Крадем го — усмихна се високият. — После?

— Аз съм от Днепродзержинск, Баща ми сееше разумното и вечното, майка ми беше член на бюрото на райкома. Разстреляха я през тридесет и седма.

— Една минута — каза високият и преведе казаното от Вихър на шефа си.

Вихър забеляха, че немецът превеждаше точно, дума по дума, без да се запъва, без паузи.

— Продължавайте.

— Работих като хамалин, защото, сами разбирате, не ме приеха да следвам. После служих в армията. Предадох се при боевете край Киев, Бях във вашия филтрационен лагер 56/a. След това работих в една мелница. С частите на немската армия отстъпих в Лвов. Сега отивам в Краков, искам да постъпя в железниците.

— Минутка — помоли високият и преведе всичко на шефа.

Той го слушаше, като се усмихваше с ъгълчетата на рязко очертаната си капризна, много красива уста.

— Много добре каза той. Нека разкаже още веднъж историята си, само че по-подробно.

— Роден съм в Днепродзержинск през седемнайсета година. Родителите ми са интелигенти. Майка ми е разстреляна от чекистите, а баща ми беше учител, загина при бомбардировка през четиридесет и трета. Бях хамалин, служих в армията в Киевския военен окръг. Предадох се на немците при Беля Церков. Работих в днепропетровската мелница като помощник-началник на цех. Отстъпих в Лвов с войските.

Шефът изслуша Вихър, махна на високия с ръка да не превежда и каза:

— Хайде, разкажете още веднъж вашата толкова печална история. Все още се чувствате скован и прекалено старателно повтаряте заучения текст.

Високият преведе думите на шефа си, а Вихър през тези секунди, докато му превеждаха това, което и без това беше разбрал, се мъчеше да намери обяснение на въпроса, който още не му задаваха, но непременно ще му зададат: защо в чантата му има пистолет и бомби?

— Не ми ли вярвате? — попита Вихър, когато високият преведе думите на шефа си.

— А вие вярвате ли си? Вярвате ли сам на себе си? — каза високият.

— Не разбирам... — усмихна се Вихър. — Може да помисли човек, че съм извършил нещо лошо. Моят аусвайс е напълно редовен, в чантата ми трябва да се намират характеристиките от местата, където съм работил, подписан от ваши хора...

Той спомена за чантата, като очакваше веднага въпроса за нейното съдържание, но се излъга.

— Добре, добре — каза шефът — чакаме. Повторете историята си, тя с интересна.

— Готов съм да я повторя и сто пъти, но тя няма да стане друга, моята история, колкото и да искам това. Мислите, че ми е много леко да повтарям за напразно загиналата ми майка, за филтрационния лагер, където, откровено казано, не е много приятно? Нима е лесно да се

разказва за гибелта на баща ми, за отстъплението — страшното, гладно отстъпление под бомбардировките с вашите войски към Лвов?

— Искрено съжалявам истинския Попко — каза шефът. Аусвайсът е действителен, ние проверихме. Историята с Попко е също правдива. Но мене ме интересува: какво общо имате вие с господин Попко? Истинският Попко сега живее в Бреслау, на Моцартщрасе 24, в работническото общежитие на фабриката за пиана.

„Грубо работи — реши Вихър. Попко е при нас в затвора“.

— Или той е мой съименник — каза Вихър, — или ви заблуждават. Готов съм на очна ставка.

— Охо!

— Разбира се... Няма от какво да ме е страх, аз съм чист пред вас. Винаги съм бил лоялен към новата власт.

— Слушайте — каза шефът, — виждам с какво напрежение чакате момента, когато ще започна да ви разпитвам за парабелума и бомбите. Вече сте приготвили версия, навярно напълно правдоподобна: пистолета намерих при отстъплението, бомбите — също. Вие сигурно ще започнете да разказвате, че оръжието ви е било необходимо за лична безопасност — всичко това ми е ясно. Няма да ви обърквам главата. Сега ще ви покажа рашута и отпечатъците от пръстите ви по въжетата и коприната.

— Тук има някаква досадна грешка, господин началник.

— Оставете. Хвърлиха ви носес и вие заровихте парашута на два километра от нашите казарми. В тази гора войниците събират дърва. Случайност, не споря, но за вас това се оказа съдбоносна случайност.

— Да вървим — каза високият, — ще ви покажем парашута да го познаете.

— Нямам какво да познавам...

— Стига... Заровихте го под два бора, не е ли така? И мравуняка разрушихте — един голям мравуняк. Вероятно в тъмнината сте паднали право в него.

Вихър почувства как му вдървиха ръцете. Той наистина беше паднал в мравуняк.

— Хайде, хайде...

И те минаха през дълга редица от стаи в една голяма зала. Тук, на излъскания паркет, лежеше неговият парашут, Вихър повдигна

рамене и принудено се усмихна.

— Не е ли ваш? — попита високият. Разбира се, не е ваш?

— Разбира се, не е мой.

— Ясно.

Върнаха се в кабинета на шефа. Той се разхождаше покрай бюрото и говореше по телефона, като притискаше с рамо слушалката към ухото си. Дългият шнур се влачеше след него по пода. Шефът мълком посочи на Вихър няколко листчета с отпечатащи от пръсти. Той по всяка вероятност говореше с жена, защото от време на време се усмихваше и мърдаше веждите си. Вихър погледна листчетата с отпечатащите от пръсти и каза на високия:

— От тия дяволии нищо не разбирам.

— От вас нищо не се и иска. Просто вижте: тук са заключенията на нашите експерти. Това е достатъчно, за да ви разстрелят още днес.

— От такива шеги мравки те полазват по кожата...

— На нас не ни е до шега.

Шефът остави слушалката, запали цигара и като седна в креслото срещу Вихър заговори:

— Слушайте ме внимателно: сега не е първата година от войната, а четвъртата. Времето бърза и ние нямаме възможност да ви държим в ареста и да ви обработваме грижливо. За нас е безспорно, че са ви хвърлили с парашут. Цялата ви история с Попко би била тема за разговор, ако не бяхме намерили съвсем случайно парашута. Продължавайте да ме слушате внимателно: не са изобщо необходими доказателства за вашата вина, за да ви пусна куршум в челото дори само за това, че сте славянин. Сега аз съм въоръженият, а вие не сте само славянин, вие сте руски парашутист. Ще се опитам да поработя с вас. Два дена ще ви помъчат — нямам повече време, а след това или вие ще бъдете сломен, или ние ще ви ликвидираме. Сега ви казах абсолютната истина. Трудно ни е, имаме малко време, а много работа. Решавайте сам какво да правите. Алтернативата на смъртта е една: да работите с нас. Истината, която ще ни откриете, може да бъде достатъчна гаранция за живота ви. И изобщо глупаво е да се опъвате. Играта ви е загубена и колкото и да е обидно, в живота всичко се случва.

Вихър изпука пръстите си.

— Позволете една цигара...

— Пушете, пушете — каза високият, цигарите наистина са хубави.

— Благодаря.

Високият щракна запалката, подаде на Вихър да запали и отиде към прозореца. Седна на рамката и го разтвори. В кабинета нахлу свеж вятър, разходи се по книжата, които лежах на бюрото, надигна ги, повъртя ги и пак ги остави на мястото им. Заплющяха белите пердета, картата на стената изшумоля.

Високият каза:

— Наистина рядък случай. Всичко с ясно от самото начало, няма какво да се доказва.

— Добре — каза Вихър, — добре. Щом съм загубил... загубил съм. Да, наистина аз не съм никакъв Попко. Аз съм майор от Червената армия, от военното разузнаване...

АДВОКАТЪТ ТРОМПЧИНСКИ И СИНЪТ МУ

Както всяка сряда в малкото му горско имение зад Рибни се събираха пан Рогалски, бивш издател на „Жице Краковско“, хер Трауб, немски писател и военен кореспондент при щаба на групата армии „А“ във Вавелската крепост, стар познайник на Кайтел още от времето, когато се ползваше с разположението на имперския министър на пропагандата Гъобелс, и пан Феоктистов-Нимуер, мелез майка му германка, баща му руснак, — много известен актьор, изпълнител на жанрови песни, дошъл на гастроли във войската.

Адвокатът Тромпчински приемаше тези хора в имението си, похапваха, каквото бог дал, пиеха ракия, която Тромпчински взимаше срещу хартия и пера, а след вечеря играеха преферанс.

Синът на Тромпчински Юзеф правеше кафе, а когато баща му отиваше в кухнята да приготви закуски, той го заместваше на зелената игрална маса.

Адвокатът имаше тридесет кокошки. Това се смяташе за цяло богатство. Той поднасяше на гостите си чудесен омлет — рецептата му се славеше не само в Краков. Омлетите на адвоката Тромпчински преди войната бяха известни и във Варшава, и в Париж, където той често ходеше по работа на фирмите, чиито интерес представляваше на всички делови конференции и при търговските договори.

— Господа — каза Тромпчински, като раздаваше картите, — вчера се наслаждавах на Цицерон. Ще си позволя да ви процитирам един малък откъс. — Погледна бегло картите си, вдигна рамене и подхвърли кратко: — Пас. Да, моля... — като полузатвори очи, започна да цитира наизуст: „Ако духовната доблест на царете и изобщо на управниците в мирно време беше каквато е във военно, човешките отношения биха имали гладък и устойчив характер, не би се налагало да се наблюдава нито смяната на едни правителства с други, нито бурни революционни пориви, които променят и помитат всичко. Властта се задържа лесно, при условие че се спазват ония принципи,

под чисто влияние тя най-напред се е създавала. Но стига само в обществото да се внедри безделие вместо трудолюбие, произвол и надменност вместо самообладание и справедливост, и веднага, заедно с нравите, коренно ще се променят и външните условия на живот...“

Юзеф се намръщи. Не му харесваше, когато баща му парадираше с професионалната си адвокатска памет.

Писателят Трауб измърмори:

— Глупости. Цицерон — това не е история, а най-действителна съвременност. Аз се отнасям към тази негова тирада като към уводна статия в „Дас Шварце Корф“. Юлиус Щрайхер обича подобни отстъпления в античен стил, преди да премине към поредните призови против келявите американци и кървавите болшевики.

Тромпчински леко се усмихна. Той обожаваше да спори, чувствайки в себе си достатъчно сила, за да срази противника с изяществото на аргументацията.

— Приятелю мой — каза той, като поправяше пенснето си, — Цицерон е твърдял: „Успехите оказват разлагащо влияние дори и върху мъдреците.“

— Какви успехи, дявол да го вземе? — учуди се Трауб.

— Бият ни от всички страни, а вис говорите за успехи.

Всички изведнъж млъкнаха. За неуспехите на немците можеше да говори само немец. Другите бяха длъжни да не чуят това.

— Аз имам мизер — каза Рогалски и потри мъничките си луничави ръце, — чист мизер, господа, няма защо да се споглеждате.

— А аз ще бъда девятка пика — каза Феоктистов Нимуер.

— Тогава аз ще играя мизер без талон.

Трауб измънка:

— Славяните започнаха да се карат, ариецът има с какво да се повесели. Как мислите, Юзеф.

— Мисля, че ариецът ще си остане с празни ръце — каза Юзеф.

— Всички се дразните, всички се дразните — въздъхна Трауб. — И с право. Глупавият немски писател едва пред самата си старост разбра, че единственото смъртоносно лекарство за изкуството това е национализмът.

— Господа — каза Рогалски, — главата ме заболя от вашата политика. Не искам сега политика, защото се боя от това, с което я потвърждават.

— В гестапо са зле с магнетофонната лента — каза Трауб и освен това тук няма електричество. А ако някой от вас донесе — все едно ще повярват на мене, а не на вас. Така ли е, Юзеф?

— Вие по-добре познавате гестапо, господин писател.

— Какво, зъби ли ви никнат? — попита Трауб. Искате да хапете? А? — и хвърли картите си на масата. — Господин другарят актьор ли ще хване пан издателя? — попита той. — Обожавам, когато се карат интелегенти. Свадата е винаги начало на историята. Когато социалдемократите въртяха задници и се караха с комунистите, се роди фашизмът, а когато се карат интелегенти крепне апаратът на тайната полиция.

— Юзеф — каза Тромпчински, — бъди любезен, играй заради мене, трябва да погледна яйцата и млякото. Господа, след половин час омлетът ще бъде готов.

Феоктистов-Нимуер хвана Рогалски. Трауб седеше облегнат на високия стол от червено дърво и замислено гледаше над Юзеф, някъде в стената между двете старинни картини на прадеди на Тромпчински.

— Как мислите, на кого е бъдещето, Юзеф? — попита той.

— На правдата.

— Стига сте дрънкали глупости. Питам ви сериозно.

— И аз ви отговарям сериозно, писателю.

— Престанете да ме наричате писател, сто пъти съм ви молил. Аз не ви викам пианист без консерватория или например офицер...

— Защо не? Можете да ми викате.

— Голяма чест — офицер без армия. В това отношение всички вие, поляците, сте нация от доброволни безумци.

— Не сме чак толкова безумци намеси се Рогалски, — колкото това може да ви се струва.

— Безумци, безумци сте — повтори Трауб, — но не просто безумци, а доброволни безумци. С това ви правя комплимент. Ние например сме съзнателни кретени. За немците говоря, за себе си и за половинката на Феоктистов. Велика нация, велика нация! Една нация не може да бъде велика, щом принуждава всички да повярват в това с помощта на концлагери. Признаването на величието трябва да бъде доброволен акт. Както и изборите. Както нашите най-свободни в света избори в нашата най-щастлива в света държава на най-добрите хора на най-великия фюрер.

— Господин Трауб, това е нечестно по отношение на завоюваните — каза Рогалски. — Ей богу, нечестно. На вас ще се поскарат, а нас ще обесят.

— А какво казах аз? — учуди се Трауб. — Казах, че ние сме най-великата нация, най-великата държава най-добрия и мъдър фюрер.

— Важна е интонацията — каза Рогалски.

— Хайде стига... За интонация все още не затварят. Ако бях казал, че ние сме нация от кретени, нещастна държава, попаднала в лапите на идиот, тогава пръв бих гласувал за своя арест! Но аз казах тъкмо обратното.

— С вас става от ден на ден все по-трудно каза Юзеф. — Какво става с вас, скъпи писателю?

— Аз не съм писател! Аз съм стар глупак и доброволен продажник с душа на подлизурко.

Трауб стана от стола и отиде към масичката с бутилките ракия. След него стана и Юзеф. Спря се до Трауб и каза:

— Господин военен кореспондент, трябва ми един чист аусвайс за един приятел...

— Глупчо — отвърна Трауб, след като изпи чашка ракия. Ако аз ругая държавата си и нейните лидери, това не значи, че съм готов да продам своя народ, попаднал в техните лапи.

— Всеки народ е достоен за своето правителство.

— Глупости. Значи, в такъв случай вие заслужавате това, което имате сега. Аз не се държа лошо с вас, но от бесилка няма да мога да ви спася: Гьобелс сега не ме обича. Не се забърквайте в кашата. Да оцелеете това е вашият дълг пред родината. За да ѝ служите, трябва да знаете как да оцелеете. Побеждава оцелелият. Загиналият герой е обречен на забрава, оцелелият страхливец може да стане жив герой, когато престанат да се стрелят един друг.

— Красиво го казахте, Трауб — замислено отговори Юзеф, — само че ние се борим против вашето правителство, а вашият народ поддържа вашето проклето правителство.

— В прозата си аз винаги съм зачерквал епитетите. „Проклетото“ е епитет. Двадесетият век смачква човека. Сега всичко ще решава, независимо от нас великото неизвестно, чието име е „време“. В това съм убеден, не спорете напразно.

— Юзеф! — викна от кухнята пан Тромпчински. Юзеф, дървата се свършват.

— Извинете за момент — каза Юзеф и излезе от гостната.

В кухнята до вратата стоеше Зайоцки. За пан Тромпчински-старши той беше просто Зайоцки, часовникар и контрабандист на ракия. За Тромпчински-младши той беше другарят Седой. Всъщност той беше Збигнев Сечковский, началник на разузнавателна група при краковския нелегален комитет на Полската комунистическа партия.

Юзеф и Седой излязоха на двора. Нощта беше хладна. На пориви налиташе студен, не юнски, по-скоро ноемврийски вятър. Звездите бяха есенно ярки и ниски.

— Юзеф — попита Седой, — кога за последен път видя Андрей?

— Андрей? Оня ден. Защо?

— Почакай. Къде го видя?

— В града.

— Това е ясно. Къде именно?

— До магазина на пан Алойз.

— По кое време?

— В три часа.

— Пиян ли беше?

— Как може... Не...

— Колко пари му предаде?

— Хиляда злоти, както обещах.

— Къде отиде после?

— Не зная. Гледах някой да не ме е проследил. За него, разбира се, не гледах. Какво се е случило?

— Почакай. Как беше облечен? Не беше ли в немска униформа без пагон?

— Не. Беше в сив костюм.

— Сива риза с червена вратовръзка?

— Струва ми се, да... Сигурно.

— Виж ти работа...

— Какво се е случило?

— В пет часа са го видели да влиза в абвера. В девет часа е излязъл оттам.

— Не може да бъде... Та той с пратен от червените... Той е руски разузнавач.

— А до един часа през нощта е пил в казиното за немски офицери с полковника от абвера Берг.

— А време ли е аз да хвана гората?

— Два пъти ли му дава пари?

— Да.

— Но той не ти е казвал какъв е?

— Не. Просто ми каза, че ти го пращаш.

— А аз за вашето семейство не съм толкова часовникар, колкото контрабандист на ракия. Ти нищо ли не си говорил с него?

— Никога.

— Дали няма да се наложи да сменя квартирата?... Ти си във играта, той не знае кой си и откъде си. Предавал си пари за ракията на моя човек — това е убедително. Ех, че каша се забърква.

— Ти запитала ли червените?

— Радиостанцията в гората не работи... Добре, позагуби малко пари с немеца. Утре сутринта ще дойда при тебе. Може нещо да се изясни. Във всеки случай предавал си на моя човек пари за ракията, която си получавал от нас. За алиби днес ще ти пратя писъмце с молба остатъка от дълга да предадеш на пан Андрей, ясно ли е?

— Добре.

Седой стисна ръката на Юзеф и се спусна надолу към пътя. Той винаги се сбогуваше и поздравяваше с много силно стискане на ръката, притегляйки я леко към себе си като борец пред начало на схватка.

Юзеф остана до вратата, докато не загърмя мотоциклетът по долния път. Това значеше, че Седой си е отишъл. Юзеф запали цигара и почувства, че ръцете му треперят.

Но нито Юзеф, нито Седой знаеха, че този червен разузнавач Андрей, изпратен тук преди три месеца, носи прякора „Муха“ и че тъкмо, за да се срещне с него, е хвърлена с парашути групата на Вихър.

ОДИСЕЯТА ОТ ЧЕТИРИДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА ГОДИНА

— Бягал съм вече стотина пъти — говореше бавно Степан Богданов. Коля го слушаше със затворени очи. — Изтичвах към вагонетките, плюсовах се върху въглищата, пълзах по самите релси, изчаквах кога прожекторът ще прекоси с проклетата си бяла светлина, после скачах във вагонетката и се заривах с въглища.

Бягал съм стотина пъти, но само в мислите си. Сега трябва да го направя наистина. В пазвата си нося парче шперплат, с което ще се затрупам с въглища.

— Строй се! — крещи охраната. — Бързо!

Много е трудно да се строиш бързо след десетчасова работа в мината. Затова охраната реве злобно и монотонно. Изобщо немците реват монотонно — дори и в това си имат някакъв свой специален немски ред.

— Напред! Бегом! По-живо!

Трополят нальмите. Хората се задъхват. Пазачите си приказват — нещо и се смеят. Аз тичам и ги гледам. Те са двама. Колоната тича, а те бавно вървят от дясната ни страна по тясната асфалтова пътечка, направена специално за тях. Охраната няма защо да тича колоната е дълга, те ни виждат отстрана, отдясно. А отляво, съвсем близо, е телта с пуснат електрически ток по нея и кулата с картечниците. Така че охраната отговаря — за въглищата и вагонетките. Още по-вдясно, непосредствено зад трите големи купчини въглища, има също тел с електрически ток и кули с картечници. Единственият изход за мене сега е вагонетката с въглищата, после стометровото разстояние до релсите през телта и охраната — към железопътния бункер, в който ще ме изхвърлят, обръщайки вагонетката на три метра над бункера.

Но сега аз не мисля за тези три метра, които предстои да прелетя заедно с буците въглища. Сега тичам и гледам немците. Обикновено те се спират и като се обръщат един към друг, припалват цигарите си. Тъкмо такъв момент ми трябва. Те запалват кибрит или запалка и за

някаква частица от минутата престават да виждат. Така се получава, ако най-напред погледнеш в светещата лампа, а след това към нощната гора. Тогава гората ти се струва плътна черна стена. И хората също. Аз специално съм палил кибрит, а след това съм поглеждал настрана — нищо не се вижда. Само черно-зелена тъмнина. Аз съм пресмятал колко време трае тази черно-зелена тъмнина, и излиза, че е почти достатъчна, за да се изтича до най-близката купчина въглища, да легнеш до нея, да замреш и да чакаш, докато мине колоната с охраната, а след това отново да чакаш белия лъч на прожектора, който с немска точност започва да шари по тази част от лагера особено внимателно, след като мине колоната.

Спряха се! Виждам как те се навеждат един към друг. Кибритено пламъче. То се люлее от вятъра. Рязко се хвърлям вдясно. На четвъртия скок налъмните се свличат от краката ми.

— По-живо! По-живо! — крещят немците.

Значи, те не виждат още нищо и затова викат. Сега ще изчезнат от очите им зелено-черните кръгове и ще могат да видят всичко наоколо. Значи, ще видят и мене. А трябва да направя още осем крачки. Нали съм бягал стотина пъти, зная. Пресметнал съм. Правя осем крачки и виждам, че остава да направя още толкова.

Край. Това е краят. Сбърках разстоянието, но не може да съм сбъркал с кибритеното пламъче. Сега ще изчезнат от очите им тези черни кръгове и те непременно ще се огледат наоколо. А огледат ли се — ще ме видят.

— Ей! — крещи някой в колоната. — Ей, момчета, налъмът ми падна! Спрете!

— По-живо! — крещят немците. — Свини! По-живо!

Научили са тези руски думи специално за нас, съветските военнопленници.

— Налъма си загубих! — крещи някой.

Чувам как зад мене започва бъркотия. Моите момчета ми помагат. Само охраната да не започне да стреля в тях! Не. Само крещят. Това е нищо, те винаги крещят.

Аз падам на ръцете си и се притискам към земята. Виковете веднага пресекват, охраната също се е успокоила. Само налъмните трополят. А след това стана тихо-тихо, както в гората.

След пет минути прожекторът се плъзна край мен. Виждам как шари по пътя, после бавно започва да се примъква непосредствено край мене, изпълзява бързо по купчината въглища, връща се отново на пътя и внимателно, като слепец, опипва всеки метър.

Като детайл от филм в светлината на прожектора е моят налъм. Аз се вцепенявам. „Край. Видяха го, кучетата. Сега ще почне хайката“ — мисля аз.

Лъчът на прожектора се задържа върху моя налъм малко по-дълго, отколкото трябва. Взирам се — и моят налъм ми изглежда като парче въглища.

„Може би на тях изглежда така? Те са и по-далече.“

Прожекторът отминава, а след малко рязко се връща назад. И отново в лъча е моят налъм. Лъчът на прожектора става непоносимо ярък и постепенно угасва. Става тъмно и звънливо. Ставам. За миг отскачам до мястото, където току-що лежеше кръгът синкава светлина, взимам налъма си и побягвам обратно към въглищата. Притичвам до вагонетките, хвърлям се в една от тях и бързо заработвам с парчето шперплат. След минута съм вече скрит под въглищата. Край. Сега трябва да дочакам, докато втората смяна започне да подава въглищата и вагонетките тръгнат към бункерите.

Хората казват: „Тфу, каква проклетата жегга!“ Нима съм викал и аз така? Не може да бъде! Не съм. А и да съм казвал, никога повече няма да кажа. Винаги ще повтарям: „Каква благословена, прекрасна жегга!“

Мисля си така, защото ръми. Това дери не е дъжд, а по-скоро мокър сняг. Време му е и сняг да вали. А аз лежа бос, с дреха, която от потта, от гладната ми пот, е станала като ламарина.

Не бива да мисля за студа. Но и за жеггата също не бива да мисля. Беше ни забранено да говорим и мислим за ядене. Аз също трябва да си забраня. „Да се помъча да не мисля“ — е слабо казано. „Трябва да не мисля!“ — така е по-точно.

При нас работеше един електромонтьор — чех. Заради дъщеря си той беше осъден на седем години. А дъщеря му беше осемгодишна. Интересно съчетание на възрастта на дъщерята и присъдата на чеха, заради нея. Техният град бил бомбардиран от съюзниците. През време на бомбардировката загинали много хора, защото обзаведени скривалища е имало само в немската колония. Нито един немец не пострадал. И дъщерята на нашия чех предложила:

— Трябва да отнемем от немците скривалищата и да ги затрупаме с пръст. Тогава тутакси ще сключат мир, защото немците ще ги е страх без скривалища...

Чехът разказал за това предложение на дъщеря сина опашката за цвекло. Издали го. После той разбрал, че го е издал дребничкият човек от съседната къща, който вървял малко изкривен и винаги в сива дрешка и каскет. Както станало ясно, не е взимал пари от гестапо. Донасял от страх.

Чехът знаеше, че се подготвям да бягам. Даде ми ръкавиците си. Затова на ръцете ми е твърде топло. При бягство ръцете са много важни. Замръзват ли ти пръстите — става лошо. Докато ги стоплиш! А пръстите могат да ти дотрябват всеки момент. Те са моето оръжие. Пазя ги на топло. Благодаря на чеха!

Когато си в напрежение, виждаш и чуваш онова, което очакваш миг преди да би го видял и чул. Още нищо не съм усетил — нито тласък, нито дръпването на стоманеното въже, и нищо не съм чул — нито засилващия се рев на мотора, нито свирката на регулировчика, но знаех със сигурност, че след секунда, най-много две, вагонетките ще се размърдат и ще запълзят към бункерите.

И те запълзяха. Бавно, с мъчително стържене и скърцане. Белгиецът моторист, с когото се бях сприятелил, казваше, че вагонетката пълзи до бункера десетина минути. Започвам броя. Старая се да отброявам спокойно шейсетте удара, за да зная кога ще настъпи десетата минута. Тази същата минута, в която ще трябва да прелетя трите метра до бункера. Трябва да се помъча да се свия колкото може по-здраво и да падна настрани, като изложя на удара меките части на ръцете и краката, но непременно да запазя ребрата, рамото и бедрото. Разбира се, и главата. Още от дете ми е останал ужасен страх за слепоочията. Помня как в нашия двор умря едно момиченце, защото майка му го чукна с лъжица по слепоочието заради някаква лудория. Не го чукна силно, по майчински беше, по момиченцето все едно умря — легна да спи и не се събуди.

Чувам грохота все по-близо и по-близо. Вагонетките се преобръщат и изсипват въглищата в бункера. Чувам свирката на локомотива, който маневрира по резервните линии. Чувам как друг локомотив пуфти съвсем наблизко. Сигурно е до помпата за вода. Някъде се блъскат буферите на вагоните и от това по цялата станция на

около шест метра от мене се носи весел продължителен звън. От време на време до мене достигат гласове на германци. Аз съм на свобода, защото немците не крещят и не ругаят. Сега са съвсем други, те стават зверове, щом влязат отвъд тела, при нас, в лагера.

В лагера такива звуци не съм чувал. И свирката на локомотива, и гласовете на хората, които не крещят и не ругаят, а просто си говорят, и звъntenето на буферите — всички тия звуци сега са за мене олицетворение на свободата.

Летя към бункера. Никак не се подготвих за този „полет“. Залисах се и забравих, че три метра не са малко, при това заедно с буците въглища. Мъча се да се свия, да се обърна настрана, да се смаля и да пружинирам, но не успявам. В последния миг виждам синкавите релси, усещам удар в тила и нищо повече не виждам и не чувам.

Отварям си очите, искам да се размърдам и ужас ме обзема — не мога да мръдна нито ръка, нито крак. Притиснат съм целият от въглищата. Жив закопан. Напрягам се, чувствавам, че буците на гърба ми се разместват, извивам се, викам, забравил всичко на света, и очите ми изскачат от орбитите.

Трудно е в такова положение да заставиш себе си да замреш и да помислиш. Това не ми се удава веднага. А когато най-сетне притихвам, за да се съвзема и да осмисля станалото, започвам да разбирам: не ме е приспивала майка ми и не ми е приказвала тя — просто бункерът върви по релсите, а аз съм притиснат от въглищата нищо странно няма в това, само да не губя ума и дума и да не хабя силите си в безполезни движения. Трябва да се помъча да се обърна по гръб и да се изровя. Нищо страшно няма, не съм под земята, а в бункера, който ме води към свободата.

Когато излязох на повърхността, бях целият мокър и потен. Видях над себе си небето, осеяно със звезди. Дълго седях на въглищата, за да си отдъхна, а след като си отдъхнах, започнах да пея.

Беше се съмнало, когато композицията спря. Отново се зарових във въглищата незабелязано и за самия мене съм заспал. Не зная колко съм спал. Събудих се от някакъв тласък. Целият треперех. Пипнах челото си. Пръстите ми бяха студени и затова челото ми се стори горещо като пещ. След това видях, че въглищата наоколо са бели.

„Това е от температурата — помислих си аз. — Лоша работа!“

После разбрах, че върху въглищата е паднал сняг. Пухкав, едър, на звездички. Между другото снежинките приличаха на звездите, които фашистите прикрепяха към дрехите на евреите. Те са също такива шестоъгълни. А може би просто ми се струваше така. Това е пак по асоциация върху черните въглища бели звездички.

На някаква спирка излязох от бункера и се пъгнах в гората.

Струваше ми се, че вървя точно на изток. Не знаех дори защо бях толкова уверен в това. Сега ме тресеше по-силно. Единият ми крак беше с налъм, а другият бос.

Чувствах тъпа болка в него, защото стъпвах на камъни, на клечки. От изранената кожа течеше кръв, но аз разбирах, че в никакъв случай не бива да се спирам или да нарушавам темпа, който взех от самото начало, когато навлязох в гората.

„През нощта ще запалят огън — мислех си, непременно голям, от борови клони, и ще се стопля, както трябва. Най-напред гърба, после гърдите и отстрани. Треската ще мине и всичко ще бъде наред.“

Отначало не се и сещах, че нямам кибрит и никакъв огън не бих могъл да запалят. Но колкото по-далеч отивах, толкова по-ясно разбирах, че огън няма да има.

Тогавата започнах да се убеждавам, че ще мога да получа искра чрез триене.

„Ще намеря сухи брезови кори и ще ги трия силно една о друга. Ще се появи дим. Отначало ще бъде син, а после постепенно ще стане сив, бял, ще изчезне съвсем и ще се появи огън — така си мислех и бързо вървах на изток. — Трябва само непрекъснато да вървя, да не се спирам нито за минута.“

Привечер излязох на шосето. По бетонната широка автострада летяха коли и аз чувах как отворително свистяха гумите, когато шофьорът взимаше завой. Легнах в един храст да дочакам тъмнината. Легнах и веднага ме е унесло.

По всяка вероятност в храста съм лежал около два часа, защото когато отворих очи, беше тъмно. Целият треперех. Само зъбите ми бяха стиснати толкова силно, че никак не можех да си отворя устата. Струваше ми се, че ако не стана веднага, никога повече няма да стана.

Започнах да се търкалям по земята, за да успокоя това противно ситно треперене и поне малко да се постопя. Станах, но както и по-

рано, целият треперех и не можех да си отворя устата, защото зъбите ми сякаш се бяха сраснали.

Вече не знаех накъде да вървя. Едва когато видях около себе си красиви едноетажни къщи, разбрах, че съм влязъл в някакво село. Не се изплаших. Просто страхът вече не достигаше до мене поради студа, поради това, че целият треперех и че стомахът ми се беше залепил на гърба. И изведнъж нещо ме блъсна в гърдите.

На два метра от мене видях човек в топла дреха и обувки, с ловджийска шапка с перо. До краката му имаше консервени кутии — цяла пирамида, а зад главата му висяха на връв свински бутове, салами и гирлянди кренвирши.

„Магазин“ — мисля си спокойно и трезво. Разбирам, че да разбия стъклото, значи, да се погубя. Но много ми се иска да разбия стъклото и да съблека този порцеланов глупак, който не знае какво е студ.

Опипвам вратата. Търся катинара. Помня, че на вратите на магазините непременно трябва да има големи висящи катинари. А тук няма. Ясна е работата — немци.

Изобретателна нация да бъде трижди проклетата! Вратата е заключена със секретни ключалки. И струва ми се — две. Учили са ме да анализирам творчеството на драматурзи, учили са ме на сценично превъплъщение и музиковзнание, но да разбивам ключалки, за съжаление, не са ме учили. Ще трябва да се науча сам.

След като се поизмъчих с вратата, разбрах, че нищо няма да стане. Тогава обиколих къщата. За магазина имаше още една врата, а до нея — прозорец, затворен с капани от цинкова гофрирана ламарина, които приличаха на самолетен корпус. И тия капаци, по-късно си спомних, че се наричат жалози, бяха заключени с малки катинарчета, като тия на пощенските кутии.

Краката ми се подкосиха и аз се отпуснах на земята. Седях на асфалта и гледах мъничките катинарчета.

Над мен се носеха облаци. Изглеждаха черни, защото небето беше чисто и звездно. Звездите сякаш си намигаха една на друга, и на мене също. Луната светеше с ужасно бяла, студена светлина.

Катинарът отхвъркна бързо. Справих се с жалозите, счупих стъклото, отворих прозореца и влязох в магазина. От отдавна забравените миризми ми призля. Парче пушен вкусен салам изядох за

един миг. Остра болка сви стомаха ми. Стори ми се, че саламът дере всичките ми вътрешности.

Свалих дрехата си и останах гол. Трябваше дълго да ровя из шкафовете, тъй като бялата лунна светлина падаше на противоположната стена, където бяха продуктите. Затова измъквах чекмеджетата едно след друго докато най-сетне извадих дебело вълнено бельо. После намерих чорапи, също вълнени. Навлякох тия приказни неща и веднага почувствах, че ми стана топло.

След това облякох костюм, шапка, палто, избрах обувки, натъпках джобовете си със салам, кашкавал и захар, прибрах си старата дреха и излязох през прозореца.

Дрехата зарових в пясъка, веднага щом влязох в гората. Повървах още малко, мушнах се в един храст, легнах и веднага заспах.

... Баща ми казваше: „Ще постъпиш в някой театър, ще идеш с него на гастролни в чужбина и ще ми донесеш ватирано бельо. Най-хубаво го работят в Германия. Веднага болката минава. А от излишния крачол ще си уشيا ръкавици...“

Когато се събудих, веднага си спомних тия думи на баща ми. Лежа и се мъча да съобразя — защо си спомних точно тези негови думи? Не самия него, безкракия и побелял човек, не гласа му — хриплив и насмешлив, а думите, а думите казани от него. Защо така?

После чух детски глас. Някакво момченце пее песен на немски.

Обръщам се, разтварям клоните на храста и виждам, че по горската пътечка караше колело момченце с къси панталонки. То пееше.

Сега велосипедът иде много на време. Облечен съм нормално, като германец, и с велосипеда бих могъл по-бързо да се махна от това място, но ми става срамно от тази мисъл: да задигна велосипеда на момчето. Децата не играят в нашата „игра“. Те, момченцата в къси панталонки, нямат никаква вина, нека си карат велосипедите и да си пеят песнички, а аз и пеш ще се измъкна.

Пътят е като гумен. Това е от окапалите листа. Да вървиш по такъв път е цяло удоволствие. Краката не се изморяват, дишането се запазва равномерно и спокойно. Топло ми е, дори горещо.

„Дявол да го вземе, ето защо тази сутрин си спомних за ватираното бельо, за което говореше баща ми — досещам се аз. — То е много топло и леко, не току-тъй ми е толкова горещо...“

Тишина. На бездънното есенно небе грее есенното слънце. Чува се как капят листата на дърветата. Това е винаги много тъжно. Сигурно, защото в детските години листопадът се свързваше у нас с началото на учебната година.

На тази мисъл дори се засмях, но веднага замрях изплашен. Отбих се от пътеката в гъсталака и постоях там в очакване десетина минути.

До реката се спрях да си почина. Извадих от джобовете си салама и започнах да ям. Мъчеше ме жажда и аз често се отпусках на колене и пиех от реката. Водата беше чиста, прозрачна много студена.

Когато човек е сит, често става безгрижен. Нахраних се, напих се със студена вода, вмъкнах се в храстите и заспах.

... Здрачаваше се. Както и преди, тишината висеше в мразовития въздух. Не прелитаха вече и листата на дърветата, защото нямаше никакъв вятър.

Станах, протегнах се и пак започнах да ям салам. После почувствах тръпки се заех да правя гимнастика. Направих няколко прикляквания и изведнъж остра и продължителна болка ме преряза в стомаха. Свих се легнах настрани.

Три дена пролежах в храстите до реката, защото не можех да вървя. Чувствах как кожата все повече опъваше скулите му. Усещах това физически. Дизентерията е гадна работа. Непрекъснато ме разтърсваха отвратителни ситни тръпки. Остри болки свиваха корема ми и ми се повдигаше. Разбрах, че не трябва да ям. И вода не бива да пия. Но тлъстият салам в джоба ми ме съблазняваше. Без да мисля, затворих очи и го хвърлих в реката. После дълго се ругах. Ругаех себе си, проклетия салам, небето и падащите листа. А след това изпаднах в унес — тежък и лепкав като калта.

В края на третия ден можах да стана. Беше ми много леко да вървя, дори прекалено леко, защото изобщо не усещах тялото сп. Полюшвах се силно, понякога ми приляваше, но болките в корема бяха минали и аз вървях без почивка. Трябваше да изляза някъде на шосето, за да видя по табелките къде съм накъде да се отправя по-нататък.

На едно разклонение на бетонното шосе през нощта на лунна светлина, видях надпис: „Берлин 197 км, Дрезден — 219 км“. Седнах

на банкета на пътя и с пръст нарисовах картата на Германия. Разбрах, че се намирам в самия център на страната.

Стана ми страшно. За първи път помислих: „Няма да стигна...“ Но се опомних. Не разрешавам да мисля за това.

Богданов млъкна. Коля чуваше как той бърка за тютюн. В далечината големият часовник на църквата прозвъня три пъти.

— Съмва се — каза Коля. — Скоро ще изгрее слънцето.

— Спи ли ти се?

— Не.

— Дай кибрит, моят е овлажнял. Можем да подремнем. А? Свини, за разпит ни мъкнат още от шест часа, педанти проклети...

Замъкът Вавел в Краков

Строго поверително!

27 август 1944 година. Документ от държавно значение!

Вавел Напечатано в 4 екземпляра

тел. А. 7. флора 0607. Екземпляр № 2

Много бързо!

До райхсфюрера от SS Химлер

Райхсфюрер!

Изпращам от съвещанието при генерала полковник Нойбут, посветено на въпросите, свързани с решаването на проблема за огнищата на славизма в Европа.

„*Нойбут*: Господа, същността на въпроса по всяка вероятност е известна на всички, които присъстват тук днес. Затова аз ще се освободя от тежкото задължение да обосновавам и теоретически да подкрепя, както това обича да прави нашата официална пропаганда, необходимостта от запланираните акции. Моля да се докладват съображенията.

Мюлер: Практическите работи аз съм възложил на полковниците Дорнфелд и Краух.

Нойбут: Страхувам се, че няма да запомня имената им.

Мюлер: Дорнфелд и Краух са тук. Готови са за доклад.

Нойбут: Няма смисъл. Сигурно вие, като ръководител на инженерната служба, ще можете да ни обясните всички тънкости. Въпросите, които вероятно ще възникнат, вие ще решите по-късно.

Мюлер: Готов съм.

Нойбут: Моля ви, приятелю, аз съм целият внимание.

Мюлер: Фортът Пастерник, който е на девет километра от града, ето го тук на картата, е подготвен от нас за щаб по изпълнението на акцията. Тук ще бъдат прокарани електрокабели. Старият град, крепостта, църквата, старият пазар, университетът и всички останали здания, които представляват от себе си някаква значителна ценност, ще бъдат минирани.

Нойбут: Не, не, Мюлер. Такава формулировка ще бъде отхвърлена в щаба на райхсфюрера. Става дума за всички здания, за всички, подчертавам. Ние сме войници, а не изследователи и не ние ще определяме ценността на историческите паметници. Акцията ще бъде само тогава резултатна, когато бъде унищожено всичко, а не подбрани обекти. Пък и после, в случай че бъдат унищожени само подбраните като най-ценни паметници, потомците ще ни обвинят във вандалщина. Пълното унищожение се оправдава с логиката на войната.

Бригаден фюрер от SS Биргоф: Господин генерал, мисля, че въпросът за оправдаването на нашите действия в бъдеще трябва най-вече да занимава ведомството на доктор Гьобелс.

Нойбут: Биргоф, след Първата световна война вие сте били на десет години, или повече?

Биргоф: На седем, господин генерал, но аз живея с бъдещето, а не с миналото.

Нойбут: Би трябвало да се родите езичник на остров Пасха, а не партиен деец в нашата армия. По-нататъшната дискусия смятам за излишна.

Биргоф: Аз изказах откровено становището си.

Нойбут: Вие две ли имате? Или повече?... Мюлер, продължавайте.

Мюлер: Ще внесем поправки. Ще бъдат минирани всички здания. Центърът в Пастерник, който трябва да се охранява от войските на SS, може всяка минута, щом потрябва, да вдигне Краков във въздуха. За маскировка ще прокараме няколко изкопа, уж за ремонт на водопровода и кабела. Това ще ни даде възможност да заблудим евентуалните червени агенти, както и местното националистическо нелегално движение.

Нойбут: Между другото, Биргоф, в Лувър аз съм плакал със сълзи от възторг. Бих възразявал срещу тази акция, ако не си давах сметка, че тя е необходима като военно мероприятие.

Биргоф: Какви мини мислите да употребите? Не може ли да се случи така, че Краков да полети във въздуха, когато нашите войници спят в леглата си?

Мюлер: Поляците няма да идат на самоунищожение.

Нойбут: Вие не познавате добре поляците.

Биргоф: Според мене забравяме, че в нашата страна съществува и такава организация каквато е гестапо.

Мюлер: И армейско контраразузнаване.

Биргоф: Военното разузнаване е доста несигурен институт. Аз никога не съм скривал скептичното си отношение към тази организация.

Нойбут: Вие се забравяте, Биргоф.

Биргоф: Извинете, генерале, но партията ме учи да казвам истината. И аз нямам намерение да лъжа дори вас, големия пълководец.

Мюлер: Вие сте против това, армейското контраразузнаване да се занимава с тази акция?

Биргов: Да. Убеден съм, че с тази акция трябва да се занимават гестапо и SS.

Нойбут: Добре, надявам се, че гестапо работи в контакт с инженерното ведомство?

Мюлер: Да, приятелите ни от тайната полиция получават всекидневно информация и ни оказват немалка помощ.

Нойбут: Съображенията на Мюлер ми се струват в най-висша степен сериозни. Затова — максимален контакт с гестапо, максимален.

Мюлер: Да, господин генерал, непременно.

Нойбут: Как ще се охраняват тези девет километра от града до форта? Ако поставите там войници, това ще бъде в най-добрия случай смешно.

Мюлер: От града до форта ще минат седем канала с кабели: пет за маскировка, един за връзка и един, в бронирана обвивка, за взривяване.

Нойбут: Разумно, макар и обидно. Да се застраховаш толкова грижливо, като че ли става дума за вражеския тил, а не за нашия. Какво друго?

Мюлер: Ето графичното решение на въпроса — схеми, карти, изчисления и една твърде интересна сметка: за взривяването на Краков ще са необходими повече от сто милиона долара.

Биргоф: Странно. Защо сметката е правена в долари? Може да се помисли, че райхсмарката не е валута.

Нойбут: Биргоф, вие се мъчите да се покажете най-верният от всички тук присъстващи син на Германия. Това е наистина смешно. И не много умно. Скромността, хуморът и сдържаността красят човека. Послушайте съвета на стария войник. Поканете полковниците Дорнфелд и Краух, искам да им пожелаая успех.

Мюлер: Господин генерал, вие обещахте да не запомните имената им. (Оживление, смях).

Нойбут: Бичът на щабния офицер е неговата памет.

Вярно с оригинала:

бригаденфюрер от SS Биргоф.“

Тази шифровка стигна до Химлер в деня, когато един от офицерите от SS, известният в Генералния щаб на Червената армия

полковник Владимиров, или Максим Максимович Исаев, замина за Швейцария със специална задача от Калтенбрунер — да помогне хората от шести отдел на имперското управление за сигурност, да установи контакти със Запада, като се опира на посредническата дейност на представителя на ордена на йезуитите. Затова съдържанието на стенограмата от съвещанието при Нойбут, както и плановете и схемите за миниране на Краков, които бяха предадени направо в железните сейфове на личната архива на Химлер, не минаха през него.

ЕТО ТИ ТЕБЕ МУХА

— Къде са вашите спътници?

— Аз бях хвърлен с парашут, за да изпълня специална задача.

— Ако обичате, разкажете ни подробно за задачите, които са ви поставени от вашето командване.

— Учудва ме начинът, по който водите разпита — каза Вихър и се пресегна към цигарите в плоската металическа кутия. — Или не вярвате на нито една моя дума, или не желаете да ме слушате внимателно. Вече ви казах, че след 15 юни аз трябва да се явявам всеки четвъртък и събота на градския пазар около продавачите на храна за гълъби. Трябва да се движа от фонтана до магазинчето за църковни принадлежности, което се намира в ъгловото здание на покрития пазар. А в неделни дни от един до три около касите на покритата гара...

— Донесете снимките на пазара — помоли след дълга пауза шефът високия си помощник.

Високият погледна внимателно шефа. Той му каза:

— Да, да, боже мой, не помните ли къде са?

Високият излезе от кабинета. След малко подир него излезе и шефът. Миг след това се върна.

— Извинете — каза той, — трябваше да му обясня номерацията на нашите сейфове.

Високият влезе и разхвърли пред Вихър, както добър картоиграч, няколко големи фотографии. Висока катедрала, широк площад, продавачи на храна за гълъби, фонтан.

— Заповядайте — каза шефът — ето ви стария пазар, покажете вашия маршрут.

Вихър грижливо подреди снимките пред себе си, разглежда дълго всяка една от тях, вдига учудено вежди и каза:

— Или снимките ви са калпави, или искате да ме пратите за зелен хайвер. Това не е Краков.

— Вие какво, да не сте бивали по-рано тук?

— Не.

— Откъде знаете, че това не е Краков?

— От това, че съм се подготвял достатъчно сериозно за тази операция. Пробутват ми фалшиви. Но това е по-скоро наивно, отколкото умно.

— Гюнтер — попита шефът, — нима сте ги объркали?

Високият започна да прехвърля снимките. Разглеждаше внимателно номерата, поставени на гърба на всяка снимка.

— Глупава работа каза той. — Изглежда, това е площадът свети Павел в Братислава. Сега ще донеса Краков.

— Няма смисъл — каза Вихър. В края на краищата мога да ви нарисувам графична карта и вие ще я сверите с истинската.

— Добре, добре — каза шефът и извади малка клечка за зъби. — Да продължим. Само, моля ви, говорете бавно, че на колегата му е трудно да превежда всичко, а аз изоставям от вашето бързане.

— Всеки четвъртък и събота, като се започне от 15 юни, аз трябва да бъда сутрин сред продавачите на храна за гълъби и да питам всеки млад мъж с черно кадифено сако и сиви панталони: „Имате ли хубава храна за пуйки?“ Нашият човек трябва да ми отговори: „Сега храната за пуйки е много скъпа: вероятно имате пред вид пуйчета...“ Ако срещата се състои до касите на гарата, мен ще ме попитат: „Не сте ли виждали насам един инвалид с куче?“ Аз ще отговоря: „Тук имаше един сляп без куче.“ Другият: „Не, оня не е сляп, той е млад момък без крака, на количка.“ Това значи, че този човек ще ми даде явката, връзката и радистите.

— Какво е прозвището на свръзката ви?

— Няма прозвище, трябва да го определя по паролата и отговора.

— Почакайте, нима не ви е известно, че неговото прозвище е Муха?

— Как, как?!

— Бихте могъл да побледнеете — каза високият. — Макар че някои се изчервяват. Но не е важен цветът важна е реакцията.

— Уви, не зная никаква „муха“.

— Нима?

— Да.

— Добре... Не е трудно да се провери. След половин час Муха ще бъде тук.

„Аз действах правилно — бавно размишляваше Вихър, след като го бяха откарали в мазето в една мъничка студена килия без прозорец. — Друг изход нямах, Вася се спаси в Киев, когато излезе заедно с тяхната охрана в центъра на Киевския пазар «за връзка». Всяка седмица, а и по-често дори, там те устройват хайка. На гарите също. Това е единственият им шанс. Вася се спаси по този начин. Те непременно ще устроят хайка на пазара, защото имат такава инструкция, а немецът живее с инструкции, те са му като родна майка. Явно гестапо няма да съгласува с полицията да отменят хайките на пазарите и гарите. Всяко ведомство си има свои закони, свои инструкции. И това е също мой шанс. Но, Муха... Ако се е провалил, значи, ще започне общ провал. Само преди два дни аз държах радиовръзката с него, той предаде информация до центъра на Бородин. Ако са го хванали веднага след радиосеанса, нима само за три дни се с огънал? Прозвището му знаехме само Бородин и аз. А ключът на кода? Едва ли гестапо е могло да улови нашия код, това е невъзможно. Почти невъзможно. Така е по-точно. Муха не ме познава. Стоп! Той знае само, че при него ще дойде човек със син костюм, с каскет в ръка и с бяла кърпа в другата. Аз съм със син костюм, кърпата сигурно са намерили в чантата. Каскетът... къде ми е каскетът? Те ме докараха без каскет. В чантата също го нямаше. Да. Легнах да спя и подложих каскета под главата си. Не. Под главата ми беше шлиферът. Я си спомни Вихър. — Спомни си по минути какво стана през нощта! Аз тръгнах по пътя, мислех да пренощувам в дола. Хлътнах в някаква дунка, а по-нататък беше блато. Станах, тръгнах обратно и реших да мина по пътя нагоре, мислех си, че там ще е сухо и може да се пренощува. Според мене до мястото, където ме арестуваха, стигнах без каскет. Изглежда, че съм го загубил, когато съм се измъквал от ямата. Каскетът ми е голям и не съм усетил кога е паднал. Това е за хубаво... Как да се държа с Муха, ако човекът, когото ми покажат, е наистина Муха? Макар да не зная истинския Муха, те не могат да подберат подобен типаж. Аз помня снимката. Висок, красив момък, мургав, с изпъкнали скули, с големи склучени вежди...“

Вихър не успя да помисли за всичко, защото го повикаха на разпит не след половин час, както му обещаха, а след петнадесет

минути.

— Познавате ли този човек? — попита шефът и показа с очи Муха.

Вихър веднага разбра, че пред него в креслото седи Муха. Скулест, висок, с дебели вежди момък, в модерен плат на рибена кост, костюм с външни джобове високи рамене с подложки, отзад с коланче, от горното джобче се подаваше кърпичка.

— Не, не познавам този човек.

— А вие? — обърна се шефът към Муха.

— Не сме се срещали — отговори не веднага той. — Струва ми се, че не съм го виждал там.

— Кой с трябвало да дойде при вас за връзка и къде? — попита шефът Муха.

— В село Рибин, до църквата.

„Край — спокойно помисли Вихър. — Мръсник, той се е продал...“

— Как е трябвало да бъде облечен?

— Кой?

— Човекът на Бородин.

„Край — помисли отново Вихър. — Напълно се е разложил, щом е казал и за Бородин. Гад, продажна твар... Ами ако и по-рано е бил с тях?“

— В син костюм, с каскет и с бяла кърпичка в лявата ръка.

Шефът намигна на Вихър и каза:

— Съвпада, а? Син костюм, чиста бяла кърпичка в чантата...

Вихър измънка:

— Имах и каскет, когато скачах, кафяв, с червена нишка. Между другото, какъв трябваше да бъде цветът на обувките на тоя, който отиваше да се свърже с вас — попита Вихър.

— За цвета на обувките не ми съобщиха.

— Ами?

— Не, не съобщиха.

— Какво звание имате вие? — попита Вихър.

Той задаваше въпросите много бързо и Муха също тъй бързо му отговаряше.

Високият гестаповец едва успяваше да преведе въпросите и отговорите на своя шеф.

— Нямам звание.

— Тоест?

— Изпратиха ме, защото бях свързан с лвовското нелегално движение, изпълнявах техни поръчения.

— Нещо шикалкавите, драги — каза Вихър. — Не ми е първи ден в разузнаването, но доколкото ми е известно, командването не изпраща в тила цивилни хлапетии. Това първо. Второ, не вярвам на вашите данни за синия костюм и че знаете само за него. Ние винаги сме твърде възискателни в описанието на външните данни на агента или резидента. Например аз зная, че човекът, който ще се срещне с мене, трябва да бъде облечен в кадифено черно сако, сиви панталони, вмъкнати в немски войнишки брезентови ботуши, с широки кончове...

— Шефът каза:

— Миналия път вие не уточнихте детайли относно ботушите.

— Смятам, че имам работа не с начинаещи в контраразузнаването...

Високият и шефът се спогледаха.

— И въпреки това... — каза шефът. — Вашата връзка познава ли ви?

— Вероятно.

— Защо мислите така? Щом Муха не познава ръководителя си, защо „кадифеното сако“ трябва да познава вас?

— Защото „кадифеното сако“ е офицер от Червената армия и се ползува с пълното доверие на началството.

Сега вихър залагаше на това, че ще всее недоверие у гестаповците към Муха. Играеше точно, макар че не му бяха известни всички скрити пружини, които му помагаша в тази сложна, единствено възможна засега игра. Работата се състоеше в това, че се проявяваше старата вражда между военното разузнаване на Канарис и ведомството на Калтенбрунер. А Муха попадна точно в тази бърканица: на него се натъкна по свои канали полковникът от военното разузнаване на абвера Берг. А той, без да знае всички тънкости на тази отколешна вражда между разузнаването на абвера и гестапо, и като смяташе, че немците са единен и строен държавен организъм, дойде в гестапо между срещите си с Берг, който, първо, никога не ходеше в униформа и, второ, говори руски като руснак, защото през трийсет и втора година е завършил химическия факултет на МДУ „Ломоносов“. Разбира се,

гестапо узна за срещите на Берг с Муха и затова в перспективните му планове влизаше евентуално компрометиране на този агент с оглед по-късно, при случай, да сложи крак и на Берг — че работи или с предварително подготвен дезинформатор, или с неволен дезинформатор, или пък с безперспективен от оперативна гледна точка човек, който не представлява никакъв интерес.

— И на мене ми доверяваше началството! — обидено каза Муха. Лично Бородин ме изпрати!

— Как е фамилията на Бородин? — попита Вихър спокойно и с усмивка.

— Тоест, как така фамилията? Бородин.

Шефът и високият отново се спогледаха. Вихър се разсмя.

— Драги мой каза той, — разузнавачът не може да има една фамилия.

— Каква е фамилията на полковник Бородин? — обърна се шефът към Вихър.

Преди шест дни при случайна бомбардировка загина полковник Валеев, заместникът на Бородин. Всички нишки, които можеха да доведат до него, бяха прекъснати с неговата смърт, толкова повече че той не ръководеше нито една от резидентурите, а осъществяваше само подготовката, занятията и прехвърлянето на хората в тила. Да назове фамилия, изсмукана от пръстите, не биваше: къде е гаранцията, че гестапо не притежава поне няколко точни фамилии на наши — разузнавачи от щаба? Да смята врага за глупав, означаваше предварително да се обрече на провал.

— Фамилията на Бородин е Валеев, Алексей Петрович. Полковник, възпитаник на генералщабната академия.

— Почакайте в чакалнята — каза шефът на Муха.

Муха излезе. Шефът предложи до Вихър цигарите и запалката си.

„Муха тези дни трябва да бъде с мене — помисли Вихър. — Пази, боже, ако тези дни той се навърта около църквата. Коля или Анушка могат да се срещнат с него...“

— Добре би било, ако вашият „Муха“ дойде с мене на пазара или на гарата.

— А кой е казал, че ще отидете там? — попита шефът.

— Вас ви интересува връзката с кадифето...

— Вярно. Но защо мислите, че не можем да го приберем без вашата помощ?

— Ходили ли сте на гарата, или на Стария пазар? — попита Вихър.

— Ходил съм.

— Идете още веднъж и пребройте колко хора ще срещнете с черно кадифе, сиви панталони и немски войнишки широки ботуши. Предполагам, че когато изпращате хората си при нас, не ги обличате като папагали, а така, че да приличат на хилядите около тях. Не е ли така?

— Защо сте толкова откровен с нас?

— Защото загубих играта.

— Когато губят, вашите хора крещят, ругаят и се сият да плюят в лицето ни.

— С този въпрос искате да ме унизите? Или просто да ме отблъснете?

— Не разбирам — каза шефът и помоли високия: нека обясни подробно какво има пред вид.

— Всичко е много просто — каза Вихър. — Ако мълча, ще бъда ликвидиран след изтезания. Ако говоря, има шанс да загина без изтезания. Ако пък потвърдя показанията си с човека от свръзката на явката: ще бъда необходим във вашата контраигра. Това е всичко. Муха ми трябва само, за да ме застрахова: възможно е той да се е срещал вече с този човек в кадифето, откъде да зная?

— Муха си има свои задачи — каза шефът. Той чака своите гости.

„Значи, той дебне нашите около църквата — разбра Вихър. — Всичко ще реши случаят и само случаят. Каква глупост. Казват, че нямамо случайност. А сега аз се надявам само на случайността. В действителност истинската причина да се надявам на случайността лежи в познаването на тяхната психология, но само случаят може да обърне в моя полза тази ми способност. Разбира се, те ще ме пуснат на пазара много рядко те успяват да вербуват наши хора. Това за тях е радостно произшествие. И това, което шефът замислено каза за задачите на Муха, е явен признак за вътрешното му съгласие с моето предложение. Сега ще започне да играе с мене. Аз вече спечелих, остава ми само да се държа разумно.“

— Да променим темата — каза шефът. — Хайде да поговорим за вашия житейски път. Интересува ме всичко за вас от четиридесет и първа година насам.

Вихър беше погребал много хора, свои приятели по борба. Той познаваше нелегалното движение в Днепропетровск и Кривой рог и помнеше имената на ония, които загинаха в гестапо. Значи, шефът може да провери тези имена, като запита в архивата. Много другари на Вихър от фронтното разузнаване загинаха, но останаха техните прозвища и версии. Вихър реши да потърси помощта на мъртвите приятели. Приятелите, дори и мъртви, са длъжни да спасят живия.

— Както желаете — каза Вихър. — Мога да ви разкажа, или по-добре да го напиша?

— Пишете каза шефът. — Ще се получи хубав материал за контрапропаганда сред червените войски по радиото.

— Първо, с това вие ще ме загубите като ваш възможен агент. Второ, ще погубите близките ми.

— За вашите близки адресите, имената и рождените им дати — ще поговорим по-късно. Ето ви хартия и перо. Моят колега ще ви отведе в тиха стаичка, където никой няма да ви пречи. За съжаление нашите стенографисти не знаят руски и аз съм лишен от възможността да облекча труда ви. До довечера.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА ОДИСЕЯТА

След десетина дни аз бях на тридесет километра от Берлин. Сега вече вървях само от мръкване до съмване, а през останалото време спях в храсталаците край езерата, за да мога при случай да избягам от кучетата. Наистина другарите в лагера казваха, че водата не може да те спаси от кучетата: фашистите пускат кучетата по двата бряга и бързо засичат мястото, където си излязъл от водата. Все пак лягах да спя в храстите до самия бряг — така се чувствах по-сигурен.

Преминах сто и шестдесет километра за десет дни. За мене това е хубав резултат. Като се има пред вид, че на мене не са ми давали шоколад, както на спортист, а се налагаше да гриза картофи или ряпа, бях много радостен. Разбрах, че до Полша не ми остава много. Там има партизани, там съм при свои.

В това сиво, зазоряващо се утро, аз се вмъкнах да преспя в една усамотена плевня. Валеше дъжд, примесен със сняг, и реших да се заровя в сеното, а привечер да продължа спокойно по-нататък.

Сеното беше топло. Миришеше на лято. Спах така, както не бях спал от много месеци. Няколко пъти се събуждах, послушах се как дъждът монотонно и спокойно бие по керемидения покрив, и отново заспивах.

Чувам женски глас. След това вече тежкото стъпване на крава, чукане на ведре, бързите стъпки на жената. Чувам как потупва кравата по гърба, как ѝ говори тихо и ласкаво започва да я дои. Струйките на топлото мляко пронизително звънят и се удрят о степените на ведрото и в мене всичко се сви — от глад, от болка в стомаха, от задушавачата злоба на изтощения човек. Сигурно съм изпъшкал, защото звънтенето на млякото престана и жената изплашено попита:

— Е, Фрици, бист ду хиир?

„Ей сега ще нахълта тук тази мутра Фрици — мисля си — и тогава сбогом Полша.“

Замрях. Колко пъти вече стана нужда да замирам през време на бягството! Колко пъти ми се е искало да изчезна, да се смая или, още

по-добре, да стана съвсем невидим.

— Ехей, мами! — чувам детски глас. Детето се провиква някъде отдалеч, на петдесетина метра отгук.

Ако това е Фрици, все още не е така лошо както ми се струваше преди миг. Някой тича насам, към плевнята. Детско дишане, смях и въпрос, който не разбрах. Жената отвърна бързо, детето побягна. Отново звънтенето на млякото по стените на ведрото. И ласкав шепот.

Жената си отиде. Кравата хрупа сено и тежко, по човешки, въздиша. Пак ме наляга дрямка.

Отварям очи и виждам над себе си лицето на жената. Тя е хубава, макар и немлада. В лагера рядко сънувах жени. Останалите затворници също: гладните рядко сънуват жени. Най-често ни се привиждаше храна, но ние упорито се борехме с това. Бяхме се разбрали да сънуваме само патриотични сънища. Иначе ще се отпуснеш и ще станеш като мърша — тогава капут.

Обръщам се, затварям очи и с ръка прогонвам от себе си видението. Ръката ми се натъква на рамо: на колене пред мене стои жена, не насън. Наяве.

— Какво?! — питам аз.

Жената започва да плаче.

— Миличък, нима си от нашите? — шепне тя.

Отдавна не бях чувал женска реч. Руска женска реч. Мъжете в лагера говорят иначе. Нито в една наша дума там не е имало такава добрина, уплаха и толкова радост, каквито чух сега.

— По тихо! — моля я аз.

— Те спят още.

— Кои?

— Господарката ми с децата.

— А ти защо си тук?

— Тя ми заповяда?

— Какво ти заповяда?

— Да взема сено от плевнята.

— Не лъжеш ли?

Тя не отговаря. Отпуска се на сеното, затваря очи и протяга ръце към мене. Жената е навлякла някаква куртка, която се разтваря и аз виждам голото ѝ тяло. Започвам така да треперя, като че ли съм премръзнал от студ. Тя говори нещо бързо-бързо, прегръща ме и все

по-силно ме притиска към себе си. Не виждам очите ѝ. Те са затворени. Само я усещам цялата до себе си жената, която никога не съм познавал по-рано.

Любими жени! Всъщност за тях в лагера тъгувах също толкова силно, колкото и за свободата. Само онези, които имат малки деца, тъгуват повече за децата.

Викат ѝ Надя. Преди година я откарали от Брянск в Германия. В Русия останали майка ѝ, двама по-малки братя и мъжът ѝ Коля, който е в армията.

Тя лежи до мене и шепнешком ми разказва всичко това. Дишането ѝ гъделичка ухото ми, аз се усмихвам я слушам. После разбирам, че може да се обиди и леко отмествам главата си. Но тя се промъква още по-близо и отново дишането ѝ гъделичка ухото ми и не мога да не се усмихна пак.

— Къщата ни е чиста, голяма — говори Надя. — На прозореца има мушкато и два фикуса. И лимонено дръвче си имахме, само че братчето го съсипа. През нощта станало да пие вода и го бутнало. Направихме друго каче, но все едно, изсъхна.

— Корените сигурно са се повредили — казвам аз.

— Разбира се, корените — Разбира се, корените радва се Надя, — какво друго? Искахме да купим друго, но започна войната.

— Войната ще свърши, ще си купите.

Надя неочаквано започна да плаче.

— Не плачи — моля я аз, — не бива да плачеш. Обиждат ли те тук?

Поклаща отрицателно глава.

— Не — казва тя, — немкинята е добра. Не ме бие. Само хлапето ѝ понякога ме замеря с камъни. Иначе нищо. При други е по-лошо. За тях да не говорим помоли тя, като престана да плаче, — за нас да говорим.

— Добре.

— И ти ли имаш цветя?

— Да.

Надя се усмихва:

— Женен ли си?

— Не.

— Годеница остави ли?

— Не.

— А моят Коля е красив, косата му е къдрава, руса. И е много мекушав. Добър е, затова е мекушав.

Призори заминах. Тя ми показва най-късия път до разклонението на шосето, за да мога да се ориентирам. Жената ме целуна и се усмихна през сълзи.

— Знаеш ли как се казваш? — попитах аз.

— Как да не зная! Надя, казах ти вече.

— Не аз галя главата ѝ, раменете, грапавите ѝ отрудени ръце. — Не, не ти е името Надя. Твоето име е Надежда. Разбираш ли, Надежда!

До полската граница оставаха петдесетина километра, най-много сто. Вървя покрай реката. Много голяма река. Вече цял ден вървя край нея и търся брод. Макар че, разбира се, не цял ден, а цяла нощ, защото преходите си правя нощем, но някак си е неудобно да се казва: вървя вече цяла нощ.

Старателните немци не оставят на брега лодка, както е у нас, в Русия. Вземеш я, отблъснеш се с прът и заминаваш. И няма къде да се дене. На другия ден я върнат. Стопанинът ѝ ще погълчи, ще се поучуди, а след това ще се зарадва: приключение. У нас обичат приключенията, само че непременно да са с добър край.

Призори в сивата мъгла на зазоряването видях пред себе си мост. От другата страна на реката — малко градче.

„Ще изчакам утрото, ще преспя в гората, а през нощта ще премина оттатък“ — мисля си аз и машинално бъркам в джобовете за картоф. Джобовете са празни. Хранителните ми запаси свършиха. Надя ми донесе хляб, малко парче сух кашкавал и обелки от салам. Два дена блаженствах и не премирах от болки, както по-рано.

„Или да тръгна сега — продължавам да мисля. — Може би на разсъмване сънят им да е най-дълбок?“

Приближавам се още към моста и виждам малка къщурка. Това е охраната. Припълзявам съвсем близо до къщурката. За щастие храстите стигат до самата стена. Ще полежа тука час, може би два, докато разбере всичко.

Беше минал цял час, когато чух, че се отваря врата. След това — стъпки. Това са стъпки на възрастен човек. Виждам очертанията на старец с карабина. Той бавно се отправя към моста и изчезва в сивата

мъгла, която става все по-гъста. След петнадесет минути той се връща, влиза в къщата и щраква ключалката.

Пропълзявам малко встрани. Изправям се и приведен, тръгвам към моста. Сядам на един камък и чакам. Трябва да изчакам половин час, не по-малко. Сигурно пазачът ще реши, че вече съмва, и няма да тръгне по моста, а ще легне да почива.

„Време е казвам си аз и ставам, трябва да се върви.“

Крача по моста много бързо, едва не тичам. Пред мене се вижда на около петнайсет метра. Много е добре, че падна такава мъгла. Похубаво не може и да се очаква. След малко ще се види брегът. Тогава победа. Е, спете си вие, немци! Спете дълбоко! Какво ви струва да спите дълбоко, а?!

Сега не тичам, а се промъквам дебнешком. Ако и на другата страна пази такъв старец, тогава всичко е наред. Вървя напред с притаен дъх.

Стоп! Пред мен, до перилата, на два метра от края на моста стои немец. Гледа към водата. До него, подпряна на перилата, пушка. Мъча се да не дишам и отстъпвам назад.

— Ехей! — тихо ме повика пазачът.

Отстъпвам мълчаливо и пресмятам: не е ли време да се обърна и да побягна. Не, защото това веднага ще го усъмни и той ще вдигне тревога. Но и да се отстъпва заднешком пред очите на пазача, който както виждам, посяга към пушката, също не е най-доброто решение. Обръщам се и побягвам.

— Халт!

Тичам с все сили. Зад мене се чува изстрел. Втори. Колко дълго вървах към оня бряг и как за миг всичко пропадна. Отново съм така далеч от Полша, и от партизаните, и от моята родина!

Нося се към къщурката. Насреща ми тича старецът и размахва карабината. Той е съвсем близо, на една крачка от мене. Удрям го между очите, старецът пада, карабината силно издрънчава на асфалта.

Зад мене трещят изстрели. Замислям се за секунда накъде да бягам: нататък ли, откъдето дойдох, или на другата страна. Решавам, че трябва да бягам на другата страна: по всичко личи, че там има блата, там кучетата не са страшни, там може да се изчака да мине вдигнатата от пазачите тревога.

След няколко минути разбирам, че съм сглупил. Пред мене има къщи. Виждам как светват прозорци и се хлопат врати. Немците се събудиха сега ще ми устроят хайка. Връщам се назад. Спирам се. Пред мене стои момче по гащета и куртка. В ръцете му се люлее пистолет. Мърмори нещо и се цели право в лицето ми.

— Махай се, гад! — викам отчаяно аз. — Махай се!

— Хенде хох! — проговаря най-сетне то. Научил се е вече. Те бързо научават това. Отскачам встрани и момчето стреля два пъти подред край мене. От двете страни изтичват още няколко души. Обкръжават ме. Момчето се смее истерично, казва нещо весело, вдига пистолета, удря ме с дулото по лицето и отново стреля два пъти право в очите.

... Седя в някаква стая. Тук има много народ. Всички ме подиграват, защото момчето държало в ръцете си пищовче с тапи, а аз, от изстрелите в очите, съм загубил съзнание. Само старецът не се смее. Той е побелял, с хлътнали очи и остра адамова ябълка. Подава ми две цигари и запалва.

„Сега и тоя гад е намислил нещо. Те умеят да се преструват“ — мисля си аз и отрицателно клатя глава.

Рано сутринта в стаята влезе мършав стар войник с пушка. Бутна ме с цевта в гърба и каза:

— Ела!...

Откара ме в една голяма къща и ме заключи в стая без прозорци. Отвори след десетина часа. В ръцете си държеше голям лист хартия с печат.

— Фарен — каза той, като се мъчеше да бъде разбран. — У-у-у — прави той с устните си, като локомотив.

Войникът върви след мене. Чувам хрипливото му дишане. Щом се измори, той докосва ръката ми и казва:

— Е, стоп!

Аз се спирам, войникът също спира. Стоим на пустата вечерна улица, дишаме тежко и се гледаме един друг. Стъмва се бързо. Улицата става синкавосива. Някъде наблизко в двора се смеят деца. Игрят на гоненица. Разбирам това по веселите им викове.

Немецът ме гледа изплашено, макар че държи в ръцете си пушка и наоколо живеят също такива немци, какъвто е и той. Стоим с него дълго на улицата, която става сивосинкава. Аз гледам безразлично,

защото сега не мисля за бягство — в града няма защо да се мисли за бягство.

Колкото по-тъмно става, толкова по-изплашено ме гледа. После казва:

— Е... Аз съм социалдемократ.

И ме побутва с щика. Внимателно, по рамото. Аз го разбирам и тръгваме нататък. Чувам как немецът прави усилие да върви в крак с мене. Подскача, но никак не може, защото левият му крак се влачи. Аз вървя бързо. Чувам как той отново започва да хрипти и тежко, сухо да кашля. Кашля все по-страшно. Спирам се. Той стои, хванал се за корема, а очите му са червени и влажни. Кашля дълго, а след като си пое дъх, казва:

— Благодаря...

И отново ме побутва с щика да вървим.

На гарата ме закара в полевата жандармерия и отиде да завери командировъчното удостоверение за Берлин. Върна се след половин час, донесе чаша бира и два сандвича, седна до мене и започна да яде. Дъвчеше дълго, а когато отпиваше глътка бира, тя сякаш изчезваше в някаква кухня. Обърнах се, за да не гледам как яде, защото от два дена не бях виждал и помия, да не говорим за хляб. Все едно, чувах мляскането и свят ми се виеше.

Дълго седях извърнат така, но не издържах. Обърнах се и му казах:

— Социалдемократе! Плюскай по-тихо!

Немецът се задави и бързо се огледа настрани. Стар полицаи седеше на бюрото и разговаряше с някого високо по телефона. Разбрах, че моят пазач се уплаши от „социалдемократе“. Спомних си, че в лагера с мене имаше няколко души, които казваха, че са социалдемократи.

— Е! — високо казах аз. — Ти си социал...

Пазачът подскочи от мястото си и се закашля. Сандвичът падна на пода. Вдигнах сандвича и започнах бавно да ям хляба с кървавицата. Той почака и след това ме поведе към влака.

Дадоха ни малко купе. Немецът затвори вратата, заповяда ми да седна до прозореца, а сам се настани до вратата. Пушката си остави на коленете. Влакът тръгна и аз видях как той вдигна спуська.

Разбрах, че единственото ми спасение е в бягството. Знаех как ще стане всичко. Когато се стъмни съвсем, аз ще скоча върху немца, ще го удуша, а когато наближим някоя малка гара, ще скоча от стъпалото на вагона, след като съм се преоблякъл предварително в униформата на войника.

Определих и времето. Щом се покажат звездите — тогава...

„Ами ако днес няма звезди?“ — мисля си. Не е това най-голямата беда, макар че с по-добре да се бяга в звездна нощ. Разбира се, по-лесно е да ме видят, но затова пък и аз по-лесно ще видя всекиго. Ако няма звезди, трябва да започна да действам, когато изчезнат дърветата край пътя. Когато изчезнат — значи е време.

Спомням си Архипо-Осиповка. Това е селище на Черно море. Там почти няма летовници — само колхозници и рибари. Веднъж отидохме там заедно с баща ми. Само двама летовници в цялото селище. Спомних си Архипо-Осиповка и веднага чух тревожния и радостен писък на цикадите. Боже мой, колко много бяха! И досега не мога да си обясня какво представляват тия птици. Или например щурците. Винаги съм имал желание да играя в дикенсовата „Щурец в пещта“. Но аз и до ден-днешен не си представям какви са те, щурците. Ще бъде много неприятно, ако разбереш, че приличат на мокрици или на хлебарки. Макар че в такъв случай можеш и да не повярваш. Никак не е задължително да вярваш на онова, което ти е чуждо. На небето се появиха звезди. Тутакси в купето светна лампа. Мъждива и слаба.

— Е — каза войникът и ми протегна някаква снимка. — Майне киндер.

„Децата — помислих аз, — «киндер» — ясно.“

Взех снимката и я погледнах. Пет момиченца и едно момченце. Най-голямото не беше на повече от шестнайсет години, а момченцето — едва на годинка.

— Е — каза войникът и ми подаде друга снимка, — жена ми.

Видях жена в ковчег. До нея стояха децата и войникът в цивилен износен костюм.

Върнах му снимките, той ги скри в портфейла, въздъхна и се усмихна:

— Умря от туберкулоза...

Сега ме гледаше без страх, тъжно и спокойно. Сигурно е сметнал, че нищо не мога да му направя, тъй като пътуваме с голяма

скорост, вратата на купето е заключена и спусъкът на пушката вдигнат.

Ти си глупав немец. Няма значение, че влакът лети с голяма скорост. Всяка врата може да се отвори, а самия тебе мога да те ударя изневиделица с всички сила с глава по лицето. Това е целият номер.

— Е — казва немецът и ми подава цигара, като поставя пръст на устните си, — социалдемократ — шшт?

„Какъв социалдемократ си ти! — мисля си спокойно. — Лайно си ти, а не социалдемократ. Ти си страхливец и подлец, но имаш шест деца и най-мъничкото е на една годинка. И си нямат майка.“

Трябва да го убия, ако искам да избягам. Не бива само да го зашеметя тогава бързо ще ме хванат. Ако искам бягството да бъде сполучливо, трябва да го убия. А ми се иска само да го зашеметя, за да не останат кръгли сираци пет момичета и едно хлапе. Аз зная какво е да растеш без майка... Но дори и не мога да си представя как ще останат и без баща. Без този туберкулозен баща, с големи мършави ръце, който ми каза, че е социалдемократ.

„Ето, сега — казвам си, — трябва да започна...“

Давам си кураж, свивам краката си за скок и вече съм почти готов...

Но чувствам, че не мога да ненавиждам този туберкулозен немец така, че да го убия, защото видях шестте деца. Нищо не мога да направя. Просто няма да имам сили да го довърша — зная това.

— Искам да спя — казвам аз и затварям очи.

— Е — казва немецът, — моля.

Влакът лети. Аз отивам към гибелта. Той се измъква от нея.

„Немци... — мисля си. — Бъдете проклети, фашисти! Мразя ви! Всички вас мразя...“

— Е? После... — попита Коля, — какво стана по-нататък?

— После, още по-лошо. В гестапо ме държаха три месеца. Разследваше ме Шулц. Един такъв широколик, червендалест... Хванаха се за откраднатия костюм. Той беше ушит в немска фабрика, а материалите наши — от „Болшевичка“. Започнаха да ме мотаят, бил съм чекист, пратен за свързка. Шулц непрекъснато ми додяваше да се явя на някакъв процес като съветски офицер-разузнавач... После в някаква болница се търкалях, а след това ме прехвърлиха при

власовците, в Източна Прусия... Никак не ми вярваха, че съм обикновен пленник, избягал от лагера. Името си също не биваше да казвам — в рудника „Мария“ ходех като в дисциплинарна рота, с мишена на гърба... И така... Докараха ме в контраразузнаването на Власов...

— А как попадна тук? — попита Коля след дълго мълчание.

— Ще ти разкажа... Почакай... А ти защо? Ти Имаш документи... Ти защо си тук?

„Когато някой лъже така, заслужава куршум в челото — помисли Коля, но не може човек да стане такъв подлец. Аз го зная от Москва. Познавам го от десет години, не по-малко...“

— Попаднах тук от глупост — излъга Коля.

Не можеше да си позволи да каже истината на Степан. Дългът живееше в него, независимо от самия него. А може би това не е никакъв дълг, мислеше Коля, може би сега аз се държа подло и продавам себе си, защото няма смисъл да се играе в нашата игра, щом на никого не вярваш, особено на приятеля.

— Страх ме е, че ще ме притиснат, ако не си ти...

— Защо?

— Ами ако ти им кажеш, че познаваш Радион Матвеевич Торопов...

— По документи ти Торопов ли си?

— Да.

— А ако документът е фалшив?

— И аз от това се боя ще те проваля. Не ти се сърдя — усмихна се Степан. Разбирам откъде си. Щом не се обърна, веднага разбрах.

— Правилно си разбрал каза Коля и въздъхна дълбоко. — Правилно си разбрал всичко, приятелю Родка... Какво друго имаше той в документите си?

— Нищо. Паспорт от Киев толкова.

— Слушай... Ще кажеш, че от Киев си отишъл в Минск... Още никой ли не те е разпитвал?

— Не... Докато ти беше при него, аз бях в съблекалнята. А после той отиде да спи, тебе пратиха в бараката, мене също.

— Добре. Ще опитаме.

Коля разбираше, че сега той прави престъпление. Но иначе не можеше да постъпи. Беше длъжен да постъпи само така и в никакъв

случай иначе, защото нямаше право да подпише със собствените си ръце смъртната присъда на приятеля, с когото израсна в един двор, живя в една къща, учи се в един клас.

— Ти си живял в Минск на „Хитлерщрасе“ номер четири, а после си се преселил на „Въглищна“ номер седем. В тази къща е била бръснарницата на Еремински, но за това не казвай веднага. Те сами ще започнат да те разпитват, защото в досието им се намира моят адрес, нали разбираш? По всяка вероятност ще ти направят очна ставка с мене. Аз не те познавам — малко ли клиенти са минавали през ръцете ми! Ще кажеш, че това е майсторът, който работеше до големия прозорец под табелата „Бръснарница Еремински“ — мъж с лула в устата и жена, накъдрена като овен. Аз напълно ще потвърдя тези твои показания. Ясно ли ти е?

— Сигурно съм свиня — каза Степан. Сигурно аз нямам право да те моля за това.

— Изглежда и аз нямам право да се съглася да ти помагам — каза Коля.

— Чакай, а твоето име?

— Няма значение... Ти не знаеш как ми е името — поне за тях. Излишната подробност ги прави също така предпазливи, както и лутането в тъмнината.

— Ами ако не успея да изиграя това? — попита Степан. Ами ако не успея?...

СРЕЩНАХА СЕ

Денят беше слънчев. Дълги бели облаци подчертаваха ярката синева на небето. Черни ластовици прерязваха тези бели облаци. В безбрежната висота се носеше бавният продължителен звън на камбаната.

„Съвсем друг звук — мислеше си Аня, като се вслушваше в биенето на камбаната, — някак като детска играчка, неистински, не като у нас; като музикална кутийка. Хората са същите, само че с шапки, а жените с плетени чорапи. И камбаните са съвсем други.“

Когато големите врати, обковани с желязо, кафеникаво от ръждата, едва се отваряха, за да пропуснат хората, до Аня достигнаха плътните величествени звуци на органа.

„Каква хубава музика — мислеше си Аня всеки път, когато до нея достигнаха звуците на органа. — Когато свърши войната, непременно ще ида в консерваторията да слушам орган. Казват, че в Москва се намира най-големият орган. А по-рано се смеех: «Какво хубаво има в тази скука?!» Глупачка! Изобщо започваш да разбираш музиката едва след като си преживял нещо сериозно. Сериозната музика, а не «Умореното слънце нежно се прощава с морето...» А може би това е от страх. Когато ти е весело тогава трябва да свири джазов оркестър, като този на Утесов, а когато е страшно и нямаш сили — тогава нека свири орган. Смаляваш се, смаляваш се... И страхът също се смалява, както и самата ти.“

Аня стоеше под стряхата на магазинчето. Дългата стряха, направена във форма на козирка, я криеше от слънцето и освен това можеше да наблюдава площада, без да я виждат, а тя да вижда всичко.

Пристигна тук към девет, един час преди уговореното време. Знаеше, че трябва да дойде по-рано на мястото на срещата, за да свикне с обстановката, да забележи, ако има нещо подозрително, да се подготви спокойно за онази минута, когато ще се приближи към младия мъж в немска военна износена униформа без пагони и ще го

попита: „Извинете, моля ви, не сте ли виждали тук една бабичка с две торби?“

Аня беше решила предварително да не се явява пред човека в униформата, ако забележи двама или трима души да се разхождат по разните краища на площада или да седят в каруците пред църквата. Разбираше, че си е избрала три съвсем повърхностни варианта за застраховка. Тя прекрасно знаеше, че гестаповците може да са скрити и в църквата, и по къщите около площада или, най-сетне, те може да бъдат в леки коли някъде наблизо до площада и само да чакат условния сигнал, за да заловят и нея, и Муха, щом се срещнат. Аня разбираше всичко това, но ѝ се струваше, че трябва да се застрахова поне в границите на възможностите, които има, и в рамките на опита, който притежава. Тя не можеше и да допусне, че Муха може да е завербуван и че на срещата с нея той ще дойде сам, че ще я заведе в хубава квартира и ще ѝ помогне да изрови и да пренесе тук радиостанцията — и всичко това не по негови съображения, а по план, разработен предварително от полковник Берг.

В десет без четвърт Аня видя млад момък с разкопчана кожена куртка. Той крачеше през площада като веселяк, с килнат на тила каскет, с букет полски цветя в ръка, обут с модни гамаша. С такива гамаша се перчеше в Красноярск Лъонка Дубинин, инструктор в автоклуба на Осоавиахим: беше ги купил случайно от един оказионен магазин, когато ходи на конференцията на осоавиахимовците в Ленинград.

Момъкът вървеше бавно и от време на време се оглеждаше. Преди да стигне до средата на площада, обръщаше се рязко и тръгваше по малката уличка, от която беше дошла Аня в Рибни.

„Там има бръснарница, сладкарница и две магазинчета, припомняше си Аня, — там кола няма къде да спре, тъй като в средата има голяма локва, а излазът на пътя, който води към шосето, е много стръмен. И после, защо нервнича толкова? Аз чакам двама или трима безделници — тогава ще трябва да мисля...“

Младият човек с кожената куртка ту напускаше площада, ту се появяваше отново. До вратата на църквата се обръщаше и бързо изчезваше в уличката. Аня почака до десет часа, след това излезе изпод стряхата и бавно тръгна по уличката след момъка. До бръснарницата той се спря за минутка, обърна се и тръгна срещу Аня. Когато вратата

на бръснарницата се отвори и от нея излезе мъж в изтрита немска униформа без пагони, младежът, като да беше го видял с тила си, се спря и започна да стяга връзките на гамашите. Стяга ги дотогава, докато човекът в немската униформа мина край него и се отправи към площада.

„Следят го — реши Аня, — това е той, това е Муха, следят го. Какво да правя? Ако ида при него, ще ни подкарат и двамата.“

След пет минути към човека с гамашите се приближи момченце на велосипед, в къси панталонки и потник. Поздравиха се, момченцето слезе от седлото, а момъкът го настани на багажника и двамата заминаха.

„А мене ума ми изхвъркна — си каза Аня. — Ех, че съм...!“ Тя не обърна внимание на девойката, излязла от уличката, по която току-що пое велосипедът.

— Извинете — каза Аня и се изкашля, защото нещо ѝ се спря на гърлото, не сте ли виждали тук една бабичка с две торби?

— Какво? — учуди се човекът. — Никаква бабичка не съм виждал...

Аня го гледа няколко мига в очите, след това се обърна и тръгна през площада към църквата.

„Решил е да не влиза в контакт с мене. Защо е необходимо наистина, щом чака резидента в син костюм? Какво да правя? Да му обясня? Ами ако не е той? Той е. Сигурно е той. Той ми отговори на руски. Глупак! Защо ми отговори на руски, щом не иска да се разконспирира? Машинално? Нима може така?!“

— Пани! — извика мъжът зад нея. — Почакайте, пани!

Той изтича задъхан. Лицето му беше бледно, устните — Аня много ясно видя това — бяха изсъхнали и напукани, на люспички, като у децата след първия студ, когато смучат ледени висулки и ядат сняг.

— Мисля, че тя преди малко замина с някаква случайна кола каза — мъжът. Старицата замина, разбирате ли? С някаква кола замина...

Тръгнаха бързо — той на половин крачка пред нея, за да вижда лицето ѝ. Беше впил очи в лицето ѝ, а тя бързо крачеше след него. Струваше ѝ се, че я гледа така жадно, защото тя е от там, от Голямата земя, и затова му се усмихваше. А той я гледаше така, защото беше хубава, много хубава, и се мъчеше да си представи какво ще стане с това лице, когато се намери там, където скоро трябваше да бъде.

Аня с усилие откъсна поглед от възпалените му кръвясали очи и огледа улицата. На няколко крачки зад тях вървеше девойка, още съвсем млада, Аня не ѝ обърна внимание. Не можеше да допусне, че от това момиче ще зависи животът ѝ през най-близките часове и дни.

Муха я доведе в една малка къщичка в покрайнините на Рибни, В къщичката имаше две стаи. В едната, с мъничък прозорец към улицата, живееше някаква глуха старица, а в голямата, с три прозореца, обрасли в бръшлян и кучешко грозде, беше прибрано и пусто като след покойник.

— Тук ще живееш — каза Муха. — Виждаш ли какво креватче? С пружина — спи, като у дома си. Ще си починеш ли? Или да поговорим? Къде са другите?

Аня приседна на края на леглото и каза:

— Знаеш ли, ще полежа половин час, че докато те чаках, без душа останах.

Тя сне пантофите и примъкна възглавницата към главата са. Тялото ѝ натежа като чуждо. Представи си как изглежда то и изведнъж ѝ стана до болка тежко за самата нея.

„Нищо — помисли си тя, — женски истории, това се преодолее. И миналия беше така. Главното е, че го срещнах. Двама сме, не съм сама, сега всичко о наред.“

С тази мисъл и заспа. Муха седеше до прозореца, гледаше спящата девойка, силните ѝ крака, красивото и спокойно в съня лице, гърдите ѝ, които се повдигаха при дишането; гледаше човека, обречен от него, и тихичко пукаше пръстите си: всеки поотделно, най-напред на едната ръка, след това на другата, а после на двете ръце едновременно. Звукът беше като от чупене на лешници.

Муха седеше неподвижно, като изваян. Трябваше да седи тук дотогава, докато девойката се събуди и му каже къде са радиостанцията и шифрите. След това ще докарат всичко това тук, той ще ѝ дава дезинформация, а тя ще предава дезинформацията в центъра, на Бородин, след това ще трябва да се открие ръководителят на групата, който е скочил заедно с нея, и да направи така, че да го срещне с Берг точно в такъв момент, когато може да бъде заловен с доказателства. Какво ще става по-нататък, това вече не вълнуваше

Муха. После те ще го изпратят в тила, в Германия, по-далеч от войната, от ужасите и кръвта. И край. Стига му това, което е препатил. Стигат му безсънните нощи, страховете и надеждите, които не е съдено да се сбъднат. Ще има малка работилничка, малка виличка, където не мирише на газени лампи и на зелева чорба, и мъничка ДКВ. Повече нищо не му и трябва. Нищо. Той през цялото време чувстваше на тила си чужди очи — още от момента, когато го хвърлиха тук. Той не можеше така, не издържаха нервите му. Предложиха му всичко това — малко, но негово. И той се съгласи. Съгласи се, защото иначе не можеше да постъпи — не издържаше. Край, стига толкова.

ПЪРВАТА СЪБОТА

В центъра на Краков е поразяващият със своята средновековна красота Стар пазар. Две църкви, павиран площад, покрит пазар, пак площад, покрит със сиви плочи, а наоколо — двуетажни и триетажни къщи с островърхи керемидени покриви. Къщите още преди войната бяха боядисани в различни цветове — жълт, червен, сив, — но сега боята беше избеляла, на места олющена, и затова площадът беше не приказно средновековен, както по-рано, а сякаш изкуствено пренесен тук от отдавна минали векове.

Площадът на Стария пазар шумеше още от ранна утрин: разменяха костюми за сланина, картини на Матейко за яйца, брилянти за ракия, окупационни марки за довоенни злоти, ботуши за тютюн — какво ли не се разменяше тук през оная година.

Тази събота не се отличаваше по нищо от останалите дни. Беше също така многолюдно, тревожно и душно. Пак така, през половин час, в малкото прозорче на петдесет метра височина се подаваше свирачът на църквата и свиреше с дългия си средновековен сребърен рог тревожния призив. Свиреше го до средата и рязко прекъсваше пронизително чистия мотив. Тъй е било много векове. Преданието разказва, че тръбачът видял от прозорчето си татарите, които идели към града като плътна прашна лавина. Той засвирил тревога, но не успял да изпее докрай песента си — пронизала го стрела. Оттогава на всеки половин час — и денем, и нощем — тръбачът прекъсва тревожната си песен. Както и през останалите дни на седмицата, беше задушно, небето беше нажежено до бяло без нито едно облаче.

Вихър вървеше бавно, като разглеждаше хората, които се бяха събрали тук. До него вървеше гестаповец, преоблечен като слепец — целият в черно, със сини очила на чипия си луничав нос.

Когато Вихър го видя в гестапо, стана му весело. „Дрѳвници — помисли си той, — слепият никога не може да има такова чистичко чипо луничаво после. Слепотата винаги слага на лицето на човека

отпечатък на трагизъм и доброта. А този е червендалест и сит. Дръвници!“

Вторият гестаповец вървеше отдясно, малко встрани. Той беше облечен като селянин. Третият вървеше напред и често се оглеждаше, сякаш търсеше някого в тълпата. Петима други сътрудници на гестапо заеха ключови позиции на пресечките около пазара, така че да се виждат един друг и да осигурят преследването, в случай че руснакът се опита да избяга от тях, които непосредствено го съпровождаха. Че пазарът ще бъде ограден, Вихър се досещаше, макар че за тези петимата, естествено, нищо не му бяха казали при излизането от гестапо.

Продавачите на храна за гълъби бяха главно старици. Те стискаха в сгърчените си пожълтели пръсти малки пакетчета, свити от стари жълти вестници. Над тълпата летяха гълъби. По-рано, преди войната, на площада на Стария пазар стояха само тези бабички. Хората купуваха и хранеха гълъбите от ръка. Птиците бяха свикнали, кацаха по раменете им, по ръцете и главите, приятно и тайнствено гъргореха нещо и кълвяха разварените едри зърна.

Бабичките и старците с иконите стояха тук, на Стария пазар, защото тук са търгували цял живот. Отнеми им това занимание, и те няма какво да правят на земята. Само от време на време при тях се отбиваха немски офицери, купуваха храна и отиваха да се фотографират до църквата — усмихваха се пред обектива, отрупани с гълъби, които трепереха от глад.

А икони не купуваше никой: всяка къща си има свои. Рядко вдовица някоя ще се спре пред тъжната божия майка или пред добрия образ на Христа, ще изтрие сълзата, ще се прекръсти, ще приклепне в полупоклон и ще побърза нататък, за да предложи забрадката си срещу извара за болното си дете.

Вихър поглъщаше хорския говор. Той изпитваше остро чувство на щастие, като чуваше гласовете на хората. На никого и нищо не беше длъжен да отговаря. Всеки отговор в гестапо му струваше скъпо. Той трябваше да бъде бърз, непринуден и толкова верен, че възможна проверка да остане вратичка за двояко тълкуване. Нощем, след разпитите, не можеше да спи, защото отново „превърташе“ в паметта си това свое „кино“. Спомняше си всяка интонация на шефа, спомняше си в каква последователност му задаваха въпросите, какво им

отговаряше, къде наставаха паузи, кои отговори след анализ можеше да дадат повод за нови въпроси. Той не се подготвяше за утрешния ден. Вихър знаеше, че ако предварително подготви позицията си, а те поведат разпита в друга насока, ще му бъде трудно да се преустрои в процеса на разпита. Затова най-напред точно възстановяваше в паметта си всички предишни въпроси, отбелязваше си какви не са засегнали, пресмяташе какво още можеше да ги интересува...

„Слепият“ сръга Вихър в ребрата. Вихър бавно се обърна. Гестаповецът кимна с глава към момъка с черно кадифено сако и сиви панталони, натикани в ботушите. Момъкът носеше пакети с храна за гълъби.

ОЧНА СТАВКА

Старецът във военна униформа сега не беше сам. До него седеше човек в сив граждански костюм. Коля разбра, че той е от гестапо. И не сгрещи. Старият офицер каза:

— С вас ще разговаря господинът от отдела по настаняване на чуждестранната работна ръка.

„Зная аз тази работна ръка — вътрешно се усмихна Коля. — Тая муцуна плаче за тухла.“

— Много ми е приятно — каза той. — Чаках, чаках и вече започнах да се тревожа.

— Тревогите са вредни — каза гражданният — за такъв здрав и млад човек като вас.

— Тревожа се не по своя воля — усмихна се Коля.

— По наша? — също се усмихна гражданният.

— И все пак, не по моя.

— Е, добре... Да оставим това. Къде бихте искали да работите? В кой отрасъл, на стопанството на нашата народна държава?

— Знаете ли, през последните три години аз усвоих много професии. Вече ги изброих.

— Да, в течение съм. Вие сте прекъснали занятията си във Физическия факултет към края на завършването, или към средата?

— Към средата. Да, тъкмо към средата.

— А как сте с езиците?

— По-скоро зле, отколкото добре. И в училище получавах посредствени бележки по немски език.

— Да?

— Сега съжалявам. Но лошо ни учеха по немски.

— Съвсем вярно. Разказвали са ми, че във вашите училища изобщо не учат произношение. А всъщност ние имаме берлинско, баварско, северно, швейцарско и австрийско произношение.

— Така си е. А сам да уча, ми беше трудно: време не достигаше, гладен бях, а ако не изкараш нещичко няма да ядеш.

— Вие сте весел младеж. Казвате се...

— Андрей... Яковлевич...

— Яковлевич... всъщност, твърде еврейско име. Нали?

— Яков? Какво говорите? И вие имате много Яковци. Аз имах познат немец Якоб Ройн, фелдфебел.

— Откъде е този Ройн?

— Струва ми се от Берлин. Не помня точно.

— А какво е бащиното име на вашия баща?

— Иванович... Яков Иванович.

— Къде е роден?

— Кореняк московчанин.

— Къде живееше?

— Аз ли?

— Баща ви?

— Заедно с нас.

— Вие сте написали това. Интересува ме, къде е живял, преди да се преселите във вашата квартира?

— Не помня... Някъде около Палиха. Но точно не помня, не съм се интересува.

— Вижте какво — каза гестаповецът, като разтягаше гласните, — кажете ми, къде работехте в Минск?

— В бръснарницата на Еремински.

— Опишете ми подробно вътрешния вид на бръснарницата.

— Ами... Дълга стая, няколко стола и толкоз...

— Колко стола?

„Разпитвали са Стъопка, сега проверяват мене. Но Стъопка каза, че го е разпитвал само старецът, защо е дошъл цивилният? Стъопка сигурно е в тъмната стая, изпробват го — мръсни психолози. Но защо е дошъл гестаповец? Нима Стъопка се е провалил? Или съм провален аз? Не може да бъде. Той не би могъл да ме продаде, не!“ — мислеше Коля и отговори машинално:

— Имахме три стола.

— Значи, три — замислено повтори гестаповецът. — Добре е, че са три... Чудесно е, че сте имали тъкмо три стола...

Той отвори дебела папка, на корицата на която беше написано по немски „Минск“, и започна разсеяно да се рови в книжата.

„Такива номера не ни минават помисли Коля. Така се плашат само дечурлигата...“

— Но това е просто чудесно, че столовете са били три — отново повтори гестаповецът, — а на кой стол работехте вие?

— Различно.

— Нямахте ли твърдо определен свой стол?

— Най-често работех до големия прозорец: виждаше се улицата... просто интересно е...

— Момичета, крачета, полички...

— Именно.

— Колко ви плащаха на месец?

— Плащаха ни седмично. Чорбаджията ни плащаше всяка събота. Такава беше заповедта на кметството — да се плаща седмично, нима не знаете?

Гестаповецът леко се усмихна с ъгълчето на устата си и Коля разбра, че се държи безпогрешно: засичаха от различни страни и не направо, а отдалеч, с подробности.

— Кажете ми, моля — попита гестаповецът, разтягайки както преди гласните, — имаше ли нещо нарисувано на прозорците?

— Имаше две рисунки — сухо отговори коля. — Вие какво, не вярвате ли на документите ми?

— Какво беше нарисувано?

— Каквото на всички бръснарници. Мъж и жена. С фризури.

— Добре... С каква машинка работехте? Руска или немска?

— Най-напред с руска, а по-късно си намерих немска, Солинген.

— Коя беше по-добра?

— Разбира се, немската.

— Защо „разбира се“?

— Защото е прочута фирма.

Гестаповецът отвори черната си чанта и извади ножица, гребен и машинка за подстригване.

— Сега ни покажете изкуството си — каза гестаповецът. — Съгласен ли сте?

И без да дочака отговора на Коля, той каза на офицера:

— Поканете господин Торопов.

— Ей сега ще го покания, господин Шулц отговори старият офицер и излезе от кабинета.

Сякаш нещо чукна Коля по главата: Шулц! Най-напред той не разбра какво го чукна. След това ясно чу гласа на Стъопка, неговия разказ за следователя от гестапо Шулц, който го е уговарял да излезе на процеса като чекист за свръзка.

А КЪДЕ Е РАДИОСТАНЦИЯТА

Аня се събуди след час. Струваше ѝ се, че само за минута е затворила очи. Видя непознат таван над главата си (тя винаги запомняше точно корнизите на таваните и по тях можеше безпогрешно да определи височината на стаята) и всичко в нея се преобърна и изопна. Но това беше само за миг, докато видя до прозореца Муха. Той седеше в същата поза, както преди час, опрян с лакът на боядисания с блажна бяла боя прозорец. Седеше праметнал крак връз крак удобно, както преди войната, спокойно, сякаш съвсем не е в тила на немците, а в щаба след завръщане от изпълнение на задача, седи и си почива безгрижно.

— Е каза той, почина ли си?

— Починах си добре.

— Гледах те — хубава си. Защо изпрацат такива? Би могло някоя по-грозна...

— Защо пък?

— Така... Ако се провали някоя по-грозничка, не ти е така жал.

— Всеки човек си е човек... Пък работата не е във външността.

— Не започвай за душата, недей каза Муха, — това сме го учили в училище. Къде е радиостанцията? Трябва да идем при нашите, в гората местните партизани свършиха батериите и са онемели.

— За радиостанцията трябва да се повърви.

— При верни хора ли я скри?

— Зарових я.

Муха подсвирна.

— Ще намериш сега дявол и половина!

Аня се усмихна.

— Ще я намеря — каза тя спокойно. — Още утре ще я намеря. Двамата ли ще идем?

— Не, трима. Ще взема с нас и един местен.

— Какъв е той?

— Един... младеж... от моята група.

— Наш ли е?
— Щом ми помага, значи е наш.
— Това е ясно. Питам: и той ли е хвърлен с парашут или е от местните?
— Местен. Тук го вербувах.
— Как да те наричам? Знам, че си Муха, и толкоз.
— Наричай ме Андрей. А теб?
— Аня.
— А всъщност как се казваш...
— Аз не те питам всъщност как се казваш...
— Всъщност се казвам Андрей, това е разликата.
Аня бързо погледна Муха и си помисли: „Полудял ли е, че се нарича с истинското си име?“ Нищо не му каза, седна на масата, извади огледалце и започна да се реши.
— А ти защо не си накъдрена? — попита той. Сега е модерно да се ходи с шестмесечна ондулация.
— Опитвала съм, не ми отива.
— Добре са те облекли — продължаваше Муха, — както трябва... А другите как са? В трофеи, или са им шили по поръчка?
— Различно...
— Ръководителят на групата със син костюм ли скочи?
— Скочи с комбинезон.
— А с какви обувки беше? Не помниш ли цвета им?
— Не помня...
— Отбеляза ли на картата къде си скрила радиостанцията?
— Аз зарових картата.
— Къде?
— Тук наблизо.
— Да идем за картата.
— По-добре е довечера. По-спокойно е. А за намиране и нощем ще я намеря, оставих знаци в гората.
— Какви знаци?
— Просто следи... Кора изрязах, линия прокарах от пътеката, съчки натрупах... По сибирски, бива ме за това.
— Сибирячка ли си?
— Почти.

— Гледай колко е предпазлива — усмихна се Муха, — всичко с намеци и загадки. Слушай, Аня, а вторият как е облечен? Да зная за всеки случай, ако е загинал...

— Също с комбинезон — отвърна Аня. — По паролата ще ги познаеш.

— Ти какво, не ми ли вярваш?

— Как мога да не ти вярвам?

— Защо? — учуди се Аня.

— Тук съм сам, от три месеца! Скальпих някаква група! Предавам сведения, приготвил съм ви база! Не спя, не ям! Какво ще приказваме!

— Не се сърди, Андрюша... Ако се вълнуваш, не отивай на явката. Сега мога да ида аз. Аз ги зная по лице...

— Добре, после ще решим... Извинявай, че не издържах: нервите ми са изопнати до краен предел. Но за картата ще идем сега.

— А защо сега? Вечер е по-сигурно. Нека довечера да идем, а?

Вечерта Муха имаше среща с Берг. Затова каза:

— Не, Аничка, довечера няма да ходим. На всяка крачка патрули, ще се натъкнем някъде, на зъл час.

А картата той трябваше да покаже на полковник Берг — така му беше наредил. Освен това искаше да покаже картата и на гестаповците: след очната ставка с разузнавача се чувстваше оплют — явно не му вярваха. Ще покаже картата, ще му повярват.

— Добре — каза Аня, — щом смяташ, че трябва да вървим сега, да вървим, аз съм готова.

— Почакай — каза Муха, — приготвих ти да хапнеш.

— Благодаря — усмихна се Аня, гладна съм като вълк.

Муха излезе и се върна с чиния, в която имаше варени картофи, жълта едра сол и съвсем пресен, явно, откъснат направо от градината зелен лук.

— Ох, благодаря — каза Аня. — Каква прелест!...

— Почакай — каза Муха. Приготвил съм ти и купичка кисело мляко.

— Благодаря, Андрюша, само че аз не го ям.

— Защо? Това е най-вкусното нещо.

— Не мога... Когато бях малка, майка ми ме наплаши. Каза, че в него слагат жаби, за да е студено. Оттогава не мога да го ям,

предпочитам да гладувам.

— Пустите му жени! — каза Муха. — А на всичко отгоре и воюват... Хайде, наяж се, както трябва. А утре и млекце ще ти намеря. Тук млекцето им е мазно, хубаво млекце...

След десетина минути те излязоха от къщата.

— Слушай, Аня — попита Муха, — а каква задача имаме сега, знаеш ли?

— Зная — отговори Аня. Задачата е специална, от особена важност, подробностите ще ти каже Вихър. Само не се сърди. Аз не те питам за твоите връзки и явки. Ще дойде Вихър, ще се разберете.

— Не се сърдя, какво говориш... Вихър е един такъв висок, нали? Синеок?

— Аня се огледа. По пътя след тях караше велосипед едно момиченце. Други нямаше. Аня се огледа още веднъж: велосипедът ѝ се видя познат — същият, какъвто караше хлапето, което дойде при младия момък с гамашите.

— Много ли велосипеди има тук? — попита Аня.

— Във всяка къща. Защо?

— Нищо. Интересувам се, за всеки случай.

И те свърнаха в гората.

СТАРИЯТ ПАЗАР

„Динена кора — помисли си Вихър, динена кора е това, искат да ме хързулнат. Това е техен човек. Още веднъж искат да ме опипат: да почна да викам «Бягай!» или да ида при него? Сигурно е така. Тъпащи! Всъщност така те ми помагат. Сами се убеждават в предаността ми към тях. Стоп! Ами ако това е случайно съвпадение? Ще погубят момчето, напразно ще го погубят. Едва ли... Това не е случайност. Това не може да бъде случайност прекалено точно е нагласено всичко.“

Той тръгна бавно след момъка, който вървеше покрай другите търговци — пет крачки напред, пет назад.

— Имате ли хубава храна за пуйки? — попита Вихър, като се наведе към човека с кадифеното сако.

— Онзи се обърна бързо, огледа за миг Вихър и слепия, който стоеше зад него, и отговори, сякаш процеждаше думите:

— Сега храната за пуйки е много скъпа... Вероятно имате пред вид пуйчета...

И пръв протегна ръка на Вихър.

„Започна да става глупаво. Сигурно ще ме заведе на явка мислеше си Вихър. — Да побягна по пътя? Не бива. Ако направят хайка на пазара, деветдесет на сто от шансовете са на моя страна. А сега да побягна само едно на сто. Ами ако други шансове повече не се представят? Ако няма хайка? Ако... Хиляди ако... Хиляди проклети ако...“

Всичко това мина през ума му, когато се обърна към слепия му каза:

— Запознай се, това е наш приятел.

А след това тръгнаха по улица „Свети Андрей“, завиха към университета, излязоха на Голямата градина — пръстен от тополи окръжаваше от памтивека стария град и тръгнаха по трамвайната линия към реката.

Имаше малко народ. По пейките седяха жени с деца. Лицата на децата бяха сиви, кожата по слепоочията сбръчкана, старческа! Деца

на войната. Те не се гонеха, не викаха, не ровеха с лопатки из пясъка. Седяха тихичко до жените, с ръчички на коленете, а коленете им грамадни, подути, и крачетата им тънички като клечки.

„Тук всичко е на прицел. Тук ще ме хванат мислеше си Вихър. — Няма смисъл. Да загинеш напразно е от лесно по-лесно.“

Попрепъвай се малко — пошепна той на слепия, когато момъкът с кадифеното сако се обърна.

Слепият кимна с глава, но продължи да върви като виждащ — с широка и сигурна крачка, като войник на парад.

До високото здание, в съседство с хотел „Варшава“, кадифеният момък се спря, погледна бялата табелка с номера на квартирата, кимна леко и отвори вратата. Вихър и слепият влязоха след него във входа.

„Да побягна обратно! — помисли Вихър. — Не. Там са техните хора. Сигурно вървят след нас. Всичко ще загубя. Не бива.“

Спряха се пред пети апартамент на третия етаж. Кадифеният момък се заслушваше дълго, след това притихна съвсем с ухо на ключалката и ловко, с едно завъртване, отвори вратата.

В голямата, почти празна стая с малка маса, две кресла и един широк смачкан диван, който я изпълваше едва ли не цялата, до прозореца стоеше шефът на отдел III-A. Той се усмихваше.

— Извинете, но в нашата работа се налага понякога да се разиграват такива спектакли — чу думите му.

Вихър беше подготвен за това; той инсценира такова учудване, че гестаповците — най-напред шефът, след това слепият, който прибираше очилата си в калъфа, и кадифения момък гръмко се разсмяха.

ВКУСЪТ НА ШНАПСА

Шулц се оказа съименник. Коля разбра това веднага щом въведоха Богданов. Степан разигра всичко точно, както бяха репетирани в бараката. Коля го подстрига майсторски. Припряно потракваше ножиците около главата му и непрекъснато повтаряше глупавия въпрос:

— Скубе ли? Смуцава ли ви? Скубе ли?

Вечерта им дадоха по петстотин марки: на всеки, който бягаше заедно с немските войски от Червената армия, се даваше такава компенсация преди окончателното трудоустрояване.

Настаниха коля на работа в офицерската бръснарница, а Степан изпратиха в ремонтната работилница на танковата част, дислоцирана на седем километра от Краков.

След като получиха парите, Коля и Богданов отидоха във войнишкия разпределителен пункт. Там, с бележка от стария офицер, им дадоха по една кутия свински консерви, хляб, сто грама маргарин и бутилка шнапс.

Увиха всичко това във вестник и отидоха в гората. Там запалиха огън и започнаха да пируват. На Степан още от първата чашка му се завъртя главата и заплака. Плака, хълца, сълзи се търкаляха по жълтите му бузи, стичаха се в устата му и едва тогава изтриваше устните си с длан, усмихваше се виновно и въртеше глава.

— Знаеш ли кое с най-страшното? — казваше той. — Най-страшното е какво ще стане с нас после. Ще можем ли да победим в себе си онази ненавист, която се е родила у нас? Ще можем ли да надвием в себе си страха, който сега живее в нас заедно с отчаянието и храбростта? Ще можем ли да пречупим омразата си към хората, които говорят немски?

Той пи жадно от шнапса, помириша коричка хляб, приближи се още по-близо до огъня и започна да разказва:

— ... Пал Палич е моят следовател. Той е плешив, стар и болен. Разбирам, че е болен, защото постоянно в ъглите на устата му се

появява пяна и лицето му е жълто и крайно измършавяло.

— Хайде де, отвори си плюскалото — казва Пал Палич.

— Какво?

Псува и повтаря:

— Лапалото си отвори! Устата, разбра ли?!

Отварям си устата. Той прислушва, както казват лекарите, „зъбната кухня“ и се сърди:

— Какво, фрицовете магнаха ли ти вече жълтото?

Аз нищо не разбирам.

— Фиксите, казвам, фиксите, какво, свалиха ли ги фрицовете? Фиксите де, златото, не разбираш ли?!

Сега разбрах. Нямах „жълто“.

— Икономично си живял?

— Нямах какво да икономисвам.

— Болшевиците не ти ли даваха да се облажиш? Идваха ли ви дохаки?

— Какво?

— Дохаки! — крещи Пал Палич: — Ти болен ли си, или какво?!

— Аз ли, здрав съм...

Пал Палич заобикаля бюрото и като котка леко ме удря по бузата.

— Хитрец си ти усмихва се той, — шегобиец. Ще бодеш или... ще въртиш?

— Нямам го. Само едни кокали са ми останали.

— Да те жаля?

— Пожали вълкът кобилата...

— Каква кобила си ти? Кобила бих пожалил. Конете имат голямо сърце и добри очи. А ти си човек. Най-страшният звяр на земята. Или аз тебе, или ти мене. Значи, така, „кобила“... Кой номер обувки носиш, подследствен?

— Четиридесет и втори.

— А кой размер костюм?

— Тоя, дето откраднах?

— Не ги усуквай. Откраднал... У вас кой размер си носил?

— Не зная.

— Как не знаеш?

— Имах един костюм, баща ми го подари за рождения ми ден.

— Казвай, казвай, чекистка мутро! „Баща ми го подари“! Я не се занасяй! Знаем с колко пари са ви тъпкали, всичката кръв на народа изсмукахте... Я застани до стената!

— Искаш да ме застреляш?

— Да се цапам!... Има си хора за тази работа.

Отивам до стената. Той измерва височината ми с линейка, работи с нея леко, като търговец.

— Така си и мислех каза той, петдесети, трети ръст.

— По-рано да не си продавал?

— Именно. Продавах — тихо отговори той, — имаш ли око.

— Какво продаваше?

— Сълзи в бутилки. Руснакът обича сълзите, както и покаянието. Без престъпление няма покаяние. Затова и грешим, за да можем после да намерим за самите себе си последната дума.

Той вдига слушалката на телефона, набира номер и казва:

— Ало, Василий Иванович, здравейте! Петдесети, трети ръст. Четиридесет и втори. Аха. Как е при тебе? Чувам, чувам... креслив е...

— Пал Палич ме повика с пръст. Приближавам. Той протяга слушалката към мене и пошепва: — Чуй, твоите приятели дават концерт.

Чувам в слушалката отчаян, нечовешки вой, нечий пиан смях и викове, Пал Палич е впил очи в лицето ми.

— Страшно е, нали?

— Страшно е.

— И на мене.

— На тебе е ясно защо. Боиш се.

— Ами? — учудва се Пал Палич, — чакам възмездието и все пак съм предател. Да не мислиш, че не нощем не ме гложди? Гълтам коняк, изтрезнявам, не мога да спя, страх ме души. А сутрин къде съм? Сутрин съм тук, на бойния си пост, сутрин съм боец.

— Какъв боец си ти? Палач!

— Аз? Какво говориш! Какъв палач съм аз? Да не съм ти чупил пръстите? Да не съм те мъчил? Държа се с тебе като войник с войник — честно, това съм аз. Не съм те измъчвал, защо дрънкаш глупости?

— Сигурно ти предстои да чупиш и да режеш...

— Страхуваш се? А? Аз няма. А за другите не отговарям. Не живеем като стадо, а кой както си иска.

В кабинета донасят власовска униформа. Пал Палач взема френча, премерва го с привичния жест на търговец и ми го подава:

— Петдесети номер, трети ръст. Носи го със здраве.

— Благодаря, само че няма да я бъде.

— Лошо, ще започне да те боли, подследствен. Ще съдъреш гърлото от викане, а после ще се съ согласиш... В гестапо само са те пердашили. Това не е страшно, те са формалисти, тия фрицове. Смрадливи формалисти. Хвърлили ти един бой, голяма работа. Ние сме патили повече от фрицовете, всеки от нас си е със своята мъка. Фрицовете си изпълняват службата, когато бият, а ние, когато обработваме такива като вас, изнемогваме от руската мъка, правдата търсим. Това е съвсем друго, така че внимавай!

— Добре, ще внимавам.

Пал Палич казва:

— Погледни през прозорчето. Не се бой, не се бой, погледни, там има решетка, все едно, нищо няма да направиш. Виж еднотажната къщурка. Това е тюрмата, а зад оная ограда е нашият спецлагер за тези, които като тебе се инатят и ритат. Знаеш ли какво е спецлагер? Ето какво е: немците са химици, все измислят по нещо, изпробват го върху чифутите, но чифутинът е съставен целият от хитрост, а не се знае как ще действат немските лекарства на обикновените хора. Така че ние равняваме спецлагеристите към евреите и когато у формалистите се яви нужда, откъсваме от работа един-двама и ги пращаме в лабораториите.

— Казва се лабораторни, а не лаборатории...

— Гледай го ти. Страхът си с дързост потискаш. Ербап си, няма що. Е, и? Ще опиташ ли болката, или ще кандисаш?

— Няма да кандисам.

— Все пак си глупак. Послушай съвета ми: облечи униформата и ботушите и... на фронта, а там лека-полека и при своите. Хък-мък, Пал Палич ме принуди.

— А как му е фамилията на Пал Палич?

— Абрамсон! Абрамсон, Еврей Иванич! Я навличай формата, мършо!

— Няма да се спогодим, Пал Палич. Нищо няма да излезе.

Пал Палич набира номер и говори в слушалката, като се подсмива:

— Вася, здравей, драги! Баканов те безпокои пак. Един весел подследствен седи при мене, много весел. Ела да си побъбрим. Може би ще му обясниш всичко и тогава ще решим тук, на място, да не протакаме повече. Ясно? Чакам. А как е твоят? Ясно. Е, нищо, нищо, Бог да го прости...

Василий Иванович непрекъснато смуче ментови бонбончета, затова от устата му лъха на сладкарница. Ръцете си държи дълбоко в джобовете, като хулиганите. Веждите му са рунтави, големи и склучени. Челото му е високо и гладко без нито една бръчица.

— Този ли е? — пита той Пал Палич.

— Тъй вярно — отвръща Палич, като застава мирно.

— На снимката си по-хубав — казва Василий Иванович и подхвърля късо: — Можете да седнете.

Пал Палич сяда на края на стола и с обожание гледа Василий Иванович.

Василий Иванович дълго и грижливо чисти ноктите си с кибритена клечка, а след това започва бавно да ме поучава:

— Чудак, запомни: побеждава само оня, който остава жив, който умира старец. На старците е простено, пък и времето е най-добрият лекар. Помни думата. Кой ще бъде след десетина години най-добрият приятел на немците? Руснакът ще им бъде най-добрият приятел. Фюрерът ще миряса, ще разбере, че без нас е кръгла нула, това е сигурно. Диалектика, няма накъде. Такива ми ти работи, брат... Пал Палич го предоставяме на интелегентите, може наизуст да изпее Достоевски, учил се е от Авербах в лагера, на Калима. Имаш тънко лице, скулите ти не напират, затова го и предадохме към тебе. Сбъркахме, няма що. Аз лично мисля, че интелегентността е категория на възрастта, а не на кръвта или на образованието. Честно казано, за какъв дявол си ни ти? Хич не ни трябваш! Но на тебе гестапо е хвърлило око, предполагам, че си имат план за интересен процес против своите комунисти, искат да ги подведат за шпионаж, а ти — ти си им коз в ръцете. Твоята Интелегентност те погубва, ти си внимателен в приказките, а за процеса това е солта. Разбра ли? Това е то! Ние ще сърбаме попарата, гестапо не се шегува... Както и да ги усукваме, възложено ни е докрай да те прекършим, иначе после ние ще плюваме камъни. Така че ти помисли, помисли, както трябва. Няма да бързае да те пребивае. Ще се побъркаш, всичко ще си признаеш,

всичко ще поемеш върху себе си, само здравето си ще съсипеш. Мисли.

Аз клатя глава.

Василий Иванович престава да чисти ноктите си, отново мушва ръцете си дълбоко в джобовете и ми казва:

— Покажи си ръчичките, аз мога да гадая. Не се бой де, не се бой, няма да те изям, глупак.

Гледа отдалеч дланите ми, мръщи се и казва:

— Я, я ги сложи на бюрото, имаш интересни линии, дълги, не ти е писано да умираш.

Слагам ръцете си на бюрото с дланите нагоре. Василий Иванович се навежда над дланите ми, прави някакво бързо движение и аз за миг ослепявам, а след това виждам, че от пръстите ми стърчат бели кокалчета и кръв е опръскала бюрото. Беше ме ударил с бокс.

— Отвори шкафа — казва той на Пал Палич, като сваля бокса от ръката си.

Пал Палич отваря вратичките на малкия шкаф натикват ме вътре и го затварят. От пребитите ми пръсти блика кръв. Мъча се да вдигна ръцете до устата си, за да спра кръвта, но не мога да ги вдигна — те са притиснати към тялото ми.

— Подследствен — чувам аз гласа на Пал Палич, — ще мине, не ми се сърди... Той си отиде, а аз те предупреждавах за добро. Щом решиш да приемеш — повикай, пазачът веднага ще чуе, ще отвори и ще те заведе на лекар. Само не викай, че не си съгласен, че ще стане и по-лошо...

В живота от нищо не бива да се страхуваш. От нищо, освен от фашизма. Него хората трябва да го унищожават още в зародиш, където и да се появи.

Името на стареца е Сергей Дмитриевич. Казват, че е болен от туберкулоза. С голяма мъка, според руския моряк, заловен в Белгия, са успели да го настанят на най-благоприятната длъжност — асенизатор.

— Доцент — представя се Сергей Дмитриевич на втория ден, след като ни вкараха в бараката. — Изкарвам лайната.

Тук всички ни карат да вършим едно: да разносваме офицерски ботуши. Затова краката на всички в бараката са разкървавени, сини,

подути. Сутрин така пердасат, че не можеш да не обуеш ботуши — до смърт пребиват с камшиците. Един чифт се разносва един час. Нормата е петнадесет чифта на ден. Петнадесет часа бегом гъша стъпка, с подскачане. След това разносените ботуши изпращат на фронта. Някои се изхитряват и незабелязано посипват с пясък подложката, след като свалят ботушите и ги отделят настрана при готовите. Ако забележат това — увисваш на бесилката. Тя стърчи в ъгъла — съвсем незабележима. Бесят не повече от двама души на ден. Двама-трима изчезват безследно в лабораториите. Двама-трима не издържат и полудяват. Тях ги отнасят. За дните, които прекарах тук, само един се огъна и отиде на поклонение на власовците.

Вечер, след като се повалим на наровете, морячето започва да бълнува за Белгия: там е бил с партизаните, живял е в Ардените и много ми разказва за стария кюре, който помагал на бегълците, за мнозина, които се промъкват към Франция; там има и руснаци, и грузинци, и арменци — цели партизански армии от съветски хора. Морячето говори бързо-бързо, сякаш е в криза, сякаш е на умирање. Попаднал в ръцете им глупаво — тръгнал към кюрето за провизии и го заловили по пътя. Сега го изтезават, искат да предаде явките и поспециално интересуват се от разположението на руските партизански съединения. Морячето мълчи и затова сега е целият побелял, а според мен не е на повече от два̀сет години.

Сергей Дмитриевич, който през деня извозва мръсотиите и чисти клозетите, вечер с горещ шепот изнася беседа на пет-шест души за съветската литература. Той чете „лекциите“ си с полузатворени очи и не е ясно вижда ли ни как жадно го слушаме, или не. Гласът му е нисък, плътен, много мек и никак не съответства на квадратната му физиономия и отпуснатите бузи, очите му са сини-сини и веждите стърчат войнствено като житни класове.

— Манделщам, както никой друг, е искал да разбере и подреди окръжаващия го свят — пророкува доцентът. — В неговата поезия действат центростремителни сили. Тишината той сравнявал с хурката. По такъв начин е разгадавал ирационалното понятие: след това е ставало възможно тишината да се докосне с ръка, тя се е превърнала в известния на всички още от детските години предмет — хурката. За да разбереш истински Манделщам, трябва да обичаш Омир. Кой от вас помни Омир?

Мълчим. Морячето диша тежко и драци шията си с тънките си пръсти.

— У нас, в училище, току-що бяхме започнали да изучаваме античната литература — шепна аз — и хоп — войната. Не успяхме.

— В какво училище си учил?

— В театрално, в режисьорския отдел.

— Къде е това?

Казвам адреса.

— Господи, та аз там живеях съвсем наблизно! Колко далечно и невъзвратно е всичко това. А кой ви преподаваше литература? Не е ли Бабенишев?

— Не. Василичков Михаил Никифорович.

— Чакай, чакай, не работеше ли той и в езиковия институт?

— Не. Преподаваше паралелно и на мхатовци, в тяхната студия.

Някой помоли:

— Доценте, ти продължавай, адреса после ще изясните...

Морячето шепне:

— Да те обесят и да те изгорят, още не значи да те убият, така е. Много ми се иска да дочакам часа, когато на земята ще има улица на моето име.

— По-тихо! Дърдорковци? — вика капото.

Настава тишина. Това е поразително. Не може да има тишина без звук, който да я подчертае. При нас сега това е диханието на хората.

— Как ти е името? — шепне доцентът.

— Степан.

— А аз Сергей Дмитриевич. А фамилията?

— Богданов.

— Да не си роднина на Василий Богданов, музикалния критик?

— Не, моят старец е инвалид от Гражданската война. И той се е казвал Степан. Без крак е старецът...

— Сега там май че е станало по-леко. И моето семейство е там. Две дъщери и жена. Ти къде си живял?

— На „Усачевка“ 7.

— А аз току-що се бях преселил от „Молчановка“. Прибираш се вечер, ботушите хрустят по снега, луната е ярка, отвъд прозорците е топло, по входовете са се сгушили влюбени. Не знаехме да ценим мира, суетяхме се, спорехме, бягахме от самите себе си... Помня,

веднъж останах смаян — започнах да чувствам времето, то минава край мене, както водата на планински ручей, носи се, носи се. А работех по съвместителство: сутрин в университета, а вечер преподавах в школата на Държавна сигурност...

— Вие!?

— Да, защо?

— Така. Обвиняват ме, че съм хвърлен при тях от самолет, като разузнавач, че съм завършил школата на Държавна сигурност...

— А ти? Ти...

— Там е работата, че не съм. Избягах от рудника „Мария“. Там беше каторжен лагер, дисциплинарна част. Три пъти съм бягал — два пъти ме заловиха веднага, а на третия успях, но ме хванаха от глупост. Да спомена за „Мария“, значи да ме върнат там. А там е бесилката. На гърба си имам мишена, не мога да очаквам живот.

— Горкият, горкият... — съжали го Сергей Дмитриевич и продължи: — А лятно време понякога отивахме в Клязма на почивка. Вечер. След дъжд, си идваш от влака, а по дворовете свирят грамофони, безгрижно се смеят деца и навсякъде спокойствие и висша целесъобразност, боже мой. Купих си виличка през трийсет и седма... Събудиш се сутрин — навън слънце, боровете червени, бакърени, птиците захласнато чуруликат; излезеш на терасата — локвички от нощния дъжд, а в локвичките слънцето блести, пронизва ти очите...

Мъчително сладко е да го слушаш, защото доцентът говори така, сякаш вижда всичко, сякаш самият той е във всичко това; гласът му те отпуска, размеква те, прави те жалостив, започваш да мислиш, че напразно понасяш всички тези мъки, без всякаква нужда — все едно никога вече няма да видиш и ранната синя утрин, и бакърените боровете, и локвичката на тераската, останала след нощния дъжд.

Доцентът млъква се обръща към стената. Морячето ми шепне в ухото:

— Слушай, трябва да бягаме, тук ще загинем, на вятъра ще загинем. Оттук до Берлин има една нощ път. Пеша ме докараха, по пътя. На запад, по звездите, а там в Бегньо е кюрето, той ще ни скрие.

— Как?

— Какво как?

— Как да бягаме? Навсякъде има охрана — тъмнина, оградата е по-висока от бараките, не дрънкай глупости. Оттук не можеш да

избягаш. Трябва да се мисли как да се живее тук.

— Дрън, дрън — казва морячето, — само гледай да не се раздрънкаш. Тук само доцентът живее дълго, а тия, дето бачкат до един месец и на добър час, с краката напред към крематориума. Виж, на сладко замириса. Нощем палят пещите и горят труповете. Ще се засия с един прът през оградата и дим да ме няма. Мене ме докараха през деня и всичко съм запомнил, чуваш ли?

Гърбът на доцента внезапно се затресе, сякаш започна да хълца на често.

— Какво ви е, Сергей Дмитриевич?

— Ох, остави ме, за бога! — отговаря той през сълзи. Остави ме!

— Недейте... Нашите скоро ще дойдат — успокоявам го аз. — В ареста ми казаха, че при Сталинград Хитлер са го разсипали, бягат презглава.

— Стига! Противно ми е да слушам! Кой ти разказа всичко това?

— Моят съкилийник...

— Съкилийник, съкилийник! Разбери, всичко е загубено, родината ни е поругана, семействата ни са под ботуш, културата ни оплюта! А ние тук руснаци с руснаци се караме, не можем да се разберем, не можем да си простим униформите в името на смисъла на нашия живот, в името на родината, която за всички нас е една!

— Ние с Пал Палич имаме различни родини.

— Какъв е пък този Пал Палич?

— Моят следовател.

— Изроди има навсякъде.

— И това е вярно.

— Ех, Степан, Степан, как ми се иска за минутка да съм си вкъщи, да мина през кабинета си, да докосна кориците на книгите, да погала лицата на близките и тогава — пак обратно, може и завинаги...

През нощта вдигнаха бараките в тревога и дори не ни разрешиха да се облечем. Погнаха ни към апелплаца, макар че двора на власовците не го наричаха апелплац и на вратата нямаше мръсната табелка „Работата те прави свободен“, както в рудника „Мария“. На двора ни построиха в колона по четири и пи заповядаха да тичаме към вратата. До вратата, в две редици, стояха власовци с тояги и камшици в ръце.

— По-бързо! По-бързо! — крещяха те.

Редиците, които бяха най-близо до власовците, забавят крачките си. В същото време започват да бият задните редици. Те напират и изтласкват предните към вратите, където всички ни очаква побой. Гласовете на власовците, които гонят задните редици, в тази напрегната тишина звучат така страшно, че някой от нашите не издържа и започва истерично да вие. Власовците, които стояха до вратата, се нахвърлиха на първите редици и започнаха да пропускат хората „през себе си“. Отвъд отворената врата е малкият район на крематориума. Власовците правят жив коридор и ни бият с оловен тел, камшици, палки, тояги. Най-важното е да пазиш главата. Хората закриват главите си, а власовците реват пиански, смеят се, удрят, където им падне. Пред мене тича Сергей Дмитриевич. Острите му лакти са притиснати към ребрата, главата му е отметната назад и през цялото време вика: „Господа, господа, почакайте, господа! Господа, почакайте, дайте да се разберем!“

Пуснати са прожекторите. В тяхната мъртва светлина всички изглеждаме като някакви зловеци герои от наивни детски приказки — в раирани затворнически дрехи, избръснати, боси на топящия се сняг. И кръвта по лицата на всички ни сега не изглежда червена както винаги. Сега тя е черна като лак, с който лакират дърво.

Сутринта отново съм в кабинета на Пал Палич. Него го няма. На мястото му седи Василий Иванович и съсредоточено чисти ноктите си. От време на време ми задава въпроси като: „Болял ли те е някога мъдрец?“ или „Против киселини опитвал ли си настойка от равнец и сода?“ Отговарям след дълги паузи и обмислям не е ли това някаква хитрост. Василий Иванович неравномерно поема дъх, опипва си пулса, прехапва устни и мъчително и със затаен страх поклаща глава.

— Вчера много пих — казва той, — а кръвното налягане е високо. Особено долното. Скача дяволът ту горе, ту долу. А нашите конски доктори само трипер могат да лекуват.

Както и миналия път, той бавно захвърли кибритената клечка, погледна изчистените нокти, изтри ги о ревера на цивилното си сако и каза:

— Такива ми ти работи, другарю Степан Богданов.

По всяка вероятност лицето ми се е променило рязко, защото Василий Иванович се разсмя така гръмко и весело, така заразително и

безгрижно, сякаш нищо по-смешно и по-забавно не е виждал в живота си.

— Какво? Спомни ли си, Стъпушка, рудника „Мария“ — викна му още от прага весело усмихнат Пал Палич.

„Край — спокойно прецених аз. — Сега е краят. Получили са сведения за мене от мината. Значи, след ден-два ще ме обесят. Макар че може не след два, а след три — ние сме на границата с Белгия, а рудникът «Мария» е в района на Бавария. Докато ме закарат там...“

— А ти толкова мъки понесе, глупак — продължава влезлият Пал Палич. — Имаше ли смисъл?

— Имаше, имаше — отговаря вместо мен Василий Иванович, — така морално му е по-спокойно, добре се представи пред самия себе си — като циркаджия под купола. Е, ще продължаваш ли сега да играеш на жмичка? Пак мълчиш? Пари за пътни разноски имаме и там, ще те доставим жив. И да мълчиш, и да не мълчиш, там тутакси те познаят.

— Що искате от мене?

— Не що, а какво. Не е хубаво така. Актьор, културен човек, а не знаеш правилно да говориш...

Сякаш нещо ме цапна по главата — всичко започна да звъни, да боботи, да се бунтува... Откъде знаят, че съм актьор? Това дори в лагера, в рудника „Мария“, никъде го нямаше в досиетата.

— Няма защо да се пулиш усмихва се Пал Палич. — Сега вече знаем всичко за тебе, подследствен.

— Слушай, стига си се инатил — завършва Василий Иванович. — Сега всичко зависи от тебе: ако ти се живее живей, ако ти е дотегнало мълчи. Повече не ни интересува, сега си ни съвсем ясен. Ако искаш да живееш, ще трябва да говориш пред микрофона под името, което ще ти даде гестапо, тамошният ти следовател; ще разкажеш за чекисткото си житие-битие и ще обясниш на доблестните червени войници, че си решил да захвърлиш чекистката си мантия и да я замениш с униформата на руската освободителна армия на генерал-лейтенант Власов. Разбрали мисълта ми?

— Не съвсем.

— Ще поясня. Ти трябва да играеш ролята на чекист, който е преминал при нас. Ще ти създадат легендичка за чудо и приказ. А на процеса им ще дадеш показания, ще разкажеш онова, което им трябва. Това е.

— Пак няма да стане.

— Глупак. Сега ще стане. Иначе ще окаляме бащата с предателството на сина. „Усачевка“ 7. Богданов Степан, инвалид от гражданската война и червен герой.

Нещо ме озари — доцентът! Сергей Дмитриевич! Той е! Никой друг! Сини очички, вежди като житни класове, осанка — благородна, тъжна той е, кой друг. За това никой друг не знае! Глупак! Раздрънках се, чух руска реч!

— Дишай, дишай с носа — сериозно съветва Василий Иванович, — не се озлобявай. Когато губиш, злобата е най-лошият съветник. На, отвори Наказателния кодекс на РСФСР, член петдесет и осми популярно разяснява как трябва да се постъпва с членове на семейството на родоизменник, на невъзвращенец. Имаме твои снимки, ще нарисуваме фуражка, ще ретушираме белезите и твоя текст: „Скъпи татко! Като сега те виждам в Москва, на «Усачевка» 7, в нашата квартира, тебе, инвалида от Гражданската война, отритнат от червените. Тук, в редовете на руската освободителна армия, аз се боря против комунистите и евреите, които поробиха родината ни! Приятели войници! Елате в нашите редове!“ и така нататък. Аз не съставям текстовете. При нас с това се занимава специален отдел. Ами да. Ще го съчинят като в очерк на Еренбург: не вярваш и все пак се просълзяваш.

— Трябва да си помисля — казвам аз след дълга пауза. Зная какво трябва да правя. Ще ида в бараката и ще удуша доцента. Той е провокатор, той не може да живее.

— Тук помисли, подследствен — предлага Пал Палич.

— Не, въпросът е много сериозен, не мога така.

Василий Иванович започва тихичко, предпазливо да се смее.

— Не — смее се той. — Не, Стъопа, няма да ти мине номерът, няма да мине... Ние пазим приятелите си, запомни това.

— Отдавна ли е при вас той?

— Сергей Дмитриевич ли? Отдавна. От година.

— Здравата го опердашиха вчера вашите хора...

— Нищо, затова пък днес ще го нахранят, както трябва.

— А защо не го пуснете? Сигурно и на него сте обещали да го пуснете, както и на мене?

— Ти имаш едно предимство, подследствен — казва Пал Палич.

— Ти си млад, а той е старец. В днешните времена той не може да

служи. Ценен е войникът, който може да тича и оръдието да измъква от калта.

— Не, пуснете ме в района. Дайте ми един ден, къде ще се скрия от вас?

Василий Иванович обръща листчето на календара и отбелязва с червен молив: „Стъопа Богданов, артист.“

— Добре — съгласява се той, — само че за да не направиш някоя бея, за един ден ще те настаним в единичка, там ще си помислиш.

— Тя, единичката, е в района, подследствен усмихва се Пал Палич, — в района е.

— Така че внимавай — завършва Василий Иванович, — за нас ти не си толкова важен. На тебе държат в гестапо. Сами не можем да разберем това, честна дума. Те са формалисти, европейци. При тях няма безпорядък. Щом са намислили нещо — умри, но го изпълни. Може и да са забравили за тебе, малко ли има такива, но заповедта си е заповед, опитай да не я изпълниш, А Серьога добре работи, нали? Страшно много народ ни предаде! Подследствените налитате на интелигента: той със стихове ви разбърква душите, римите ви отнасят, като глухари се заплесват.

— Я да видя Наказателния кодекс — моля го аз.

— На. Пет години заточение и лишаване от права. И купоните ще му отнемат.

Затвориха ме в единичка. Тук е тихо и никакъв звук не достига до мене. Високо под тавана има малко прозорче с плътна решетка. През него виждам късче небе. То е сиво-черно. После небето става само черно, а по-късно, когато настъпи нощта и изгря луната, то стана бяло, сякаш осветено от прожектори.

Вече за нищо не мога да мисля. Всичко затъпя в мене, стана някак си тежко и чуждо. Започнах да чувствам тежестта на пръстите си, кракът ми се стори стокилограмов и много студен. Започнах да ненавиждам челото си — толкова чувствително и изпъкнало, кожата по него, която така глупаво шава, а зад тази повяхнала кожа и зад тънката кост на челото (студентите медици правят от черепи чудесни пепелници) спокойно лежи червено-сивата маса на мозъка. Той всичко разбира и чувства, той е всемогъщ стопанин на тялото ми, а с нищо не

може да ми помогне; той само с всеки миг увеличаваше ужаса, който започна да се надига в мене след предателството на доцента.

Скоро ще съмне. Ще ме вземат при тях и отново ще говорят и ще се смеят тихо, и ноктите си ще чистят, и ще опипват коремите си, а аз трябва да предам баща си, да го обрека на живот, какъвто се полага на член от семейството на родоизменник. А те, че ще постъпят така, аз не се съмнявам — те са зверове. Болни, тежко и неизлечимо болни зверове, тях може да ги излекуват само куршумът или въжетото.

Времето се върна отново към мене, когато в килията проникна някакъв външен звук. Той беше тънък и летен, сякаш комари бръмчат. Бръмчат все по-настойчиво и по-силно. Скоро разбирам, че съвсем не са комари, а самолети. Те са твърде много, доколкото разбирах по монотонния и все по-нарастващ рев.

След миг аз оглушавам и ослепявам от безцветния, жълт, червен, черен, прашен взрив — така съм го запомнил завинаги. Всичко това стана за част от секундата, но в паметта ми то се вряза съвсем точно никаква грешка. Когато прахът се слегна, видях далече напред синята ивица на гората и полето и нищо повече. А над мен отново започнаха да пикират бомбардировачи и когато бяха съвсем ниско, видях как изпод крилата им се отделяха черни точки. Но точките се издължаваха като моливи, които падаха хоризонтално, изчезваха, след това нещо ме вдигна и разпери във въздуха, удари ме в стената и ме лъхна остра миризма на изгоряло. След това оглушах от тътнещия рев, който се вдигна наоколо.

„Трябва да избягам — изведнъж съвсем ясно и спокойно помислих. — Те сега нищо не могат да ми направят, седят си в скривалищата.“

Прескачам купищата разрушени горещи тухли, виждам наблизко горящите казарми, пламтящата техника, черния, изпълнен с крясъци лагер, който се намираше на двайсетина крачки от разрушения затвор. На караулните кули, релефно очертани в нощта, нямаше никой. Смъквам раираните дрехи и тичам приведен към гората. Те ни направиха зверове: веднага тичаш към гората, това става вече инстинктивно, както у вълците.

Натъквам се на труп, който лежи край пътя. Присядам на колене и сред грохота на взривовете, тракането на зъбите и плача от щастие, аз събличам мъртвеца, навличам дрехите му — ботушите са малки,

шапката също не ми става — и наведен до земята, се затичвам с всички сили към гората. А зад мен — пожар, грохот. В кратките интервали между взривовете от лагера до мене достигат радостни викове...

Те се върнаха в лагера късно вечерта. Коля носеше на гърба си заспалия Степан. За да не привлече вниманието върху себе си, той пееше бендеровския химн — тихичко, но така, че да го чуе охраната, която се състоеше от власовци и украински националисти. Един от пазачите се обърна и попита:

— Готов ли е? Пиян?

— Мъничко.

— Не вдигайте шум в бараката, че немците ще наскочат.

— Ние тихичко, братлета — обеща Коля, — до утре ще се наспим, а после напред...

КАКЪВ Е ПОЛЯКЪТ

Трауб се отби у Тромпчински вечерта, когато угасна червеният, чудно красив залез. Старецът го нямаше. Юзеф седеше в тъмната стая и на свещ свиреше Шопен. Лицето му, изтръгнато из тъмнината от трепкащата свещ, беше като нарисувано в черно-бяла линогравюра.

— Вие обичате само Шопен? Никога не свирите нещо от някой друг.

— Обичам Шопен повече от другите.

— С това проявявате полски патриотизъм?

— Е, с това не се проявява патриотизмът...

— Изкуството е или най-висша проява на патриотизъм, или най-зъл негов враг...

— Тоест?

— Художникът или възпява държавния строй, на който служи, или му се противопоставя: с мълчание, с тематика, с емиграция.

— Вие смятате, че художникът от втория тип не е патриот? Аз мисля, че той е много по-голям патриот от оня, който слави своя държавен строй. Имам пред вид вашия държавен строй, разбира се...

— Слушайте, Тромб, защо рискувате да говорите така с един германец?

— Защото сте интелигентен човек.

— Но аз съм германец.

— Именно. Интелигентен германец.

— А малко ли интелигентни германци донасят в гестапо?

— Интелигентни? Нито един. Интелигентът не е способен да бъде доносчик.

— Вашите представи за интелигенцията са стари.

— Стари представи няма.

— Любопитен екземпляр сте вие. Записах си някои неща от вас. Вие никога няма да станете творческа личност, защото във вас взима връх логиката. Най-злият враг на творчеството са логиката и държавната тирания. Макар че това всъщност е едно и също.

— В никакъв случай. Тиранията е враждебна на логиката.

— Стоп, стоп, стоп... Логиката сама по себе си е тиранична, защото когато се спре на едно нещо, тя отрича всичко друго.

— Но не го унищожава. Тук е грамадната разлика.

— Ако се изхожда от логиката, да отречеш, значи да обречеш на унищожение.

— Това не е логика, това е софистика. А защо сте толкова разрошен, скъпи мой вражески журналисте?

— Забелязва ли се?

— Много.

— Понякога оглушавам от омраза към това, което става, а сетне затъпявам от страха си. Направиха ни всички страхливци, презрени страхливци, разбирате ли?

— Недейте така, Трауб. Човек не може да стане страхливец, ако не е бил такъв.

— Стига. Само не ставайте пророк. Имаме ги достатъчно и без вас. Може, всичко може. Човекът позволява да правят с него всичко, каквото си искат. Той се подава на дресировка по-добре от маймуната.

— Какво се е случило, Трауб? Виждам, не сте в настроение.

— Веднъж ме помолихте да ви доставя документи...

— Е?

— Нищо... Нищо не обещавам, не обичам да обещавам. Обещанието е проява на зависимост. С една дума, ако успея, ще се помъча да ви помогна... Ето, вижте — каза той и сложи пред Юзеф един позив, отпечатан в Берлин.

„Райхсфюрерът от SS и началник на германската полиция по поръчение на райхсмаршал Гьоринг нареди всички работници и работнички от полска националност да носят на видно място, от дясната страна на гърдите, на всяка дреха нарисувания тук в естествена големина платнен знак. Знакът трябва да се пришива здраво на дрехата.

Сега ние преживяваме възраждането на нашата народна държава и разбираме, че в бъдеще на нашето жизнено пространство ще живеят голям брой чужди

елементи. Освен това в резултат на допускането на селскостопански и фабрични работници по цялата територия на империята националният въпрос също стана злосторителен. Народната държава би могла да съществува вечно само ако всеки немец с поведението си съзнава националните интереси и разрешава самостоятелно всички тия въпроси. Законите могат само да поддържат регулирането на съвместното съществуване. Най-важно остава съдържаното и уверено поведение на всеки. Целият народ трябва дълбоко да осъзнае опасностите, които носи съвместният живот с хора от друга националност.

Затова е необходимо да се води разяснителна работа при всеки удобен случай, т.е. постоянно да се изтъкват злодеянията на поляците по отношение на немците, живели в Полша, и да се призовава към бдителност по отношение на полските работници.

Германски народе! Никога не забравяй, че злодеянията на поляците принудиха фюрера да защити с оръжие нашите съотечественици в Полша! През септември 1939 г. от тях в Полша загинаха 58 000 души. Мъже, жени, деца, беззащитни старци и болни бяха до смърт инквизираны в етапните пунктове. В полските затвори немците трябваше да понесат такива мъки, които по своята жестокост биха могли да бъдат измислени само от първобитни хора със зверски наклонности. Пълен глад в продължение на много дни, бой с тояги и приклади, безпричинни разстрели, избождане на очи, изнасилвания, — няма насилие, което да не е приложено към тях. Облели един младеж с бензин и го запалили в пещта на фурната; върху една влакова композиция с разселени немци пуснали на пълна скорост локомотив. Наскоро в едно езеро къпеци се деца намерили 17 трупа. Би могло да се приведат хиляди такива примери.

Представители на този народ дойдоха сега при нас като селскостопански и фабрични работници и военнопленници, защото се нуждаем от работна сила. Този, на когото се наложи да има работа с тях по служба, трябва

да знае, че омразата на поляка сега е по-голяма от когато и да било, че полякът има много по-голям опит от нас в националната борба и че той все още се надява с помощта на враждебни нам държави да създаде нова, още по-голяма Полша.

Раболепието, което полякът проявява към немския селянин, е коварно. Добродушният му облик е фалшив. Навсякъде е необходима бдителност, за да не се допусне обединяването на поляците чрез възможна шпионска дейност.

Преди всичко няма нищо общо между немци и поляци. Германецо, бъди горд и не забравяй какво ти е причинил полският народ! Ако някой дойде при тебе и ти каже, че е почтен поляк, отговори му: «Сега всеки си има свой почтен поляк, както по-рано всеки си имаше свой почтен евреин!»

Става дума за нашата народна общност! Преди всичко внимавайте да не се създават отношения върху основата на общата религия. Нашите селяни не са запознати с националната борба и смятат поляка, който постоянно го поздравяват с думите «Слава на Исуса Христа», за приличен човек и му отговарят «Вовеки веков, амин». Поляците, дошли само с дрехите, които бяха на тях, получиха от своите господари селяни бельо и облекло. Те го продадоха после на съседните поляци и с получените пари си купиха тютюн. Групи поляци, които полицията е разгонвала по шосетата, отново са се събирали на най-близкия кръстопът. Следете не пишат ли поляците дълги писма на близките си. В отговор на тия писма от Полша са изпратени храни, така че можете да си представите какво е написал полякът въкъщи. Не му давайте пари на ръка! В едно селско семейство, в което селянката скоро ще роди дете, няма въкъщи никаква друга помощ, освен една полска девойка. В подобни случаи организирате помощта на съседите!

Германецо! Полякът никога не трябва да ти е приятел! Той стои по-долу от всеки твой съотечественик-

немец в твоето стопанство или фабрика. Бъди, както винаги, справедлив, защото си немец, но никога не забравяй, че си представител на народ господар!

Германските въоръжени сили овладяват за нас мира в Европа. Ние сме отговорни за мира в нова, велика Германия. Съвместният живот с хора от чужда националност още много пъти ще довежда народните сили до изпитания, които ти трябва да издържиш като германец.

Народен съюз на германците в чужбина, Берлин,
Мосцрасе, 46.“

Тромпчински върна позива на Трауб.

— Е, страшно, нали?

— Юзеф отвърна:

— Не. Не е страшно, просто е много...

— Отвратително?

— Не, не е това... Много е обидно за немците. Просто до сълзи е обидно за немците. А това, че обещахте да помогнете, ако можете, така трябваше и да бъде. Аз все пак вярвам в това. Благодаря, Трауб. Искате ли да ви посвирия?

— Много ми се иска.

— Юзеф седна на рояла и започна да свири Бах.

БУКЕТ ОТ МАРГАРИТКИ

Аня и Муха вървяха през гората. Вървяха бавно, защото Аня внимателно оглеждаше по стеблата на дърветата някакви, само на нея известни знаци; понякога тя замираще, дълго се заслушваше със затворени очи и се усмихваше на нещо.

Отначало Муха я гледаше и недоверчиво поклащаше глава. След това му омръзна да чака, докато тя се върти на едно място, за да разбере накъде да вървят по-нататък, и започна да бере цветя. Набра голям букет и Аня често и придирчиво го разглеждаше от всички страни, както домакиня празничната трапеза.

„Тя също би трябвало да бере цветя — мислеше той, като гледаше фигурата на девойката, — а не да е там... в касапницата. Хубава фигурка има. Бих се повеселил с нея, чудна е, но на война шега няма. Опасно е. Ще я изплашиш, после не можеш да се оправяш. Жените са глупачки.“

— Тук — каза Аня.

— Ами...

— Чудак, казвам ти, че е тук.

Тя се отпусна на колене и хвана тревата с цяла шепа, като козината на коте. Равният, изрязан с нож квадратен чим се надигна и Муха видя нещо бяло. Аня извади това бяло, което се оказа кърпа, разтвори я и извади оттам карта, пистолет и бомба.

— Ти какво, невъоръжена ли дойде при мен?

— Ами — отвърна Аня и потупа джоба си, — имам си една лимонка. Тъкмо за четирима на парченца.

— Оръжието дай на мен — каза Муха, — ти си хубава, могат да започнат да те задирят и ще си идеш за тоя, дето духа.

— Аня му подаде оръжието.

— И лимонката ми дай.

— Тя е мъничка...

— Стига. Давай, давай, Аня, не върши глупости.

Той скри лимонката, разгъна картата и каза:

— Хайде, покажи къде е.

— Ето, до Вишниц.

Муха чак подсвирна:

— Ти си луда! Та това са сто и десет километра!

— Че какво?

— Ти си минала границата?

— Коя граница?

— Между райха и генералгубернаторството.

— Провирах се под някаква телена мрежа, но и не помислих, че това е граница.

— И за два дена си изминала стотина километра?

— Че какво?

— Бива си те.

— Ти нали не вярваше, че ще намеря картата?

— Не.

— Герой си ти — каза Муха, — герой! Там патрулите са на всяка крачка, как си се промъкнала между тях? И шифрите ли са там?

— Разбира се.

— Опиши ми къде.

— Сам няма да ги намериш.

— Ще ги намеря.

— Няма да ги намериш, Андрюша. Там е суха тръстика, само аз ще ги намеря.

— Добре, да вървим. Ще помисля как да намеря коне. С кола би било по-добре; за три часа може да се стигне до границата... А как ще ги пренесем?

— По моя път откъдето минах аз. Ще те преведа, Андрюша, аз вода добре, по сибирски.

Връщаха се направо, по светло. След един час път пред очите им блесна остра бяла светлина. Аня се усмихна, а Муха се вцепени на място и въпросително погледна девойката:

— Вода. Сигурно е езеро, защото светлината е неподвижна, виждаш ли...

След пет минути те стигнаха до едно езерце. Обрасло с храсти и ниски симетрични борчета, езерото беше тихо и отблизо — черно, а не ярко светло, каквото им се стори отдалеч.

— Андрюша, ти върви наляво, а аз ще се изкъпя тук, може ли?

— Не е ли по-добре вкъщи, ще запалим банята? — предложи Муха и наведе очи.

— Не, иска ми се да поплувам малко — отвърна — а ти върви и ме почакай.

Той седна на тревата и отново започна да разглежда букета. После видя Аня посред езерото: тя плуваше бързо, с мъжки движения. Изхвърляше ръцете далеч пред себе си и Муха видя, че плува гола.

„По дяволите — помисли той и почувства как кръвта изведнъж нахлу в лицето му, — ще опитам, пък каквото излезе.“

Муха стана и тръгна към мястото, където беше оставил Аня. Вървеше и притискаше към себе си букета. Стигна там тъкмо в момента, когато девойката излизаше от водата. Тя се запъти към роклята си, оставена на ситния жълт пясък, и в това време, от храстите излезе Муха. Той пристъпи към девойката, хвърли букета и я прегърна. Прегърна я силно и грубо — с едната ръка я притисна към себе си, а с другата стисна гърдата ѝ.

— Аз съм сам, сам, сам — шепнеше той, като я поваляше на земята, — аз съм винаги сам... Не ме мъчи, пусни ме... Пусни, не ме мъчи.

— Не бива, Андрюшенка — тихо, но съвсем спокойно отговори Аня. — Разбирам, но не бива така скотски.

Ако се беше развикала или беше започнала да се дърпа, да го драска по лицето, това би го заслепило и едва ли щеше да се овладее. Но този неин тих, спокоен глас проникна в него с някаква мъчителна, отчаяна, забравена болка. Въздъхна шумно и се обърна по гръб.

— Облечи се — дрезгаво каза той.

Когато Аня се облече и седна до него, Муха отвори очи, събра букета, и като ѝ го подаде, каза:

— На. Подарък. Вземи го.

И пое дълбоко въздух, сякаш е излязъл от водата. Късно следобед, когато се стъмни, той каза на Аня, че отива в Краков при свои хора за коне, или още по-добре за лека кола. Обеща да се върне на другия ден сутринта. Той беше почти сигурен, че Берг ще го принуди да се върне веднага и дори както миналия път ще го докара в Рибни със своя хора. Но Муха реши да си намери за през нощта някоя проститутка, да заличи с тази непозната и достъпна жена видението, което непрекъснато се изправяше пред очите му: черното езеро,

слънцето, разпилените по пясъка цветя и девойката, по-красива от която не е виждал през целия си живот.

— Ще те заключа — каза Муха на тръгване, — така ще е спокойно. И капците ще затвоя: в празна къща те не се навират, тършуват там, където горят печки.

Към един часа след полунощ някой предпазливо застърга по капака на прозореца ѝ. Аня замря в леглото и с ужас си помисли, че Муха е прибрал оръжието ѝ. Капакът скръцна и се отвори. През стъклото Аня видя един побелял мъж. Повика с пръст. Той я виждаше, защото върху леглото ѝ падаше мъртвата сребриста светлина на луната.

Аня стана, наметна жилетката и се приближи към прозореца.

— Девойче, Андрей ме изпраща при теб.

— Човекът говореше със силен полски акцент.

— Какъв Андрей?

— Отворете прозореца, не се страхувайте, ако бях немец, щях да мина през вратата.

Аня отвори прозореца.

— Дъще — каза човекът, Андрей ми нареди да те преместя веднага в резервната квартира. Тук стана опасно, хайде.

Аня се облече бързо и излезе през прозореца.

ВСИЧКО ХУБАВО

Вихър се провираше през тълпата на площада пред гарата и сякаш с гърба си, с ушите си, с тила си чувстваше, че „слепият“ вече не е така напрегнат и не държи така здраво в джоба си парабелума. Вихър долови и по темпа на последния разпит, по въпросите, които не бяха вече така точни и кръстосани, че гестаповци са склонни да му вярват след изпита с фалшивото кадифено сако.

Вихър чакаше хайка. Той разбираше, че ако днес няма хайка и не му се удаде да избяга, може да се заплете в онази предпазлива полуистина, която той изнасяше на разпитите. Засега само се плъзгаше по въпросите, които му се задаваха, но се плъзгаше така, че да им изглежда като слалом: стремително, шумно и с много снежен прах. Но този снежен прах полека-лека ще се уталожи, гестаповците ще поседят с моливите над предишните разпити и ще тръгнат по подробностите. Ще започнат да се интересуват от всичко, което се отнася до нашата армия. Вихър считаше гестапо за изключително сериозна разузнавателна и особено контраразузнавателна организация. Би било наивно да се смята, че гестапо не знае нищо за нашето разузнаване. Въпросът е в това, какво знаят, какво биха могли да знаят и с какви факти, данни, имена и цифри те могат, незабелязано за самия него, да го разобличат в лъжа.

Засега се оправяше с имената на загинали другари, с историята на днепропетровската си нелегалност, с остарелите си вече тайни — разузнавателната работа в Кривой рог и в организацията Годт.

Вихър вървеше и мислеше, че сега забавянето е равносилно на смърт. Затова с особено внимание се вглеждаше в лицата на хората около него и си мислеше как ли ще се държат, ако се хвърли стремглаво сред тълпата, без да дочака хайката.

„Или всички ще изпадат, когато започне стрелбата, или ще се юрнат на различни страни и аз ще се намеря в обстрелван коридор, или «слепият» ще започне да стреля по мене безразборно, пък и високият, който е напред — също. Макар че с високия е по-лесно: докато се

обърне, аз ще съм далеч, и ако се наведе, те няма да ме видят в тълпата — мислеше си Вихър, но все едно, те ще стрелят, хора ще избият — ужас...“

Високо в небето се чу шум. Вихър наостри уши и продължи да върви напред. Сега той стъпваше на пръсти, сякаш е на лов в гората, в очакване на дивеча, който ей сегичка тук, под краката му, ще изпърха, чифтетото ще разцепи въздуха, ще заскимти кучето, ще замирише на барут.

„По-тихо! — едва не викаше Вихър на хората, които вървяха и тътреха гладните си, тънки, изморени нозе по сивите плочи на гаровия площад. — По-тихо! Чувате ли: самолети!“

След това видя в небето черните точки: армада самолети отиваше от запад на изток да бомбардира нашите. Въздъхна, наведе очи и видя как гестаповецът пред него, повдигнат на пръсти, наднича през главите на търговците на икони. Вихър се наведе незабележимо, само с шията си, за да види накъде гледа високият. Видя едно момченце, което лазеше по колене и събираше огризки от ябълки и угарки край пейките, на които седяха хора в очакване на влака. Момчето беше мургавичко, дългоносо, с прави гладки коси.

„Циганче — помисли Вихър. — За немците те са нещо като евреи. Какво ли става сега в този, високия? Истинско насъскано куче. Гад мръсен.“

Високият гестаповец се отби, мина покрай плътната опашка на касата за билети, блъсна някакъв старец с широкопола шапка, бутна с лакът един немски войник и болезнено ритна циганчето в хълбока — уж без да иска. Циганчето повдигна лицето си, видя високия, долови вътрешно опасността и отпъзля на четири крака. После се изправи и се втурна всред грамадната опашка за билети. Морето от човешки глави се размърдваше само там, където момчето преминаваше.

„Ето! — нещо бодна Вихър. — Това е то!“

— А-а-а! — изрева той, като удари с всички сили „слепия“ по очите и се хвърли в противоположната на циганчето страна, поваляше с ръце и крака хората с бохчи и куфари, за да създаде паника. Гарата зашумя, заплава; запищяха полицейски свирки; някой се развика пронизително зад гърба му; понесе се дълъг сърцераздирателен вик — паниката започна. Някъде изцвили подплашен кон. Изстрел, втори...

Вихър бягаше приведен, с издадена напред глава и бързо смъкваше от себе си синьото сако — първият белег.

Захвърли сакото на земята и като на шеметна кинолента видя как към него се протегнаха ръце, върху ръцете се стовари нечий огромен крак, но вик не различи, защото всичко наоколо крещеше и виеше.

Вихър за миг изправи глава: трябваше да разбере накъде се носи тълпата. Площадът пред гарата се вливаше в гърлото на тясната, притисната от триетажни здания улица „Хитлер“. Вихър заработи с лакти, за да се отскубне натам пръв, да изтича към градинката, да се метне на някоя каруца и да се измъкне от града. Свали шапката от главата на бягащия до него старик, смачка я и я нахлупи на главата си. Тълпата го носеше към градинката, той пресече трамвайната линия и видя как по улицата, която водеше към гарата, загърмяха полицейски мотоциклети. Полицията преграждаше пътя и на улицата, задръстена с каруци.

„Мръсници! Съобразиха! — мина му през ума. — Обръч, няма да се измъкна! Всичко ограждат!“

Погледна надясно — там завиваше закрит зелен камион, от който като черни топки се изтъркулваха полицаи.

И всичко това изведнъж се смени с друго видение, като в предсмъртен, последен час. „Бръснарница“ — тези букви бавно изплуваха пред очите му малко встрани от входа на хотел „Варшава“.

С някакъв студен и отчаян разум Вихър блъсна вратата: остро дрънна звънчето. Бръснарят, побледнял, тръгна насреща му.

Вихър за миг застина на прага бавно каза:

— Избягах от гестапо. Мене търсят.

ПРИ ПАЛЕК

Седой заведе Аня при Палек. Заведе я в старата баня. Тук миришеше на дъбови бурета, на кълчища и на някаква особена далечна, но позната на Аня рибарска миризма: на катран, на ланшна сушена риба. Тази миризма, която Аня познаваше от тайгата, изведнъж я успокои: така беше в землянките, където баща ѝ отсядаше, когато отиваше за цял сезон на лов за катерици.

— Седни, момиче — каза Седой и изтри лицето си с голяма карирана кърпа. — Седни — повтори той и запали една угарка от тъничка църковна свещ.

Аня се огледа и изтръпна: до стената седяха една жена, момъкът с гамашите и момичето, което караше колело след нея и Муха, когато тръгнаха за гората.

— Седни — повтори Седой още веднъж, — седни и си почини. Тук сме твои приятели, ако ти си онова момиче, което трябваше да пристигне с радиостанцията.

— За какво говорите? — вдигна рамене Аня. — Бъркате ме с някого.

— Добре — каза Седой, — мълчи. Ти не познаваш тези хора, но те те познават.

— Къде е Андрей?

— Твоят Андрей е в гестапо.

— Аня се надигна и сложи ръце на гърдите си.

— Какво?!

— Да, да, в гестапо — повтори Седой.

— Арестуван ли е?

— Не. Той стана техен приятел.

Аня се усмихна.

— Нищо не разбирам, за какво непрекъснато ми говорите? Какъв Андрей, какво гестапо? Припознавате се, честна дума. Аз търся леля си. Леля си от Курск, разбирате ли?

— Стига глупости. Ние не се шегуваме — каза Седой, — ние сме ти приятели. Ние ви чакахме, за вас ни каза Андрей, когато пристигна. Това е къщата на Палек, това е вашата явка. Ние сме ти приятели, разбери.

— Бъркате ме с някого, честна дума — засмя се Аня, — аз нямам къде да живея, търся леля си, Андрей ме приюти.

— Стига глупости. Ти и останалите членове от групата ви трябваше да дойдете в дома на Станислав Палек на улица „Грушбва“ и да му предадете поздрави от сина му Игнаций, полковник от Войска Полскаго.

— Аз съм негов син — каза момъкът с гамашите. — Син на Игнаций, внук на Станислав. Ти си в нашата къща.

Аня огледа всички събрани сега в тази малка баня.

— Не ви вярвам — каза Аня, — вие знаете всичко, но аз не ви вярвам. Той не може да бъде предател!

— Той можеше да не бъде — отвърна Седой, — но той стана.

— Не може да стане!

— Защо?

— Защото е наш.

— А ние чии сме? — попита момъкът с гамашите. — Нас за какви ни смяташ?

Седой каза:

— Трябва да се свържем бързо с вашия център и да попитаме: как да постъпим с Андрей? Да го хванем жив или да го очистим още тук, докато не е направил големи поразии.

„Нима аз не вярвам на тези хора само защото говорят лошо руски? — мислеше Аня, като се вслушваше отчуждено в това, което й говореха ту Седой, ту синът на полковник Игнаций, внукът на Палек. — Ако е така, това е ужасно. Муха беше през цялото време връзката с Бородин. В центъра му вярваха. Нас ни изпратиха при него. Но нали нас ни изпратиха при него, защото той предаде, че има връзка с представители на местното нелегално движение? За Палек аз зная, тук те казват истината. Това знаеха Муха, Вихър, коля и аз. Ами ако са хванали радиопредаването? Ако всичко това сега разиграват с мен статисти от гестапо?“

— Запомни, всяко бавене е равносилно на смърт — завърши Седой, — особено сега.

— Аз съм у вас — каза Аня, — във вашите ръце. Можете да правите с мен, каквото си искате. Аз не ви вярвам! Разбирате ли? Не ви вярвам.

ВЕЧЕР И НОЩ

Ако Берг не беше предупредил Муха, той непременно щеше да отиде в гестапо да разкаже за радистката, която живее при него. Но полковникът каза, че по нареждане на ръководството само той ще се занимава с групата, която ще дойде да се свърже с Муха.

— Моите приятели от гестапо — казваше Берг — сега са заети с други въпроси, така че аз ви забранявам да ги безпокоите. Ясно ли е?

— Ясно — отговори Муха, — само че те могат да ми се разсърдят...

— Ние не сме деца, нито ревниви жени — отвърна Берг, — ние не се сърдим; ние или премахваме тези, които ни пречат, или ги издигаме, когато ни оказват приятелска и разумна помощ. Но да се сърдим... Не, това не е работа на разузнавача.

— Вашите хора ще държат ли явката ми под наблюдение? — попита Муха.

— Защо? — учуди се Берг. — Вие сте полудели, приятелю. При вас, надявам се, ще изпратят не първолачета, а опитни хора. Опитните хора винаги забелязват опашката, колкото и точно да сме организирали следенето. Да не сте изпортили нещо? Нищо ли не сте надрънкали на момичето?

— Какво говорите!... Ние се сприятелихме.

— Тя не се ли усъмни?

— В какво?

— Слава богу. А когато дойдат останалите, тогава ние с вас ще се виждаме само веднъж в месеца — някъде в ресторант, сред хора, за да няма никакви подозрения.

Берг разказа на Муха плана за утрешния ден. В девет часа сутринта през централния площад на Рибни, покрай църквата, ще мине стар камион с няколко пътници. Муха трябва да вдигне ръка. Шофьорът ще спре и ще поиска десет окупационни марки за двамата. След пазарлък Муха ще плати осем. С този камион ще стигнат по шосето до мястото, където се е приземила Аня. После, след като

намерят и изровят радиостанцията, вечерта по шосето пак ще мине камион и шофьорът ще ги стовари в Рибни.

Берг даде на Муха пари и се обади в казиното да го пуснат. Муха пи много, но съвсем не се напиваше, вглеждаше се в проститутките и се усмихваше внимателно, когато сервитьорките се обръщаха към него на немски.

„По дяволите — непрекъснато се въртеше в ума му — по дяволите, по дяволите!“

Не можеше да си обясни кого праща по дяволите. Просто с тези безкрайни пиянски „по дяволите, по дяволите“ той прогонваше от себе си онова неясно и тежко чувство, което разбъркваше душата му, особено сутрин, след пиянство, или когато Седой му донасяше сланина, за да го нахрани, или когато Аня му каза тихо, че не бива да се живее скотски.

Около полунощ той се уговори с някаква възрастна жена, с наплескано с бои лице, която събираше от маси те бирените чаши с утаила се на дъното им пяна. Даде ѝ аванс и каза, че ще я чака на ъгъла под часовника.

Когато дойде при него, той я стисна за ръката и я дръпна към себе си, за да бъде по-близо до него.

— Панът е толкова млад — каза жената, че дори ме е страх да ида с него.

— Млъкни — отговори ѝ Муха по руски. — Щом си тръгнала, върви! Само мълчи.

„До Райхсфюрера от SS Химлер
Строго поверително
Документ от държавно значение
Райхсфюрер!
Хайл Хитлер!

Тази сутрин при мене беше оберщурмфюрер Швайцер. Съгласно указанията, получени от вас, аз му предадох приблизителните планове на краковската акция. Тъй като той е командирован в Прага и Братислава, сметнах, че е целесъобразно да го посъветвам да не заимства всичко, което е направено от нашите инженери,

защото обстоятелствата и условията в Братислава — център на приятелската на Германия Словашка държава — в настоящия момент са коренно различни от положението в Краков.

Вероятно би било по-разумно да бъде командирован в Прага полковник Краух, макар и за един месец, за да окаже практическа помощ на Швайцер. Мисля, че аз мога да убедя армията в необходимостта от такова мероприятие, въпреки че както ми се стори, Швайцер не е много склонен да приеме това мое предложение, докато опитът на Краух трябва да бъде приет и изучен поради значителния му интерес за всички нас.

Същността на работата се състои в следното. Според плана на Краух и Дорнфелд, в случай че имаме стратегически успех ще бъде ли той продиктуван от нашата военна мощ, от дипломатическа маневра или от въвеждането на ново смъртоносно оръжие — акцията за унищожаването на Краков като апотеоз на нашата победа и поражението на славизма ще се извърши от сапъори с подкрепата на SS като обикновена фронтова операция. В случай пък на нежелателен и малко вероятен обрат на нещата Краков ще бъде готов за унищожаване в най-близките месеци. Всяка случайност, преждевременна безразсъдна заповед или паническо форсиране на събитията са изключени, тъй като в Пастерник, в специално съоръжен бункер, ще се намират двама офицери от SS. Това ще даде възможност да контролираме положението до последните секунди, ще ни даде възможност да пуснем в града войските на противника и след това да погребем Краков заедно с всички намиращи се там войски. Естествено при подбора на кандидатурите ние ще се обърнем към местния партиен апарат, който ще утвърди избраните от нас хора.

Прилагам списък на възможните кандидати: общо двайсет души, или десет варианта за всяко място. Прилагам също схеми и чертежи, признати от нас за окончателни и работни.

Рано сутринта Муха се върна в явката. Той отвори вратата и видя Седой; Аня я нямаше.

— Къде е радистката? — попита Муха.

— Да вървим, тя е у нас — каза Седой, — през нощта имаше хайка и ние я отведохме у дома, тук наблизо. Хайде.

Когато Седой пусна Муха в малката баня, в нея беше полутъмно. Муха каза:

— Запали нещо, от слънцето нищо не се вижда.

— Сега.

Седой драсна клечка кибрит и я поднесе към лампата. Фитилът изпука, изпращя и припламна с тъмножълт пламък. Муха се огледа и изведнъж се почувствува леко-леко, както през нощта, след първите минути при онази жена. Видя още жълтия пясък, черната вода на езерото, разпилени маргаритки.

Пред него седеше Аня, а до нея, стиснал между коленете дългите си пръсти — младежът, с когото му правиха очна ставка в гестапо.

— Излезте всички! — каза Вихър.

Всички излязоха. Муха Вихър останаха сами.

Аня и Седой застанаха до банята в градината. Чакаха повече от час. След това в банята изтрещя изстрел. Вихър излезе на прага и каза на Седой:

— Сега трябва да го заровим и всички да си идем. Той е предал твоята явка и мястото в гората, което ти му показва.

— Кое? — попита Аня.

— Същото. Където е радиостанцията.

— А какво ще правим сега?

— Трябва кола, Седой — каза Вихър, — спасявай, приятелю.

— Тромпчински има кола. Кола ще има. Дали не е предал и него?

— Не го знаеше по име. Той е предал теб и Аня. Хайде, да вървим да копаем трап!

Когато заровиха Муха, Аня попита:

— А ти къде беше досега? Място не можех да си намеря...

Вихър отговори:

— Аз бях на друга явка.

— При кого?

— При наши приятели.

... РАЗГОВАРЯТ

„Стенограма от съвещанието в главната квартира на Хитлер. Присъстват Хитлер, Химлер, Калтенбрунер, Йодл.

Хитлер: По принцип идеята е безспорно добра. Нацията, победена във войната, трябва да измре или да се асимилира разбира се, в такава степен и в такива строго дозирани пропорции, че да не се замърси кръвта на победителите. Когато дрънкат за някаква особена степен на превъзходство на хора със смесена кръв над хора с чиста и истинска кръв, не мога да не се учудвам на късогледството на тия бърбивци. Превъзходство в какво? В умението да намират за себе си онази сфера на дейност, която им дава най-голяма изгода? В това хората със смесена кръв безспорно преуспяват в сравнение с чистокръвните, като се доближават в известна степен до приспособимостта на евреите. Но няма умението да се приспособяваш или жаждата за лесен път в живота, украсен с героика, е идеалът на бъдещото поколение арийци? Нагаждането и хитростта са ми били винаги противни. Аз дойдох при нацията с открито чело! Аз дойдох при немците с правдата. Проблемът за асимилиране на покорените е специална тема за проучване. Идеята за унищожаване на огнищата на панславизма като известна гаранция против евентуално възраждане е също подчинена на нашата доктрина. Но, Химлер, аз те приканвам към декларации, приканвам те към разумно изследване на икономическите подкладки на въпроса. Ти ми представи прекрасно обмислени планове ясни инженерни решения, ръкопляскам на точната ти и вдъхновена работа. Но позволи ми да се поинтересувам: колко милиона марки ще струва това на народа? Колко ще са необходими за тоя взрив? Тротил? Бронирани кабели? Занимавал ли си се с проучването на този въпрос?

Хитлер: Искаше ми се най-напред да получа принципино потвърждение за целесъобразността нашата идея...

Хитлер: Ти допускаше мисълта, че ще се вайкам за тези езически църкви в Краков или Прага? Мислеше, че ще оплаквам нещастните славяни, останали без покрив? Вождът е длъжен да отдава сърцето си без остатък на онази нация, която го е създала, която е повярвала в него и го е довела до трагичното и прекрасно кормило на държавното управление. Залогът за нашата близка победа се състои в това, че нашите врагове са конгломерат от разноезични държави, изградени на еднакво глупави, но същевременно противоречиви идеи на отживелия демократизъм. Аз виждам нашата предстояща победа. Не ми трябва нищо, освен време, а времето неумолимо работи за мене!

Хитлер: Това е безспорно, мой фюрер.

Калтенбрунер: Сондажът по отношение на западните държави от гледна точка на политиката на разцепление продължава.

Хитлер: Ех, престанете, Калтенбрунер. Омръзна ми вече да слушам за това. Вие не умеете да говорите със Запада. Вие ги плашите с вашата праволинейност. Западът се нуждае от специален език: не ви е дадено да го знаете, вие не сте политик, вие сте добър полицаи.

Хитлер: Политика, която не се опира на добра полицейска служба, е мит.

Хитлер: Калтенбрунер не се нуждае от твоята защита. Той знае достатъчно добре отношението ми към него. Нима трябва дори и в разговор с приятели да се придържам към романтични епитети? Приятелите трябва да си говорят за това, което не им достига, а не за това, което им е донесло слава и признание. И така, моля да отговорите на въпроса ми: колко ще струва вашият замисъл?

Калтенбрунер: Фюрер, аз не съм готов за отговор.

Хитлер: Ти, Хенрих?

Химлер: Вероятно ще ми трябва един-два дена за изчисляване и консултации с ръководните специалисти.

Йодл: Фюрер, за провеждането на тази акция в Краков, Прага и Братислава ще ни трябва толкова тротил, колкото ще произведе цялата химическа промишленост на райха през тази година.

Хитлер: Браво! Не смяташ ли, че това е възхитително, Химлер?

Йодл: Но при условие че нито един снаряд няма да падне върху главите на нашите врагове.

Хитлер: Аз ръкопляскам, Химлер. Аз съм във възторг от твоята платформа. Тя е блестяща и наивна като детска игра! Наивността в политиката граничи с предателството на националните интереси! Защо аз трябва да си троша главата над вашите налудничави планове? По дяволите! Вървете по дяволите! Всяко нещо има граници! Заявявам ви с пълна отговорност, че в бъдещия наказателен кодекс на райха ще внесе член, който ще наказва глупостта с превантивно изпращане в концлагер!

Фюрерът излиза от кабинета.

Калтенбрунер: Йодл, кой дявол ви накара да говорите за тия ваши сметки?

Химлер: Стига. Йодл постъпва правилно, а вие ме поставяте в неудобно положение. Самолюбието е като долно бельо: трябва да го имаш, но не е задължително да го показваш.

Химлер излиза след фюрера.

Калтенбрунер: Извинете ме, Йодл, но нервите на всички са изпънати до краен предел.

Йодл: Нищо...

Калтенбрунер: Слушайте, а ако ви доставя тротил?

Йодл: Вие вярвате в чудеса?

Калтенбрунер: У нас сега всички вярват в чудеса.

Йодл: Мене можете да изключите от списъка.

Калтенбрунер: Напрасно. Помня, когато през тридесет и четвърта година обявихме във Виена гладна стачка в затвора, на седмия ден явно видях чудо: на края на

нара ми седна едно куче. В зъбите си държеше парче хляб. То ми даде хляба и аз го изядох. А на другия ден всичко свърши, изнесоха ме на носилка от килията и хората ми хвърляха рози.

Йодл: Когато войници започнат да вярват в чудеса, кампанията трябва да се смята загубена.

Влизат фюрерът и Химлер.

Хитлер: Йодл, запомнете този ден! Йодл, аз винаги съм смятал ума на Химлер за най-рационален и най-точен от всички велики умове, с които провидението ме е обкръжило.

Химлер: Калтенбрунер, какви са запасите на нашия доларов фонд?

Калтенбрунер: Реалният, или ония книжки, които печатаме у нас?

Хитлер: Интересуват ме доларите, които вие печатате.

Калтенбрунер: Доларовите запаси не са много големи. Разполагам с много фунта стерлинги, проверени от наши хора в Лондонската банка.

Хитлер: Можете ли с тия фунтове да ми купите тротил?

Калтенбрунер: От Аржентина или Бразилия?

Хитлер: Това ми е все едно! Ако щете от евреите в Америка!

Калтенбрунер: Боя се, че с американските евреи ще бъде много трудно да се договорим.

Хитлер: Аз винаги вярвам на хора, лишени напълно от хумор!

Калтенбрунер: По всичко изглежда, има само един шанс: чрез Испания или Португалия да опипаме южноамериканските републики.

Химлер: Под техни флагово ние можем да доставим тротил в България.

Калтенбрунер: Райхсфюрер, вие ми се присмяхте, когато говорех за Словакия и за договора, който съдейства между нас, позволявам си да изкажа по-сериозно опасение:

Южна Америка не е Словакия. Възможни са сериозни неприятности.

Хитлер: Ние имаме Гьобелс. Той ще докаже, като две и две четири, че всичко това са фокуси на експанзионистическа Америка и Англия, които ни пречат да търгуваме. Нека това най-малко ви тревожи. Вашите хора трябва да се разберат с търговците от Аржентина и Чили... Аз не зная кои от тях сега са най-натъпкани с тротил. Добре, това са вече подробности. Според мене, аз ви предложих великолепна идея, заемете се с разработката ѝ. Следващият въпрос: как вървят работите при нашия дуче? Рибентроп още ли не е пристигнал? Макар че аз го повиках за тринайсет и четиридесет, той има още половин час. Мисля, че ще успеем да изпием по чашка кафе. Заповядайте при мен...”

БРЪНКА ОТ ВЕРИГАТА

В личния си живот генерал Нойбут изглеждаше аскет. И това не беше престореният, истеричен аскетизъм на фюрера. Кадрови военен, човек сериозен и дълбоко религиозен, той искаше да дели с войниците си поне част от онези тежести, които носеше със себе си войната. Затова когато пристигна в Краков, генералът се настани не в специалната правителствена вила, а в офицерския хотел, който се намираше на брега на реката, почти срещу входа на стария замък на полските крале и епископи.

Нойбут заемаше апартамент на третия етаж, не беше голям състоеше се от две стаи. Преди пристигането на Нойбут дежурният адютант на генерала майор фон Щромберг заповяда да изнесат от стаите мебелите от черно дърво, предварително докарани тук от подмазвачите на тиловата служба.

— Генералът няма да живее в този разкош — каза майорът, — тоя стил отговаря повече на вкуса на някоя застаряла вариететна звезда, а не на войник. В приемната оставете само бюрото... Креслото изнесете, генералът не обича мека мебел. Само този висок стол. И толкоз. Масичката за телефона преместете до прозореца. Генералът разговаря по телефона прав. Кошчето за хартия — под масата. От спалнята — всичко вън. Стенните шкафове достатъчно ли са дълбоки? Добре. Тук, в нишата, поставете желязното легло с пружинен матрак. Пухените юргани — вън. Генералът се завива с вълнено одеяло.

Фон Щромберг седна на прозореца и започна да наблюдава как офицерът от охраната на SS, дежурният по етаж инвалид фелдфебел и полячката камериерка пани Зося — старица с бяла колосана престилка и бяла забрадка на белите, дори малко синкави коси — разместваха наново цялата мебел.

„Бабичката е била хубава — мислеше си фон Щромберг, като гледеше пани Зося. — И сега още е грациозна.“

— На господин генерала няма да му бъде удобно да спи — каза пани Зося, — ако поставим леглото в нишата. Светлината ще пада на

очите му.

— Тъй ли?

— Да, господин офицер.

— Вие интересно говорите немски. Благодаря за съвета. Жената си е жена. Поставете леглото до стената. Не, не тук, малко по-далеч от шкафа. И, моля ви, в никакъв случай не наливайте в каната преварена вода. Той обича прясна, само прясна.

Нойбут пристигна вечерта, по тъмно. Влезе в стаята, стоя дълго пред големия прозорец, като се любуваше на грамадата на Вавел, рязко очертана в сивата пустота на вечерното небе, след това спусна светомаскировката, запали големия блестящ полилей и седна до масата. Огледа бегло уредбата на стаята и кимна с благодарност на фон Щромберг. А той, сякаш изчакваше този момент, постави на масата сива папка от дебела свинска кожа.

В папката се намираха последната поща и документи за подпис.

— Благодаря — каза Нойбут, — няма да ви задържам повече. Почивайте.

— Лека нощ, господин генерал.

— Благодаря. За всеки случай, кой е дежурен сега?

— Подполковник Волф.

— Добре. Да ме свързва само с щаба, за останалите — спя. Дяволски ни подхвърля самолетът. С времето става нещо лошо: ту бури, ту тропическа жега.

— Природата, изглежда и тя воюва.

— С кого? — усмихна се Нойбут. — Няма с кого да воюва. Тя е една и всемогъща.

Той отвори папката и фон Щромберг веднага излезе от стаята. Нойбут бързо преглеждаше документите, подготвени от дежурния по щаб. Тези, които не представляваха интерес, оставяше в папката, а другите отделяше настрана и ги затискаше с големия ахат, подарен му от генерал Прайде, когато дойде за една седмица от Крим; най-важните документи Нойбут събираше в голяма щипка, направена във форма на дяволска ръка с дълги, криви и остри нокти.

Генералът работи до един часа след полунощ. Първият документ, който подписа, беше заповед, подготвена преди два дни по негово

указание съвместно със сътрудници на контраразузнаването.

„Старо желание на фюрера е при акции против империята и окупационните власти на окупираните територии срещу престъпниците да се прилагат по-други мерки от досегашните. Фюрерът е на мнение, че при подобни престъпления наказание от рода на лишаване от свобода, както и доживотна каторга е проява на слабост. Резултатно и продължително сплашване може да се постигне само със смъртни наказания и с мерки, които оставят близките или населението в неизвестност за съдбата на престъпника. На тази цел служи откарването в Германия. Приложените директиви за преследване на престъпленията отговарят на становището на фюрера. Те са официално утвърдени и одобрени от него.

Нойбут“

Този документ беше съставен достатъчно ясно, без партийната словоохотливост, която дразнеше Нойбут, и затова той го подписа след второто прочитане, само като размести две запетайки. Нойбут не обичаше документи с много препинателни знаци.

„Заповедта не е белетристика — казваше той. — Запетайките не дават възможност да се усвои същността на въпроса. Те задържат погледа на войника.“

Над другите документи Нойбут се застоя значително по-дълго време, внасяше поправки, преписваше цели пасажки. И колкото повече работеше, толкова по-бавно вървеше работата — или се проявяваше дневната умора, или го ядосваше лошата работа на канцеларистите. Затова не можа да разгледа докрай всички документи. Изкъпа се, изтри се със суха топла кърпа и си легна. Затвори очи. Той засвиваше веднага щом се завиеше с одеялото. Но днес за първи път, след като изтекоха десетина-петнадесет минути, забеляза с известно учудване, че не може да заспи. Нойбут се обърна на дясната си страна и изведнъж си спомни майка си: тя го караше да спи само на дясната страна, сложил и двете си ръце под бузата. Нойбут се усмихна добродушно и въздъхна.

„Нима е безсъние? — помисли Нойбут. — Казват, че това е нещо крайно уморително. Защо така? Неприятна работа.“

Лежеше със затворени очи. Отначало видя зелената пустош, а след това стройните редици на бараките на концлагера. Днес те прелетяха над този концлагер за военнопленници. Офицерът на Химлер от SS извика на ухото на Нойбут:

— Този лагер е с газ. Производителността на пещите е над хиляда души дневно.

— Какви пещи? — попита Нойбут.

— Газови, господин генерал, газови — поясни офицерът, — това е хигиенично и разумно от гледна точка на разпространяването на неверни слухове.

„Вероятно, това е — помисли Нойбут. — Напоследък непрекъснато на нас, войниците, ни навират в очите тази своя гадост. Защо? Нека за газовите пещи, щом са им толкова необходими, сами да отговарят пред съвестта си. Аз съм войник. Нацията ме призовава на борба и аз се вдигнах на борба.“

Нойбут стана от леглото, отиде до прозореца и дълго гледа града, който ще бъде унищожен.

„Те стенографираха, когато аз уточнявах плана за унищожаване на огнищата на славянската култура — спомни си той. — О, прогнил ужас на архивите, в които се пази онова наше, за което самите мие отдавна сме забравили. Тихите злоради канцеларски мишки пазят нашия позор и нашето самообвинение. Наистина колко много са тия, които мечтаят да се доберат до архивите и секретните сейфове и да унищожат всичко, което се отнася до тяхната съдба — думи, приживи обещания!“

Нойбут седна на бюрото и отново започна да прелиства документите, които подписа днес. На първия документ — за смъртните наказания и изпращането в Германия той се спря особено дълго.

„Аз съм стар човек — тъжно и мъчително помисли той. — Те трябва да разберат, че аз съм стар човек и войник. Никой няма право да съди войника, освен родината. Никой няма право да съди дълга пред народа.“

Нойбут написа допълнение към тази заповед: „Прилагането на тази заповед, строга като всичко, което поражда войната, трябва да става само в случай че са налице доказателства за престъпление.“

Той се разходи из стаята, върна се на бюрото и грижливо зачеркна допълнението си.

„Да поправам фюрера? — помисли си той. — Едва ли ще мине незабелязано това... На Халдер и Браухич им е леко: те отдавна са преминали в опозиция; на тях ще им се прости всичко, което са правили по-рано. За мене е късно да мина в опозиция — там няма да спечеля, а тук ще загубя. На времето си аз съвсем забравих главния принцип на военната стратегия «отстъпи навреме». Повярвах на гръмогласната логика на фразеологията на фюрера, забравих, че трябва да се цени най-вече тихата логика на собствените мисли. Общонационалната истерия смля и мене. Това е ясно.“

Нойбут повика дежурния подполковник Волф и каза:

— Донесете ми стенограмата от съвещанието, което свиках на трети този месец.

След половин час Волф остави пред генерала стенограмата от съвещанието, свикано от него във връзка с акцията за унищожаване на огнищата на славизма. Нойбут седна на бюрото строг, в мундир, стегнат през кръста с широк черен колан, в ботуши, със събрани токове, като на парад.

Прочете внимателно стенограмата и постави отметка срещу думите си: „Между другото, Биргоф, в Лувър аз плаках със сълзи от възторг. Бих възразил против тази акция, ако не си давах сметка, че тя е необходима като военно мероприятие.“

Той се отпусна на високото облегало и помисли: „Какво пък... Според мен, това е достойно. Говорих като войник.“

Остави стенограмата, протегна се и притихна с вплетени пръсти на ръцете. Усмихна се — до ръцете му лежах пръстите на дявола, вкопчен в документите на днешната поща.

„Това е — помисли си Нойбут. — Всичко мое най-важно и най-страшно се пази в тези лапи. Бях при Химлер, когато той говори за целта на унищожаването на славизма и неговите огнища. Тя е продиктувана от техните политически и расови стремежи, а не от изискванията военната обстановка. А аз съгласих с тях. И всички чуха това. Не се знае кое е по-страшно: моите фрази в тази стенограма или обосноваването на необходимостта от унищожаване, там, в кабинета на Химлер. Най-страшното ще бъде, ако аз се изправа пред съда на

поколенията в ролята на евтин циркаджийски двуличен актьор, а не войник.“

Нойбут разтвори изстиналите си пръсти, стана, удари с юмрук по бюрото, изгаси светлината, отвори прозореца и каза:

— Трябва да се бия... Докрай...

С това той си легна и бързо заспа.

Поривът на вятъра свали от бюрото няколко листчета. Те прелетяха през цялата стая и се плъзнаха меко под леглото — само две от десетте листчета, написани на машина.

Нойбут стана както обикновено, в шест часа сутринта. Направи гимнастика, изкъпа се със студена вода, избръсна се и повика Волф.

— Нека ми сменят тази щипка за хартии — помоли той, като показа с очи пръстите на дявола. — Някаква измишльотина. Вкус на страхлив еснаф, забогатял от сводничество.

Волф веднага отиде да даде съответните нареждания. След няколко минути генералът, съпроводен от дежурния адютант, излезе от стаята. Когато минаваше край вцепенения офицер от охраната на SS, край дежурния инвалид и камериерката, той се спря и каза:

— Оставих една риза на масичката. Изперете я, моля. Но в никакъв случай не я колосвайте. Якичката трябва да бъде мека.

Той подаде на пани Зося бонбони.

— За внуците — каза генералът.

Тя направи поклон и като прие подаръка, отвърна тихо:

— Благодаря, аз нямам внуци.

— Дайте ги на сина си — усмихна се Нойбут — да си точи зъбите.

— Аз съм сама, господин генерал. Сама ще изям бонбоните.

Синът ѝ беше в затвора в очакване на разстрел. Беше осъден на смърт от имперския народен съд в Бреслау. Беше свързка на Седой. Той не каза името си, иначе пани Зося не би могла да работи тук. Пани Зося не се обърна за помощ към генерала, въпреки че той би могъл да спаси живота на сина ѝ. На нелегалното движение беше, необходимо пани Зося да работи в офицерския хотел.

Пани Зося влезе в стаята на генерала, сложи ризата в чантата и започна да чисти. Най-напред смени бельото и ѝ се стори, че Нойбут

беше подредил възглавницата си добре, след това изтри праха и започна да лъска паркета. Тя видя под леглото двете листчета, взе ги, и бързо ги скри в чантата. Смяната ѝ свърши след два часа и тя излезе от хотела под ръка с дежурния инвалид фелдфебел той се хранеше у пани Зося.

НА ЧАШКА

Фон Щромберг повика дежурната кола, когато Нойбут го освободи, седна до шофьора и каза:

— Как мислиш, къде искам да ида?

— Малко да се поразведрите, господин майор.

— Скъпи Ханс, ти си прозорлив и мъдър. Това, че работиш като шофьор, за лишен път говори против нас като организация. Твоето място е в Берлин.

— Шофьорът се засмя и отговори:

— Не искам.

— Защо така?

— Жените обичат шофьорите, защото не трябва да си наемат квартири: седалките се разтягат.

— Ами?

— Само че кожата е студена. Някои се оплакват. А една, в Лонд, отказа да дойде още веднъж на среща — получила ишиас.

Фон Щромберг се смя до сълзи. Излезе от колата, като се превиваше от смях. Махна с ръка шофьора и му разреши да си иде.

— Кога да дойда? — попита Ханс.

— Няма нужда... Ще остана някъде наблизо.

Трауб очакваше фон Щромберг легнал на дивана по розови дълги долни гащи и вълнена, дълга до коленете фланела.

— Салют на войника! — каза той на влезлия майор.

— Салют на писателя! — отвърна фон Щромберг. Ставайте, графе, чакат ви велики дела!

— Великите дела много отдавна се свършиха.

— Не мога да споря с теб, докато си трезвен.

— В бюрото има уиски.

— Откъде имаш уиски?

— Остави ми една касичка момъкът от „Газет де Лозан“.

Фон Щромберг взе от бюрото една бутилка „Скоч уиски“, наля си една чаша, изпи я, блажено затвори очи каза:

— Писателю, чувстваш ли, че това питие ухае на истински хляб, а? Шнапса не мога да го пия: според мене, не го правят от хляб, а от пикоч. Химията рано или късно ще унищожи института на чревоугодничеството. Хората ще почнат да гълтат топчета, напълнени с калории.

— Какво ново?

— Нищо.

— Скоро ли ще продължим?

— Какво „продължаване“ имаш пред вид?

— Харесва ми това момиче... Имам пред вид: кога отново ще си плюем на петите?

— Това зависи не само от нас, но в известна степен и от червените.

Трауб се усмихна.

— Това е смешно — каза той. — Днес къде?

— Където и да е, където има много хора и музика.

— В крематориума.

— Писателю, ти си страшен, зъл, отвратителен човек.

— Да идем в казиното, къде другаде.

— Има ли нещо ново при теб?

— Имаш пред вид жени?

— Още не съм имал възможност да те заподозря в хомосексуализъм.

— Не, нищо интересно няма.

— Ти си добър във всичко. Но жените си криеш като глупав скъперник.

Трауб започна да се съблича, засили малко радиото и се спря пред кафявия грамаден апарат.

— Не ти ли става страшно, когато слушаш тоя сандък, Хуго?

— Защо? Това, чудо ме поразява, само толкова.

— Това те учудва, както би учудило първобитния човек: в мъничкото сандъче с помощта на шест нищожни лампи е побран светът? Така ли е?

— Всъщност ти си прав.

— Това е от твоята първобитност. Ти си дивак. Мен ме плаши друго, слушай. — Трауб завъртя копчето, червената стрелка се плъзна по скалата, като разсичаше имената на градовете Лондон, Мадрид, Москва, Ню Йорк Кайро. — Чуваш ли? Светът е създаден от два милиарда мнения. Колкото са хората, толкова са мненията, съдбите и истините. При нас един, десет, сто души налагат истината за германския национализъм на милиони сънародници. А кой може да регистрира това, за което си говорят нашите милиони в леглото, преди да заспят, сигурни, че микрофоните на гестапо няма да ги запишат? В това е зародишът на нашата гибел. Нашата истина иде не от милионите към единиците, а обратно, от единиците към милионите. Знаеш ли, светът е обречен. Вероятно това е въпрос на няколко десетилетия. Различните истини, които през времето на феодализма биха могли да бъдат сведени до една, сега са обречени на унищожение, защото те са поддържани от разума на учените и мощта индустрията.

— Все пак, струва си да обмислим въпроса: с кого ще нощуваме?

— Ние сме дребни мишки, нас трябва да ни стрелят не там, където стрелят войниците на фронта.

— Аз не съм чул това, аз влязох в банята — каза майорът.

— Ние всички сме се самопредали: настъпващият крах ли е ясен, а мълчим и бездействаме, крием главите си под крилото. Страхуваме се, че гестапо ще изпрати близките ни в концлагер. Иначе пък ще ги разстрелят пияните казаци, а ние все едно бездействаме. Нас са ни отучили да мислим, лишени сме от фантазия, затова се плашим от близкото гестапо, а забравяме далечното Чека.

— А къде е блондинката от Хамбург?

— Върви по дяволите!

— Какво става с теб, скъпи приятелю? Откъде толкова злоба и отчаяние?

— Защо бъркаш тези две понятия? Злобата е едно, отчаянието е тъкмо противоположното. Злите хора не познават отчаянието, а отчаяните не знаят какво е злоба. Ти си умен човек, а повтаряш нашия Гьобелс дори фразеологически. „Злобни скептици“ — така, струва ми се, казваше той. Ако трезвото разбиране на днешното положение наричат злобен скептицизъм, значи, че във върховете са разбрали същността на това, което става, неизбежността на катастрофата. Всеки от низините, който посмее да го разбере, подлежи на лечение от злоба

в някой концентрационен лагер. За втори път аз се продадох през трийсет и девета година, когато разбрах същността на работата. Тогава разбрах, че всичко, което става у нас, е обречено на гибел. Хилядолетната империя би могла да се създаде, като се разчита на всеки гражданин поотделно, а след това — на цялата нация. Трябваше да се тръгне от разкрепостяването на всеки немец, а те отидоха на масово заробване. Аз познавах хора от съпротивата — и такива, които се ориентираха към Коминтерна, и такива, които се свързваха с Лондон. Аз трябваше, длъжен бях, поне да изслушам тяхната платформа. А аз ги изгоних от къщата сп. Изгоних ги, а разбрах, че вътрешно съм с тях. О, възпитание чрез страх, колко скоро то се появи колко дълго ще страдаме от него!

— Слушай, писателю, всъщност ти постъпваш нечестно.

— Именно?

— Много просто. Ние с теб дружим, но защо ме поставяш в идиотско положение. Аз съм войник. Ти си писател, ти можеш да си позволиш разкоша да бъдеш в опозиция на режима, теб само ще те затворят, а мен ще обезглавят. Това е болезнено. И още: ние сме като туберкулозните — ако са намерили мъжество да разберат всичко за себе си, не се оплакват и не охкат, а живеят. Просто живеят. Живеят бурно времето, което им е останало. Край. Изказах се, да вървим при жените.

— Да вървим пеша. Тук нощите са божествени.

— Бандити ще ни застрелят.

— Нищо. Дори ще бъде хубаво, ако ни застрелят сега: ще ни погребат с почести и роднините ще знаят къде са гробовете ни. Знаеш ли, ужасно се боя да загина в хаоса, по време на празника на отмъщението, когато ще се пролива кръвта на хиляди — виновни и невинни. Много ме е страх да не умра безименен от пиката на пиан руски казак, за когото е безразлично кой си ти — интелект, който е страдал, или бюрократ от партийния апарат на НСДАП.

Когато излязоха на тихата нощна улица, фон Щромберг каза замислено:

— Писателю, ще ти дам един съвет. Скрий се под куртката и пагоните, които носиш. Пагоните — това са дългът пред нацията. Повтаряй всяка сутрин, като молитва. „Аз изпълнявах своя дълг пред народа. Ако не го изпълнявам, тук, в родината ми, ще дойдат

краставите американци или червените болшевики.“ Опитай — това е самоспасяване.

Тръгнаха към площада на Стария пазар. На лунната светлина островърхият храм, търговската покрита чаршия и къщите, притиснали гранитните плочи на площада, напомняха изкусна средновековна гравюра.

— Божествено — каза фон Щромберг — и страшно.

— Защо? Напротив, това ме успокоява и аз се чувствам като зачислен към вечността.

— Страшно е, защото всичко това е обречено на унищожаване.

— Не. Това е протиеестествено. Такава красота не може да загине. Бомбардировките никога няма да унищожат това.

— Ти не си в течение. Дошла е заповед от Химлер Краков да бъде подготвен за пълно унищожаване като център на славизма. И даже има вече човек, който подготвя това... Само не зная точно кой е, той е напълно законспириран...

Трауб се върна вкъщи рано сутринта: отначало те пиха в казиното, после полковник Крайн от танковата дивизия на SS ги заведе у дома си. Пиха и при него, накрай града, над Висла, а след това отидоха при проститутките: млади момичета — две дебеланки от противовъздушната отбрана и една шифровчица — висока, мургава, едра. Викаха ѝ Конструкция. Трауб спа с нея. Отначало конструкция беше весела, пи много, разказа цинични анекдоти за мъже, а когато легнаха, тя се разтрепера и шепнешком призна на Трауб, че за нея той е първият. Трауб се усмихна в тъмното: защото всички жени казват, че за тях той е или първият, или вторият. Само една млада жена от Судет каза, че той ѝ е тринадесети. Трауб после все влюби и искаше тя да се омъжи за него. Трябваше да дойде при него в Лвов, където той беше с армията. Но ешелонът ѝ бе унищожен при бомбардировка. Трауб отначало се отнесе към това с равнодушие, което го изплаши, и едва по-късно, постепенно, все по-често започна да изпитва тежка, безизходна тъга, когато си спомняше за нея.

Трауб се върна вкъщи жълт и зъл. Не му се спеше. Направи си кафе и когато наливаше черната течност в чашката, спомни си думите

на фон Щромберг: „Краков ще бъде унищожен като център на славизма.“

Той настръхна и видя себе си отстрана: побелял висок човек в зелена униформа. Изведнъж ясно си представи грамадното здание на съда и себе си пред съдийската червена маса, цивилен, но без връзка. Той чу как разговаряха хората в ложата на журналистите.

Трауб вдигна слушалката на телефона и набра номер.

— Пан Тромпчински? — попита той. — Къде е синът ви? Какво? Добре. Нека се отбие при мен, но непременно.

Вечерта Тромпчински съобщи на Седой разговора с Трауб. Същата нощ Седой беше на явка при Вихър. Той му предаде разговора с Трауб и листчетата на Нойбут, донесени от пани Зося.

— Всичко съвпада — каза Вихър.

— Значи, всичко е истина. Значи ние сме дошли навреме.

Около три часа седяха те със Седой и набелязваха плана за бъдещата работа: уточняваха възможните райони на работа, откриване на всички хора, които отговарят за тази операция, наличните складове и дислокацията на сапъорските части.

На другия ден Вихър отиде при Палек. Там живееше Аня. В три часа и четиридесет минути тя влезе във връзка с центъра и предаде на Бородин първото подробно донесение.

КРИСЯ

Степан Богданов разбра, че за немца Ленц, механик в автобазата, основното е външният вид — всичко да бъде красиво и блестящо. Това е неговата психология — ако отвън има блясък и шик, то и вътрешно, от само себе си се разбира, всичко ще бъде отлично. Ленц не можеше да си представи, че грижливо измитата, полирана до блясък кола може да има някаква неизправност в шасито или двигателя.

Още в рудника „Мария“ Степан разбра, че немските майстори не забелязваха саботажа, ако инструментът е изтрит, смазан и има хубав „вигльонд“. По всяка вероятност годините на промишлено развитие са наложили своя отпечатък върху цялата нация. Това беше някакво сляпо доверие към външния вид на инструментите и машините, детско преклонение пред прилежанието в труда.

Степан се възползва от това. В рудника той винаги излъскваше миньорския си чук пред очите на немските майстори, а когато те се обръщаха, той разхлабваше винтовете и по такъв начин ускоряваше десетина, а и повече пъти неговото износване.

Немците не можеха да разберат, че тяхното свято отношение към инструментите на труда не може да се разпростре и върху милионите хора, докарани в Германия от Заукел, за да запълнят празнините в системата на трудовия фронт. Из цяла Германия растеше и се разширяваше невиждан досега в историята на човечеството масов стихийен протест, който отначало се изразяваше в пасивно отношение към работата, а по-късно прерасна в обмислен саботаж. Сведенията, които ръководителят на трудовия фронт Заукел даваше на Мартин Борман, даваха една внушителна картина на успехи: милиони хора бяха докарани в райха от всички краища на Европа. Но, ако се сравни производителността на труда на един немец, тя се равнява най-малко на производителността на труда на сто, дори на сто и петдесет чуждестранни работници. Немецът работеше за себе си и когато работеше, знаеше за какво: не само в името на победата на фронта, но

и в името на онези марки, които му дават възможност да си купи нов гардероб, велосипед или автомобил. Чуждестранният работник работеше за врага, първо, второ, дори и най-неустойчивите, готови да идат на компромис в името на някакви материални блага, получават срещу това чорба и налъми.

Механикът Ленд каза веднъж на Богданов:

— Ако зависеше от мен, аз бих ви плащал като на немците: тогава сигурно бихме победили. Дори маймуната в зоопарка прави фокусите си за бонбони. Защо мислят, че чужденците ще работят за тази помия? Ти правиш изключение, че така излъскваш всичко.

Богданов мълчеше и продължаваше да изтрива опелкапитена. През пленническите години той се приспособи към златното правило: мълчи, слушай, усмихвай се. И толкова.

— Чакай — каза механикът, — дай на мен. Ти не изтриваш, както трябва.

Взе парцала от Богданов, натопи го в полировъчната течност и започна да лъска не с бързи, както Степан, движения, а на бавни кръгове, сякаш миеше гърба на бебето си.

Степан често работеше самичък в гаража. Той можеше и болтовете на мотора да отслаби, и пясък да сипе в двигателя, и леко да отвърти нипела, но Коля, когато се видяха последния път, категорично му беше забранил да върши това.

— Всичко разбирам — каза Коля, — всичко разбирам, Родя. По корем се влачи, но се дръж. Така ще ми провалиш цялата работа. Не струва да се загива мърцина.

— А какво да правя? Обясни ми. Не мога така.

— Обясних ти вече, интересува ме кой пътува с тези коли, къде отиват, имената на шофьорите, техните господари. И сапъорите, сапъорите, Родя. Интересуват ме сапъорите и SS.

Те се срещнаха вечерта в къщичката на Крися, където живееше Богданов. Крися, слабичка, синеока двайсетгодишна девойка, беше тиха-тиха като мишле. От къщи почти никога не излизаше. Ходеше стаите някак си ребром, стъпваше едва чуто и движенията ѝ бяха плавни, тихи и предпазливи.

Тя стана такава, когато заживя с един немец. Казваше се Курт Апел. Той беше също като нея синеок, слабичък, бял — съвсем хлапе.

Всичко разбирам — казваше той, — ще идвам при тебе само нощем, когато никой няма да ни види. Няма да те позоря, Мишле.

Той ѝ викаше Мишле и лицето му ставаше като на светец — чисто, светло, ласкаво.

Крися се беше свързала с хората на Седой, преди да се срещнат. Беше весела, говореше високо, вървеше като всички хора, не както сега — страхливо и свито. А след запознаването с Курт тя се затвори, престана да се среща с нелегалните си приятели — особено след като Седой, чрез свръзка, я помоли да дава информация, получена от немеца.

— Аз го обичам — каза тя тогава. — Не мога така. Не съм аз някаква продажна...

— Разбираш ли какво говориш? — попита я свръзката.

— Де да не разбирах...

— Родината си, значи, продаваш заради един пес?

— Той не е пес, той е момче...

Свръзката беше на седемнайсет години. Той стана от стола и удари Крися по лицето, сетне плю в краката си каза:

— Ех, ти... крастава германска подлога.

Седой се ядоса много, когато научи това, но при Крися не отиде, защото не знаеше как ще го срещне тя след тази история. А тя чакаше. После престана да чака. Тя възненавидя деня: струваше ѝ се, че през деня ще я убият за измяна. Денем чакаше нощта. При нея идваше Курт и Богданов чуваше как през нощта те си приказваха тихичко или говореше само немецът, а тя плачеше. Понякога призори се смееше тихичко със странен, вибриращ смях и не можеше да се разбере изведнъж плаче ли, или това е някаква нейна истерия.

Степан слушаше дълго как си шепнеха те с всеки изминат ден у него се затвърдяваше впечатлението, че си говорят като деца и се обичат един друг с онази, изчезнала през годините на войната, чиста детска любов, когато всичко става не от желание за забрава, преспивайки с когото и където и да било. Техните чувства напомняха времето, когато хората се отнасяха към любовта не като към средство за забрава, като към водка или морфин, а когато любовта е била висше страдание.

Веднъж Богданов и Коля седяха на чаша чай. Беше още рано. До комендантския час оставаха цели четиридесет минути. Макар че Коля

имаше паспорт и нощен пропуск, той все пак се връщаше вкъщи по светло, за да не предизвика излишни подозрения.

Крися беше в кухнята. Миеше съдове. Когато се отвори вратата, Степан се обърна рязко, а коля продължаваше да си седи в същата поза, малко наведен над чашата си.

„Трябва да му кажа — помисли си той — че не бива така да се обръща. Резките движения са гробокопачи за разузнавача и движенията на ума също.“

На прага стоеше немец. Това беше Курт.

— Здравейте, панове — каза той на изкълчен полски език и се запъти към кухнята.

Те започнаха бързо да говорят нещо. По-точно — говореше Курт, а Крися го запитваше нещо от време на време. След това дълго замълчаха.

Богданов кимна с глава към кухнята и пошепна:

— Я ги виж, Монтеки и Капулети.

— Ш-ш-шт! — сложи пръст на устните си Коля.

През цялото време коля се вслушваше в разговора: немеца го изпращаха в Германия, а той не искаше да замине. След това заплака. Чуваше се как хълца жално като дете. Крися го утешаваше, шепнеше му нещо бързо, а той хълцаше и смесваше немски и полски думи.

— Няма какво да се прави — шепнеше Крися, — няма какво да се прави. Такава ни била орисията.

— Никъде няма да замина — въздъхна Курт, — никъде!

Коля стана от масата и тръгна към кухнята — при немеца и Крися.

В ЦЕНТЪРА

Едва към един часа шифровчиците довършиха работата си и предадоха на полковник Бородин текста от третия радиосеанс с Вихър.

— Няма ли малко чай? — попита полковникът капитан Високовски. — Поизмръзнах, иска ми се да се постопя.

— Ей сега ще включа котлона — каза капитанът. — Струва ми се, че имам и малко малини. Искате ли да сваря чай от малини?

— Това ще бъде божествено — каза Бородин и посегна към тютюна. Няколко години беше работил с Будьони и от него усвои навика да си свива цигара.

Високовски отиде в кухнята: разузнавателният отдел заемаше малка вила, недалеч от Лвов. Къщичката беше удобна, с многобройни потайни кътчета и килери, миришеше някак особено, както допреди войната — на захаросано сладко, на сушени гъби и портокалови кори, във вилата е живял някакъв бакалин.

Бородин чуваше как капитанът трополеше в кухнята с тенджерите.

„Приятно е, когато в една къща има много тенджери — помисли си Бородин и се усмихна. — Това означава голямо семейство и изобилие. На някои тази дума може да се стори буржоазна, недостойна за болшевика. А изобилието е преди всичко възпитание. С каква нежност ще си спомня човек къщата си и липите пред прозореца, удобната лампа, и полиците с книгите над главата... Патриотизмът, роден веднъж в битката, трябва да бъде подкрепен от изобилието. Патриот е човек, който съзнателно защитава цял комплекс от понятия: реката, театъра, града, приятелския дом, чуждото дете, своята кухня.“

Бородин загаси цигарата си и зачете разшифрованото радиодонесение на Вихър.

„Работата продължава по всички установени връзки. Ясно е само, че районът на форта Пастерник е плацдармът, където се базират немските войски, които ще извършват подготовката на акцията.

Чрез Степан, съветски военнопленник, избягал от лагера, Коля попаднал на немския войник Курт Апел, шофьор в щаба на армията, когото завербували. Апел моли да му се помогне да остане в Полша заедно с жена си Крися Живулска. Коля обещал да му помогне, разбира се, без да се разкрива, но го помолил да разбере всичко, което се отнася до службата, която подsigурява сапърите. Молбата си Коля мотивирал с това, че му било необходимо да достави известно количество лопати и кирки, за да ги продаде на помещчиците, които се нуждаят от инвентар.

Апел му съобщил, че работи като свободен шофьор, без да е прикрепен към някого. По-често от другите той пътува извън града в разположението на сапърските поделения: 12-ти отделен сапърен полк, 5-ти батальон, придаден към 4-та дивизия на 17-та танкова армия от SS и 5-ти отделен сапърен батальон, дислоциран в радиус от петдесет километра около Краков.

Моля да ни дадете данни за немския военен журналист Траубе.

Коля създаде бойна група от военнопленници, избягали от лагерите и намиращи се сега из горите в района на Закопане. Имената и пълни данни за тези хора ще ви съобщя в следващия сеанс.

Коля работи с интенданта, в чието подчинение се намира. Интендантът оказва известни услуги с документи. Името на интенданта е Йохан Козицки, оберлейтенант, четиридесет и три годишен, родом от Кьолн, жена му се казва Матилда, по баща фон Засел. Той оказва помощ с документи, свързани с въпросите за доставката на тротил и фугаси. 14. 7. 44. 22 часа и 46 минути. Вихър.“

Бородин се намръщи и с червения молив поправи граматическите грешки. На полето написа: „Научете се най-сетне да разшифровате без грешки, срамота е.“ Не можеше да понася неграмотността. След това Бородин подчерта със син молив имената, предадени от Вихър, записа ги на отделни картончета и ги сложи настрана.

Високовски се върна и сложи пред полковника голяма чаша с ароматичен малинов чай.

— Благодаря — разсеяно каза Бородин, като продължаваше да нанася бележки.

— Ще изистине.

— Какво? — попита Бородин.

— Чаят ще изстине, другарю полковник.

— А... Добре, добре.

Бородин извади от сейфа току-що получената радиограма от Москва, преписа нещо, върна я обратно в сейфа и започна да пише отговор на Вихър.

„От двадесет и шест три дена наред вие или Коля трябва да бъдете на всички вечерни служби в църквата на площада до пазара, на първия ред отляво, или в ресторанта на хотел «Французки». Вие или вашият заместник трябва да бъдете облечени в син двуреден костюм, с черна връзка и значка на националсоциалистическата партия на петлицата. На лявата ръка, на средния и безименния пръст, трябва да имате пръстени: венчална халка и обикновен. През равни интервали закривайте лявото око с длан, като последица от контузия. При вас ще дойде човек и ще попита: «Великодушно ме извинете, свободно ли е това място?» Вие ще му отговорите: «Моля, но аз чакам една дама». Поставете се в разположение на този човек толкова време, колкото му е необходимо. Привет. Край. Бородин.“

Случи се така, че Аня успя да приеме само част от шифровката на Бородин. Те седяха с Вихър в една изоставена барачка в гората. Наоколо — ни жива душа. В барачката миришеше на сено и повехнали цветя: целият таван беше натъпкан с прясно окосена трева. Когато Аня приемаше фразата: „От двадесет и шести три дена наред...“, някой забарабани по вратата.

Вихър грабна листчето с радиопредаването, изкачи се бързо по стълбичката на тавана и се скри в сеното. Аня удари предавателя с брадвата и започна бързо да дъвче останалата хартия. Успя да свали стълбичката, която водеше към тавана, и я покри със сено. А след това вече нахълтаха войници.

НЕОБХОДИМА КОНТУЗИЯ

Фон Щирлиц се пристегна с големия гумен ремък към облегалката на креслото.

— Гледайте — обърна се към него спътникът му Ото цу Ухер, — забелязахте ли, че седя на тринадесето място?

— За мене числото тринадесет, понеделник и петък, както и високосната година са щастливи показатели. Искате ли да се сменим.

— Искам.

— Вие сте луд.

— Вероятно.

— Добре, седнете.

— Искрено нравите това или си играете?

— Играя си — избоботи Щирлиц, — много се иска да си поиграя.

Ото цу Ухер седна на мястото на есесовския офицер, усмихна се сам на себе си и започна да смуче един бонбон.

— Не обичам да летя — каза той, — не мога да понасям да летя. Всичко разбирам: по шосетата загиват повече хора, отколкото в небето, но не обичам и това си е.

— Вие сте богат — каза Щирлиц, — имате какво да загубите, затова ви е страх.

Ото цу Ухер беше доктор по изкуствата. Той отиваше в Краков да огледа най-ценните паметници, които биха могли да се превърнат във валута. Химлер се вслушваше в мнението на Бройтигам — дипломатът виждаше по-далеч от Калтенбрунер. На Щирлиц беше възложено да подбере заедно с доктора по изкуствата най-интересните платна на средновековните майстори и да прегледа университетската библиотека.

Самолетът се понесе по бетонната писта на Темпелхоф. Друсна няколко пъти, увисна във въздуха и започна бързо да набира височина.

Ото цу Ухер се залепи на прозореца. Щирлиц забеляза как той нервничеше с тънките си пръсти, вкопчени в креслото.

„Той наистина се страхува — помисли си Щирлиц. — Толкова умен и толкова страхлив.“

През тези двадесет години, които Щирлиц прекара нелегално в чужбина, напуснал родината си с корабите, които откарваха от Владивосток остатъците на бялата гвардия, мисълта му се изостри: той обработваше събитията, виждаше перспективата в тях, без никак да се измъчва от безсънни нощи. Щирлиц имаше вкъщи книги на римски и гръцки класици, книги по история на инквизицията. Понякога го поразяваше точното повторение на ония същите ходове и обрати в райха, които са извършвали тираните в Рим.

След двете години емиграция в Китай — в Шанхай, а после в Харбин, в центъра на антисъветската бяла опозиция, той, тогава още Исаев, се прехвърля в Европа.

Отначало работеше в Париж, а след това от Москва се получи нареждане на Берлин да се закрепи в Германия в редовете на възраждащата се армия.

Три години продължи тази операция: замина за една бивша германска колония в Африка. Там се снабди с германски документи, влезе в националсоциалистическата партия.

Той определи точно своето поведение: тиранът се страхува от приятели, но той, макар че не позволява да израстат онези, които му казват неприятната истина, все пак повече вярва именно на тази, последната категория хора. Затова ползувайки се от партийния си стаж, той си позволяваше да изказва мнения не в разрез с официалните, но все пак в известна степен опозиционни. Това не му даваше възможност за растеж в кариерата, но затова пък му вярваха всички: от Калтенбрунер и Шеленберг до партайлайтера на неговия отдел в гестапо. Такова точно, избрано от него поведение му даваше възможност да бъде така искрен, че един неволен и възможен провал би бил оправдан и разбран от гледна точка на цялата му досегашна позиция.

През четиридесет и първа година беше командирован в Токио. Тук, на един прием в шведското посолство, се срещна с Рихард Зорге — те се познаваха още от двадесет и шеста година — и го предупреди за плановете за нападение срещу СССР, които се разработват в генералния щаб. Зорге му устрои среща със съветника на съветското посолство. Този човек знаеше за пристигането на Щирлиц. Даде му

една снимка: от нея го гледаше един младеж — същият той, само че от двадесет и трета година. Това беше Александър Исаев, неговият син. Исаев почувства как нещо го парна, как нещо гъсто и горещо нахлу в главата му. А след това, като закриваше всичко, пред очите му се появи лицето на Сашенка Гаврилина. То беше толкова осезаемо, видимо и близко, че Исаев се задъха, стана и за миг затвори очи. Попита предпазливо:

— Момчето знае ли чий син е?

— Не.

— Сашенка знае ли кой съм и къде съм? Казвано ли й е?

— Не.

— Кога ги открихте?

— През тридесет и девета година, когато момчето дойде за паспорт.

— Какво прави Сашенка?

— Ето — каза съветникът. — Тук е всичко за тях.

И той даде на Исаев да прочете няколко странички гъст машинописен текст.

— Тя през цялото време ли с била сама?

— Да.

— И къде е снимката й?

— Изпратиха ми само снимката на сина ви.

Притиснаха го видения — ясни, подробни, като че ли това е било не през двадесет и втора година във Владивосток, а в четиридесет и първа в Токио.

Тогава, през двадесет и втора година, началникът на бялото контраразузнаване Гиацингов закара него и Сашенка при Тимоха; това беше последното действие от неговата владивостокска драма. След провалянето на свръзката, чекиста Марейкис, по прякор Чен, той, Исаев, журналист по официалното си положение, а всъщност ръководител на червеното разузнаване във Владивосток, остана сам, съвсем сам в обръча на враговете...

Самолетът се плъзна по краковското летище.

— Ненапразно си сменихме местата — въздъхна Ото цу Ухер, — моето число тринадесет стана ваше щастие: долетяхме без приключения.

— Във въздуха приключения не стават — отговори Щирлиц, — приключението е нещо продължително, а самолетът пада точно една минута. Още на втората секунда ще получите удар: разривът на сърцето е гаранция срещу въздушни приключения.

Надвечер в бръснарницата при Коля дойде летецът, който пилотираше самолета с Щирлиц. Той показа с ръка на Коля, че иска да се бръсне: на ръкава на Коля имаше малък знак „Ост“. Летецът помисли, че бръснарят не разбира немски — откъде ще знае! — и като се усмихна, потупа бузите си. Коля също се усмихна и кимна с глава.

— Масаж — каза той на руски.

— О, я, масаж — потвърди летецът и затвори очи.

След него в бръснарницата влезе бордмеханикът и попита:

— Ти да спиш ли дойде, или да се бръснеш?

— Дойдох да спя и да се бръсна — отговори летецът. — След пътуване с тия любимци на Химлер нервите ми съвсем се изопват. Пази боже, да се случи нещо със самолета...

— Защо мислиш, че Щирлиц е любимец на райхсфюрера?

— Защото тук го изпрати началникът на политическото разузнаване Шеленберг. И освен това видях веднъж как той разговаряше с райхсфюрера — като равни.

Летецът беше млад човек и му харесваше да бъде осведомен за всичко, и особено за това, което става по върховете. Много опитните хора скриват тази си осведоменост, независимо от това дали е необходима, или случайна. По-младите, едва-едва докоснали се до живота на „големите“, напротив, не могат да не парадират с тази своя малко уморена, разсеяна осведоменост.

— Какъв чин има той?

Летецът не знаеше това точно и все пак, поради младостта си, отговори:

— Той е генерал от SS, със стаж отпреди войната.

— При Франк ли отиде? В крепостта?

— Не, той остана в хотел „Французки“. Фон Щирлиц е голям любител на Бах — отсреща в църквата има великолепен орган.

— Кога се връщаме?

— След ден-два. Заповядаха ми да го чакам тук.

Коля избърсна бордмеханика и като видя, че в бръснарницата се е събрал много народ, незабелязано поряза пръста си с бръснача и изтича до медпункта. След медпункта той хукна при Вихър да му съобщи за пристигането на толкова важната фигура от ведомството на Химлер.

Вихър веднага се свърза със Седой и го помоли чрез хората му в хотела да проучи всичко за Щирлиц, и особено маршрута на пътуването, кой го съпровожда, с какво пътува, кога става и къде обядва.

СТИЛ НА РАБОТА

Откакто изчезна Муха, полковникът от армейското контраразузнаване Берг вътрешно целият се сви: след като фюрерът уволни адмирал Канарис — шефа, създателя или най-точно мозъка и сърцето на абвера — всеки провал на сътрудници на абвера се възприемаше от гестапо като още едно потвърждение на правотата му в старата вражда с армията. Полковник Берг се приготви за най-лошото.

Когато работеше Канарис, Берг беше посветен в много неща, но далеч не във всичко, защото адмиралът го смяташе за един блестящ служител и нищо повече. Особено предпазлив го правеше поразителната памет на Берг: не му беше необходимо да взима някое досие, което е прочел преди десетина години, той го помнеше почти наизуст.

— Добрата памет е присъща на малко талантливите хора — казваше Канарис, — щом става дума за човек, посветил се на хуманитарна работа, а не на техниката. Като първа съставна част на политиката разузнаването е хуманитарна работа, при това най-ярко изразена за ония, които познават същността на въпроса. Когато ми казват, че в разузнаването успехът на акциите зависи от математическата точност на пресмятането, аз се усмихвам. Математиката е вредна за нас, защото тя е въплъщение на прокрустовото ложе на разума. Разузнаването се уповава на най-ниските страсти и стремежи. И в това се състои най-висшият му разум.

Адмиралът обичаше да си служи с афоризми. Той се бе хващал как дори когато разговаря с любимия си дакс Зепл, шлифова формулировки неволно следи речта си да бъде изящна и плавна, Берг, както, между другото, и всички сътрудници на абвера, които не бяха толкова близки на адмирала, че да запазят своята индивидуалност, тъй като залог на дружбата е различието на индивидуалностите, подражаваше във всичко на Канарис.

Когато Берг се учеше в химическия факултет на МДУ, поразяваха го отношенията, наложили се в Русия след революцията: народният комисар и работникът бяха еднакво облечени и разговорът им беше разговор между другари. Когато Берг започна да работи в абвера, имаше желание да копира този руски маниер, но Канарис сякаш разбрал точно откъде иде това желание у Берг, му каза:

— Приятелю мой, да си последовател е хубаво, но да си подражател е жалко.

Берг леко се изчерви и оттогава във всичко започна да копира адмирала, дори и жестовете му: когато разговаряше със сътрудниците си, той слагаше ръка на рамото им — приятелски-интимно, но същевременно това беше жест на снизхождение, а не на искрено разположение.

Колкото по-тежко биваше положението на Берг, толкова по-меко разговаряше той с хората си, толкова по-често се шегуваше, смееше се, дълго се заседяваше при контраразузнавачите и им разказваше смешни истории и еврейски вицове.

Берг чакаше кога над главата му ще се разрази бурята във връзка с изчезването на Муха. Следствието, което той направи, показва, че Муха изчезна, след като бе завел у дома си жената радистка. Берг нямаше агенти из средата на полското население, но и да имаше, той не би могъл да им вярва докрай.

И едва когато разбра провалянето на гестапо с руския майор разузнавач, едва тогава той се успокои: гестаповци сега няма да започнат да разчистват сметките си с него, тъй като те изпуснаха къде-къде по-важен човек. След бягството на руския майор от гарата Берг предположи, че е напълно логично да се допусне възможност за връзка: Муха — радистката — руският майор.

Гестапо тръгна по своите обикновени пътища: масови хайки, арести, подслушване на телефонни разговори, засилване на агентурната обработка на заподозрените поляци. Берг избра друг път: за себе си той зачеркна центъра на града и съсредоточи търсенето в краковските покрайнини. Пет радиопеленгаторни коли денонощно циркулираха по шосетата и черните пътища в радиус от петдесет километра около града. Десет групи с портативни пеленгатори започнаха методично и бавно претърсване на горите и хълмовете. Той

не бързаше: предполагаше, че радистката непременно ще влезе във връзка със своя център.

Берг не сбърка: един ден след изчезването на Муха бе засечена нова точка на радиопредаване, намираща се на около тридесет километра от Краков, на югозапад, по посока на Закопане. На другия ден докара в този приблизителен район седем групи от десетте и три коли. След още един ден беше засечен точният район на новата радиоточка. А до края на седмицата Аня беше арестувана от военното контраразузнаване. Вихър се спаси благодарение на случайността: войникът бодеше сеното, в което той лежеше, много жестоко наистина, но не така придирчиво, както би трябвало. Щикът три пъти прободе крачолите на панталоните му и веднъж засегна главата. Вихър очакваше, че след като претършуват къщата на пчеларя, ще я подпалят и затова лежеше със стисната в ръцете бомба. Не би се предал току-тъй. Той би излязъл при тях и би хвърлил във въздуха петимата фашисти заедно със себе си.

Вихър слушаше как биеха Аня и как офицерът крещеше:

— Къде са другите, червена курво?! Кажи къде са останалите?!

— Аз съм сама — отвърщаше девойката. — И можете да не викате така, чувам добре.

Вихър настръхна и раменете му започнаха да треперят от многото плесници, които ясно чуваше.

— Ех, вие, европейци! — каза Аня. — Нима у вас е прието да се бият жени?

— Ти си мръсна курва, а не жена! — изкрещя офицерът. — Лягай на земята по очи!

— Няма да легна по очи! — отвърна Аня. — Можете да стреляте в лицето ми.

— Преди да те застрелям, ти ще ми потанцуваш, курво! — каза офицерът. — Така ще ми потанцуваш, че е-хе! И няма да ти помогне нито любимата родина, нито милият другар Сталин!

— Ще ми помогне родината — отговори Аня, — ще ми помогне и другарят Сталин, а на вас вече нищо не може да ви помогне.

Вихър още веднъж затвори очи, защото чуваше как офицерът биеше Аня. Вихър си я представи в този момент: хубава, женствена и същевременно дете — чипоноса, с големи полегати очи.

„Е? — помисли той. — Дали не е време да изляза?“

Съдба на разузнавач... Казабланка, нощни кръчми, танцърки, които в промеждутъците между любовта пушат, лежейки по гръб до изпотения министър и разсеяно го разпитват за секретите в генералните щабове; алуминиеви самолети и трансатлантически полети за преговори на коктейли с финансови магнати; конспиративни явки и тайнствени вили с двойни стени; смели похищения на чужди офицери, дебели пачки нови банкноти в грапави портфейли; любов с острогръди флегматични блондинки; скърцащи колосани маншети на тържествени вечери и дипломатически приеми; леко — на чашка кафе вербуване на посланици и министри... Боже мой, колко е смешно всичко това, ако не беше глупаво и в глупостта си безжалостно към хората от тази професия.

А когато лежиш така и чуваш как бият момичето и го карат да легне на земята, а ти си се спотаил в сеното и се разкъсваш между дълга и сърцето, разума и порива — тогава как да постъпиш? А ако се налага да се шегуваш с някого, да го гледаш в очите, да му даваш обед, но да знаеш, че след това, когато тръгнете заедно по нощната улица, ти ще трябва да убиеш този твой добър познат, да го убиеш като враг? А ти си ходил у тях, познаваш децата му и си видял как той си играе с едногодишната си дъщеричка — тогава как? А ако си длъжен да спиш с някоя жена, като се преструваш на влюбен в нея, а в сърцето ти е другата, онази, единствената? Тогава как? А ако на разпита можеш само с едно, едно-единствено „да“ да останеш жив, а трябва да кажеш „не“, но зад това „не“ е килията за инквизиции, отчаяние, ужас и безизходност, после дългият коридор, студ, плочи, за последен път небе, за последен път сняг, за последен път поглед, за последен път хора — дори и тези, които ще те застрелят в гърба, но все едно хора, които в сетния миг ще ти станат изведнъж много мили, защото те са последните хора, които ти можеш да видиш на земята! Тогава как?!

Някъде съвсем наблизко изрева автомобилен мотор. Скръцна спирачка, хлопна се вратичка и Вихър чу немски говор:

— Стига, дръвник такъв! Що за свинщина е да биеш жена!

След това човекът произнесе меко:

— Моля ви за извинение за това безобразие. Заповядайте, седнете в колата.

На Аня ѝ преведоха думите на немеца. Той почака и после каза:

— Срам ме е за вас, господин оберлейтенант. Това е стил на касапин, а не на офицер от германската армия.

— На руския фронт загина моят брат — тихо отвърна оберлейтенантът.

— Войната не е игра на кегли. Вървете след мене.

След първия ден на разпитите Берг разбра: с тази девойка нищо не можеш да постигнеш, ако вървиш по обикновените канони на въпроси и отговори. Тя ще лъже, а ако я изобличиш ще млъкне. Берг реши да тръгне по друг път — пробният балон той пусна при арестуването ѝ. Когато се скараш в присъствието на арестувания на този, който го е арестувал и бил, това не е лош аванс за по-нататъшната работа. Реши да си поиграе с рускинята: реши той да се завербува към нея, а след това чрез нея да се добере до останалите участници в групата, хвърлени в тила. След като намисли играта така, повика Аня на разпит през нощта, когато всички други сътрудници на военното разузнаване си бяха отишли и в сградата се намираха само пет души: четирима от охраната и един полковник.

Берг настани Аня в креслото, включи котлона и сложи чайника. След това седна срещу нея — близо, толкова близо, че коленете им се докосваха, и започна усмихнато и тъжно да оглежда девойката. През деня той води целия разговор чрез преводач, без да се издаде, че знае руски. Това беше също ход. Берг разчиташе на този ход.

— Такива ми ти работи, мила моя... — тихо каза той.

Каза го с такъв мил волжки акцент, че Аня дори се отдръпна към облегалото на креслото.

„Глупаво е да се противопоставя гестаповският фанатизъм на яростната убеденост на болшевиките. Косата ще удари на камък — мислеше Берг, като пресмяташе всички ходове на бъдещата операция след първите осем часа от разпита. — Трябва да се търсят други пътища. Трябва да се подложи трева, но толкова гъста, че косата най-напред да се изхаби, а след това да се заплете. И после да не може да се наточи — наблизко няма точило.“

— Само че говори тихичко — пошепна Берг, — тук и стените имат уши.

Отиде към шкафа, извади голям американски автоматичен грамофон „Колумбия“, постави няколко плочи и пусна музика.

Известно време той слуша тангото със затворени очи и поклащаше глава в такт с музиката.

— Слушай — каза той, като повдигна бавно тежките си вежди, — слушай ме внимателно. Аз не искам да зная нито истинското ти име, нито коя си, нито с кого си свързана. Ще се помъча да ти помогна, но не с цената на предателството, а с друга цена. Не разбираш ли?

Всичко това беше така неочаквано, че Аня поклати глава и също шепнешком отвърна:

— Не разбирам.

— Искам да ми отговориш само на един въпрос — каза Берг много бавно. Допускаш ли ти, че всички немци са с Хитлер, или не?

— Не — отговори Аня, — не всички.

— Как мислиш, може ли под пагоните на полковник да се крие човек, който не симпатизира на фашизма?

— Такива хора се предават в плен.

— Вярно. В плен могат да се предадат хора, които се намират на предните линии. А какво да прави един човек — аз не говоря за себе си, не мисли такова нещо, ние водим отвлечен разговор, нали? Така че, какво да прави този човек, който няма възможност да се предаде в плен?

— Да застреля Хитлер, ето какво.

— Е добре... Аз този твой отговор изобщо не съм го чул. Повтарям въпроса си: как такъв човек да докаже своята антипатия към фашизма?

— Какво искате от мен? — попита Аня.

— Нищо — каза Берг. — Сега ще прием чай, само това. Ти как го обичаш — по-силен или по-слаб?

— По-силен.

— Напразно. От силния чай се разваля цвета на лицето.

— Мен и без това ми е развален цветът на лицето — каза Аня и опипа синината под окото си.

— Разбери го добре. Този офицер има брат, загинал на фронта, младо момче.

— Младо момче той не каза. Той каза просто брат.

„Госпожицата знае немски — отбеляза за себе си Берг, без да се издаде.“ — Добре, брат. Все пак близък човек.

— Не сме започнали ние това.

— Също вярно. Не го оправдавам, просто се мъча да ти обясня защо е бил толкова невъздържан.

— Може би ще кажете, че при вас не изтезават?

— При нас — не. При нас просто разстрелват. Изтезават в гестапо, а аз не съм гестаповец, а армейски разузнавач. Абвер. По-точно бивш абвер. Чувала ли си?

— Не. Не съм чувала.

— Добре, това не е важно — усмихна се Берг и погледна девойката в очите, — не мисли, че те дебна.

Аня също се усмихна и отговори:

— А аз и не мисля.

— Колко захар да сложа?

— Колкото повече, толкова по-добре.

— Четири. Достатъчно ли е?

— Може и пет.

— Моля. Ще сложа пет. А аз си отхапвам от захарта.

— Откъде знаете толкова добре руски?

— Не мога да ти отговоря?

— Защо?

— Защото това е моя тайна, а ако я узнаеш ти — ще престане да бъде тайна. Вас виссен кент дас швайн.

Аня мълчеше.

— Разбра ли? — попита Берг.

— Не, не разбрах.

— А защо не попиташ?

— Сам ще ми кажете, ако трябва.

— Наистина. Това значи: каквото знаят двама, знае го и свинята.

— Много е горещ чайт. Не може да се докоснеш.

— А ти не бързай. Имаме време.

— Колко е часът?

— Дванайсет.

— Дълго ли ще ме държите?

— Колкото искаш. Наредих да ти се даде одеяло в килията.

— Дадоха ми. Благодаря.

— Моля, няма за какво.

— И все пак не разбирам какво искате от мен?

— В края на краищата — нищо — меко се усмихна Берг. Искам да пофантазираме. Представи си: на руска разузнавачка — не ти, не ти, а някоя друга, която ти не познаваш — ѝ дават възможност да избяга. Да? И дори ѝ помагат да премине линията на фронта. Или ѝ уреждат радиовръзка оттук. Само при едно условие, че ще каже в отдела за разузнаване или в Генералния щаб, което е още по-добре, че в една германска армейска групировка, в една от най-силните, да речем, групировки, има човек, който би искал да влезе в контакт с руското разузнаване. Как мислиш, ще приемат ли това болшевиките?

— Откъде да зная...

— Ти не знаеш, разбира се... Аз не говоря за тебе, а просто фантазирам. Позволи си и ти да пофантазираш. Как мислиш, ще създадат ли контакт с такъв човек, или не?

— Бягство от немските затвори е невъзможно.

— По принцип, разбира се, е невъзможно, ако попаднеш в гестапо. Става дума, ако си попаднал в ръцете на армейската секретна служба. От гестапо никой не избягва. Там устройват бягство само на завербувани — само на тях. Наскоро такава бягство гестапо устрои на един завербуван агент направо от краковската гара.

Берг погледна бегло девойката: искаше да види реакцията ѝ. Ако тя беше свързана с този избягал от гестапо руснак, тя не можеше да не реагира. Но лицето ѝ не трепна и ръцете ѝ спокойно лежаха на коленете ѝ.

„Значи, тя не е свързана с този човек — реши Берг, — по всяка вероятност това е друга група. Чрез нея ще ми стане ясно всичко за Муха. Според неговото описание, това е тя.“

Разбира се, ако Вихър беше казал на Аня за арестуването му, тя би трепнала. Арестуваният престава да се бои за себе си, той се бои за приятелите. Но Вихър никому нищо не каза, защото си даваше сметка: научат ли, всичките му подчинени ще се отдръпнат от него като от възможен агент на гестапо — току-тъй не може да се избяга от гестапо. Реши да открие това после, след като бъде изпълнена задачата.

Така сложното взаимно сплитане на случайностите спаси Аня — а тези взаимни сплитания на случайностите ще се окажат през най-близките дни толкова много и значението им ще бъде толкова голямо,

че решително ще прекрои съдбите на много хора, свързани в една или друга степен с операцията „Вихър“.

— А къде е гаранцията, че тази руска разузнавачка няма да получи куршум в гърба? — попита Аня.

— Това е смешно — отговори Берг и отпи глътка чай. — Първата гаранция е възможността да ѝ се пусне куршум в челото вместо в гърба. Като руска шпионка, тук в затвора, дори без съд.

— Какво, мнозина ли са разбрали, че тук е краят? А?

— Аз не ти задавам преки въпроси, мила моя. Аз с тебе фантазирам, а ти искаш от мен отговори, които могат да ми струват главата.

— Добре — каза Аня, като допиваше чая си. — Съгласна съм да опитаме.

Берг също допи чая си, внимателно сложи чашката на тънката чинийка от саксонски порцелан и каза:

— А къде е гаранцията, че няма да бъда предаден от теб, в случай че бягството по една или друга причина не успее?

— Вие нищо ли няма да искате от мен тук предварително?

— Ще искам.

— Какво точно?

— Твоето съгласие да идем в нашия радиоцентър и да предадеш на своите в щаба няколко дезинформации.

— Няма да стане.

— Почакай. Не се горещи. Ти ще предадеш две-три дезинформации, а след това аз ще ти уредя бягството и ти ще можеш да се свържеш със своите хора и да предадеш в Москва, че тези и тези сведения не са нищо друго, освен дезинформация. Вашите могат да започнат игра против нас, да ни „повярват“, а всъщност те ще знаят цялата истина. Това е по-изгодно за Москва, отколкото за Берлин. Послушай ме, мила. В разузнаването аз не съм първа година.

— Защо ви е необходим такъв труден път за бягство?

— Защото оттам може да се избяга. Радиоцентърът не е затвор.

— Трябва да си помисля.

— Помисли.

— Не, не тук.

— Искаш да се върнеш в килията?

— Да.

— Добре. На, хапни — каза Берг, като ѝ подаде една консерва, — намажи си на хляба, това е свинско месо.

— Благодаря.

— Сега ето какво: при разпитите аз може да ти крещя да тропам с крака. Това е необходимо, нали разбираш? Ти не се сърди.

— А защо вие не избягате заедно с мен?

— За да бъда разстрелян? Не искам да бъда разстрелян.

— Аз ви гарантирам.

— Душичка моя усмихна се Берг, — гаранция мога да дам за себе си единствено само аз. Затова ми е необходимо да предам тук на вашите хора такива сведения, които ще им покажат какво представлявам аз.

— А защо вие сте решили да говорите за всичко това тъкмо с мен?

— Ти да не мислиш, че ние всеки ден ловим руски разузнавачи! И после — ти си идеален случай, ти си радистка, мога да те взема в радиоцентъра, разбираш ли?

Оттук аз не мога да ти уредя бягство при никакви обстоятелства.

— Искам да си помисля — повтори Аня.

В килията тя падна ничком на нара и зариде като от болка.

„Глупачка, кръгла глупачка съм аз! — помисли си тя. — Нищо не зная, нищо не разбирам! Глупачка! Майчице, какво да правя, майчице?!“

И заплака като обидено дете.

ВСИЧКО Е ЛОШО

Карл замина с офицерите някъде към Закопане. Затова Вихър и Коля решиха да останат да нощуват у Степан: къщата на Крися беше сигурна — в тукашния гарнизон всички знаеха, че стопанката обича войника от вермахта.

Крися сложи на масата голям чайник и паничка с извара и отиде да спи.

— Така — каза Вихър. — Така, братлета.

— Ще съспят момичето — каза Коля. — Хубав човек е тя.

— Няма ли да се огъне? — попита Степан.

— Не, няма да се огъне — отвърна Вихър.

— Няма да се огъне — повтори коля.

— Сега сме без връзка — каза Вихър, работата ни е спукана.

Мисля си дали няма да се наложи да се ходи при нашите за радиостанция. Наистина, Седой обеща да помисли дали няма да можем да предаваме от партизанския лагер.

— От Армия Людова?

— Да, младежките батальони. Струва ми се, че има връзка. Но ще помислим. А сега ето какво... Последната фраза на Бородин беше: „От двайсет и шести, три дена наред...“ На този ден пристигна фон Щирлиц...

— Е? — попита коля.

Вихър дълго мълча, а след това каза, без да гледа Богданов.

— Степан, би ли излязъл в антрето, може да ни подслушва някой.

Богданов се усмихна, вдигна рамене и излезе.

— Какво, не му ли вярваш? — попита коля.

— Защо да не му вярвам... Вярвам му... Ако не му вярвах, не бих дошъл. Просто сега трябва двамата да разсъдим какво значи това.

— Ти как мислиш?

— Щом започна да мисля и веднага стигам до Анюта. Последната седмица живях при нея, при пчеларя Войтех. Тя, знаеш ли, е като песничка — една такава лека, весела, нежна. Стане сутрин —

очите ѝ огромни, подути от сън, с ямка на бузата, като бебенце. Знаеш ли, просто физическа болка изпитвам. Един мъж може да бъде измъчван до болка, това не е така страшно. Момичето могат да го изтезават чрез позор. Понякога ми става страшно: на земята живеят хора — всички създадени по един образ и подобие — и не живеят дълго, върви ги разбери толкова затвори са построени, научиха се да се измъчват един други, стрелят се, децата правят нещастни... Каква истина още трябва да се разкаже на всички, че да настъпи братство под това небе?

— Най-напред трябва да бъде обесен Хитлер.

— Знаеш ли, всяка нова жертва сама по себе си прави още по-голям броя на обречените хора: пепелта на Клаас още бие в сърцата.

— Ти какво, драги, да не си против обесването на Хитлер?

— Ти си луд. Не говоря за това. Пък и Хитлер не може да бъде смятан за човек. Хитлер е патология. Ние вече спечелихме войната. Как ще живее светът по-нататък това ми е мисълта. Знаеш ли, аз принадлежа към онази категория хора, за които жертвата не е повод за съзливо спомняне на миналото, а шок, който те кара да мислиш как ще бъде по-нататък, как ще бъде в онзи свят, за който нашата Анюта сега е обречена на мъки.

— Нещо на миньорно настроение те избива, Вихър?

— Казват, че страданията правят човека коравосърдечен... Не зная... Сигурно не е съвсем така. Страданието преди всичко калява психиката. Човек, който е минал през страданието, става друг, различен от онези, на които се е паднало щастието просто да сеят, да строят или пресмятат. През четиридесет и втора в Кривой рог разстрелях един предател... Беше агент на гестапо. В някакво вестниче пописваше. Да беше само пописвал, а то, играеше и на националист-антихитлерист. Няколко наши лапнаха въдицата и загинаха в затвора. Отидох при него, а той — млад момък, красив, жена му гука край него, ласкава, добра... Назначил среща с три момчета, студенти от патриотичната група: работеха при нас по съобщенията на Совинформбюро. Значи, ако аз не го убия сега, утре три наши момчета ще увиснат в килиите за инквизиции. И знаеш ли кое е страшното: тогава дори не мислех за тия, които беше предал. Мислех за тия, които ще предаде, а видях жена му... Когато излязохме с него, той падна на колене, мучи и само повтаря: „Имам си Льолечка, Льолечка ще остане

съвсем сама, пощадете ме заради Лъолечка, ще ви се отплатя... Лъолечка не е виновна, че мъжът ѝ се оказа слаб.“ След това три нощи не съм спал, непрекъснато лицето му беше пред очите ми.

— Ти я обичаш — тихо каза Коля, — разбрах те, Вихър.

— Не е така. Тя е жена-дете... Ти нямаш деца, не можеш да разбереш това. Добре. Хайде да помислим за есесовеца. Хората на Седой потвърдиха, че той е голяма фигура.

— Явно, този есесовец или трябва да го ликвидираме, или да го задигнем. Такива не бива да се изпускат...

— Сигурно е така. Но има голяма разлика — да го задигнем, или да го ликвидираме. Познаваш ли добре хотел „Французки“?

— Познавам го.

— Там имат ли право да влизат цивилни?

— Аз ще се вмъкна.

— Голям залък лапни, голяма дума не казвай.

— Ще се вмъкна!

— Проследи го един ден самичък. Сега по-нататък. Седой работи за създаване на връзка със затвора.

— Пари ли са нужни?

— Да. Вероятно ще потрябват.

— Ще намерим.

— Чакай. Тъкмо за това исках да си поговорим на четири очи. Ти държиш връзка с интенданта Курт и с бойната група и освен това с част от връзките на Седой. Ако се провалиш ти, ще провалим цялата операция. Ако изобщо ще изземваме, трябва да иде Богданов.

— Сам?

— Защо сам... Ти ще предадеш към него трима от бойната група. При това трябва да се обере или банка или магазин. Ако посегнем на някой склад или аптека ще се издадем при продажбата. Какво ново има от интенданта?

— Предаде ми сведения за складовете... Преместват го в Прага.

— Жалко. Кога?

— Не зная точно.

— Нищо. Докато е още тук, ще го използваме.

— Да повикам ли Степан?

— Да.

Коля излезе в антрето. Степан седеше до вратата и напрегнато се вслушваше в тревожната нощна тишина, особената тишина на окупацията, когато всяка минута очакваш изстрел, вик, смърт.

ЗАКОНОМЕРНОСТ НА СЛУЧАЙНОСТИТЕ

Преди войната при Седой във Варшава живееше брат му, известен в града психиатър. Брат му имаше дъщеря Мария. Когато през трийсет и девета година баща ѝ загина, тя се пресели в Краков. Отначало живееше в дома на Седой, а когато той излезе в нелегалност, Мария си нае квартира. Покойният ѝ баща беше оставил колекция от златни монети и няколко оригинални средновековни гравюри, с които можеше да се преживее. Известно време Мария работи в университета, но след като беше закрит от хитлеристите — според техните планове в Полша можеше да има само първоначални училища, — тя постъпи като преводачка на железопътния възел. Тук се запозна с Игнаций Домбровски, инженер. Сестрата на Игнаций Ирена беше невероятно миловидна. Всички се заглеждаха в нея, особено немците. Веднъж на улицата, когато се връщаше от работа — тя беше медицинска сестра, — с нея се запозна Вацлав Шмит, по майка словак, по баща немец, по длъжност помощник-началник на затвора.

Той ходи подир Ирена две години. Изчервяваше се, въздишаше, вехнеше. Обичаше я. Лелята на Шмит живееше в Лозана, където имаше магазин за обувки. За да извади документи за Ирена и да замине заедно с нея при леля си, му бяха необходими трийсет хиляди марки.

— Тук — не — каза му Ирена. — Сред тия ваши зверове може да има всичко, но не и любов. Тук ние никога няма да бъдем заедно. Заведи ме в Швейцария, където не стрелят и където има планински езера, и там ще ти стана жена.

— Ще те заведа, а ти ще ме захвърлиш.

— Поляците могат да правят всичко, каквото поискат — отвърна Ирена, — не могат само да нарушават дадената дума.

— А пари? Откъде да взема толкова пари?

Когато арестуваха Аня, Седой тръгна по всички свои връзки: по какъвто и да е начин той трябваше да се добере до затвора. Два дена

минаха напразно. На сутринта, когато се срещна с племенницата си Мария, тя му каза:

— Знаеш ли, нищо не мога да ти обеща с сигурност, но ще ти уредя среща с него. Доколкото ми е известно, някакъв човек от затвора. Шмит, за да се ожени за Ирена, има нужда от пари. Може би ти ще поговориш с него?

Седой се втурна към връзките си, които познаваха персонала на затвора. Денонощно хората на Седой изясняваха всичко, което можеше да се изясни за Вацлав Шмит.

Четирима от шестимата казаха на Седой:

— Той няма връзки с гестапо. Може да се опита да се поговори с него.

Двамата казаха друго:

— Той е твърде затворен в себе си. Ни такъв, ни инакъв. Потаен неясен. Тъкмо такъв може да излезе гестаповска кукичка. Могат да го държат за примамка.

— Е? — попита Вихър.

— Ти кажи — отвърна Седой.

— Ще говориш с него ти.

— Разбирам...

— Е?

— Ще рискувам. Трябва да спасим момичето.

Когато Шмит и Седой останаха в стаята сами, Седой каза:

— Слушайте, Вацлав, аз зная вашата история. Помогнете ми, ще ви помогна и аз.

— Кой сте вие?

— Това не е тема на разговора. Аз съм човек, моята история в някаква степен прилича на вашата. Обичам една жена и тази жена е във вашия затвор. Искам тази жена да бъде с мен, ще идем в планината — там имам родители, а вие ще заминете за Швейцария — там е вашата леля.

Седой запали цигара, пусна кълбо дим към тавана, замижа и отговори:

— Викат й руската радистка.
— Вие сте луд...
— Не съм луд.
— Това е невъзможно.
— Защо?
— Защото ми е скъп животът.
— Вие ще бъдете чист.
— Как?
— Най-напред ми е необходимо вашето съгласие по принцип.
— Това е смешно.
— Добре, да допуснем, че се получи заповед да дадете жена ми за разпит през нощта, когато сте дежурен. Документът остава у вас, а вие...
— Това е невъзможно...
— Вие не ме разбрахте, както трябва. Знам, че имате нужда от пари, за да заминете с Ирена за Швейцария. Не е ли така?
— Да допуснем...
— Аз ви давам тези пари. Давам ви трийсет хиляди... Вие ми давате моята жена.
— Не... Това е невъзможно...
В стаята влезе Ирена — зелени големи очи, дълги до раменете коси, тънка талия. Тя се спря до вратата и каза:
— Да, Вацлав. Не „не“, а „да“.
Шмит се сви на стола, лицето му пламна, започна да пука пръсти.
„Нещастен момък — помисли Седой, — нищо не може да съобрази, целият е вътре.“
— Да — повтори Шмит. Но вашият план не ми е напълно ясен.
— Това е вече друг въпрос — отговори Седой. — Хайде, начертайте ми плана на затвора и ми опишете всичките поляци, които работят там. И графика на вашите дежурства. Аз ще ви подсказва точно как.
— Добре — отвърна Шмит. Вие се борите за вашата любов, аз за моята. Петнадесет хиляди трябва да дадете, когато съставя графика, който искате. Другите петнадесет — когато ви предам рускията. Нейният номер е 622.
— Чипоноса, с трапчинки по бузите, нали?

— Да. С трапчинки. Радистка.

— Никой не мисли да ви измами, Шмит.

— И аз не мисля да мамя никого...

Ирена, която стоеше до вратата, каза:

— Той е прав, пане, той е прав. Вие се борите за вашата съдба, — той за своята. Тук аз трябва да мълча, иначе той няма да бъде мъж.

Целият следващ ден Вихър прекара със Седой и Тромпчински. Пътуваха бавно с разбития вандерер на младия Тромпчински по улиците на Краков.

— Ето — каза Тромпчински, — собственик на този магазин е Игнаций Ериховски. Свиня, целува задниците на немците. Портретът на Хитлер е поставил, представете си.

— Хазяинът на новата ми явка също има в стаята портрет на Хитлер — каза Седой, — да се креци на всеки ъгъл „аз мразя Хитлер“ е проява на лудост. По-добре викай, че го обичаш, но прободи с шило две гуми на колата им — по-голяма ще е ползата.

— В новата ти явка може ли да се настани радиопредавател? — попита Вихър.

— Може. Но няма смисъл.

— Защо?

— Ще го засекаат. Близо е до шосето.

— Глупости. С Аня бяхме в гората и там ни засякоха, и то много лесно. Една къща и те ни обкръжиха. А ако бяха къщите десетина, макар и само десетина, не се знае как би свършило всичко.

— Щеше да свърши с това, че щяха да хвърлят във въздуха тия десетина къщи, да разстрелят обитателите им, а ти щеше да седиш в гестапо заедно с Аня — каза Тромпчински. — Вихър, виждате ли този вход?

— Да.

— Това е подземие. Там има кабаре и проститутки. Бях там нощес. Грамадни приходи. Собственикът седи зад една преграда, там е и касата му. Според мен, освен с всичко друго, той спекулира и с медикаменти. С гестапо е свързан от две години. Донася на гестаповците. Целият град мрази този хитлеристки подмазвач. Фашист и спекулант.

— Центърът ни постави задача да го премахнем — каза Седой.

— Нощем е опасно — каза Вихър. — Патрулите ще ни арестуват.

— Да — съгласи се Седой, — нощем сме много уязвими.

— Чакай — каза Вихър, — ами ако бъдем с немска кола? Юзеф, ти можеш ли да вземеш участие в тази работа?

— Собственикът ме познава. Изобщо мнозина ме познават в града.

— Аз мога — каза Седой. — Ако е много необходимо ще ида аз.

— Знаеш ли, ако иде само Степан с нашите момчета, веднага ще ги разберат. За обличане ще ги облечем и Коля ще достави на всички документи чрез своя интендант, само че нашият човек, и в смокинг да е, от километър ще го забележиш.

— Да — каза Седой, — вашите хора са твърде забележими. Никак не умеят да се обличат. А ако се облекат, изведнъж стават като сковани, от километър мога да ги позная.

— Тук има ли банка? — попита Вихър.

— Да.

— По-идеално от това не може да се измисли.

— Те ще разстрелят всички чиновници — каза Седой — за съучастие с бандитите.

— Тогава какво? — попита Вихър. — Да се спрем на кабарето.

— Аз съм за — каза Тромпчински.

— За — каза Седой.

— Юзеф — обърна се Тромпчински към Вихър, — можеш ли да се сдобиеш с два хубави костюма под наем?

— Разбира се.

— Два аз вече купих. Момчетата трябва да се преоблекат. Когато започнах да работя в разузнаването, винаги с яд си спомнях нашите довоенни филми за нелегалните: щом е нелегален, значи, непременно трябва да е с ватенка и скъсани ботуши. Пък и с рубашка. Глупост. Нелегалният трябва да бъде облечен елегантно, не напълно по модата, за да не изглежда конте, но да не е дрипльо: полицията винаги може да арестува дрипльовците, а ще пропусне прилично облечения господин.

На другия ден привечер на явката при Степан заедно с Коля дойдоха и трима избягали от лагера на военнопленниците, включени сега в бойната група. В дванайсет часа на прозореца се почука с

установения сигнал: раз, раз, пауза, раз, пауза, раз-раз-раз. Бяха Вихър и Седой.

— Новиков Игор — представи се първият.

— Муравьов Владислав — каза вторият.

— Николаев Евгений — каза третият.

— Седнете, другари, — предложи Вихър. — Ще си поговорим.

След малко Коля донесе костюмите. Момчетата се преоблякоха. Седой скептично поклати глава.

— Новиков е горе-долу подходящ — каза той на Вихър, когато отидоха в другата стая, — а останалите не. В очите им има гняв, ще ги усетят. Там трябва да се играе, там с часове трябва да се чака минутата. Ще се издадат сами. Момчетата трябва да се пазят за диверсии, а тази работа не е за тях, не е по силите им.

— Да... — замислено каза Вихър. — Ти си прав. Ще идем тримата. Ти, Степан и аз. Ще избягаме с колата на Апел. Той има нощен пропуск. Ще отведе момчетата обратно в гората, а оттам ще ги прехвърлим при нашите партизани: така ще бъде по-разумно. „Сокол“ е голям отряд, аз имам връзки с него.

— Добре.

ЗА ВСЕКИ СЛУЧАЙ

Берг беше калиграф. Той не харесваше своя почерк. Разбираше, че този свръх грижовен почерк с точни надебелявания и неимоверно изящни съединения говори за непреклонната канцеларщина на своя притежател. Той не стигна изведнъж до това. Поначало Берг се гордееше с феноменалната си памет и калиграфския си почерк. Той възненавидя почерка си, когато научи отзива на Канарис за неговата памет. Опита се да промени почерка си, но от това не излезе абсолютно нищо: почеркът е като недостатъка при говоренето — родиш ли се пелтек — пелтек ще си умреш. Като разбра това, Берг започна дори да изкарва на показ тези недостатъци, реши да не скрива нито феноменалната си памет, нито калиграфския си почерк. Но реши да се реваншира с друго, Берг се разведе с жена си и се отдаде на лекомислен живот. Колкото и да е странно, сметката му излезе вярна. След година за него започнаха да говорят не като за канцеларист, а като за преуспяващ Дон Жуан, славен и незаменим в мъжка компания човек. Ако ти се прииска след приятелски гуляй някъде да се повеселиш — Берг кимаше на разположение телефоните на верни приятелки.

Но светът е изплетен от закономерните бримки на случайностите: фюрерът уволни Канарис с чест — на адмирала беше възложено да ръководи икономическата война, сля абвера с ведомството на Калтенбрунер, а управлението на кадрите във ведомството на Калтенбрунер изразяваше недоверие към морално неустойчивите хора. Ако Берг си беше останал оня паметлив калиграф, какъвто си беше, вероятно съдбата би го издигнала до ведомството на Калтенбрунер, Той залагаше на вкуса на Канарис, а дойде Калтенбрунер и Берг се намери в Краков на длъжност офицер 1-С от групата армии „А“, т.е. шеф на военното разузнаване.

Затова сега той правеше всяка своя стъпка толкова предпазливо, че в случай на нови непредвидени неприятности все пак да бъде гарантиран от окончателно разжалване.

Обработката на руската радистка той водеше внимателно, без да бърза. И след пет разговора с Аня почувства, че сковаността на момичето премина и виждаше ясно, че ако не днес, утре тя ще приеме предложението му и тогава ще получи в ръцете си връзката. А по тази връзка къде по-лесно е да се стигне до нелегалните. Да не говорим за това, че чрез нея той ще даде на червените маса дезинформации от радиоцентъра. Сега, в предварителната работа с руския, му беше необходимо вдъхновение — това е най-трудната част от работата, а чак след това идва ред на вниманието, дързостта и предпазливостта — с това Берг няма да се занимава.

След всеки разговор Берг изписваше купища хартия, като възстановяваше всяка дума на руската радистка с най-прецизна точност — това беше неговият предварителен документ. Освен това, когато почувствува, че девойката в най-скоро време „ще узрее“, той се свърза с шефа на краковското гестапо, отиде при него късно вечерта и те, двамата, поседяха над материалите, приложени от Берг към делото с условно название „Елхичка“. Шефът на гестапо одобри извършената работа и Берг веднага го помоли да позвъни на ръководителя на отдела А-2; при бъдещите контакти, ако такива се явят, ръководството на отдела да оказва помощ на Берг при разработване на тази перспективна операция.

Шефът на гестапо попита Берг:

— Слушайте, а не ви ли се струва, че полковник Берг е твърде голяма фигура за завербуване при червените?

— Приятно ми е да чуя — усмихна се Берг, — че ме смятат за голяма фигура.

Шефът отговори:

— Разберете ме правилно, това е термин, а не понятие.

— Аз ви разбрах вярно — отговори Берг, — просто използвам възможностите да се шегувам в разговор с човек, който разбира от хумор. Уви, това е рядко качество... Струва ми се, че ако аз им предложа услугите си и, в случай че те приемат нашето предложение, тогава ние ще влезем в контакт на много по-високо равнище на заинтересованост от страна на червените, отколкото ако предложа услугите си някой подофицер. В зависимост от кръга на интересите и въпросите, които те могат да поставят пред мене, ние ще разберем по-далечните им планове, а не местните интереси — на полка, или в най-

добрия случай — на дивизията, която противостои на нашата отбрана на един или друг участък на фронта.

Шефът седеше замислен, играеше си с купчината моливи, хапеше горната си устна и примигваше с лявото око.

Берг засили натиска:

— Ако тази наша операция мине успешно, смятам, че Калтенбрунер ще остане изключително доволен от нас.

Това беше покана за танц: Берг даде аванс за подялба на славата.

Шефът на гестапо сложи молива на дебелото стъкло, затвори и двете си очи и вдигна телефонната слушалка.

— Ото — каза той на ръководителя на отдел А-2, — с Берг замислихме нещо интересно. Ела, ако обичаш, да обсъдим подробностите.

„Към десет часа — пишеше Берг — седнахме да вечеряме. Радистката ме учеше как трябва да се приготви чай. Тя твърдеше, че не трябва да ври на котлона, а да се държи покрит с гореща кърпа.

Въпрос: Защо мислите така?

Отговор: Така правеше мама. У нас, в Сибир, знаят да заваряват чай, никъде не го пият така, както у нас.

Въпрос: А кафе обичате ли?

Отговор: Не особено. То горчи.

Аз: По руски кафе е от мъжки род.

Тя: Това не е по граматическите правила.

Аз: Ще трябва да ви пиша двойка на устен по руски. Аз пия нарзан. Как трябва? Нарзан е от мъжки род.

Тя: Аз пия вода нарзан. Вода е от женски род, а нарзан е определение.

Аз: Това вече е софистика. Аз пия въздух. Как ще бъде в този случай?

Тя: Предавам се.

Аз: Ако се ръководим от формулата на Максим Горки «Ако врагът не се предава, унищожават го», би трябвало да ви притисна до стената. При всяко положение.

Тя: Аз много мислих върху нашите разговори.

Тя: Разберете ме, аз не мога да повярвам на вашата честна дума. Ние веднъж повярвахме на честната ви дума.

Аз: Кои сте тези ние?

Тя: Ние — СССР.

Аз: На чия дума сте повярвали?

Тя: Повярвахме на честната дума на немците през трийсет и девета година.“

Берг престана да пише, защото по-нататъшният разговор имаше следното съдържание:

Берг: На немците ли?

Аня: На кого друг...

Берг: Ако паметта не ми изменя, в един от вашите партийни документи, конкретно в доклада на Сталин, беше казано: Хитлеровци идват и си отиват, а немският народ остава... Не бива да се бърка един човек с цял народ.

Цялата по-нататъшна част от разговора Берг възпроизведе напълно:

„Тя: Вие можете ли да изпратите по мене писмо до нашето командване?

Аз: Смисълът?

Тя: Това ще бъде достатъчна гаранция за моето съгласие.

Аз: Напротив. Няма да ви повярват.

Тя: Защо?

Аз: Защото е немислимо полковник от немското разузнаване да изпрати писмо през линията на фронта по една руска разузнавачка.

Тя: Има възможност за свързване с командването, без да се минава през линията на фронта. Защо да изключим тази възможност?

Аз: Да... Интересно... Макар и много опасно. Ако вие се провалите тук, вие или вашите тукашни ръководители, тогава най-вероятно е да попаднете в ръцете на гестапо. И там ще ви премажат — Гестапо съвсем не е армейското разузнаване.

Тя: Грешите. Тук аз мога да ви дам всякаква гаранция.

Аз: Занапред помъчете се да бъдете по-аналитична. Подчинявайте емоциите на разума. Всичко не е така просто, както си го представяте сега. Всичко е значително по-сложно.

Тя: Вие сте прав. Само че и прекаленото усложняване е също толкова опасно, колкото и опростяването. И не толкова опасно, колкото смешно.

Аз: Аз съм готов да се срещна с ваш човек и да му предам известие от вас. Мога да му предам като аванс някакви документи от областта, която ви интересува, и да ви донеса потвърждение от вашия човек — дали съм ги предал, или не.

Тя: Какви точно документи можете да предадете?

Аз: Каквито искате, по избор: тук са дислокацията на частите на гарнизона, плановете за размятане на войските.

Тя: Това може да бъде и дезинформация от ваша страна.

Аз: Разбира се. Всичко може да бъде, всичко може да бъде, ако на никого не се вярва. Изглежда, ще трябва да считаме, че този разговор не се е състоял. Ще спася живота ви. Ще ви изпратя в лагера. Но, хайде да не се връщаме към това мое предложение.

Тя: Защо?... Впрочем аз мога да съобщя на вашето началство за вашите предложения.

Аз: Това е глупаво по три причини: първо, няма да ви повярват, второ, това ще ви струва живота и, трето, аз никога вече няма да мога да се опитам да ви помогна във вашата борба.

Тя: За свързване с нашите хора тук не може да става дума, те са напуснали явките си и аз не зная къде се намират сега.

Аз: Искате ли да ви прехвърля през линията на фронта?

Тя: Най-напред искам да видя каква дезинформация ще трябва да предам на нашите.

Аз: Добре. Утре ще видите тези материали. Мога ли да съобщя на началството си, че сте дали принципното си съгласие да ни помагате?

Тя: Най-напред ми дайте да видя материалите и ми обяснете каква цел преследват те.

Аз: Добре. Утре ще ви повикам за следващия разпит.

Тя: Довиждане.

Аз: Лека нощ.“

На другия ден Берг съобщи на шефа на гестапо, че руската радистка е приела предложението му, поиска потвърждение за вербовката си и веднага се свърза с оперативния отдел на щаба на войските „Висла“ с молба да подготвят серия сериозни дезинформации от стратегическо значение.

ИСТИНСКАТА ПРИЧИНА

На 17 октомври 1939 година сътрудникът на английското посолство в Осло извади кореспонденцията си от голямата пощенска кутия, прикрепена на стената до вратата.

Когато я разпределяше, той отдели настрана един бял, саморъчно направен плик. Адресът беше напечатан на немски. Адрес на изпращача, пощенски печат, марки или восъчен печат липсваха. Сътрудникът на посолството отвори плика. Но тъй като не знаеше немски, той се ограничи само с преглеждане на няколко страници, изпъстрени с цифри, чертежи и кратки бележки към тях. За всеки случай той взе със себе си двама контраразузнавачи от охраната и се отправи към военноморския аташе на Великобритания контраадмирал Хектор Бойз. Бойз повика преводача и заедно с него залегнаха да проучат документа. А когато той беше преведен, един звероподобен ролс-ройс с флага на посолството се втурна към летището. А там със запалени мотори вече чакаше специален самолет. Още същата вечер документът беше връчен на шефа на английското разузнаване. На другия ден проучването от Осло беше възложено на съветника на Чърчил по военната техника, професора от Абърдинския университет в областта на балистиката и астрономията сър Реджиналд Виктор Джонс. По-късно в проучването на този документ взе участие и професор сър Артур У. М. Елис.

Документът беше признат от техническите експерти, военните разузнавачи и най-големите военачалници на Великобритания за голям принос в антифашистката борба. В него се казваше, че в Пенемюнде, на брега на Балтийско море, с организиран център на третия райх за създаване на „VZBV“ — „оръжие за възмездие със специално предназначение“. От документа от Осло се виждаше, че под ръководството на двадесет и седем годишния учен Вернер фон Браун тук, в Пенемюнде, се извършват свръхсекретни работи по създаването на ракетни снаряди и балистични ракети.

Това беше такава изненада от гледна точка на проникването в светая светих на райха, че в английското разузнаване мненията се разделиха: едни смятаха, че това е тънка дезинформация, други настояваха за незабавни действия. Сведения, получени от един източник, не може да се смятат за достоверни. Това може да бъде интрига, проява на гениална лудост, дезинформация, предположение. Незабавните действия са добри в любовта и в изкуството. В политиката и разузнаването те могат да допринесат само вреда. Разузнавачът, както и политикът имат само един надежден съюзник — времето.

Година след получаването на документа от Осло в Лондон се получи сведение от група на полската съпротива, начело с инженер Антони Кацяк: на остров Уезл, в района на Пенемюнде, работи секретната база на Вернер фон Браун, която се занимава с проблеми на ракетната техника със специално предназначение.

През 1943 година сведенията, получавани от полските патриоти, пристигаха все по-точни и по-точни. Те бяха подкрепени и уточнени от френската нелегална група.

Английското разузнаване установи, че фашистите ще започнат обстрела на Великобритания през декември 1943 година. Нещо повече — стана известно от френски и полски източници, че през 1944 година хитлеристите смятат да изстрелят върху Англия повече от пет хиляди ракети със смъртоносен товар. Аеро-фото снимките и земното разузнаване на френските, белгийските и холандските патриоти, както и група на английското контраразузнаване откриха сто тридесет и осем стартови площадки по северното крайбрежие на Франция и Холандия.

Хората от военното разузнаване на Великобритания, които се отнасяха с известна доза скептицизъм към документа от Осло, също получиха данните от аеро-фото снимките на района на Пенемюнде: на бетонни писти стояха самолети с поразително къси крила, които отгоре приличаха на пчели; на няколко места се виждаха сенките на вертикално изправени ракети с огромни размери.

Две мнения не можеше да има: Пенемюнде не беше хитър ход на гестапо или Канарис. Това беше военен свръхсекретен център.

На 18 август 1943 година върху Пенемюнде беше извършена внезапна бомбардировка. Островът беше бомбардиран от шестстотин „летящи крепости“. Върху обекта на Вернер фон Браун се изсипаха

милион и половина килограма бомби. Бяха унищожени половината от лабораториите, разрушени бяха заводът за кислород и електростанцията, а градчето на инженерите се превърна в пепелище.

На 19 август в Пенемюнде пристигна Ернст Калтенбрунер с нов щат есесовска охрана. През есента на 1943 година Химлер предостави на Вернер фон Браун новия полигон Хайдлагер за изпитване на свръхмощните ракети Фау 2. Хайдлагер се намираше на територията на полското генералгубернаторство на юг от Варшава, между реките Висла, Вислок и Вислока.

Тъкмо това послужи като истинска причина за полета на генерала от SS фон Щирлиц в Краков. Огледът на старинните паметници беше само повод за Максим Максимович Исаев. Наистина, за да получи тази командировка, му бяха необходими девет месеца. Той и по-рано беше известен като любител на изящните изкуства, а за да получи тази задача, му се наложи два пъти да говори за френския ренесанс в присъствието на Валтер Шеленберг, шеф на СД разузнаването, и два пъти в приемната на Калтенбрунер — с неговия помощник и стар приятел. Разузнаването е концентрирана памет. Неговите беседи изникнаха в паметта на тия, на които Химлер нареди да огледат какво най-ценно може да се задигне от Краков, Прага и Братислава. И изборът на кандидата бе решен: фон Щирлиц.

ТАНГО СЪС СЪЛЗА

О, велика пустота на нощните ресторанти! О, велика нежност на самотната тъга, когато изнемощели сервитьорки гасят лампите и малкият джаз тихо свири твоите най-любими песни и жената на съседната маса ти се струва най-красивата и единствено разбираща те жена! О, това очакване зората, когато през отворения прозорец тихо се промъква като наемен убиец сивата, трептяща, изпълнена с нещо вечно утринна светлина. Къде са твоите нещастия, къде са войната, окопите, разложените трупове, щом пиеш смирновска водка със сини чашки, а на коленете ти лежи бяла салфетка? А тази бърза и безразсъдна дружба, която създаваш тук? А песните, които крещиш заедно с всички, и ти се струва, че никога и никъде не са ги пели по-добре от сега?... А онова леко щастие, когато се връщаш в и къщи гледаш утринното бяло-синьо слънце и жълтата ивица на зората!

Но за всичко това после, а сега трябва да седиш, да мълчиш, да мръзнеш, да се радваш и да плачеш, когато слушаш как певицата пани Анна стои на сцената под светлината на два прожектора и пее за варшавския стар град, където уличките са тихи и зората е синя, където влюбените приличат на пластилинови фигурки в мъничък декор на средновековен замък и където само някакъв вик — отчаян и самотен — те пренася в сегашната нощ. Но кой вика, кого викат и на кого се надяват тези, които викат в нощта? Няма на какво да се надяват, няма съвсем нищо, на което да се надяват, освен на сънливия шепот на Висла и на това, че сега наоколо е нощ, която е винаги с влюбените.

В кабарето имаше около трийсет души — спекуланти, крупни бандити, няколко офицери от лufтвaфe с компания от пияни млади проститутки в ученически униформи, ушити нарочно вулгарно: поличките над коленете, деколтето до пъпа, пристегнати в талиите с широки колани, които да подпрат по-добре неоформилите се още гърди.

Седой и Степан влязоха първи в кабарето. Те седнаха до самия вход, на първата свободна маса: тук беше почти тъмно, а Степан се

вълнуваше много и лицето му беше посивяло, очите му горяха трескаво, зениците му бяха грамадни. Седой огледа усмихнат залата, кръстоса крак върху крак, небрежно щракна пръсти като постоянен посетител, без да гледа сервитьорката, взе от ръцете ѝ менюто и разсеяно запали цигара — дори окото му не трепна. След тях влезе Вихър. Водеше под ръка Крися. Той основателно реши, че на такава операция трябва да се върви с жена — само тогава ще бъде оправдано тяхното желание да седят до последния момент, когато в кабарето няма да остане никой. Но когато то е наблъскано с посетители е глупаво — предварително е обречено на провал. Да седиш сам също не е много умно, а ако се преструваш на много пиян, могат да те изхвърлят: поляк си, а не немец; това, което е разрешено на фашиста, сега на поляка не се разрешава.

Апел, също посивял, дълго целува Крися в колата, преди да тръгнат с Вихър за кабарето.

— Угаси мотора — каза Вихър. — Ние ще се позабавим.

— Тогава, да се махна?

— Не бива. Всичко става. През нощта, щом излезе Крися, палете веднага: няколко минути след това ще излезем и ние.

Крися правеше впечатление. Беше хубава и запазена, а не като жените, които се събираха тук. Вихър вървеше с нея през залата към парапета, зад който седеше собственикът. Беше облечен в скромен костюм, може би дори прекалено скромно, ако не носеше на петлицата на левия ревер малката значка на член на германската националсоциалистическа работническа партия. Косите му бяха намазани с брилянтин. Очилата го състаряваха, но бяха с дебели, кафяви рогови рамки, които закриваха почти четвърт от лицето му.

Собственикът, който носеше значка с лика на фюрера, го поведе към масичката до сцената.

— Тук ще бъде много шумно — каза Вихър на полски. — Ще ми се спукат тъпанчетата.

— Може би фрау обича силен джаз? — усмихна се собственикът.

— Тя не е фрау — остро отговори Вихър, — тя е пани. Той забеляза как за миг се свиха очите на сервитьорката, която стоеше до

собственика, като на настръхнала котка. Но това беше за миг, кратък миг.

— Ей там, ако обичате — каза Вихър, като посочи с очи масата до стената, откъдето се виждаше добре цялата зала и кошарката на собственика.

— Там духа от прозореца.

— Нищо. Аз съм кален човек.

Вихър поръча бяло вино и сирене. Донесоха му бутилка мозелско и няколко парчета прясно селско сирене. Вихър напълни чашите, сложи ръката си върху ледените пръсти на Крися и каза:

— Пани се вълнува?

— Да... — отвърна тя тихо.

— Не трябва да се вълнувате — също тъй тихо каза Вихър. — Нека прием за тези, които ни чакат.

Пиха и Вихър попита:

— А сега ми разкажете, моя малка полска козичко, всичко, което искате да ми разкажете.

— Иска ми се да ви разкажа — започна Крися, като повтаряше заучения привечер текст — колко е глупаво да сгреша за първи път и колко е безнадеждно престъпно да сгреша повторно. Аз непрекъснато се боя да не сгреша повторно.

— Да потанцуваме — каза Вихър, нито веднъж не съм танцувал с пани.

Седой и Богданов пиеха мълчаливо и си разменяха нищо незначещи фрази. Само понякога Седой му разказваше нещо и Степан започваше да се смее гръмко — така беше разработил поведението му Вихър. Пияният човек в нощно кабаре трябва да бъде шумен във всичко: в сбиването, в смеха, в любовта — тогава е в реда на нещата. Ако човек е скован, с това той дава повод за скандал: мълчаливите, тихите хора не ги жалят много в кръчмите. Пияният човек не обича средата на стеснителни и трезви хора, той иска навсякъде около него да има все такива щастливи, като него.

Към масата на Вихър се приближи един оберлейтенант от луфтвафе, поклони се на Крися и каза:

— Мога ли да помоля фройлайн да потанцувате с един войник?

— Пани танцува с войник, приятелю — отговори Вихър.

Оберлейтенантът секунда стоя над тях, като се поклащаше от пети на пръсти, а след това прекалено екзалтирано се поклони и се върна при своите. Вихър отново стана да танцува с Крися.

— Много обичам да танцувам — каза Крися. — И Курт обича да танцува. Ние с него танцуваме до припадък. Само че той повече обича валс, а аз обичам танго със сълза.

— Какво е това танго със сълза?

— Често го пееше по радиото Феоктистов-Нимуер.

— Така ли?

— Да.

— За какво се разправя?

— За това, че танцът е винаги спомен за миналото. Когато танцуваш, непременно си спомняш миналото и тези, които ги няма, и ти става непоносимо тъжно, сякаш е дошла старостта и не е останало нищо, освен спомените...

А след това офицерите накараха проститутките си да танцуват на сцената и момичетата, запъхтени, несръчно подритваха и крещяха нещо със звънливите си детски гласове.

— Горките — каза Крися, — защо господ ги наказва така?

— Господ няма нищо общо тук — отговори Вихър.

— Може би вкъщи имат гладни майки и братя.

— Сега няма сити майки, Крися — тихо каза Вихър. — Това не е оправдание. Момичетата са във възторг от себе си. Гладните майки са прикритие, което си изгражда пошлостта.

— Мъжете са винаги много строги към грешките на жените.

— Първо, те са момичета, а не жени. И второ, това дори не е грешка. Това е предателство.

Крися неочаквано избухна. Вихър отново сложи ръката си върху ледените ѝ пръсти и каза:

— Много е глупаво да поемаш върху себе си чужди грехове.

В четири часа сутринта кабарето опустя. Останаха само двама пияни посетители. Те не можеха да се вдигнат от масите и

собственикът заедно с едрия готвач се мъчеха да ги изблъскат от салона.

— Тръгвай — пошепна Вихър, — тръгвай, Крися!

Крися въздъхна дълбоко, намръщи се, стана рязко и бързо тръгна през салона към изхода. Вихър я изпрати с поглед, стана и извади пистолета.

— Всички да мируват! — каза той.

Собственикът и готвачът се обърнаха. Човекът, когото те се опитваха да измъкнат, си удари главата в масата. На входа стоеше Богданов с бомби. До него беше Седой.

Собственикът омекна и се свлече на земята.

... Когато изскочиха от кабарето, до колата на Апел стояха двама есесовци-патрули и мълчаливо проверяваха документите на шофьора. Крися се беше притиснала до стената разперила ръце, като разпъната.

Беше се съмнало. Небето беше синьо, макар слънцето още да не бе изгряло.

ЯДКАТА НА ОРЕХА

Трагедията на режима на личната власт се състоеше в това, че единственият апарат, който фиксираше недоволството на народа, изтощен от войната, бомбардировките и глада, беше организацията на Химлер и в известна степен контраразузнаването на Канарис. Хитлер не искаше да види обективната истина. Той търсеше от своето обкръжение и по-специално от Химлер само онези сведения, които биха потвърдили неговата историческа правота. Познавайки характера на Хитлер, който се разправи с най-близкия си приятел Рьом, Химлер не рискуваше да даде на Хитлер обективна информация за настроенията на народа, приспособяваше се към него и му даваше само такава информация, каквато той би желал да получава. Когато веднъж Канарис, през време на един доклад при Хитлер, се осмели в някаква степен да анализира обективно положението на Източния фронт, фюрерът побледня, нахвърли се върху адмирала, хвана го за реверите на сивата куртка и като го дръпна с неочаквана сила към себе си, закрещя:

— Какво искате да кажете, че съм загубил войната, негодник такъв!

Скоро след това Канарис беше отстранен. Сега положението в страната, истинското положение — всеобщо глухо недоволство, умора, песимизъм, крах на вярата в идеалите на националсоциализма, които допреди три години бяха непоклатими — знаеше само един човек: дребният учител по филология, с пенсне и красиви малки ръце, които непрекъснато разтриваше, сякаш му беше студено. Този човек беше Хенрих Химлер, един от ветераните на партията, най-близкото доверено лице на фюрера. Като никой друг, той съвсем ясно разбираше, че райхът се плъзга към пропастта. Затова Химлер не само изчакваше, като наблюдаваше внимателно всички перипетии на генералския антихитлеристки заговор, но и се опитваше да направи свои стъпки за установяване на контакти с определени кръгове на Запада чрез шести отдел на имперското управление на безопасността.

Този отдел на СД се занимаваше с въпросите на политическото разузнаване. Химлер знаеше достатъчно добре за оня пазарлък, който се водеше в Берн между представителите на групата на Хардлер и Дълес. Докато в числото на заговорниците не влезе едноръкият герой от африканската битка полковник Щауфенберг, който постави условие да се влезе в контакт с нелегалните комунисти, Химлер чакаше спокойно. И не само чакаше, но и предприемаше свои мерки, които в никакъв случай не се повтаряха с мерките на генералите. Той поддържаше, косвено, разбира се, тяхната дейност, насочена към установяване на контакти с Дълес, защото знаеше, че генералите в разговорите с хората на Дълес говореха за Химлер като за единствена фигура, която може да бъде реален помощник и покровител на преврата. Така поне информираше Химлер неговия агент доктор Лангбен, който беше свързан с генералската опозиция. А Химлер имаше всичкото основание да вярва на Лангбен — агентът, издържал проверката на много години, беше верен човек. Косвено потвърждение, аванс на силите на генералската опозиция (естествено, след като Химлер си изясни точно, че именно той и никой друг, не се издига от генералите като фигура, способна след преврата да удържи Германия в подчинение и в противопоставяне на болшеvizма) даде в Стокхолм личният представител на Химлер доктор Керстен. Когато пристигна в Стокхолм през есента на четиридесет и трета година, доктор Керстен влезе в контакт с американския дипломат, който се представи като Абрахам Хюит. След няколко дни на взаимен сондаж Хюит каза на Керстен, че е съгласен да помага за установяване на контакти между Химлер и определени лица в Съединените щати при следните условия: разпускане на нацистката партия и SS провеждане на свободни избори в Германия, освобождаване на всички окупирани територии, наказване на военните престъпници, контрол над военната промишленост на райха.

Керстен предаде всичко това на райхсфюрера от SS. Химлер попита какви ще бъдат гаранциите по отношение на самия него. Ще бъдат ли запазени правата му — не на райхсфюрера от SS и ветерана на партията, а просто на човека Химлер.

Хюит изчакваше, Химлер бързаше. В Стокхолм пристигна със самолет началникът на политическото разузнаване на SS Шеленберг. Той пое върху себе си воденето на преговорите с Хюит. Химлер, който

всеки ден получаваше шифровки от Шеленберг, тичаше по фронтовете, нощем пиеше, за да заспи, вървеше много пеша — винаги го е дразнил аристократичният маниер на Канарис да язди всяка сутрин на кон, препрочиташе Гьоте, след това изведнъж преставаше да мисли и седеше с поглед, прикован в една точка, а в главата му беше съвсем пусто. В нея се въртяха само някакви скучни словесни частици — най-вече суфикси и глаголни окончания.

В края на краищата той прие всички предложения на американците, освен едно — не се съгласяваше с точката, която предвиждаше съд над военните престъпници.

— Има само една форма престъпност — казваше той. — Това е углавната престъпност. Войната, както твърдят нашите идеологически противници, е продължение на политиката с други средства. Политикът не може да бъде съден така, както не може да бъде наказан със затвор победеният шахматист.

Приемането на всички тия условия от Химлер потвърдиха на американските разузнавачи, първо, катастрофалното състояние и объркаността на хитлеристкото партийно ръководство, второ, сериозността на генералската опозиция и, трето, наличието на фигурата на Химлер, който ще помогне за осъществяването на преврата, тъй като той приема такива условия, каквито дори консервативният революционер Канарис по време на разговорите си с американските разузнавачи в Цариград не смяташе за възможно да се приемат.

Естествено, всички тия преговори със Запада се водеха от Химлер като „опипване“ на врага; ако фюрерът разбере, Химлер ще успее да го убеди, че всичко това не е нищо друго, освен обикновена в политическото разузнаване игра със заклетия враг.

При това Химлер няколко пъти на срещи при Хитлер много внимателно гледаше в очите ония генерали, чиито антихитлеристки разговори прослушваше на магнетофонен запис в кабинета си. Веднъж генералът, в чиито сини, малко изпъкнали очи се вглеждаше, се смути, изчерви се, побледня и най-сетне мъчително се усмихна.

Химлер притвори очи, едва кимна с глава и също се усмихна. След това Химлер получи сведение, че посредникът на Запада, банкерът Валенберг, казал на идеолога на бунта Хардлер:

— Само не закачайте Химлер! Той няма да ви пречи, ако цялата работа е насочена против Хитлер.

Всичко вървеше добре, докато отделът на гестапо, който се занимаваше с комунистите, не попадна на връзките, които беше установило радикалното звено на опозицията с представители на Германската комунистическа партия. Арестите се извършваха без знанието на Химлер — комунистите биваха арестувани без санкциониране от висшето ръководство. Но бедата се състоеше в това, че обикновените сътрудници на гестапо неочаквано попаднаха на връзката на комунистите, която водеше към левите в генералската опозиция. Тайната, която знаеха в гестапо Химлер, Шеленберг и Керстен, ставаше известна на целия апарат на гестапо. В резултат на случайността страшната сила на апарата заплашваше да смете и създателя на този апарат, човека, който стоеше на трибуните на партийните конгреси на фюрера, ръкопляскаше на речите му, славеше го в своите изказвания същевременно водеше пазарлъци, в които животът на фюрера ставаше гаранция за неговото, на Химлер, благополучие.

Трагедията на личната власт е в отричането на нейната еволюция и логика на развитие, в нежеланието да се преосмислят догмите, да се признае поражението, да се търсят пътища към победата в новите исторически условия, с нови средства и форми. Алтернативата на тази безизходица е само една — бунтът. Химлер вярваше в бунта като средство, което може да запази за него и семейството му, живота, благополучието, свободата. Затова чакаше. Но дотогава, докато апаратът не се оказа посветен във връзките на младото крило на заговорниците с комунистите. Химлер се намери на кръстопът. Химлер се обърка. Слабият човек, дори ако той е олицетворение на могъщество по екраните и снимките, може да вземе правилно решение само ако е в състояние да се посъветва откровено с хората, на които се е доверявал. В хитлеристката машина имаше всичко: ясна съгласуваност между звената на партийния, военния и държавния апарат; прекрасно организирана агитация, демагогски насочена пропаганда, младежки и женски обединения, физкултурни дружества и фарсови спортни празници, красиви паради и репетирани народни волеизявления — всичко това го имаше. Нямахме само едно — нямаше

взаимно доверие — бащата се страхуваше от сина, мъжът се страхуваше от жената, майката се страхуваше от дъщерята.

Химлер беше сам в своите съмнения и лутания. Затова външно изглеждаше спокоен, само очите му под пенснето леко угаснаха и ръцете си разтриваше по-често от обикновено.

Развързката дойде на двадесети юли.

Химлер знаеше много. Не знаеше едно: полковник Щауфенберг на два пъти отложи извършването на покушението срещу Хитлер само защото в главната квартира не бяха нито Гьоринг, нито Химлер. Щауфенберг принадлежеше към лявото крило на опозицията. Той не смяташе, че е възможно унищожаването на хитлеризма, като бъде отстранен само Хитлер. Той ратуваше за унищожаването на хитлеризма като явление.

На 20 юли 1944 година той излетя от военното летище край Берлин, за да пристигне в резиденцията на Хитлер на съвещанието по въпроса за формиране на нови резервни дивизии. Съвещанието започна в 12 часа и 30 минути. Генерал Хойзингер разиграваше свободно върху грамадната карта, разстлана на дългата маса, приблизителната схема на сраженията, които ехтяха на Източния фронт, и правеше точни, сухо формулирани анализи за положението на отделните, най-сложни участъци на голямата битка.

Щауфенберг, загубил по време на похода в Африка ръката и окоето си, с което импонираше на фюрера (той особено ценеше физическия израз на проявения героизъм), измъкна под масата винта на английския взривател със закъснител, сложи кожената тъмнокафява чанта с мината, вече готова за взривяване, по-близо до фюрера, стана и с леко наведена глава тихо каза на Кайтел:

— Моля да ме извините, трябва да се свържа с Берлин.

Хитлер само погледна полковника и нещо подобно на усмивка се плъзна по лицето му. Кайтел се намръщи недоволен — той не обичаше да се нарушава редът по време на докладите на оперативните работници от щаба.

— Руснаците — продължаваше да докладва Хойзингер — продължават с големи сили да се движат западно от Двина на север.

Предните им части се намират югозападно от Динабург. Ако ние не изтеглим групата армии от Чудското езеро, ще претърпим катастрофа.

Съчетаването на великото и смешното, на трагичното и комичното е в логиката на житейските явления. Хойзингер не каза повече нито една дума: нещо блесна с калаено червен пламък, рухна таванът, полетяха със звън дебелиите стъкла на отворените прозорци на лятното бунгало — в бомбата на полковник Щауфенберг стана най-обикновена и закономерна химическа реакция.

Хитлер подскочи от пода сред синия дим и горчииво-солени сажди.

— Новите ми панталони! — се развика той със сърдит, леко пресипнал глас. — Едва вчера ги облякох!

Всичко по-нататък заприлича на трагикомедия, измислена от писател-фантаст, от най-вулгарен тип: пет часа след покушението Хитлер можеше да падне. Но не падна. Ако се опитаме да анализираме провала на заговорниците при опита им да завземат властта, от гледна точка на логиката заслужава да се направят четири бележки: Първо, за националния характер на немците, за които буквата на заповедта е буква на религията. Подготвената заповед „Валкирия“, заповедта, която даваше възможност на армията да вземе властта в свои ръце, не бе издадена. Второ, заговор против диктатора може да бъде осъществен, при условие че участниците в него са готови да дадат живота си в името на своята идея. Далеч не всички участници в генералския заговор бяха така фанатични, както този, против когото те се надигнаха. Трето, професионалните политици вътрешно, но начина на виждане и по формата на чувствата, често се приближават до драматичния актьор. На сцената актьорът изиграва чуждо действие, плаче с чужди сълзи, играе с чужди думи. Политикът трябва да не изиграва действието си, а трябва да го играе точно, за да спечели. И най-сетне, четвърто, в страната, където господстваха партийният и държавният апарат, заговора можеха успешно да осъществят само хора, които познават всички скрити пружини на този апарат. Но на тези хора не беше нужен заговор против Хитлер, те бяха виждащи, фанатични слепци.

Още същия ден, двадесети юли, главните ръководители на заговора бяха разстреляни в двора на Бендлерщрасе, На Бек и Щауфенберг предложиха да се застрелят. Бек се застреля, Щауфенберг отказа.

— Свършват със самоубийство хора, които са виновни в нещо. Аз в нищо не съм виновен пред народа.

Разстреляха го под воя на автомобилни мотори.

Бунтът свърши.

Химлер разбра, че сега, докато Хитлер и Гьоринг са още в Растенбург, в щаба на главнокомандувания, му остават броени часове, за да унищожи най-влиятелните заговорници, които не можеха да не знаят за неговата, на райхсфюрера, осведоменост по отношение на плановете на превратаджиите. Той трябваше да премахне тези, които можеха да кажат това, още докато есесовските следователи арестуват ядрото на заговорниците. Затова разстрелването на Бек, Щауфенберг и други беше само първата акция — всъщност не толкова организирана от него, колкото успешно поднесена от хората на командира на охраняващия батальон „Велика Германия“ Ремер. Затова няколко военни, на пръв поглед незначителни, но знаещи скритите пружини на преговорите в Берн и Стокхолм бяха разстреляни или принудени да се самоубият с прякото одобрение на Химлер.

Няма по-страшен палач от този, който иска да заличи следите на собствените си престъпления.

След като бяха премахнати някои незначителни на пръв поглед, но много добре осведомени хора, Химлер, предприе широка терористична вълна, като по този начин получаваше индулгенция пред фюрера, в случай че до Хитлер стигнат, макар и трошици правдива информация.

От Канарис райхсфюрерът и се страхуваше, и същевременно съвсем не се страхуваше. Той смяташе, че този умен хитрец ще разбере: мълчанието е залог за спасението му. Тъкмо затова той мъчително дълго обмисляше как да обоснове арестуването на адмирала, и струва ли си изобщо да го арестува, или е по-разумно да го остави под домашен арест. Канарис е изгодна разменна монета в играта с противника. Но Химлер не успя да започне предпазливия разговор с фюрера. Хитлер сам го попита:

— Как се държи този негодник в килията?

— Кой именно? — не разбра Химлер. Негодяите се оказаха много и всеки се държи различно.

— Имам пред вид Канарис.

— Още не са успели да го докарат в затвора — отговори Химлер.
— Утре ще ви докладвам подробно за него. Разбира се, интересно е как ще се държи тъкмо този негодник.

И в часа, когато Гьобелс в публичната си реч се смееше: „Това е бунт по телефона!“, началникът на политическото разузнаване на SS Валтер Шеленберг арестува бившия началник на абвера адмирал Канарис. Адмиралът се сбогува с любимите си даксита, изтри сълзата си и каза:

— Шеленберг, обичайте кучетата, те никога не изменят.

Нещичко от този калейдоскоп полковник Берг научи през нощта, когато беше повикан от шефа на краковското гестапо. Без да го поглежда, той му подаде перо и снопче хартия.

— Напишете всичко за съвместната ви работа с Канарис и презрения враг на нацията Щауфенберг.

Берг разбра: страшното стана. Сега той трябваше да чака часа си. Досега Канарис беше в немилост, сега е в Моабит. Щауфенберг, с когото се е срещал няколко пъти в Берлин, беше национален герой, сега с враг на нацията.

Берг пишеше автоматически, редовете се низеха равни, калиграфически точни, както винаги. Пресмяташе дните на срещите си с Канарис и Щауфенберг, но сега мислеше по своя вроден навик, спокойно и математически точно.

„Изглежда, че играта, която започнах с онова момиче, сега, по божия воля, може да се окаже за мен спасителна. Сега трябва да играя с тези хора, а да работя сериозно с нея. Това вероятно е единствената реална възможност да се измъкна от бъркотията, в която попаднах. Само да не ме отстранят от работата в разузнаването. Сега те могат да разформирова офицерите 1-С. Могат във всеки от нас да видят потенциален последовател на Канарис. Те не искат да видят в Канарис патриота, който мечтаеше с цената на живота на фюрера да спаси живота милиони немци. По силата на свой вътрешен цензорски повик те никога няма да си позволят смелостта дори да мислят за това. В това

се състои и силата, и трагедията им едновременно. Ако аз започна да работя сериозно с червените, ще си осигуря после алиби. «Националният комитет на свободна Германия» начело с Паулус, разбира се, не е алтернатива за Хитлер, но все пак е вече нещо. Най-глупавото е, разбира се, ако сега ме арестуват. Могат и това да направят. Трябва да се подготви бягството на момичето. Нека избяга. Трябва всичко да се обмисли така, че тя да избяга от СД. Ще помоля да ми помогне неговият сътрудник. Ще му кажа, че в тези трудни за нацията дни армията трябва да бъде подкрепена от проверени партийни кадри. Ще я закарам в радиостанцията и ще я поверя на някой есесовец. А когато той свикне с момичето, ще му подхвърля някоя проститутка и водка. Партийните функционери са толкова измъчени от пуританския морал на Хитлер, който забранява на членовете на партията не само да пият, но дори да пушат — това е грях; а жената да си черви устните е предателство на наемниците на американската плутокрация към интересите на родината, така че, убеден съм, неговият човек ще се подаде на жената и на водката. Между другото, кое преобладава в тези забрани на Хитлер: фанатизмът, завистта към нормалните човешки норми на живот или просто тъпотията? Нима той не разбира, че забраненият плод е сладък? Колкото по-малко са ограниченията във вътрешния живот на държавата, толкова по-трудно е да проникнат вражеската идеология, икономика и политика: няма с какво да примамят хората. Когато на хората им е позволено всичко, в разумни, разбира се, граници — в никакъв случай не бива да се благославя животинското, — тогава аз, като разузнавач, няма какво да правя в такава страна. Само глупавите политици в период на трудности тръгват по пътя на засилването на диктаторските методи за потискане на хората, които мислят иначе, или по пътя на вътрешния либерализъм, враждебен на всяка утилитарност. Умните политици отпускат юздите и в този случай аз, като разузнавач, пак няма какво да правя. Нашите идиоти, които загубиха войната, сега, след избавлението на фюрера, когото господ запази, провеждат терор и народни демонстрации за възхвала на Хитлер за ужас на заговорниците. Тези арести и демонстрации още повече ще наплашат народа. А народ, който е напласен и не мисли, такъв народ никога никого няма да победи.“

— Тук е всичко — каза Берг. Какви мерзавци, кой би могъл да помисли, че този морски готвач носи в животинското си сърце камъка на неблагодарност към фюрера.

Шефът на гестапо погледна внимателно Берг и попита:

— А какво готвеше Канарис, когато ви канеше на гости?

— Аз бях едва забележима брънка във веригата на военните разузнавачи — отговори Берг. — Мене лично той не е канил нито веднъж. Персонално той канеше отговорните ръководители: Остер, Бамлер, Пикенброк. Мене ме е канил само два пъти: веднъж, когато празнува рождения си ден, петдесетгодишния си юбилей. Тази свиня готвеше чудесно индийски ориз с риба, „индище райстафил“.

— Това у Целендорф ли беше?

— Да. Вероятно това е известно на нашите приятели от централния апарат на гестапо, там винаги е присъствал Хайдрих.

— Как се казва горският пазач на Канарис, спомняте ля си?

— Кой?

— Този, който му е устройвал лов на лисици със знаменца. Тази свиня дори е ловувал по английски, със знаменца. А неговият мазник, горският, му докарваше лисицата напълно изтощена и вашият въшлив моряк преследваше нещастното изплашено животно... Какво зверство и лицемерие... Е, това е от емоциите. Добре, вие сте свободен, полковник. Моля ви да не напускате кабинета си — може да ми потрѣбват всяка минута.

— На вашите услуги. Последна молба.

— Нашата обща операция по работата с руската разузнавачка отиде доста далеч. Би ми се искало да ви помоля да включим и някой сътрудник на гестапо. Сега е периодът, когато без непосредствената помощ на гестапо аз не бих могъл да направя нищо.

Шефът на гестапо прибра в сейфа изписаните от Берг листчета, върна се на бюрото си и каза:

— Ще обмисля внимателно думите ви.

А през това време, когато над Германия се разливаха вълните на патриотичните демонстрации, когато край гаулайтерите и партийните босове маршируваха старци и юноши, въоръжени с автомати, когато вървяха колоните на трудовия фронт с лопати и брадви на рамо, когато зрителите ревяха „Хайл Хитлер!“ тъкмо тогава се провеждаше поредното заседание на Европейската консултативна комисия и

съветският представител Гусев четеше съгласуваното комюнике за границите на окупираните зони на Германия, за клаузите на безусловната капитулация и че Германия ще бъде управлявана от контролен съвет, съставен от командващите окупационните армии.

СРЕЩАТА

Преди да иде в кабарето, Вихър прекара половин час с Коля, който докладваше за хода на външното наблюдение върху есесовския офицер фон Щирлиц.

— По него сме винаги, когато е възможно. Ако е с кола, не можеш да го стигнеш. Наистина номера знаем: момчетата от полската група за разузнаване два пъти са го засекли край Вавел и един път до Мариакката катедрала. Там е бил с някакъв си гад и разглеждал иконите, фреските и органа.

— Хубав ли им е органа?

— Според мене грандиозен. Когато през време на служба свирят Бах, кожата ти настръхва, сякаш си замръзнал, дявол да го вземе.

— За бога говориш, а дявола споменаваш.

— Ами че аз съм марксист — усмихна се Коля, всяко явление е единство на противоположностите.

— Коля, време е. Какво прави оня гад?

— Вчера през нощта се разхожда сам из градината. После седя в ресторанта на хотела.

— А ти?

— Промъкнах се.

— И какво?

— Плюскаше немския си айсбан, маста капеше по чинията. Хубаво нещо е свинският крак... Пи много.

— Идва ли някой при него?

Две проститутки от луфтвафе.

— А той?

— Какво той?

— Как реагира?

— Никак. Потупа едната по бузката. Между другото, има хубави очи — като на куче.

— Защо смяташ, че кучетата имат хубави очи?

— Така казва майка ми. Тя много обича хора, които имат очи като на кучета.

— Слушай, не ми беше удобно да те питам: ти изобщо ли не си имал баща?

Коля леко се усмихна:

— То така май не става. Когато бях малък, веднъж попитах мама. Тя ми отговори: „Твоят баща е най-прекрасният човек от всички жители на земята. Ние се загубихме един друг през революцията. Тя ни пръсна. Обичай го като мен и се помъчи повече никога да не ме питаш за него. Защото много ме боли.“ Това е.

— Тя сама ли си остана?

— Да, тя е едва на четиридесет години. Момчетата в университета ми казаха: „Бива си я приятелката ти.“ Всяка неделя ходехме на кортовете. Играехме тенис до премаляване. После знаеш ли какво ме караше да правя? Тя се качи на велосипеда, а аз да тичам след нея. Душичка е майка ми.

Вихър пак погледна часовника, потърка слепоочията си и каза, като сдържаше нервната, студена и упорита прозявка:

— Този есесман мисля, че е най-добре да го очистим.

— Ама ти каза да го отвлечем.

— С него ще се измъчим. Помисли сам. Къде ще го денем веднага? При партизаните? Хората и така не стигат, а и този тип да пазят. Няма смисъл. И после, да не би заради тоя гъсок да провалим главната операция. Ако го задигнем, знаеш ли каква каша ще се забърка? А така ти сам казваш, че нощем се шляе без охрана. Трябва само да се импровизира обир. Тогава всичко ще мине спокойно.

— Ясно...

— Хайде — каза Вихър, — тръгваме. Трябва да напоим нашия шофьор с валериан — ръцете му треперят като на склеротик.

— Всичко хубаво — каза Коля и чукна на дърво.

— Помага ли?

— Ако вярваш, ще ти помогне. Това е като в народната медицина. Успех, Вихър!

Вихър замина с хората си и шумът на автомобилния мотор заглъхна и се стопи в звънливата тишина на улицата. Коля силно се протегна и като се разхождаше из стаята, взе да се съблича. Събличаше се така, както правеше това в Москва: разхождаше се назад-напред из

малкия си кабинет и оставяше по облегалките на столовете, по масата и на кревата ризата, фланелката, чорапите панталона. Веднъж беше отишъл на гости у някакъв съученик. Това май беше в шести клас, да, точно в шести. Приятелят му беше син на кадрови офицер и в семейството го бяха възпитали по войнишки: сам да си постила леглото, сам да си чорапите, сам да глади панталона, сам да си готви. Когато Коля разказа това на майка си, Сашенка не му отвърна веднага, само запита:

— Харесва ли ти така?

— Много.

Сашенка от този момент, когато синът ѝ започна да ходи и да говори, винаги се беше държала с него не като с малък глупчо (като пораснеш, ще разбереш), а като с равно на нея живо, мислецо същество. Вечерта тя каза:

— Санечка, разбираш ли... Ти ми разказа за това момче... Сигурно това е много хубаво и правилно и ако ти се струва, че трябва да се възпитава точно така, по спартански, по командирски — прави така. Просто мене не ми се е паднало да се грижа за баща ти. За мъж вкъщи. Много е приятно да се грижиш вкъщи за мъж, който се съблича, разхождайки се из стаята, и който не умее да си изпере ризата така, както това умея аз, жената. Сигурно е много хубаво, когато мъжът може да си изглади добре панталоните, но за мене е още по-приятно да правя това за баща ти или за теб. Разбираш ли?

— А няма ли да се разглезя много?

— Знаеш ли — отвърна Сашенка, — можеш да си переш чорапите и пак да си глезльо. Глезотията не е от мързела, а по-скоро от това, как човек чувства и мисли.

— А аз какво да правя вкъщи?

— Това е друг въпрос. Знаеш ли, много е приятно, когато вкъщи мирише на прясно дърво като в ловджийска землянка. На прясно дърво. Чудесно би било да ти направя един тезгях... Ще ни изработиш шведска стена. Радиогимнастиката е хубаво нещо, но на шведската стена ние с теб бихме правили изумителни неща.

— И какво още?

— Да научиш Пушкин.

— Целия?

— Всичко подред. Баща ти знаеше Пушкин от начало до край.

— А какъв беше той? — тихо попита момчето.

— Той беше най-добрият човек от всички хора на земята — повтори Сашенка онази фраза, която някога беше казала. — Най-добрият. Повярвай ми.

— А в училище ме попитаха: „Баща ти ли ви изостави?“ Той изостави ли ни?

— Отвратителна е тази дума „изоставил“... какво значи изоставил? Би могъл да ни разлюби. Любовта не е въздух. Тя не е постоянна величина като товар на гърба. Ако любовта е бремене, тогава това съвсем не е любов. И никой никого никога не изоставя: просто човек престава да обича другия човек и те не живеят заедно. Това ти казвам изобщо, нали разбираш? Но татко ти не ме е разлюбил. И никога няма да ме разлюби.

През пролетта на четиридесета година той за пръв път видя майка си да плаче. Един неделен ден те се върнаха от лов — Сашенка ходеше със си на си на лов, приучи го да обича лова, сама го научи да стреля, сама избираше маршрутите — и легнаха да опят рано. А на сутринта, още преди да завърши подготовката си за лекцията по френска литература (тя преподаваше в института за чужди езици), позвъниха ѝ от Наркомата на отбраната и я помолиха да слезе долу — колата вече я чакаше пред входа.

Майката се върна след два часа разплакана, легна на дивана и се обърна към стената. Той седна до нея и започна да я гали по главата.

— Санка — каза тя през сълзи, като бебе. — Санка, това е и тъга, и щастие, и болка. Баща ти е жив.

— Къде?... Къде е той?

— Далече. Дай ми чантичката.

Той донесе плоската чантичка. Сашенка я отвори.

— На — каза тя, — това е негово.

На дивана лежаха три червени кутийки. В тях, върху червена кожа, два ордена Ленин и орден Червено знаме с номер на бялата емайлирана пластинка под герба. Номерът беше 974.

Затова Коля за миг се запъна, когато Вихър го попита за баща му. Никога никой не е говорил с Коля за него — нито в отдел „Кадри“, нито в командването. Сигурно за баща му са знаели само няколко

души в страната. Затова, когато Вихър го попита, Коля вътрешно трепна — най-трудното нещо е да скриваш от приятелите онова, което ти е най-скъпо. Всички, които познаваха семейството му, не можеха да удържат този въпрос и на всички, дори най-близките си приятели, той отговаряше точно така, както отговори на Вихър.

„Тук мама я няма — помисли си Коля, като погледна разхвърляното бельо. — Тук трябва сам. За нея радост, за други тежест. Майката винаги се радва на детето си. Какво величие е жената! Какво хармонично и поразително съчетание на любов: към мъжа и към детето.“

Спомни си разговора с един млад художник. Той рисуваше портрета на майка му с Коля си говореха за много неща. Веднъж художникът каза:

— Обожавам децата. В състояние съм да се ожения за каква да е, само дете да ми роди.

Коля нямаше никакви тайни от майка си. Разказа ѝ за това. Сашенка гнусливо се смръщи:

— Боже, какъв кретен! Можеш да прекараш една нощ с жена, която не обичаш, но да се жениш, само за да ти роди — в това има нещо долно. Знаеш ли, сега ми стана неприятно да го виждам. Няма да благоволя да го приемам.

— Но той е талантлив художник.

Сашенка каза:

— Умник си ти. На таланта може всичко да се прощава, освен низостта. Но ако ти е интересно, разбира се, продължавай да се виждаш с него. Готова съм да го понасям тук.

— Много ли ще ти е трудно да го понасяш?

— Не зная какво значи това „трудно да понасяш“. Всичко това е едно понятие да си възпитан човек.

— Значи, възпитаният човек може с усмивка да прощава подлостта?

— В никакъв случай. Просто той може да отговори на поздрава без усмивка и да гледа край него. Много важно е да можеш да гледаш край човека. Очите са оръжие, по-страшно от револвера. Ако, разбира се, ги считаме за израз на душата.

— Знаеш ли, аз ти разказах за нашия разговор. И ще ми бъде неудобно пред него заради мен. Ако беше казал това на тебе — то е вече друго, а той го каза на мен. Разбираш ли?

— Разбирам. Ти си прав, Сашенка. А аз не съм права. С това да свършим. Да?

— Да. Много смешно каза „няма да благоволя да го приемам“.

— Защо да е смешно?

— Старомодно — усмихна се той. Но хубаво...

Коля облече, новия костюм, стоя дълго, пред огледалото, завърза си връзката по последна мода с дебел като юмрук възел, поля на ръцете си малко одеколон със сух мъжки аромат, огледа се още веднъж, сложи в джоба си валтера и излезе от къщи. Отиваше да убие есесовския генерал фон Щирлиц.

ЧЕТИРИДЕСЕТ И ДВЕ СЕКУНДИ

— Документите — каза патрулиращият есесовец, като козирува на Вихър.

„Защо той не ме поздрави с Партийния поздрав, както се полага на един есесовец — помисли си Вихър, когато бръкна в джоба си за цигари. — Защо ми козируваха? Сигурно тези не са кадрови есесовци. Крися ей сега ще провали цялата работа, тя едва не е припаднала. Седой и Богданов се държат добре. Апел е юнак. Само ръцете му треперят. Ако сега се развикат от кабарето, ще започне пукотевица. А пистолетът ми е отзад. Колко пъти съм си казал — само във вътрешния джоб на самото. Кой можеше да предполага, че те ще се окажат тук тъкмо в тази минута? Всичко в живота решават минутите. Може да си подготвял нещо години наред, но ще дойде онази минута и всичко отива по дяволите. Какво е това — велика закономерност, която никога няма да разберем, или глупост, която е очевидна? А ако това е глупава случайност, тогава какво право има тя да съществува, щом нашата работа е благородна, за благо на хората, против негодниците?“

Есесовците погледнаха документите на Богданов, козируваха и му върнаха паспорта.

— Вашите документи, моля — помолиха те Седой.

Седой се усмихна раболепно и им подаде нощния си пропуск. Пропускът беше фалшив. Наистина той беше изработен в добра печатница от истински майстори, които до войната работеха за международни контрабандисти, но на няколко пъти патрулите на SS прибираха притежателите на тези фалшификати в дежурната караулна и оттам ги предаваха на гестапо за специален разпит.

„Оттук до най-близкия щаб е доста далеч — мислеше Вихър и прибра в джоба си запалката, направена от патрон. — Там няма да чуят стрелбата. Глупости, на площада е партийният им дом. Там има голяма есесовска охрана с мотоциклети и автомобили. Ще блокират целия град, както тогава, когато избягах от тях. Освен да ги очистим тихичко

— по главата и в колата. Крися няма документи. Те няма да посмеят да й искат документите — ще кажа, че е с мен. Дявол знае колко време е минало вече? Сигурно около трийсет секунди. Ако се напъхат в кабарето — ще започне стрелба. Тихичко няма да можем да ги очистим. Я гледай как още мога да мисля? Ако се опита човек да запише какво вижда и чува в тези трийсет секунди, какви ли многотомни романи биха се получили. Заслужава си да се запише това, което сега чуваме и виждаме Седой, Крися, Апел, Богданов и аз. Никой никога няма да запише това, докато учените не измислят зафиксирането му като протичане на химически опит. В такива секунди хората от всички националности за еднакви неща мислят еднакво. Спомените са последното убежище на човека, попаднал в беда. Ако спомените и асоциациите се сменят с отчаяние — човек загива. Особено разузнавачът.“

— Заповядайте — каза есесовецът и подаде на Седой нощния му пропуск, свободен сте. Можете да си идете.

В същото време вторият се приближи до Крися и каза:

— Пани, вашия документ?

— Не е в мен.

— Как така? — учуди се есесовецът. — Защо?

— Тази жена е с мен — каза Вихър. Други въпроси имате ли?

Първият есесовец каза на Седой Богданов:

— Казах ви вече, вие сте свободни и можете да си вървите.

„Сега трябва да ги очистим. Ако Седой и Стъпка тръгнат, те са загубени. Патрулът ще се отбие в кабарето да се почерпи пред разсъмване. Само след миг те ще изскочат оттам. Дори и да спра, за да се качат моите, те все едно ще стрелят по гумите и ние ще спрем, след като се потърим трийсетина метра. По дяволите, каква глупава работа.“

Седой каза:

— Благодаря. Ей сега тръгваме. Само ще запаля, и тръгваме. След като си попрепил, без цигара за никъде не си. — И той започна да вади от джоба си кесийка със сух, ситно нарязан тютюн.

— Вие поканихте тази жена в кабарето? — попита есесовецът Вихър.

— Да.

— Познавате ли я?

— Разбира се.

— Извинете, аз не зная, за съжаление, на кого задавам въпроси.

— В такъв случай поискайте да ви покажа документите си.

— Да, моля.

Вихър извади от джоба си корица от удостоверение на офицер от SS, корица от партиен билет и две орденски книжки. Кориците му набави Коля, който беше успял да ги получи от своя интендант. Орденските книжки донесе Седой, бяха ги взели от офицери при нападението на казармите до Хешув — това беше една шумна акция на краковските партизани, когато разгромиха целия гарнизон и се изтеглиха без всякакви загуби през Татрите в Словакия.

„Сега е много важно да съм безпогрешен — мислеше Вихър, като подаваше цялата тази шепа фалшиви документи на есесовеца. Паспортът му беше в другия джоб. Но сега не можеше да го покаже, защото на ревера на самото му беше значката на партиен функционер. Руснак и партиен функционер — това е явна нелепица. Главното е така да изпусна тези мои фалшификати, че той веднага да се наведе да ги вдигне. Тук трябва да бъда свръхточен във всичко: и в това, как ще подам документите, и в това, как ще го гледам право в очите, и в това, как ще изиграя момента, когато ще разтворя пръстите си така, че той да почувства себе си виновен и веднага да разбере, че документите на офицер от SS са паднали на тротоара по негова вина. Седой ме разбра. Уговорката ни за общи действия — това са неговата кесия и моите фалшификати. Дали е запомнил това Богданов. Много глупаво ще бъде, ако нашият немец натисне, изведнъж педала и се пръждоса по дяволите. Виж как се е вкопчил в кормилото. Ноктите му чак посиняха. А докато ни нямаше, беше лъснал колата до блясък. Виж ти, характер. Друг би се помайвал или щеше да се опита да чете, или да напише някоя картичка за вкъщи, а този — колата лъскал. Когато дойдохме тук, тя беше кална до невъзможност. А къде е успял да си измие ръцете? Ноктите му са чисти като на лекар. Аха, ето ги ръкавиците. Велурени. С ръкавици работи момчето. Браво. Само да не помисли да избяга този Апел. Сега ще изпусна документите и след няколко секунди ще избягаме заедно оттук. И всичко ще бъде добре, Апел, повярвай ми.“

Есесовецът като подкосен се наведе за офицерската книжка от SS, партийния билет и орденските книжки. Още с навеждането той

видя, че офицерската книжка е празна — само корица и вътре нищо. Есесовецът едва успя да вдигне глава и да погледне някак жално и въпросително този сух човек с очила, който по външния си вид толкова приличаше на партиен лидер. Успя само да погледне този очилат човек от долу на горе. Вихър скочи върху него, както беше приклепнал, и го притисна към земята.

Вторият есесовец нещо мучеше: Степан беше затиснал устата му с ръка, а Седой го хвана през кръста и го помъкна към отворената врата на колата. А по тротоара се търкаляше каската му и страшно и пронизително, като камбана, като сто камбани, като рев на въздушна сирена, кънтя, кънтя, кънтя, докато най-сетне се удари о бордюра и млъкна.

Седой се хвърли върху есесовеца, когото Вихър беше съборил, двамата го вдигнаха и го хвърлиха в колата върху оня, който вече лежеше там и се гърчеше, мятеше крака, въртеше побелялото си лице.

Вихър изтича за каската, взе я, метна я в колата и огледа внимателно: какво оставят след себе си?

„Сега не бива да се избързва — си каза той. — Не бива. Как може сега да се бърза, щом като на тротоара се търкалят фалшивите ми документи с отпечатащи от пръстите? Пръстите ми в този момент бяха влажни от вълнение и страх, така че следите са се отпечатали съвсем точно, както в затвора при оня, дългия есесовец. Добре. Ще ги съберем бързо. Това е в ред. Какво още? Гледай, Вихър, гледай внимателно. Май че всичко е наред, а? Кръв. Оня изхрани кръв, когато скочих върху него. Лошо. И тютюн. По дяволите. Лошо. Смешно е сега да взема ръкавиците на Апел и да започна да изтривам паважа. Къде беше това — един човек с голи ръце, без ръкавици, изтрива паважа, а наоколо се кикотят тлъсти фашистки муцуни? Къде беше това? А, да. На кино. Хубав филм за доктор Мамлок. Да. Трябва да офейкаме. Повече нищо не можем да оправим. Интересно, колко ли време се мотахме? Правилно, така си и мислех, около петдесет секунди. Излъгал съм се с осем. Четиридесет и две секунди.“

Вихър скочи на седалката до Апел и каза:

— Карай.

Моторът изрева, но преди още Апел да освободи напълно ръчната спирачка, кихна, трепна два-три пъти и замлъкна.

Апел бавно изпъна левия си крак, дълго напипва педала на газта, натисна го, моторът болезнено изстена, но искра не се получи.

— Прибери смукача — каза Вихър с тънък, сякаш чужд глас.

— Прибрах го.

— Ти си забравил да го прибереш.

Вихър натисна бялото копче на таблото.

— Така се прибира, чудак — каза той. — Почакай една секунда. Още малко. Рано е. Не бързай, почакай.

Вихър се обърна и погледна хората си: Крися лежеше отпусната на седалката. С издадена напред долна челюст Богданов притискаше втория есесовец да не вика, а Седой спокойно си свиваше цигара от сухия тютюн.

— Твой ли е? — попита Вихър.

— Да.

— Пресен?

— Миналогодишен.

— Ще дадеш ли да си смукна?

— Ей сега.

— Хайде — каза Вихър на Апел, карай, приятелю.

Апел отново предпазливо протегна крака си, опря с пръсти педала на газта, но не можа да го натисне.

— Страх ме е — каза той тихо.

— Е, глупости — каза Вихър. Давай! Бензинът вече изтече.

Вихър му се усмихна и повтори:

— Давай, приятелю, смело.

Моторът кихна няколко пъти, изрева и Вихър дори си представи с кинематографична точност как от ауспуховата тръба сега излиза гъст син дим. А ето сега вече не е син, а виолетов, а сега, когато колата тръгна, той е вече съвсем безцветен.

— И все пак има бог — каза Вихър на Седой и се засмя неестествено, почувствал как остро и болезнено изтръпна цялата му лява ръка — от рамото до върховете на пръстите.

— Какво? — учуди се Седой.

— Нищо — отвърна Вихър. — Просто се шегувам.

Когато излязоха на Планта, Вихър вдигна стъклото — беше излязъл вятър. В малката уличка, зад онази, където се намираше бръснарницата, в която се скри при бягството си от пазара, на около

деветдесет метра от гарата, му се мярнаха две мъжки фигури. Мъжете стояха един срещу друг толкова близко, че едва не опираха челата си, като боричкащи се деца или пияни приятели. На Вихър му се стори, че мъжът, който стои гърбом, е Коля.

КРЪВТА

Исаев вече два дена отиваше на срещата в църквата и в ресторанта на хотел „Французки“, но не се свърза. Той, разбира се, не знаеше и не можеше да знае, че го свързват не с разузнавачи от неговата класа, а с работници от фронтното разузнаване. Но да знаеш и да предполагаш са две необходими за разузнавача категории, без които той е обречен на неизбежен провал. Както всеки човек, разузнавачът не може да знае всичко, но за разлика от всички други хора в своите размишления той е длъжен да прави и догадки — догадки, граничещи с жюлверновската фантазия.

Затова когато по-миналата нощ видя зад себе си опашка — странна опашка — само от един човек, той се убеди напълно, че го следи един човек, а не група. Исаев се спря на две възможни версии. Първата версия: че глупакът Шверер от четвърти отдел на гестапо е решил да прояви старание и е прикрепил към него, като към един от най-големите работници на центъра от сферата на Шеленберг, началника на политическото разузнаване при имперското управление на безопасността, нещо като телохранител. Това, разбира се, е глупаво, но от такъв глупав контраразузнавач, какъвто не без основание Исаев считаше Шверер такъв ход е напълно възможно да се очаква. Втората версия: дали са му връзка чрез не много опитен разузнавач (в края на краищата не боговете гледжосват грънците), Опитът е нещо, което се придобива, но, честно казано, при такова положение и в такъв отговорен момент заслужава да се подсигурим с опитен човек. Макар че, опровергаваше сам себе си Исаев, напълно е възможно в центъра да са се решили на тази стъпка, смятайки Краков за крайфронтни град и следователно „циркулиращи“ — бежанци, армейски придвижвания, трудности, свързани с местните условия. А щом има „циркуляция“, то и безпорядъкът е по-голям, а където има голям безпорядък — там, макар и шансовете за провал да са големи, те се съпътстват от също толкова големи и реални шансове за успех, стига кандидатурата да е избрана правилно. Тук е необходим някой като Алеко Дундич, който

познава местните условия. Исаев допускаше възможността на срещата с него да дойде млад, не много опитен човек от близкото, така да се каже тактическо разузнаване, защото задачата, поставена пред него в Берн от хората от Москва, е много сериозна задача, свързана с опитите на Вернер фон Браун, който напоследък обсипваше Лондон със своите „Фау“. Тази задача не можеше да не бъде решена в контакт с фронтовото разузнаване, тъй като втората фаза на замислената операция трябваше да се осъществи с помощта на местното нелегално движение и десантниците от най-близките до фронта дивизии.

Първия ден в ресторанта Исаев не забеляза човек, който да му се стори интересен и перспективен от гледна точка на възможна връзка. Човекът, когото според описанието той чакаше, не дойде. Опашката, която влачи подире си през целия Краков, той забеляза, когато минаваше край църквата.

През нощта, по-точно рано сутринта, когато Исаев се прибра в хотела и се мушна под юргана, той с любопитство, съвсем внезапно и за първи път се замисли не над постъпките си, а над своя анализ на постъпките. И съвсем ясно разбра, че и постъпките му, и особено анализът на тия постъпки са претърпели огромно изменение в своето развитие. В началото, когато се вмъкна в апарата на Химлеровата служба по безопасността, струваше му огромни усилия да изглежда външно разсеяно-спокоен. Беше винаги като изпъната струна — само да я докоснеш с остър нож, и тя сама иде се пръсне. Сега, след почти двайсет години, Исаев, както сам той казваше, се покори с актьорските мазоли на успеха. Понякога му ставаше страшно: половин час след запознаването си той знаеше всичко за човека, когото току-що е видял. Веднъж отиде при един известен предсказвач на бъдещето. Това стана в Берлин, в една прекрасна есенна вечер.

Гадателят попита как иска господин оберщурмбанфюрерът от SS да му врачува: с хороскоп, на карти, или само на ръка.

— Да започнем с ръката — каза Исаев. — Лявата ли ви трябва?

— Разбира се — отвърна той, — непременно лявата.

Той дълго глади ръката на Исаев, като докосваше хълмчетата и линиите на дланта му, разглеждаше я отблизо, притихваше, после затваряше очи и отново гладеше със студените си подпухнали краища на пръстите дланта и най-сетне заговори:

— Вие сте прекарвали сложен, изпълнен с благородство и борба живот на един войник на идеята. Детството ви е било тежко — то е минало в мъка, която тогава може би не сте разбирали и скритите пружини на която и сега не са ви известни. Видели сте много нещастия и сам сте минали през нещастия. Спасила ви е вашата воля. Вие сте много твърд човек, но вашата волева устременост почива на меко сърце. Вие сте много добър. Това е вашата скрита болка, това е въпрос, на който предстои да си отговорите. Линията на вашия разум у повечето хора върви успоредно и съвсем независимо от линията на живота. При вас се сливат в една след някакъв шок, който сте преживели. По-скоро това е било шок, свързан с борбата, с вашата вътрешна борба против общото зло.

„Боже мой, колко ловко и с общовалидни приказки той лъже и колко ли се харесва това на нашите дейци. Той се плъзга по разреза на партийните биографии на хората в черни униформи. Горкият, какво ли би ми казал той, ако бях дошъл цивилен — помисли Исаев, като оглеждаше бавно стаята, в която седяха. — Трябва да изплаша тоя пророк, ще бъде смешно.“

— Благодаря — каза Исаев. — За бъдещето няма нужда. А сега, ако искате, аз да ви погадая.

— О, това е интересно.

— Дайте ми лявата си ръка.

Исаев погледна бегло дланта му, после дълго се вглежда в очите на гадателя и заговори бавно:

— Като дете сте боледували много. Веднъж сте би ли на смъртно легло. Спасил ви е баща ви. Той ви е отгледал. Според мен това е било дифтерит.

Гадателят се дръпна малко назад. Исаев сякаш не забеляза това и продължи:

— В училище сте се учили лошо, дори не сте го завършили, и сте работили много физическа работа. Жената, която сте обичали, ви е напуснала наскоро и вие цялата си неразходвана любов сте пренесли върху животните. Около една година сте учили в университет. През това време сте гладували, а след това, вече забогатял, сте се разболели сериозно. Най-голямо внимание обърнете на щитовидната си жлеза. Не ви съветвам да направите онази операция, която вече са ви предложили или ще ви предложат. И не се samozалъгвайте с

формалната логика и математическата психология. Вие не сте вътрешно, дълбоко вътрешно, пред идеите на нашата държава. Или сте човек с нечиста кръв и криете това, или в концлагера излежава превантивна присъда някой от многобройните ви роднини, или сте живели с еврейка.

Гадателят предпазливо прибра ръката си от масата и каза с жална усмивка:

— Това не е гадание. Просто на вас е известна анкетата, която попълних миналата седмица в полицейското управление.

Тогава за първи път Исаев се изплаши истински, защото, разбира се, никаква анкета на този човек той не беше чел — просто четеше в блясъка на малко изпъкналите му очи, в лицето, в ръцете, в праха върху бюфета и библиотеката, в снимката на жената на стената, в реакцията на неговите, на Исаев, първи думи — с една дума, четеше в онова огромно количество окръжаващи всеки човек и съществуващи в него черти, чертички, следи, белези, маниери — всичко, което дава възможност при необходима доза смелост да станеш пророк, или в най-добрия случай астролог, това е толкова очевидно.

Затова още в началото на дейността си в желанието си да спаси в Париж един нелегален чекист, който работеше против кутеповците, след като изслуша белия разузнавач, младият запален граф Граевски, който възторжен изтича при него с новината, че червеният е затънал в компрометиращи документи и че завербуването му е въпрос на един ден и съвсем проста работа, Исаев каза:

— Графе, момчето ми, не вие ще го завербувате, а той ще ви лапне. Не се вербува с компрометиращи материали и с пари, а ако някои се вербуват, то това са кретени, абсолютно ненужни на разузнаването, което макар и малко, уважава себе си.

— А според вас как трябва да се вербува? Как и с какво — учуди се графът.

— С ум — отговори Исаев. — С ум, идеи и воля. Човекът е голямо явление и трябва да се разглежда от всички страни: стар — млад, красив — грозен, талантлив — прилежен, блестящ — скромн... Пари, жени, компрометиращи материали — всичко това е празна работа и суета, абсолютна суета. Някой женкар е като камък и не можеш да намериш ключ към него, а някакъв самотник, който страда от срамен порок, можеш да смяташ, че е твой. Трябва да се изхожда от

доброто и злото, от общите категории, драги човече, а не от презрения метал. При това идеята, доброто, злото всяка възраст възприема посвоему, с различни нюанси — това е разковничето. Така че плюйте на тази червена маймуна. Щом той така ви се е подложил, бягайте настрана. Това не е резултат на вашия труд, тук личи неговата префинена работа, повярвайте ми... Гледайте в корена, Графе, само в корена...

„Утре трябва да се вгледам внимателно в опашката — си каза Исаев, трябва да го погледна в очите, а после ще видим. Не ми харесва всичко това. Като в лош детективски роман. Ох, господи, господи, мили мои писатели, какви глупости драските — ала-бала, както казваше Спиридон Дионисиевич Меркулов, последният премиер на бяла Русия.“

Коля вървеше от другата страна, като се стараеше да не се мярка пред очите на есесовеца, който вървеше напред. Есесовецът се отдалечаваше все повече и повече от центъра, мотаеше се из малки улички и тревогата на Коля растеше непрекъснато. „Къде да го застрелям? — мислеше си той. — Гад, минава там, където или има гарнизони, или няма открити дворове. Дали не е усетил нещо? Не би трябвало. Нито веднъж не се е обърнал, а в ресторанта аз седях в другата зала, само да не го изпусна.“

В два часа след полунощ, когато луната заблестя ярко и затрепка съвсем близо до притихналата и настръхнала земя, гестаповският висш офицер фон Щирлиц зави зад ъгъла и се притисна до стената на сградата. Той чуваше как преследвачът се мъчи да стъпва на пръсти, бързаше след него и пресичаше улицата, за да съкрати разстоянието.

„Ясно. Следи ме — разбра Исаев. Тук трябва да си изясня всичко: според мен този тип не е от Шверер. Ще го видя. Винаги трябва да видиш в лицето този, който те следи нощем из тихия град.“

Докато тичаше, Коля премести валтера от вътрешния джоб на самото си във външния. Мъчеше се да не диша и стъпваше на върховете на пръстите си: „Дано не ме чуе, гадината.“ Коля зави зад ъгъла и се сблъска лице с лице с генерала от SS. Лунната светлина правеше лицето на фашиста непроницаемо черно, а неговото, на Коля, — обратно, освети го със студената си ярка светлина. Той замря от изненада дори не бръкна в джоба си за пистолета. Няколко минути

стояха неподвижно — единият задъхан, вторият спокоен, с черно лице и ръце на гърба. И изведнъж Коля оглуша, а после изведнъж пак започна да чува всичко наоколо, защото около него по улиците, в небето, към лупата се носеше думата, която каза есесовецът. Той каза само една тиха, безкрайно нежна дума:

— Сине.

КЪДЕ Е АНЯ?

През последните дни Берг изобщо не излизаше от кабинета си. Внесе едно меко канапе, донесе юрган и две възглавници, помоли шефа си да му прати макарони, овесени ядки и кондензирано мляко, прибра всичко това в шкафа и си живееше тук, в кабинета със зарешетените прозорци.

Той разбираше ясно, че сега всяка негова крачка, всичките му телефонни разговори, връзки и разходки (ако би правил такива) се намират под непрекъснатия контрол на гестапо. Един-единствен път той позвъни на пристигналия в града генерал Нойбут и помоли да го приеме.

— Елате веднага — предложи генералът, — тъкмо се канех да изляза на езда, ужасно съм уморен, трябва да си почина. Имам чудесен кон за вас. Адютантът е хлапе, скучно ми е с него, а с вас твърде приятно ще си поговорим и ще обсъдим всички въпроси, които ви интересуват...

Берг веднага разбра каква опасност крие в себе си предложението на генерала да се поразходят на коне, макар че Нойбут, по линия на жена си, беше в някакво далечно родство със семейството на Калтенбрунер, началника на имперското управление по безопасността. Гестапо е организация, която стои над личните връзки. И ако Нойбут може да се оплаче на могъщия си роднина, Берг няма на кого да се оплаче: той е говорил на четири очи с генерала, гестапо не е могло да подслуша техния разговор, следователно гестапо е в правото си да допусне всичко, което си иска, както по отношение на Нойбут, така преди всичко по отношение на Берг.

— Благодаря ви, генерале, — отговори Берг и се изкашля, — би ми било много приятно да си почина един час заедно с вас, представям си какви чудесни коне имате, но уви, аз съм простуден. Може би ще ми определите друг час, в който ще можем да се срещнем по много важен въпрос?

— Добре. Утре в три часа ще се радвам да ви видя. Не обядвайте вкъщи, ще ви нагостя с украински борш.

Берг остави слушалката доволен. Значи, утре в три часа гестапо ще пусне апаратурата за подслушване в кабинета на генерала и разговорът ще бъде приложен към досието му. Следователно трябва да се постараете разговорът да мине така, че Берг да има полза от него, а не вреда, от една страна, и от друга — да преодолее напрегнатото мълчание на шефа на гестапо във връзка с работата с руската разузнавачка, която може да отведе Берг до червените.

Той разсъждаваше съвсем точно. Гестапо сега не разполага с никакви данни за него — нито от откритото наблюдение, нито от тия, които подслушват телефонните му разговори, нито от тия, които се ровят в личните му работи. Що се отнася до личните му работи, Берг беше спокоен. Никога не се е набърквал в интриги: в известна степен могат да го компрометират твърде широките му връзки с жени, след като се беше развел. Но всички жени, с които имаше връзки, бяха чистокръвни арийки, с безупречно минало, от добри семейства. След отстраняването на фелдмаршал Бломберг от длъжност, само защото се беше оженил за една бивша проститутка, Берг беше крайно внимателен във връзките си. Освен това той разбра, че най-верни приятелки могат да бъдат жените, членки на партията. Те не можеха да дрънкат за това, защото действаха пуританските закони на нацистите. Пръв женкар от хитлеровското партийно ръководство, след Гьоринг и Гьобелс, беше Калтенбрунер. Гьоринг си позволяваше почти открити връзки с артистки от виенската оперета, а Гьобелс, без да се крие от никого, живееше с една чешка киноартистка, не арийка. Но Калтенбрунер не можеше да си позволи такава смелост, тъй като беше подчинен не на Хитлер, който или сляпо вярваше, или също така сляпо не вярваше, а на Химлер, който напълно отричаше самото понятие вяра — той дебнеше. Затова Калтенбрунер си подбираше в агентурата жени, членки на партията, и се развличаше с тях, както си искаше. В разузнаването е много трудно да се пази тайна един от друг. За жените на Калтенбрунер знаеха всички. Измъкваше се по някакво чудо от неприятностите и пак започваше отново.

Берг копираше опита на шефа на гестапо. Неговите партийни приятелки не го издаваха, това полковникът знаеше със сигурност. И няма да го издадат, защото сега, след покушението, на карта беше

поставена не толкова тяхната чест, колкото физическото им съществуване. Макар че дяволът си няма работа, твърде е възможно сега да почне такъв натиск и такова разследване на всички сътрудници на Канарис, че жените могат да се объркат и всичко да изтърсят на следователите: щом гестапо се занимава с някого, не бива да гарантираш за никого.

И все пак Берг не се страхуваше много от връзките си с жените. Те бяха хора фанатично предани на режима, но и фанатиците не са от камък, и на тях им се иска всичко онова, с което живеят обикновените жени и мъже. Главното е гестапо да се успокои по отношение на неговата благонадеждност като разузнавач. Това може да се постигне, макар и отчасти, от разговора с Нойбут. От разговора, който той предварително ще репетира и ще се помъчи да води така, че Нойбут несъзнателно да му акомпанира на разговора, и който сигурно ще бъде подслушан от гестапо.

Той пристигна при генерала в три часа без три минути. Така изисква етикетът. Адютантът го въведе в малката гостна. Масата беше сложена. По това, как адютантът се суетеше, и по ослепителната му усмивка Берг разбра, че момчето сътрудници на гестапо. И Берг интимно и меко попита:

— Сами ли ще бъдем с генерала?

— О, да — отговори адютантът, — ще бъдете само двама с генерала, полковник.

И си отиде. Берг огледа стаята. Върху малко шкафче беше телефонът. Берг се усмихна: „Не може човек да е толкова наивен. Аз десетки пъти съм поставял апаратури в такива именно телефони. Би трябвало да ги е срам наистина да смятат само себе си за умни, а възможните противници — за слепи котенца.“

Нойбут влезе с малко закъснение.

— Извинете, бях на прекия телефон с Растенбург.

— Аз току-що дойдох, генерале.

— Днес ще се наобядваме прекрасно. Имаме един час, цял час. Седнете тук, тук не свети толкова слънцето в очите. Каква жегга, как ви харесва това, а? Боршът е великолепен, нали? Малко водка?

— Не, благодаря.

— Да не сте станали въздържател?

— Никога не съм бил пияница.

— А аз ще си пийна. Някъде са заловили от руснаците голям склад и ми донесоха подарък едно сандъче водка. Защо изглеждате толкова зле? Прозит!

— Благодаря.

— Яжте непременно с чесън.

— Благодаря. Но сега ми е някак си неприятно да ям чесън.

— Защо така?

— Тази свиня Канарис обожаваше чесъна. И сега чесънът ми стана отвратителен — от чувство на морално отвращение.

— Да, това е чудовищно.

— Още не мога да дойда на себе си.

— Всичко мина, престъпниците са заловени и няма да избегнат възмездие.

— То се знае. Друго не мога да разбера: как посмяха?

— Следствието води Калтенбрунер.

— Това е чудесно.

— Е, какво ви е довело при мен? Докладвайте. Вие сте страшен хитрец. Винаги се държите настрана от началството. Щом сте дошли при мен, значи, случило се е нещо интересно. Каква рибка сте пипнали, какво сте замислили, какво искате да предложите?

— Генерале, не за това съм дошъл, макар че имах нещо пред вид.

— Хайде, хайде, моля, цял съм внимание.

— Генерале, моля ви да ходатайствувате пред командването да бъде преведен в предните части на каквато и да е длъжност.

— Какво?!

— Ще ми позволите ли да запаля?

— Да, да, моля... Е, по-нататък?

— След всичко, което стана в главната квартира на фюрера, след коварството на Канарис, аз се чувствам морално отговорен за това, че работех във военното разузнаване и не разпознах врага.

— Вие сте луд! Аз работих три години с Вицлебен и една година с Паулус. Нима мога да се самообвиня за това!

Берг изстина от радост. Изигра ролята си точно. Разчиташе тъкмо на такава реакция от страна на Нойбут.

А генералът продължаваше:

— Не ставайте жена. Мене също ме вбесява предателството на тези хора! Но няма заради тези изменници сами да си теглим чертата! Аз едва сега разбрах причината за неуспехите на фронта изпоследък. Това е резултат на измяната им! Сега, когато се очистихме от вътрешните недъзи, всичко ще тръгне на добре! Вижте, раздвижи се целият тил, стават народни демонстрации, постъпват огромни средства във фонда за победата, а колко хлапаци като истински войници просто се натискат да влязат в армията! Берг, вие сте баба! Не знаех това за вас. Изключително талантлив военен разузнавач и изведнъж такова интеллигентско безволие!

— Генерале, тази криза настъпи в мен преди пет дена.

— Защо тъкмо преди пет дена?

— Защото ми дадох да почувствам недоверие.

— Не говорете глупости! Кой може да направи това?!

— Аз много добре зная отношението на командването на групата армии към вас!

— Изразиха ми недоверие в онази организация, която за мен е съвестта на нашата държава. Имам пред вид гестапо.

— Кажете, ако обичате — след известна пауза попита Нойбут, — кой от работниците на гестапо ви е изразил недоверие?

— Шефът на краковското източно управление.

— Това не е централният апарат.

— За мене няма никаква разлика — периферията, или центърът.

— Като на изповед, кажете, вие не чувствате ли някаква вина? Каквато и да е, най-малката? Неволна?

— Готов съм още утре да се изправя пред съда. Аз съм чист пред родината и фюрера. Затова и моля да бъда изпратен на предните линии. Готов съм с кръвта си да изкупя, поне в известна степен, главната си вина. Толкова години да работя в апарата на този нехранимайко, и да не мога да го разбера.

— Слушайте... Аз ще поприказвам по две линии: с командването на групата армии официално, а неофициално ще се свържа с Калтенбрунер. Аз високо ви ценя като работник, Берг. Готов съм да се бия за вас. Толкова решително, колкото съм и готов да заповядам да ви разстрелят, ако ми съобщят някакви най-незначителни данни, които да ви разобличат в контакти със заговорниците.

— Генерале, не можете да си представите колко голяма е моята благодарност. И все пак, позволете ми да ви оставя моя писмен рапорт. Той е мотивиран. Това е документ. И повярвайте, че ако и да е написан с мастило, то той е продиктуван от кръвта.

— Добре, добре. Важните работи трябва да се трамбуват с ядене. Вие не оценихте изкуството на моя готвач.

— Боршът е изумителен. Аз изобщо харесвам славянската кухня. Малко водка?

— Сега да. Сега се чувствам като в детските си години след изповед.

— И още сега, без никакво бавене, пристъпете към работа. Това не е пожелание, това е заповед.

— Слушам, генерале. Макар че това е съпроводено с някои трудности: операцията, повярвайте ми, е необикновено перспективна. Става дума за вербуването на една руска разузнавачка и за моя дезинформационен контакт с представители на Червената армия. Тази операция не може да се развива успешно, докато краковското гестапо, трябва да каже, че това е наша съвместна операция и аз не мога да присвоя всички лаври за армейското разузнаване, докато краковското гестапо не отдели свои хора, необходими в тази решителна фаза.

— Пристъпете незабавно към работа! Опомнете се! Хайде! Ето така!

— Генерале, много съм ви признателен.

— Е, стига — смръщи се Нойбут. — Не обичам да оказвам благоденствия, но за мен изпълнението на войнския ми дълг е неотменим закон. Аз го изпълних. И мисля, че сте запомнили: аз ще се бия за вас дотогава, докато съм убеден във вашата преданост към родината. Ако тази моя вяра се разколебае, със същата убеденост ще ви предам в ръцете на правосъдието.

На другия ден вечерта при Берг, в кабинета му, дойде Хуго Швалб от краковското гестапо. Около половин час след идването му иззвъня телефонът. Берг вдигна слушалката.

— Хайл Хитлер! — чу той гласа на шефа на гестапо.

— Хайл Хитлер! — отговори Берг.

— Моето момче при вас ли е вече? — попита шефът.

— Да.

— Е, добре. Как е настроението? Да се заемем ли с рускинята?

— Сега нашите усилия се удвоиха.

— Не бъдете толкова предпазлив, полковник! Какъв хитър и предпазлив човек сте, Берг! Желая ви успех.

— Благодаря.

— Дръжте ме в течение.

— Непременно.

— Швалб е умен момък.

— Да, и на мен тъй ми изглежда.

— Ако започне да се увлича, напомнете му, че той е подчинен на вас, а не вие на него.

— Благодаря за доверието.

— Стига с това чинопочитание. Откога станяхте такъв канцеларски плъх, Берг? Стискам ви силно ръката.

— Стискам ви ръката. Много благодаря.

— За какво?

— Просто така. Благодаря ви и толкоз.

— Всичко хубаво. Обадете ми се от радиоцентъра... Ако не съм тук, търсете ме нощем в хотела.

Същия този ден Аня, съпроводвана от Берг и Швабл, беше прехвърлена в Шкотув — малко градче, цялото потънало в градини, разположено в самите поли на Карпатите.

ОГРОМНО И НЕВИЖДАНО

Като всяка националистическа тирания, заслепена от жаждата за световно господство въз основа на прословутите принципи за расовото превъзходство, потвърдено от цвета на кожата, от формата на черепа, от особения разрез на очите, или от някакви други нелепости — нюансите в случая не са толкова важни, — хитлеристката тирания всеки ден, всеки час, всяка минута пораждаше отначало стихийна: а след това организирана и осъзната съпротива както на идеите, така и на практиката на този огромен апарат за потискане на всички народи в света.

Хитлеристката военна, партийна и държавна машина с безсмислените си злодеяния и наивна хитрост раждаше героите на съпротивата, които не искаха, по-точно казано, не можеха да живеят в условията на произвол, държавен кретенизъм и пълно пренебрегване на човешкото достойнство.

В хитлеристките концлагери заедно с руските комунисти лежаха и католически свещеници; социалдемократи гниеха в едни и същи бараки с монархисти; лауреати на нобелови награди спяха на един нар с неграмотни селяни, петгодишни еврейски деца биваха изгаряни в едни и същи пещи заедно с руски професори; френски министри биваха инквизирани в едни и същи килии с норвежки рибари.

Хитлеристите смятаха, че с практиката си да унищожават всеки, който макар и в малка степен мисли по-иначе, укрепват гръбнака на вярата на арийците. Тази практика на масово потискане и унищожаване засегна в същата степен и ония немци, които се молеха на друг бог. С всеки изминат ден все по-ярко се оформяше масовата съпротива срещу хитлеризма както в самата Германия, така и във всички страни, окупирани от фашистите. Хитлеристите игнорираха законите на развитието, те смятаха, че щом фюрерът е казал така, така и ще стане. Но те забравиха, че всяко действие ражда и не може да не роди противодействие.

Командирът на партизанския отряд „Соколи“ Януш Пшимански беше член на Полската социалистическа партия. До войната той често спореше с комунистите. След бягството си от концлагера през август четиридесет и първа година той, както и по-рано, смяташе, че не във всичко е съгласен с комунистите. През есента на четиридесет и първа година Пшимански отиде в гората заедно с още трима свои другари. През зимата на четиридесет и втора година в отряда му имаше вече сто души. Четиридесет от тях бяха комунисти. През четиридесет и четвърта те наброяваха вече седемстотин бойци. Началник-щабът беше комунист.

„Най-напред трябва да разбием нацистите — казваше Пшимански, — после ще си оправяме нашите работи. Момчетата от компартията се бият отлично за Полша това не може да им се отрече.“

Когато в отряда дойде един селянин от Яблунивци, най-напред срещна началник-щаба и му разказа, че близо до дома му се строполило нещо странно, приличащо на самолет, но с мънички крилца, с дълъг и остър нос без пилот.

Началник-щабът заведе селянина при Пшимански и каза:

— Тоя дядко носи интересна новина. Чуй я и разпорежи какво да се прави — и си отиде.

След един час група разузнавачи и старецът полетяха на коне с три каруци към мястото, където беше паднал странният самолет с къси крила. Пшимански слушаше Лондон и беше в течение на въпроса за ракетните снаряди „Фау“.

През нощта докараха в партизанския лагер този рибообразен гигант. Пшимански повика началник-щаба и каза:

— Слушай, Янек, ще направим така: ще се свържем с Лондон, и с червените. Ако започнем да играем с едните за сметка на другите, ще спечелят само кафявите. Който първи дойде за това нещо, на него ще го предадем. Няма да започнеш да ме обвиняваш в национализъм, нали? — усмихна се Пшимански. — Според мен, аз постъпвам правилно.

— Според мен — също — отговори началник-щаба.

Пшимански се свърза с Лондон и с щаба на фронта на Червената армия, даде координатите си и съобщи, че следващия сеанс, в който

той ще получи съгласувания отговор на съюзниците, ще очаква утре по същото време.

Но докато Пшимански предаваше тези шифровани съобщения, есесовците от охраната на заводите на Вернер фон Браун вече бяха блокирали района, в който се предполагаше, че е могла да падне ракетата, започнаха старателно да го претърсват. А когато откриха на пясъка следи от ракетата и видяха отпечатъци от конски подкови и човешки ботуши, SS бяха вдигнати в бойна тревога.

Постовата охрана на Пшимански откри фашистките колони, Пшимански вдигна лагера. Той разбра, че тук ще го хванат като в капан, и заповяда да се изтеглят в планината. Там имаше къде да изчакат.

Исаев получи от Москва задачата да разбере в Краков всичко, което се отнася до открадването на „Фау“. Командването на Червената армия разчиташе, че ако Исаев успее да открие предполагаемото разположение на отряда на Пшимански по сведенията на гестапо, да включи в по-нататъшните практически действия групата на полските нелегални, свързани с Вихър, това беше риск, но риск необходим. А обмисленият и необходим риск носи успех. Само че този път успехът дойде не от Исаев — гестапо беше изпуснало отряда на Пшимански, „Соколите“ бяха отстъпили повече от половината бойци, докато задържаха и прикриваха отстъплението, но основното ядро на отряда се измъкна от преследването и партизаните се скриха в Карпатите.

Изпратеният от Пшимански началник-щаб да се свърже с нелегалните в Краков дойде при Седой на сутринта след отвличането на ракетата. През тридесет и трета година те лежаха заедно в затвора на Пилсудски и оттогава станаха големи приятели. От Седой тази новина стигна до Вихър. Той включи в тази работа Коля — своя заместник в разузнаването...

ДЕЗИНФОРМАЦИЯТА

Настаниха Аня в сутерена, в една малка стаичка без прозорци. Когато я караха с колата по улиците на обления в слънце град, сетне по шосето, а след това през зелената, синята, кафявата, бялата гора, тя жадно се взираше през прозореца и мислеше, че ей сега, не, не сега, а ей зад оня завой, не зад оня, а зад следващия, не, ей в онова дере ще изскочат на шосето Вихър, Седой и Коля с автомати и бомби. А Берг не носеше автомат, другият също нямаше нищо; нашите ще пуснат един откос по гумите, колата ще забие нос в асфалта и тя ще се хвърли към Вихър, най-напред към Вихър, а след това към Седой и Коля. Но отначало тя ще стои дълго до Вихър, а той сигурно ще я целуне по тогава и тя ще може да го целуне и нищо такова няма да има в това. И тогава ще може да го прегърне и да потрие челото си в бодливата му буза.

Но никой не излезе от гората с насочени автомати и никой не я освободи. Колата влезе през някаква зелена врата, която се затвори след тях. Свалиха Аня и през тихия, засаден с рози двор я поведоха към сутерена на една малка кокетна вила и там я оставиха в мъничка стая.

Аня си свали палтенцето, сложи го внимателно на стола, прекоси няколко пъти назад-напред малката уютна стаичка и определи размерите ѝ. Направи това, без да мисли, просто по някакъв вътрешен затворнически навик, легна на леглото в очакване, че ей сега някой невидим човек ще ѝ викне от коридора:

— Стани!

Но никой не викна. Тя си лежеше спокойно и мислеше:

„Хайде, нека още веднъж заедно с теб да премислим всичко. Кажй сега честно, на себе си: вярваш ли, макар и на една хилядна от един процент на този немец? Няма ли в това твое мълчаливо съгласие отначало да поработиш за тях, а после да избягаш, скрито желание да спасиш живота си? Какво, не можеш ли веднага да отговориш? Добре,

ще почакам. Мога да почакам. Само дай точен отговор, така че там, в дълбочината на душата ти, да не остане никакво съмнение.“

Аня стана от леглото и започна бавно да се разхожда из стаята с ръце на гърба. Обръщаше се рязко, както в строя при команда „Кръгом марш!“

Берг и Швалб дълго мислиха върху уточняването и повторната проверка на първата дезинформираща шифровка. Берг отново преценяваше всеки факт, сверяваше на голямата оперативна карта дислокацията на всяка военна част, препроверяваше написаните имена, допускаше верните и необходимите в руския език изопачения на немските имена и фамилии. Същевременно той се мъчеше да запомни неопровержимите доказателства, които по-късно ще му помогнат да обясни на представителите на болшевиките как е съставена тази дезинформация и какво е истинското положение на фронта.

— Между другото, даде ли ви тя писмена декларация, че е съгласна да работи? — попита Швалб.

— Защо веднага да я унижим с декларацията? Нека предаде един цикъл радиограми, а след това ще поискаме да се подпише под това задължение. В дадения случай прибързването може да я отблъсне. И после не забравяйте, че аз съм ѝ съюзник и се подготвям да изменя на родината.

Швалб се засмя.

— Аз не бих могъл така — каза той, — очите ще ме издадат.

— На никого не казвайте това — посъветва го Берг, — това звучи като самопризнание за вашата професионална непригодност да работите в разузнаването.

Преди да тръгнат за радиоцентъра, Берг се отби в гестапо, при шефа, и каза:

— Не ми се искаше да говоря в присъствието на вашия сътрудник за нещо твърде лично. Разрешете да откъсна няколко минути от вашето време.

— Моля. Късайте. Интересна картинка: полковник Берг къса времето, както бегач къса лентата на финиша.

— Имам предложение.

— Тъй ли?

— Какво бихте казали, ако аз изляза от играта с руската девойка?

— Не разбирам?

— Да допуснем, че някой, Швалб например, я повика в моя кабинет и ѝ каже, че съм арестуван и че той сега трябва колкото се може по-скоро, с нейна помощ, да поработи няколко дни в радиоцентъра, а след това да избяга с нея при болшевиките. Може дори да ѝ се намекне нещичко за неотдавнашните събития, да ѝ се даде да прочете вестници... как ви се струва?

— Вече ми се стори, че е глупост. Или в нея ще се създаде впечатление, че нашата армия се състои изцяло от предатели, които само чакат да изменят на родината, или веднага ще разбере играта. Нима е възможно?! Какво говорите, полковник?!

— Трябва да ви кажа — глухо, с тъжни нотки в гласа каза Берг, — че вчера бях при един от моите военни началници и помолих да ме изпратят в действащата армия, на предните позиции на борбата с болшевизма. Още нямам отговор от моите ръководители.

Шефът на гестапо се усмихна леко. Той вчера два пъти прослуша разговора на полковника с Нойбут, взе си бележки, които веднага приложи към досието.

— Е да... — каза той. — Това е сериозно, много сериозно. Разбирам желанието ви. Това е желание на истински немец. Само че... извинете за откровения въпрос: какво ви накара да се обърнете с такъв рапорт към вашето началство?

„Глупак — веднага обърна внимание Берг. — В разговора си с него аз не употребих думата рапорт. За рапорта аз говорих само с Нойбут. Господи, как се саморазкриват...“

— Видите ли... — бавно отговори Берг със същия глуховат тъжен глас — стори ми се, че след свинското предателство на тези мръсници, които вдигнаха ръка против фюрера, в определена форма вие изразихте известно недоверие към мен. Аз мога да ви разбера, не мислете, че в каквато и да било степен съм ви обиден. И аз бих постъпил така... Ако не и по-твърдо.

— Много ми е приятно, че всичко сте разбрали вярно. Макар че, уверявам ви, действията, които ми се наложиха, нямаха характер, който да оскърбява достойнството на офицер от великата армия.

— Ако беше така, сега не бих седял в този кабинет.

— Значи, само оня наш разговор ви е разстроил?
— Ако съм откровен докрай — да. Само той.
— Забравете го.
— Това ваше лично благоразположение ли е, или е директива от Центъра?
— Кое е за вас по-важното?
— И едното, и другото в еднаква степен.
— Е, в такъв случай смятайте, че ви е оказано двойно доверие: и от Центъра, и от мен.
— Значи отхвърляте предложението ми?
— Кое?
— За самоотстраняването ми от работата с руската разузнавачка. Шефът на гестапо стана и каза:
— Полковник, аз просто не съм чул това предложение.

След като дезинформацията беше уточнена и утвърдена от Берг със съгласието на шефа на гестапо и генерал Нойбут, полковникът и Швалб излязоха да се поразходят из двора, засаден с рози и глицинии. Те вървяха бавно по постаните с пясък алейки, като си разменяха бързи нищо не значещи фрази.

„Как да я измъкна оттук? — мислеше Берг. На вратата войник. На портичката, която води към гората — автоматчик. Разбира се, през оградата тя не може да премине, пък и веднага ще я прострелят.“

— На буря е каза Швалб. — Много пече.

— Небето е ясно — отвърна Берг. — Може да ни отмине.

— Обожавам бурята. Това е нещо като пречистване на душата на душата каза Швалб.

„Отгоре на всичко е и лирик — помисли Берг. А каква ли е тази зелена барака? Умивалня?“

— Все пак планината е много красиво нещо — каза Швалб. — Никога не ми дотяга да се любувам на планината.

„Във вилата има само една умивалня, как съм забравил това? Всичко гениално е просто и очевидно. Тя ще избяга през умивалнята. Тя е пристроена до самата ограда, ще трябва да се измъкнат с клещи няколко гвоздеа. А как да я пратя в умивалнята? Тя е за охраната... Да... Такова нареждане не може да излезе от мен.“

„Все пак — отговори си Аня и почувства как заледеняха пръстите на краката ѝ — сигурно в моето съгласие е имало частичка желание да се спася. Не му вярвам дори на една хилядна от процента. Значи? Какво по-нататък? Ще откажа, нека стрелят. А ако той иска наистина да установи контакт с нас? Тогава нашите няма да ми простят това. Но аз няма да си простя, ако сбъркам и ако той се окаже обикновен немец като всички, а аз започна да работя за него. После те ще ми се присмоят и ще ме захвърлят като кученце, от което нямат вече нужда. Не! Не! Нека стрелят. И край. Нищо няма да правя за тях.“

Берг попита:

— Слушайте, Швалб, къде е стаята, пригодена за подслушване на разговори?

— Всяка стая може да бъде пригодена.

— Не, аз питам за стаята, която е вече готова за подслушване. Аз ще поговоря с рускинята, а вие ще слушате. Повярвайте, не си придавам важност. Просто вие трябва да чуete маниера на нашия разговор, за да бъдете моя противоположност през дните, когато няма да съм тук и вие ще оставате сам да работите с нея.

— Ей сега ще позвъня в Краков. Те ще изпратят от управлението нашия специалист.

— Добре.

— До довечера всичко ще монтираме.

— Може би е по-целесъобразно това да се направи в нейната стая.

— Мисля, че няма да стане. Голи стени, при това доста дебели, основни. Под леглото не може да се пъкне, ще го забележи. Трябва някъде горе, а?

— Е, разбрахме се. Ще намерите стая, разчитам на вас.

Швалб отиде да се свърже с Краков, а Берг слезе при Аня. Затвори плътно вратата след себе си, седна на крайчеца на стола, огледа тавана и стените дали няма някъде отдушник, където винаги може да се постави подслушвателен апарат, и каза:

— Слушайте ме внимателно, мила.

— Не желая да ви слушам.

— Тоест?

— Размислих.

— Какво сте размислили?

— Нищо няма да предавам на нашите.

— Берг въздъхна уморено. Тъкмо от това се страхуваше най-много.

„Да взема да махна с ръка на всичко? Да става каквото ще? Не бива. Ясно ми е какво ще стане. Краят е неизбежен. Защо да гния в руския лагер, щом мога да се измъкна от тази глупава каша? Защо да се оставя на течението, щом мога да изляза на брега — мислеше той — колкото и да ми е неприятен този бряг, все пак е бряг, а не тинесто дъно.“

Берг извади от джоба си сгънат на четири власовски вестник, в който се съобщаваше за опита за покушение върху Хитлер.

— Погледнете внимателно — и той й посочи с малкия пръст снимката на разрушения бункер в Растенбург: разбити прозорци, срутен покрив, преобърнати маси, а зад разбитите стъкла се виждаше нежна, млада брезова горичка.

Аня беше готова за борбата, беше успяла да премисли всичко за себе си: как ще отказва, как ще понася болките и мъченията, как ще приеме смъртта. Но поради своята младост и неопитност в разузнаването никак не беше помислила как ще се държи Берг. Тя очакваше викове, ругатни, бой. Всичко, само не това кратко съобщение за покушението върху Хитлер, което бяха извършили генерали от вермахта, изменници на родината.

„Кога ми предложи той да работи за нас? — искаше да си спомни Аня. — Преди покушението? Преди двадесети? Нима наистина иска да ни помага? А може да са го напечатали специално за мен? Не. Това не може да бъде. Аз съм дребна риба за тях. Те дори за Вихър, ако той беше попаднал в ръцете им, не биха посмели да напечатат такава фалшификация за покушение върху Хитлер. Биха могли да напечатат всичко, каквото си искат, само не и това. Следователно работата не е така проста, както ми се стори. Значи, отново трябва да взема решение.“

И отново Аня, както тогава, след първия разговор с Берг, се почувствува мъничка, жалка, глупава и нищо неразбираща.

Берг взе от ръцете й вестника, сгъна го, прибра го в джоба си и на пръсти отиде до вратата, завъртя безшумно ключа, отвори я и бързо

излезе от стаята.

Вечерта Швалб каза на Берг:

— Господин полковник, ще ви покажа стаята с апаратурата. Мисля, че там ще бъде удобно.

— Благодаря. Мисля, че разговорът с нея там заслужава да се проведе след първия сеанс на радиовръзка. Всичко ще зависи от тази вечер. Знаете ли, аз винаги се страхувам от жените. Изобщо от всички, а от жените разузнавачки, особено когато са рускини — най-вече.

— Мислите, че ще нервничя?

Берг се усмихна и попита:

— Вие женен ли сте?

— Не.

— Тогава ви прощавам този въпрос, чист в своята наивност.

— Колко е часът?

— Имаме още време. Чакайте, ето че я пускат на разходка. Да се махнем. И, моля ви, не идвайте при нея с черната униформа, тя се страхува много от гестапо.

— Това ме радва.

— Да, да, разбира се, приятно е, когато врагът се страхува от тебе, но оперативната необходимост ни диктува други закони.

Швалб погледна през прозореца: Аня се разхождаше около лехата, навеждаше се и разглеждаше цветята.

— Тя има чудна фигурка — каза Швалб — и очарователна муцунка.

— Хайде — каза Берг и погледна часовника си, — време е. Ще ида да я взема. След половин час нейният център ще се обади за връзка. Заемете се с радистите, всичко да е в пълна изправност. Благословете ме.

— Аз съм атеист, полковник, и се гордея с това. Нека педерастите в раса объркват главите на славяните и косматите италианци.

— Какви, какви? — засмя се Берг. — Интересно определение за съюзниците! Биха се обидили...

Той отиде до Аня и ѝ каза на ухото само с устни:

— Тази нощ на зелената умивалня на двора, където ще ви заведе един войник, ще бъдат измъкнати всички гвоздеи. Отместете дъските и бягайте. Идете в планината. Скрийте компаса. До Рибни има трийсет километра. Ще чакам от вас известие всяка събота и неделя на пейката до вратата на стария град, от девет до десет. Вашият човек трябва да каже: „Поздрав от вашето момиче.“ Запомнихте ли?

— Да.

— Да вървим.

ПОДАРЪКЪТ НА ЩИРЛИЦ

„До Райхсфюрера от SS Хенрих Химлер
Строго поверително
Напечатано в четири екземпляра Екз. X 2
Краков, управление на гестапо Хайл Хитлер
Райхсфюрер!

Имам чест да Ви докладвам: работата по установяването, подбора и утвърждаването на кандидатите за дежурни офицери от SS на пост при форта Пастерник, отговорни за унищожаването на Краков, е завършена.

Прегледахме личните досиета на двадесет офицери. Запитахме централното управление на кадрите в Берлин, тук проведохме редица оперативни мероприятия, които ни дават възможност с всичката отговорност да препоръчаме за изпълнението на тази почетна и отговорна задача двама офицери от SS.

Ханс Либенщайн, роден 1918 година, син на партийния функционер Рихард Либенщайн, известен Ви от баварската революция от 1923 година, когато той, заедно с фюрера, за първи път заяви на света за непреклонния стремеж на германската нация към великите идеи на националсоциализма.

Ханс Либенщайн е преминал всички степени на развитие, което ни позволява да съдим за него като за дълбоко принципен офицер. Никога и при никакви обстоятелства не се е опитвал да се крие зад гърба на баща си, а винаги се е стремял към първите редици на борците, на най-опасните сектори на великата битка. Три пъти е бил раняван, ръководил е акциите за унищожаване на Краков и Лвов. Награден е с два рицарски кръста и войнишки кръст, както и с медал за похода към Москва.

В личния си живот прави впечатление на човек безспорно възпитан в най-добрите традиции на националсоциализма — скромен, честен, общителен с приятелите си, не страни от компании, но не пие, не пуши, физически напълно подготвен, в отношенията с жените е сдържан.

Густав Либо, офицер от SS, роден 1922 година в семейство на комунисти в Хамбург. Баща му е загинал през време на хамбургския бунт, майка му е била в концентрационен лагер и там е разстреляна през 1934 година при опит за бягство.

Като юноша е възпитан в приюта за сираци, след това в организацията хитлерюгенд, после е получил блестящи характеристики в младежката организация «Работата принадлежи на народа». Завършил е Школа за офицери от SS и две години е воювал на фронта с болшевизма. Награден е с три рицарски кръста, два войнишки кръста, медал за кавказкия поход и за победата в Крим.

Либо не знае историята си. Той е предан на идеите на великия фюрер и с основание смята, че сиракът, в която и да е страна на света, където господстват еврейската плутокрация, болшевизмът или империализмът, е обречен на гибел и само в нашия райх може да стане офицер от SS, защитник на нацията, герой, за който знае народът.

От плеядата млади хора, предложени от армейските инстанции за изпълнение на вашата специална задача по унищожаване на огнищата на панславистката култура, победен борец за идеите на националсоциализма от Густав Либо не можем да посочим не само ние, сътрудниците на краковското управление, по и колегите от управлението на кадрите в Центъра.

Прилагам фотоснимки на Либенщайн и Либо и Ви съобщавам адресите им:

1. Либенщайн — Краков, улица «Свети Ян» N2 26, частен дом на Хуго Грас.
2. Либо — Краков, улица «Адолф Розенберг» M 42, квартира
4. Началник-управление на имперската

безопасност:

Обергрупенфюрер от SS И. Крюгер, 29. 7. 1944 г.“

С този документ в джоба фон Щирлиц отиваше на среща със сина си. Целият беше потънал в пот. Никога не се е вълнувал така никога, от минутата, когато замина с белите параходи от Владивосток.

Залезът беше ален, наоколо тихо и спокойно. Патрулите, които срещаше — той беше в униформа, — се изпъваха пред него „мирно“ и преминаваха с гъша, дълга стъпка.

Като видя Коля, той целият настръхна и едва не се затича насреща му. Но се сдържа, сложи ръцете си отзад, обърна се и тръгна бавно към големия майбах, който взе от шефа на краковското гестапо, за да поразгледа околностите на града — без шофьор, съвсем сам...

СЕАНСЪТ

Когато Аня седна до радиста, Берг излезе от стаята заедно с Швалб.

— Слушайте — каза той, — аз се вълнувам, ей богу. Нямате ли водка?

— Сега ще изпратя.

— Да, да, изпратете — помоли Берг, — и в двата случая трябва да се напия: ако тя направи това, което ѝ зашифровахме, и в случай че започне някаква истерия. Хайде, по-скоро!

— Швалб слезе в дежурната и каза на унтерофициера, който седеше на телефона:

— Изпратете някого в офицерския клуб да донесе водка и нещо интересно за вечеря.

— Слушам.

— И непременно нещо соленичко.

— Непременно.

— Да намерят и бира.

— Ще се постарая.

— Да, ако рускинята поиска да иде в тоалета, заведете я лично в зелената умивалня на двора.

— Ясно.

— Бъдете учтив с нея.

— Разбира се.

— С какво я нахранихте сега?

— С войнишка вечеря.

— Добре.

Берг стоеше горе и тихо ликуваше. Швалб се погуби. Ако бягството на рускинята успее, при разпита на всички тукашни войници радисти, унтерофициери и офицери, този дежурен унтер ще даде показания, че Швалб, именно Швалб и никой друг, му е наредил да донесат водка, бира и нещо соленичко. И че именно Швалб е заповядал да водят рускинята във войнишката умивалня на двора.

„Гвоздеите от дъските ще измъкна в момента, когато тя ще завършва сеанса. Макар че не, не бива. Рано е. А може би е тъкмо време? Защото ако тя поиска веднага да иде в умивалнята и там всичко е заковано, може да помисли, че съм си играл с нея и да направи някаква истерия. Трябва да го направя точно сега. Вече се мръква и никой няма да забележи, че гвоздеите са измъкнати. Нощем изобщо е трудно да се видят на дърво черните дупки от ръждясалите главички на пироните. Клещите са в мен. Да, разбира се, сега. А когато след сеанса я заведат в стаята ѝ, ще я предупредя да се измъкне през нощта, след вечеря, но най-главното, след като съм си отишъл аз. А може би изобщо днес е още рано? Може би след три дни? Опасно е. След първия сеанс те могат да се окуражат и да помислят, че вече е напълно в ръцете им. Да. Сега. Само сега“ — реши Берг каза:

— След пет минути започваме. Доведете я.

— Той почака, докато Швалб се скри в стаята, и бързо излезе на главния вход. Беше тъмно. Берг тихо и бързо се запъти към малката зелена умивалня с клещите в джоба си.

... Аня цялата се вцепени, когато чу далечните сигнали на Бородин. На масата пред нея лежеше радиограмата, която тя сега, пред очите на трима немци, трябваше да предаде на Бородин. Трябваше да предаде дълги колонки лъжи: за придвижването на несъществуващи дивизии, за строителството на измислени летища, за сменяването на танкови полкове, разположени на фронтвата линия, за това, че тук идва танкова дивизия от SS, че те чакат още хора от Центъра за разширяване на работата.

Не е необходимо да си голям военачалник — достатъчно е да си обикновен разузнавач, за да прецениш цялата важност на тези съобщения. Положително още тази нощ шифрованата дезинформация, съставена от фашистите, ще стигне в Щаба на Върховното главно командване. Щом на крайфронтвата линия съветските разузнавачи са събрали такива важни сведения, сигурно тъкмо тук, тъкмо на този фронт, Хитлер подготвя нещо важно. Щом като в пълен ход се строят нощем в горите летища, щом тук се съсредоточават нови части от танкови дивизии на SS, щом към предните позиции се придвижват свежи сили от резерва на главната квартира на Хитлер, непременно тъкмо на този участък от хилядакилометровия фронт трябва да се очаква възможно контранастъпление. Значи, че ако това шифровано

съобщение бъде потвърдено, а един дявол знае какви хитрости още могат да измислят немците, за да потвърдят тази своя „теза“, тогава наши части ще бъдат прехвърлени от друг участък на фронта именно тук, а там, на ослабения участък, фашистите ще концентрират своя вероятен удар.

Аня мислеше за всичко това и си представяше как веднага след нейното шифровано съобщение Бородин ще докладва на началник-щаба на фронта, който ще събуди едрия командващ с бръснатата глава, маршалът от своя страна незабавно ще позвъни на Сталин и още на другия ден тук, срещу несъществуващите танкови дивизии на SS и новите летища ще бъдат прехвърлени наши подкрепления и по такъв начин ще бъде оголен оня участък от огромния фронт, който фашистите са определили за удар.

По всяка вероятност, ако не съществуваше у нашия човек това искрено убеждение, че неговата, и само неговата постъпка, мисъл или дори вътрешно желание ще донесат безброй нещастия на фронта, на цялата страна, победата би струвала много повече жертви.

В стаята влезе Берг, изгледа внимателно Аня и, странно нещо, поиска ѝ се той да я гледа не така студено и пренебрежително, а да я ободри: всичко е наред. Ще избягаш ще предадеш на своите, че всичко това е лъжа, а после аз ще се срещна с приятелите ти и ще им помагам, а за една-две нощи няма да се случи нищо, бъди спокойна.

— Хайде — каза Берг, — чакат.

Аня изведнъж си представи Бородин, който сигурно е дошъл при радистите, защото се вълнува: колко дни мълчи Вихър, какво ли го е сполетяло? Аня си представи как ще се зарадва той, когато я чуе в етера, как ще погледне капитан Високовски. Представи си как Бородин, опрял лакътя си на коляното, ще запуши и ще слуша внимателно това, което му дешифрират радистите.

— Хайде — каза Берг, — ще изпуснем времето.

Искаше да ѝ каже още, че той е слушал нейния център всеки ден и всеки ден онези, отвъд линията на фронта, прибавяха към времето, докато са в етера, ту половин, а понякога и цяла минута — толкова много я очакваха.

„Това ще я разчувства — помисли Берг. — Добре че се опомних навреме. Няма по-сентиментални хора от разузнавачите, хвърлени в тила на врага, особено след провал.“

Берг леко кимна с глава на Аня в момента, когато Швалб отиде за пепелника. Той ѝ кимна с глава и за миг притвори очи.

И Аня започва да изчуква цифри: „12, 67, 42, 79, 55.“

И колкото повече с отчаяна ярост изчукваше тия цифри на предателството, толкова по-голяма ставаше вълната на отвращение, която се надигаше в нея я задушаваше.

Малката масичка до камината беше сервирана за двама души. Берг седеше с гръб към пламтящата камина. Нощите бяха студени. Оня особен августовски студ, който съпътствува знойния ден в подножието на планините. По лицето на Швалб преминаха бели петна — ту остри, ту удължени. Бяха пили много. След пиене на водка Берг побледняваше, под очите му се появяваха лилави петна, а Швалб, напротив, поруменя, движенията му станаха неестествено бързи и в берлинския си диалект, с изпускане на буквата „г“ (той не „гут“, а „ют“, не „геен“, а „йеен“), примесваше и руски фрази.

— Аз, като никога досега, вярвам в нашата победа — говореше той, — като никога досега! Фюрерът ще насрочи масирания удар, когато в подземията на райха бъде завършена работата по новите свръхсекретни оръжия. Този масиран удар ще разтърси Запада, ще го постави на колене и тогава вече ще знаем какво да правим по-нататък. Ще знаем какво да правим по-нататък...

— Радвам се, като ви гледам — каза Берт, — възхищава ме вашият великолепен оптимизъм. Ако не трябваше сега да ида при шефа, бих си пийнал още водка.

— Идете утре. Все едно, ще идете като победител.

— Първо, ние ще идем като победители. Аз никога не се отделям от колегите, с които заедно сме провели операцията, и второ...

Швалб се разсмя.

— Значи, вие не се отделяте и от вашия приятел Канарис?

— Вие явно сте препили — каза Берг и стана от масата с чувството, че самата съдба му помага да си иде веднага. По-добре е да поспите, Швалб.

— Пошегувах се, полковник.

— Така се шегуват глупците.

— Какво, какво?!

Берг стана от масата и каза:

— Имам чест.

Швалб нещо, се развика след него, но Берг не се обърна. Отби се при радистите, взе папката с шифрованата радиограма, слезе на двора, седна в колата и замина.

Всичко по-нататък потвърди неговия изключителен ум и истински талант на разузнавач. Швалб наистина повика дежурния унтер, след като изцеди до капка бутилката и каза:

— Ще се върна след два часа.

И тръгна за градчето. Поиска му се да бъде с жени.

Аня почука на вратата. Когато унтерът отвори, тя каза:

— Трябва да поговоря с началника Берг.

— Би-бип — унтерът импровизира автомобилен клаксон. Няма го. Замина.

Аня се поразходи из стаята и пак почука на вратата.

— Тоалет. В тоалет искам ферщейн? Да се измия...

Унтерът кимна с глава и поведе Аня към зелената дървена барака. Тя се скри там, а той, както му беше заповядано от Швалб, остана да я пази.

Шефът на гестапо каза:

— Скъпи мой Берг, не му обръщайте внимание. Не заслужава. Обещавам ви: ще го накарам да ви се извини публично. Всичко това е нищо в сравнение с победата, която ние с вас удържахме в двубоя с руската радистка. Още сега ще изпратя доклад в Берлин. Надявам се, че разбирате защо съм толкова чувствителен към тази пиянска шега — каза Берг.

— Защо пиянска?

— Той беше пиян.

— Чакайте, чакайте, пиян ли беше?

— Да. Вечеряхме с него, а той пи толкова много, че беше естествено изобщо да надрънка бог знае какво.

— Добре. Ще бъде наказан, не помрачавайте общата ни радост с глупостта на един пияница, който не знае да се държи. Какво да се прави, щом като някой от моите сътрудници забравя партийния си дълг и започва да пие като презрян еврейски плутократ?!

В този момент иззвъня телефонът. Шефът на гестапо каза:

— Извинете, полковник.

Вдигна слушалката. По това, как слушаше, каквото му говореха, Берг разбра: рускинята е избягала. Той не сбърка. Шефът на гестапо извика:

— Къде е Швалб?! Какво?! Веднага го намерете! Обявете тревога! Вдигнете войската! Претърсете всичко наоколо! Напили се, келяви глупаци! Дръвници!

И докато той крещеше по телефона, Берг мислеше:

„Разбира се, най-страшното е, ако я заловят днес или утре, преди да е намерила своите. В гестапо, а тя непременно ще попадне в гестапо, ще я смажат. И тогава? Нищо. Те сами благословиха моето завербуване към нея. Само едно — може да признае, че гвоздеите са били измъкнати. Защо трябваше аз да направя това? На кого ще му мине през ума такова нещо? Ще признае ли рускинята? Не бива да предприемаш никаква работа, ако си решил предварително, че тя е загубена. По-весело. И тъй, и инак — лошо. А засега е добре. Сега ще си ида вкъщи, ще се напия, както трябва, ще си легна и ще спя до девет часа.“

Шефът на гестапо остави слушалката и каза:

— Разбрахте, нали?

— Швалб ли е изчезнал?

— Плюя милион пъти на него! Избягало е вашето момиче!

Берг скочи от стола.

— Това е невъзможно! — каза той. — Има някаква неразбория.

— Ех, стига сте дрънкали за неразбории! Избягала! От умивалнята! Ясно ли ви е?!

— Не! — твърдо каза Берг. Не мога да повярвам. Самият Швалб провери тази умивалня, преди да заповяда да я водят там, а не в офицерския клозет. Нека проверят бързо, може да се е самоубила.

— Какво?

— Да, да. Нека видят.

— Полковник! Полковник, вие подигравате ли се с мен?! Дъските там са без гвоздеи! Избягала е в планината!

Шефът на гестапо включи селектора и каза:

— Изпратете бързо в радиоцентъра една група с кучета. С добри кучета. След това доведете момичето веднага при мен. Цялата тази история става интересна, а?

— Повече от интересна каза — Берг. — Мислех да ида да си почина, но сега ми е ясно, че ще остана с вас до крайния резултат от търсенето.

— Благодаря — каза шефът на гестапо, това е много любезно от ваша страна.

... Докато се провираше през храстите, Аня си мислеше: „Няма да ида в планината. Нищо не познавам тук. Ще ме хванат с кучетата, всички вади са пресъхнали. Ще изляза на пътя. Да става, каквото ще! Та аз съм в Полша.“

Тичаше бързо и затова, още преди охраната на радиоцентъра да включи прожекторите и да започне стрелбата — немците не жалят патроните и обичат ефектите. Аня вече беше до шосето. Реши да тича край шосето към Рибни и ако може, да спре някоя кола, желателно е да бъде военна, защото те минават през постовете, без да спират.

И още първият камион със затъмнени фарове спря, когато Аня вдигна ръка. Вратичката се отвори и девойката се вмъкна в топлата кабина, където миришеше на тютюн и спарен хляб.

— О, паненка — каза шофьорът, — во гест ду хим?

— Дорт — каза Аня и посочи с ръка напред, — нах Краков.

Шофьорът се зарадва, като разбра, че тя знае немски, заговори бързо и я поглеждаше с крайчеца на окото си.

— Их не ферцтее — каза Аня, — нур вених.

Шофьорът се засмя, извади изпод черния сенник една цигара, подхвърли я сърчно към устата си, запали я също тъй сърчно с една ръка, хвърли кибритената клечка през прозореца, хвана кормилото с лявата си ръка, а дясната сложи върху крака на Аня.

„Ей го — помисли Аня. — Започва. Сега ще почне да бърка. Колко ли изминахме? Около пет километра. Кучетата сега не могат да ме хванат. Ако почне да бърка трябва да бягам.“

Тя погледна шофьора.

„Стар е помисли Аня и все пак е пес. Ще се оправя с него.“

Немецът пак бързо замърмори нещо, притегли Аня към себе си и започна да намалява скоростта. Насреща им по шосето профучаха три коли. Остра синя светлина прониза очите им — колите пътуваха с

открити фарове, а не с процепи като военните камиони, които се страхуваха от бомбардировки.

„Сигурно са за мен — помисли Аня. — Макар че е още рано. А може някъде наблизко да имат гарнизон и да са вдигнали караула да претърси гората.“

Шофьорът изключи осветлението, обърна Аня към себе си и започна припряно да разкопчава копчетата на блузата ѝ със студените си пръсти. Аня се притисна към немца, прегърна главата му и пошепна:

— Айн момент, бите.

— Гут — отвърна немецът, абер шнелер. — И почна да отпускат колана си. Кабината беше достатъчно голяма и той вероятно искаше да се настани с Аня тук на топло.

„Не бива да си вземам палтенцето — бързо реши Аня, веднага ще се усъмни. По дяволите палтенцето.“

Тя подаде палтенцето на немца и му посочи с поглед да го окачи на кукичката до неговата куртка. Немецът престана да разкопчава колана си, кимна с глава и се обърна да закачи палтенцето ѝ. В този момент Аня отвори вратата и скочи от кабината. Прескочи канавката и се намери в гората. Немецът викаше нещо подире ѝ. Колкото повече се отдалечаваше, толкова по-тих ставаше гласът му. А след това изчезна съвсем.

На сутринта доложиха на шефа на гестапо, че гората и планината наоколо са претърсени най-внимателно, кучетата подушили следата на руската разузнавачка, но на шосето следите изчезнали и понататъшното дирене не дало никакви резултати.

Патрулите по шосето, предупредени от гестапо още през нощта, проверяваха всяка кола, дори и военните. Но рускинята я нямаше.

На другия ден вечерта Аня беше при Палек. След около час дойде Седой. Същия ден я заведоха при Вихър. Тя се хвърли към него, увисна на шията му, а той галеше главата ѝ, целуваше лицето ѝ. Аня не можеше никак да се сдържа и се разплака така горчиво, че плешките ѝ

се тресяха и тези малки, като крилца плешки свиваха сърцето на Вихър от мъчителна жалост.

„Райхсфюрер от SS.

Полеви команден пункт №56/37/63, 7 август 1944 г.

Екз. №9. Строго секретно

До главния ръководител на SS на полицията на Изток
Обергрупенфюрер от SS Крюгер

Краков

Обстановката е такава, че само една трезва и сериозна оценка на всички компоненти, които определят спецификата на момента, преживяван от империята, може да помогне за разработването на верен курс за в бъдеще.

Възраждането от пепелта е висша форма на възраждане. Пиша Ви това не толкова да Ви успокоя с един увод, колкото да подчертая още веднъж цялата сериозност на действителното положение.

Макар че общата насока на събитията се развива, и това е напълно ясно за всеки, който притежава дарованието да вижда, в наша полза, макар че още никога досега не съм бил толкова убеден в крайната победа на нашето велико дело, все пак в светлината на болшевишко-западните съвместни акции трябва да обмислим всички възможни резултати, колкото и горчиви да ни се струват на пръв поглед.

Затова в съгласие с приложения план Вие трябва да проведете цялата възложена Ви работа така, че тази работа да не окаже въздействие върху духа и патриотичните стремежи на офицерите и войниците от SS.

Всички подробни препоръки и предписания Вие можете съответно да обсъдите, като изхождате от конкретната обстановка, в която Ви се налага да изпълните своя дълг.

Същността на това, което подготвяме сега, се състои в следното: всички кадри от SS трябва да бъдат преустроени така, че в случай на поражение SS да остане

наказващата жизнеспособна организация, която носи в себе си залога за бъдещото възраждане от пепелта на непобедимите идеи на националсоциализма.

Първият стадий на замисленото мероприятие се състои в това, щото още сега цялата територия на Райха да се раздели на окръзи и райони от военно значение. Веднага след директивите от моя полеви щаб офицерският състав на SS трябва да получи от Вас указание, в кой окръг или район трябва да се отпрати. Там офицерът от SS трябва да се приспособи, да се легализира и да се отличава с лоялността си към новия режим; необходимо е това приспособяване да стане в промишлени центрове, тоест там, където е особено силна прослойката на организирани работници, предани на идеалите на националсоциализма. Офицерите от SS след това чрез доброволни и случайни агенти трябва да приведат в известност всички командири от SS, а после, след проведената подготвителна работа, целият офицерски състав в окръга или района трябва да се обедини в неутрално землячество или дружество.

Вторият стадий на работата, която трябва да се извърши в течение на четири-пет години, е офицерите от SS да приведат в известност всички унтерофицери и войници от SS. След това започва третият стадий, който се отличава с търсене на контакти с политическите организации. А след това с помощта на тези контакти трябва направо да се пристъпи към решаване на въпроса на въпросите — създаване на нови военни формирования.

Ако се има пред вид, че в процентно отношение съставът на войските на SS се разпределя така, че повече от три четвърти от кадровите бойци са хора между осемнайсет и тридесет и пет годишна възраст, след десет години ще имаме формирования на SS, навлезли вече в творческа партийна и организационна зрялост.

По известни съображения този документ е от държавна важност и подлежи на незабавно унищожаване

веднага след като изпълните първата, организационната фаза на работата.

Хайл Хитлер!

Хенрих Химлер“

Ако Щирлиц не се беше случил в Краков, ако не се свързваше в работата си с висшите ръководители на гестапо на Изток като доверено лице на шефа на разузнаването на SS Шеленберг, разбира се, не би имал възможност да се запознае с този документ, защото този план беше съставен лично от Химлер и не мина през апарата на СД и гестапо.

БАЩА И СИН

За да остане по-дълго време със сина си, Исаев симулира сърдечен пристъп. Той остана още три дена в Краков и всяка сутрин, и всяка вечер викаше в стаята си бръснаря Андриюша Гришанчиков, който обслужваше офицерския корпус. Това беше предшествано от известна комбинация: влезе в онази офицерска бръснарница, в която работеше Коля, офицерите станаха, той им даде знак да седнат, отпусна се на едно кресло и се задълбочи в четене на вестника.

— Заповядайте — каза коля, — моля, господин генерал.

Исаев седна на стола и затвори очи. Той чувстваше на лицето си ръцете на своя син и на сърцето му ставаше и тревожно, и приятно, и болно.

— Къде сте изучили така добре занаята си?

— В Минск, господин генерал.

— Ако се съди по произношението, вие сте берлинчанин?

Коля дълго мълча, разбирайки, че в разговора се вслушват офицерите, които отстъпиха реда си на есесовеца.

— Аз съм руснак.

Исаев отвори очи и внимателно погледна сина си.

— Интересно. Случвало ми се е да разпитвам руснаци, но да ме подстригва руснак — нито веднъж.

— Аз съм лоялен руснак.

— Браво.

— Много ми е приятно, че ми оказвате доверие.

— Масаж моля.

Исаев отново затвори очи, защото ръцете на сина галеха лицето му, докосваха веждите, внимателно опипваха носа, гладеха сбръчканите слепоочия, пълзяха по гладкото силно изпъкнало чело.

— Малко одеколон?

— Не, благодаря — отвърна Исаев, без да отваря очи. — Ако не бяха моите колеги, които чакат реда си при такъв великолепен майстор, аз бих помолил за още един масаж.

— О, моля ви — каза офицерът танкист.

— Господин обергрупенфюрер, моля ви — каза офицерът от луфтвафе.

— Благодаря, приятели отговори Исаев, — не мога да злоупотребявам с вашата добрина. А вие... Как се казвате?

— Гришанчиков. Андрей Гришанчиков...

— Така, Андре, моля ви да идвате при мен в двадесет и седма стая на хотел „Французки“ всеки ден в седем часа за сутрешен масаж и към девет за вечерен масаж на лицето.

Той отново се обърна към офицерите:

— През време на скучните служебни командировки непременно трябва да се съчетае приятното с полезното.

Те се усмигнаха раболепно, а може и наистина това да им се е сторило смешно: истерията на чиновничеството понякога става втора душа и тогава всичко, казано от някой висш чин на SS с лека усмивка, им се струва поразително смешно.

Когато на другия ден Коля отиде при баща си, той затвори вратата и веднага включи радиото на силен джаз. Сложи и будилника — след десет минути масажът трябваше да бъде завършен. Отначало те разговаряха тихо, много бързо, като се прекъсваха един друг; дори не си отговаряха, както трябва; после Исаев млъкна, взе ръцете на сина си в своите, допря ги до лицето си и започна да се гали в тях, както някога през двайсет и втора галеше лицето си в прекрасните ръце на Сашенка, майката на Коля.

На срещата Берг дойде сам: Коля, Степан, групата на Седой и Вихър установиха това съвсем точно. Аня, гримирана до неузнаваемост, постави на Берг задача. Помоли го да даде определените сведения на другия ден. Тя искаше това, защото Исаев бързаше да замине за Берлин, а без да се препроверят сведенията, които трябваше да предаде полковникът, по-нататъшната работа с него би била невъзможна и много рискована.

Берг донесе сведенията, които поиска Аня. През време на вечерния масаж Коля ги предаде на фон Щирлиц. Бяха верни. Това

беше служебно престъпление на полковник Берг и той би бил разстрелян незабавно, ако гестапо узнаеше.

Фон Щирлиц разсъждаваше, че ако Берг води двойна игра, като се стреми да влезе в редовете на руските разузнавачи, свързани с полското нелегално движение, то и в този случай той не би могъл да им предаде дори и като „встъпителна вноска“ такива изчерпателни истински сведения за щаба на групата армии „А“.

В разговор с шефа на гестапо фон Щирлиц между другото много внимателно, без всякакво настояване, го попита за контактите с фронтовото военно разузнаване на групата армии „А“.

— Е — махна с ръка шефът на гестапо, — те се крепят само на старите връзки с главната квартира. В това сражение между бюрократичните групировки аз съм безсилен. Ако Кайтел не беше почетен член на партията, наистина би ми било по-леко. А така ръцете ми са вързани. Тези лични връзки, тези лични връзки, колко много ни вредят!

— Не мога ли да ви бъда полезен в нещо конкретно? — попита фон Щирлиц.

— Благодаря ви, не. Нас ни погубва либерализмът. Фюрерът е прекалено мек към ония, които посмяха да вдигнат ръка против неговия живот.

— А какво да правим? Армията си е армия. Заради стотина подлещи не бива да губим вяра в масата офицери и генерали, предани на идеалите на фюрера. Подозрителността, в последна сметка, е такава ръжда, която разяжда държавата отвътре. Ние оказахме голямо доверие на руския Власов и той оправдава това наше доверие.

Шефът не спомена имена и фон Щирлиц нямаше право да настоява. Той всяка минута, всяка секунда трябваше да държи сметка, че ако се провали, след него ще се разкрие цялата верига: ще поставят под наблюдение всички, чиито имена е споменавал в разговори, по телефона, в личните си писма и деловите документи.

Все пак по скептицизма, с който гестаповецът се отзова за всички представители на военното разузнаване, Исаев дойде до определени изводи. Тези изводи говореха за това, че Берг преди всичко търси контакти с нас, разбирайки неизбежността на краха или, в краен случай, замисля операция на своя отговорност и риск. Ако това последно предположение е вярно, мислеше си Исаев, тогава

полковникът може така да се притисне и той наистина ще започне да работи за нас. Как да се направи това, Исаев знаеше великолепно и той разказа методите за такъв „натиск“ на сина си.

След като Берг предаде всички сведения за щаба на групата армии, Исаев реши, че полковникът играе вабанк. И той каза на сина си:

— Саня, пазете тоя агент, това е ваш успех.

Той му даде адреса на радиоцентъра на танковата дивизия, който беше почти без охрана в околността на Краков.

— Вземете два апарата — каза той, — с единия ще идете при партизаните, ще се свържете с Центъра чрез моя шифър, запомни ли? Оттам ще пратят самолет да прибере играчката, която не избухна. Това е задача от огромна важност. Вторият оставете при вас и не висете в етера по цял час — ще ви засекаат.

Той отлетя за Берлин рано сутринта. Преди това Коля отиде при баща си да му направи последния масаж. А в стаята завари шефа на гестапо: беше дошъл да го изпраща.

Шефът дълго наблюдава как руснакът масажираше лицето на фон Щирлиц и каза:

— Дявол да го вземе, сега разбирам колко е приятно това. Къде намерихте този тип?

— Той знае немски — отговори фон Щирлиц.

— Момче — каза шефът на гестапо, — няма да е лошо и мене да помачкаш.

— С удоволствие, господин генерал.

— Дръжте се с него добре — каза фон Щирлиц, — възможно е да го взема в Берлин. Такъв масажист срещам за първи път. Чудо.

Фон Щирлиц хвърли на масата пари. Коля услужливо ги прибра в джоба си и като се кланяше, излезе от стаята.

Когато отиваше към колата си, фон Щирлиц за последен път видя сина си: той стоеше сред тълпата старци до черквата и не откъсваше погледа си от него, съвсем блед от възмущение.

На другия ден бойната група начело със Степан Богданов нападна радиоцентъра на танковата дивизия. В престрелката загинаха трима руснаци и двама немци от охраната. Радиоапаратурата беше

докарана в конспиративната квартира на Седой. Оттук Степан с още трима души отидоха заедно с началник-щаб на партизаните в разклона на Татрите, където „Соколите“ криеха фауто на Вернер фон Браун.

Вторият апарат беше монтиран в колата на Апел. Надвечер, със специален нощен пропуск, той подкара колата си по шосето, което водеше към Закопане. Аня предаваше шифровано съобщение до Бородин: за арестуването ѝ, за Берг, за своята дезинформационна радиограма, за гестаповците, определени за унищожаването на града, за плана на Химлер. Тя предаваше това с резервния шифър, бързаше и хапеше от вълнение устни, цялата изтръпнала.

А след това предаде тризначните непознати числа, които написа Коля: това беше съобщението от фон Щирлиц във връзка с „Фау“. Аня се облегна на седалката и зачака отговора. Но Бородин не отговори веднага. Той отложи сеанса за другия ден.

БАРОМЕТЪРЪТ НА ВЯРАТА

Съобщенията, предадени от Аня, слисаха Бородин. Прочете няколко пъти шифрованата радиограма, после взе един лист хартия и написа получените данни, като ги степенува по важност:

1. Аня е била арестувана.
2. Полковник Берг, който я арестува, ѝ предложил услугите си за работа против хитлеристите.
3. Аня е предала дезинформация (тази „деза“ е отишла в центъра като много важна).
4. Групата на Вихър е влязла в контакт с Берг.
5. Берг е предал сведения за личния състав на щаба на групата армии „А“ (ако не е деза, значи, това са много важни сведения).
6. Вихър предаде свръхсекретни сведения за плановете на Химлер да бъдат преведени в нелегалност части на SS — офицерски корпус и войници. По стиловата си правдоподобност това прилича на изключително тънка деза. Не вярвам. Макар че, от друга страна, кого ще дезинформират с това? Или имат друг резервен план за минаване в нелегалност? Възможно.
7. Вихър съобщи имената на офицерите от SS, отговорни за унищожаването на Краков. (Как е възможно да получи такива материали?)
8. Вихър предаде сведения за полковника от инженерните войски на SS Краух, автор на плана за унищожаването на Краков, и маршрутите на неговите пътувания.
9. Вихър предаде сведения за линията на отбранителния вал по Одер, който е също напълно секретен.
10. Вихър предаде сведения за движението на партизанските обединения.
11. Предаде сведения за седемте диверсии по железопътното отклонение, което обслужва отбранителния вал, извършени от бойната група на Степан Богданов.

12. Вихър предаде в центъра шифровано съобщение по шифър, неизвестен на щаба на фронта. Генералният щаб прие това съобщение, но оттам нищо не постъпва.

Бородин напълно ясно си даваше сметка, че щом доложи за арестуването на Аня и за това, че тя е установила контакт с фашисткия контраразузнавач Берг, и то разузнавач от такава класа, цялата дейност на групата „Вихър“ ще бъде подложена под най-сериозно и напълно справедливо подозрение.

„Разбира се, тъкмо това няма да простят. Това няма да разберат. Кобцов мисли праволинейно: била ли си при фашистите? Била си. Другите патриоти посрещат честно смъртта, а ти се съгласи на пазарлъци с фашистите? Съгласи се. Предаде ли в Центъра деза? Предаде. Предателство ли е това? Предателство. Да се извика тук и да върви по дяволите във филтрационния лагер. Война е. Няма време за маене, за анализ на всичко. Ще победим — ще се оправим. Ами ако е направила всичко това за нас? Е, това все пак трябва да се доказва...“

Бородин отбеляза с червен молив всички останали точки, вписани от него в листа. Последната точка за шифрованото съобщение до Генералния щаб, предадено по неизвестен тризначен шифър, подчерта със син молив.

„Очевидно, само отговорът от Москва може да спаси — мислеше Бородин. Ако позвънят оттам девойката по ВЧ и кажат, че групата на Вихър е помогнала в операцията, за която Москва е приела да се свърже с немеца, пристигнал в Краков от Берлин, тогава картината ще се промени. Ако сега говоря с Кобцов, ще подложя на удар само нея; но и всички там...“

В кабинета се отби капитан Високовски, седна до бюрото и започна грижливо да се сресва, като си помагаше с ръка. Той пригладдаше с длан лъскавата си леко къдрава коса.

— Това не е красиво, Лъоня — каза Бородин, — мъжът трябва да се сресва в тоалетната. Вие се тъкмите като госпожичка във фойето на театъра.

— Не съм мислил за това.

— Напрасно. Това не пречи понякога да се мисли.

— Вие като че ли на мен се сърдите за тази шифрована радиограма? — усмихна се Високовски. — Ей богу, аз нямам никаква вина. Тя е силно момиче, не разбирам какво е станало...

— А може съвсем нищо да не е станало. Прекалено сме бдителни към явните неща. Не вярвам, знаете ли, на всякакъв род явни неща.

— Предадохте ли вече съобщението й в отдел кадри?

— Страшно ми се спи. Времето, изглежда, ще се промени.

— Есен... дявол да го вземе.

— Не обичате ли есента?

— Мразя.

— Защо?

— Не мога да се къпя.

— Обожавам есента. За мен, знаете ли, пролетта започва през късна есен. Именно през късна есен. И обратно, есента, зимата и новата година с нейната тъга за мен започват през март рано напролет, когато в гората нощем ручеите шуртят и снегът се топи.

— Нещо не ми е ясно.

— Това сигурно е от годините. Когато остарееш, всичко ти е вече ясно, предвиждания те мъчат, отнапред знаеш какво, откъде, защо и на кого.

— Москва не е ли отговорила още?

— Цялата глупост на положението се състои в това, че тя не е длъжна да ни отговори. И да запитаме, страх ме е, че няма да отговорят. Ще ни наругаят: не си пъхайте носа, където не ви е работа.

— Посъветвахте ли се вече с Кобцов?

— Много неприятно нещо — продължаваше замислен Бородин, сякаш не чу въпроса на капитана — е да се завираш носа в чужди работи. Как мислите, а? Имате ли пирамидон?

— Имам аспириин.

Бородин се намръщи.

— Не, аспириинът, знаете ли, не ми помага.

— Да не е грип?

— Дявол знае. Между другото, по-рано грипът се наричаше инфлуенца. Колко по-изящно. Всички се стремим към опростяване. Грип. Защо пък грип?

Високовски разбра — старецът беснее. Затова се засмя сдържано и започна да мисли как по-деликатно да си иде.

— Да, предадохте ли на Кобцов сведенията за пленниците Степан Богданов, Николаев и Новиков?

— Предадох.

— Какво каза той? Той има ли сведения за тях?

— Компрометиращи не. Кобцов каза да постоят до проверка, после ще решим какво да ги правим.

— Да постоят ли каза?

— Каза да постоят, другарю полковник...

— Слушайте — попита Бородин, не желаете ли да излетите при тях, а? По радиото няма да се оправим... Ако там наистина гласят нещо такова, това не е шега... Аз тук се свързах с поляците и с щаба на партизанското движение. Трябва да получим потвърждение за тези богдановски диверсии. Защото могат и чужди да си приписват. Предадохте ли в Москва съобщението с имената на началниците от щаба на групата армии „А“?

— Разбира се.

— Как мислите, ще отговорят ли утре?

— Трудно е да се каже.

— Затова и питам, защото е трудно да се каже — измънка Бородин, иначе бих мълчал. Когато имате неприятности, обичате ли да ги споделяте, или ги таите в себе си?

— Не мога да ги крия.

— Аз също.

Високовски каза:

— Обичам да си философствам наум. А ако го направя гласно, веднага загубвам нишката.

„Предпазливо момче — помисли Бородин, виж как го усуква. А всичко разбира, набито око има.“

— Да, ясно — каза Бородин, случва се.

— Другарю полковник, кога да излети?

— Аз попитах дали имате желание? Колкото до излитането, това е въпрос на бъдещето. Ще почакаме, ще се поогледаме. А? Как мислите?

— По всяка вероятност ще се наложи да летя — отговори Високовски. — Иначе можем цялата операция да изтърбушим. Не бива. Пък и главата ми може да падне.

— Това много точно формулирахте — каза Бородин. — Не бива. И главата може да падне. Точно и ясно, няма какво да се добави.

„Не, той няма да изтича при Кобцов — реши Бородин. — Той е умен момък и не е страхлив. На дребно се застраховат само

страхливите. А той веднага каза «не бива» и чак след това се сети за главата.“

— А съобщи ли, че онази нейна шифрована радиограма, която отиде в Москва, е фалшива?

— Не толкова категорично. Съобщих, че този материал, според новите сведения, предадени от същите Вихър и Аня, се оказа от начало до край фалшив, съставен от врага за дезинформация. Сега за трети път ще ме питате за Кобцов...

— Повече няма.

— Напразно. Просто тогава още не бях решил как точно да постъпя.

— А сега?

— Сега реших да помисля кога да ви изпратя при Вихър...

Високовски се усмихна леко и попита:

— Интересите на работата изискват ли при вас, в щаба, да не остане свидетел? За радиограмата знаем само ние двамата...

Бородин си поигра с веждите и каза:

— Добре го казахте. На място. Знаете ли, преди войната повече от всичко се ядосвах, когато се налагаше да маскирам хубавата работа с лъжа. Вероятно бюрокрацията се залепва преди всичко на този, който се бори против нея. За съжаление Кобцов почти никак не взима под внимание барометъра на вярата. А аз я признавам.

— Готов съм да замина при Вихър още утре — каза Високовски.

— Мисля, че на място всичко ще стане ясно.

— Времето ще определим заедно. Не бива да се бърза. Разузнавачът трябва да бърза само веднъж...

— Кога?

— Когато тръгнете, на летището ще ви го пошепна на ухото — каза Бородин. — Добре. Дайте да съставим радиограмата за тях.

Високовски взе писалката и погледна Бородин. Той хапеше старческите си морави устни, въздъхна силно, вдигна учудено рамене и започна да диктува:

— Изяснете всички данни за полковника: година място на раждане, роднини, бил ли е в СССР, длъжност, къде работи. Съобщете незабавно. Веднага след това ще докладвам на командването. Бородин.

Високовски забеляза колко хитро е съставил старецът радиограмата — не даваше никакви аванси и същевременно

санкционираше продължаването на работата на групата, чийто радист-шифровчик беше компрометиран според официално действащите тогава норми.

„Дали да го попитам — помисли Високовски — разбира ли той как ще постъпят с него, ако в Краков се случи нещо страшно? Макар че, сигурно, разбира. Затова диктува така. Но разбира ли, че и с мен ще стане същото, каквото и с него? Сигурно разбира. Затова и каза за барометъра на вратата. Бих бил последното куче, ако и за миг допусна, че Аня наистина би могла да се продаде.“

— Кога пристигна полковник Мелников? — попита — замислено Бородин.

Мелников беше началник на Управлението на военното контраразузнаване на фронта. Той прекара пет години нелегално в Германия, две години се би в Испания и след лагера на Калима в първите дни на войната отново се върна на фронта като чекист.

Две години Бородин беше помощник на Мелников по военното разузнаване в Мадрид и Барселона. Мелников лежеше в една болница — беше болен от туберкулоза. С него Бородин можеше да поговори като със себе си.

— Казват, че положението му се влошило — отговори Високовски. — Някои чекисти са ходили завчера при него, хрachel кръв.

— Вижте какво... Повикайте колата. Ще идем при него. Струва ми се това е решение.

НОЩЕН ПОЛЕТ

Шифрованото съобщение на фон Щирлиц за „Фау“, изпратено от Аня в Москва, беше незабавно докладвано на заместник-началника на Генералния щаб на РККА генерал Антонов. На свой ред той, поради изключителната важност на полученото съобщение, го предаде на секретаря на Сталин Поскрябишев.

По всяка вероятност Поскрябишев е разказал нещо на Сталин, защото сутринта, когато Антонов пристигна в Щаба на Върховното командване, върховният главнокомандващ му каза с широко привично движение на лявата ръка:

— Ако това не с блъф, то е сериозно по две причини: първо, от гледна точка на перспективите — както от военен, така и от политически характер, не само засега, но главно за в бъдеще. И второ — това е без съмнение тема за разговор с Чърчил.

Сталин огледа Антонов изпод тежките си, пухнали клепачи — той обичаше снажните военачалници, — усмихна се едва-едва със своята странна, малко предпазлива усмивка, и добави:

— Ако артилерията е бог на войната, то ракетостроенето е Христос на мира. Но сигурно нашият агитпроп няма да изпусне тази формулировка: тя носи в себе си оттенък на богоуважение. Атеистите няма да ми простят това.

Същия ден разузнаването на Генералния щаб се свърза с авиацията — беше необходимо в най-близките дни да се установи контакт с полските партизани от отряда „Соколи“ и командированите там разузнавачи от краковската група „Вихър“. След това четирима разузнавачи от Генералния щаб трябваше да отлетят от Лвовското летище с „Дъглас“ в тила на немците, на предварително подготвена от партизаните площадка, да вземат в самолета ракетата на Вернер фон Браун и незабавно да се върнат в Москва.

От Пшимански и Богданов: „В квадрат 44 на разположените в полукръг огньовете — осем образуват полукръга, а в средата триъгълник — от петък чакаме всяка нощ вашето кацане.“

От Лвов специална група при Генералния щаб на РКК до Пшимански и Богданов: „Самолетът ще кацне в петък от 23 до 23.30.“

От Пшимански и Богданов: „Молим да отложите полета за след петък. Есенните дъждове повредиха площадката за кацане. Елате след неделя. Готвим резервна площадка с пясъчна настилка.“

От Лвов до Москва: „Пшимански и Богданов съобщават, че есенните дъждове са повредили площадката за кацане. Подготвят резервна с пясъчна настилка. Молят да отложим полета за следващата седмица. Чакаме указания.“

Тъй като дежурният при Генералния щаб знаеше, че въпросът за немската ракета е докладван на ръководството в Кремъл, а генерал Антонов е при Сталин, в Главната квартира на върховния главнокомандуващ извън телефонът на Генералния щаб.

Дежурният: Другарю Горбачов, докладва полковник Савин от Генералния щаб. Получихме срочна радиograma от Лвов.

Горбачов: Казвайте.

Дежурният: Групата „Ракета“ моли за указания, площадката за кацане при партизаните се е размекнала от дъждовете. Смятат, че сега е рисковано да се каца. Молят полетът да се отложи за следващата седмица.

Горбачов: Сега ще докладвам на другаря Поскрябишев.

След десет минути полковник Горбачов, дежурен в приемната на Сталин, се обади в Генералния щаб и каза:

— Мнението е, че отлагането на полета е нецелесъобразно...

— Значи да се лети?

— Повтарям: мнението е, че отлагането на полета е нецелесъобразно...

— Ясно, другарю Горбачов. Довиждане.

— Довиждане.

Шифрограма до Лвов от Москва: „Необходимо е незабавно да се осъществи операция «Ракета» без отлагане за неделя.“

От Лвов до Пшимански и Богданов: „Молим да съобщите има ли някаква възможност за приземяване.“

От Пшимански и Богданов: „Площадка има, но не можем да дадем никакви гаранции.“

От Лвов: „Излитаме днес в уговореното време.“

Пшимански и Богданов лежаха върху купчина съчки. Земята беше студена — по всичко личеше, че скоро ще започнат студовете. Небето беше необикновено светло, а звездите — ярки, дори не синкави, а релефно зелени, вероятно от студената слана.

— Това е глупаво — каза Пшимански, — може всичко да се провали заради някакви си два дена.

— Там знаят по-добре.

— Защо? — учуди се той. — Ние знаем по-добре.

— Ние гледаме от нашата камбанария — отговори Богданов, а те — от тяхната.

— Все пак е глупаво.

— Имате ли кибрит?

— Заповядайте.

— Немците имат хубав кибрит.

— Калпав им е кибритът. Книжен. Пръстите гори. Кога ще дойдат?

— След три часа ще си бъдете вече при вашите — усмихна се в тъмното Пшимански и в тъмнината дори не видя, но почувства ясно как се усмихва руснакът.

— Не ми се вярва.

— Чукнете на дърво. Това е наше поверие.

— Няма дърво.

— Вие лежете на дърво.

— Чукнах. Ще се сбъдне ли?

— Разбира се.

— Тихо...

— Те ли са?

— Мисля, че да. Осветете часовника.

— Сега.

— Те са. Като клин. Те са.

Пшимански стана от купчината съчки, шибна с един прът кончова на ботуша си и каза:

— Пали!

Острите езици на белия пламък на огньовете се извисиха към небето. Степан Богданов почувства как всичко вътре в него се разтрепера: ей сега ще натоварят тази акула с малки крилца и ще полети с момчетата към родината си, а после ще иде при стареца, дори и за един ден, след това ще се върне на фронта, ще говори на руски и няма да си шепне „За родината!“, а ще го крещи с всички сили, и няма да се промъква по улиците нощем като крадец, и няма да се озърта непрекъснато, когато говори с момчетата, и пак ще се научи да се смее, и пак ще може да мечтае за бъдещето, и няма да се самоизяжда за миналото.

При Пшимански на покрит с пяна неоседлан кон долетя Юрек от разузнаването и безсмислено размахваше ръце. Всеки мускул на лицето му играеше. Най-напред Богданов помисли, че по лицето му играе пламъкът на огньовете. Но после видя как треперят острите колене на момчето, притиснали кокалестите хълбоци на коня, и разбра, че се е случило нещо.

— Слушайте! — тихо изхриптя Юрек. — По шосето идва танкова колона. А два танка са спрели.

Богданов чу глухото бучене. Шосето минаваше на три километра. По отъпкания междуселски път е половин час дотук, а за танковете — десетина минути.

Пшимански размаха ръце:

— Гаси огньовете?

Но в този момент над главите им с рев прелетя самолетът. Той се готвеше за кацане.

— Не бива! Не бива! — викна Богданов. — Ще се забият в земята!

— Гаси огньовете! — отново викна Пшимански, но вече по-тихо. — Гаси!

Но не успяха да угасят огньовете. Някъде из тъмнината, разкъсвайки нощта със зеления си нос, зави към огъня „Дъгласът“. Люкът се отвори и на земята се спусна висок момък в комбинезон.

— Привет, братлета! — каза той в тъмнината. — Едва се плъоснахме...

— Тихо... — каза Пшимански, макар че летецът говореше съвсем тихо и едва го чуваха в шума на работещите мотори. — Потихо, немци.

Започнаха да товарят разглобената ракета с някаква странна вцепененост. Всички се страхуваха да се ослушват, защото най-страшното сега би било да чуят рева на танковете и да ги видят тук, на тази тясна, подровена от дъжда площадка за кацане.

— На колко са отгук? — попита летецът Богданов.

— На около три километра.

— Блокада ли е това?

— И ние не знаем.

— По-внимателно слагайте, люкът ще се разкъса, братлета — каза летецът и нещо обясняваше с жестове на хората от екипажа, които бяха притиснали лица към стъклото на кабината.

— Колко души сте? — попита Степан.

— Шестима. Ти ли си Богданов?

— Да.

— Колко са с тебе от краковската група?

— Четирима.

— Това е добре. Мислех, че сте повече, тогава не бихме се побрали.

Натикаха фауто в корпуса, вързаха го с тел и летецът каза:

— Хайде, бързо, момчета! Сбогувайте се и хайде.

Но никой с никого не успя да се сбогува. От дола светнаха фарове. Вървяха танковете, а зад тях войници. Богданов погледна Пшимански. Пшимански каза:

— Запомни: „Маршаловска“ девет, осми апартамент.

— Майка ми се казва пани Мария.

Премести автомата на гърдите си и каза:

— Заминавай!

А сам той, приведен, се затича заедно с останалите партизани срещу приближаващите се фенери и към все по-нарастващия рев на

танковите мотори.

Самолетът се завъртя, моторите зареваха, започна да се засилва и да изхвърля черни буци мокра кал. Но колкото повече се напъваше и засилваше, толкова по-страшно звънеше и дрънкаше всичко в корпуса, толкова по-ясно ставаше и на пилотите, замрели в кабината, и на Богданов, който се беше хванал здраво за тела, и на момчетата му, които се въргаляха по пода, че самолетът не може да се откъсне — пълзеше по стръмнината, а колелата му затъваха в калта и нямаше сили да излети. Оставаше само едно — да намали оборотите, да обърне машината и да се опита да излети в обратна посока, по надолнището.

А оттам идваха танковете и войниците с фенери.

Летците обърнаха самолета, той не се помръдваше, защото лявото колело беше заседнало, а моторите ревяха сърдито и зле, и всичко наоколо звънтеше с отчаяние. През корпуса мина летецът, който пръв скочи на земята, отвори люка, огледа колелата, изпсува свирепо и се затича към кабината, като трополеше с ботушите си.

Степан стана, тръгна след него към кабината, отвори вратата и попита:

— Имате ли противотанкови?

Един от пилотите се обърна, огледа го внимателно и отговори:

— Три парчета. В сандъчето. Ето ги.

Степан взе дългите гранати, върна се при хората си каза:

— Вижте да ги измъкнете... Аз ще се помъча да ги задържа.

Той скочи на мократа студена земя и се затича срещу рева на танковите мотори. Тичаше и крещеше в пронизаната от изстрели тъмнина:

— Назад, другари! Към самолета! Трябва да се избути! Колелата да се изровят! Колелата!

През цялото време викаше, като заклинание, само тези думи, викаше на тия, които лежах в тревата до картечницата, на тези, които прибягваха от дърво на дърво, и хората се връщаха назад към самолета, а той тичаше срещу все по-приближаващия се рев на моторите. Видя черните силуети, които се хвърляха от яма в яма и упорито пълзяха към площадката. Богданов коленичи и запълзя срещу

танковете. Страхуваше се много, че някой заблуден куршум ей сега ще го удари, докато още държи гранатите, и тогава танковете ще изскочат на площадката и всичко ще се свърши. Затова той пълзеше плътно до земята, след това се надигна и хвърли гранатата под един танк. Изригна, блесна мътен черно-червен пламък. Фенерите се люшнаха, пукотевицата на автоматите стана рязка и непрекъсната. Вторият танк продължаваше да пълзи напред. Степан се огледа. Но в тъмнината самолетът не се виждаше и той не знаеше, че самолетът вече е започнал да се засилва. Не чуваше напрегнатия рев моторите, защото точно пред него беше вторият танк и само след минута ще излезе на площадката. Степан хвърли втората граната, но танкът продължаваше да пълзи напред. Тогава Богданов още по-силно притисна до тялото си дългата граната се хвърли да пресече пътя на танка. В последния миг той чу зад себе си воя на моторите и разбра, че самолетът се е отделил от земята, искаше да отхвърли гранатата от себе си, но се подхлъзна, падна, сви се, усети остра миризма на газ, почувства до себе си, на по-малко от метър, горещата ласка на метала. А след това нещо огромно се появи пред очите му и започна да става бяло, леко, голямо, малко, червено, огнено. И — край...

Летецът влезе в кабината при другарите си, свали шлема и каза:

— Колесарите се счупиха. Ще кацнем по корем, предай в Лвов. Дано само тази дяволия не експлодира. Обидно е да експлодираш в родината си...

НАИВНОСТТА НА ОТЧАЯНИЕТО

Диктаторът смята себе си за единствения прозорлив човек, докато всъщност той е най-слепият, особено в момента, когато отслабва режимът на неговата власт. Демокрацията предвижда честност при оценката на обстановката, режимът на личната диктатура не предвижда нищо, освен пророчеството на диктатора и подчинява обективния характер на това, което става, на субективните си умозаклучения.

През есента на 1944 година, когато хитлеристката диктатура беше притисната от две страни в железните клещи на съюзниците, за всички обективни наблюдатели катастрофата на третия райх беше неизбежна. Хитлер, напротив, смяташе есента на четиридесет и четвърта година за оня момент, който ще сложи началото на новата ера, ерата на настъпващата неизбежна победа над сталинския болшеvizъм и американската плутокрация.

На 12 октомври в главната квартира на Хитлер се събраха Гудериан, Кайтел, Йодл, фон Рунщедт, Модел и Химлер. Дежурният офицер за свръзка предаде съобщение от Западния фронт: съюзните войски на генерал Ходжес са пробили немската отбрана и са излезли в околностите на Аахен.

Хитлер крачеше бързо из огромния си кабинет и от време на време зиморничаво потриваше ръце. Понякога замираще продължително над оперативната карта и неочаквано за всички се разсмя.

Хитлер: Е, какво, господа? Изглежда, че парадоксалността само тогава е гнило интеллигентстване, когато не е подплатена с предварително проверена, ясна и неоспоримо насочена цел. Следователно парадоксът, който сега ще чуете, според мен, носи заряда на оня оптимизъм, който неизбежно ще ни съпровожда през настъпващите месеци на победоносни сражения. В часа, в който американците и англичаните навлязоха в немския Аахен, сами се обрекоха на окончателно поражение. Тъкмо в този ден, аз моля всички

да запомнят деня дванадесети октомври, искам да ви запозная с плана на победата. Аз чаках тоя ден, чаках и последния немски войник да напусне вражеската територия, чаках да се съединят фронтът и тилът. Този ден дойде. Само сега, когато няма опасност информацията да изтича чрез французи, белгийци, холандци и всякаква друга расова непълноценна сбирщина, само сега, когато всяко дърво е наш съюзник, а всяка къща — крепост, ние можем да ударим по западните разложени демокрации с цялата мощ, на която е способна Германия.

Моля ви да си спомните къде и кога падна Франция през четиридесета година. Не ми споменавайте датата на падането на Париж, това е наивно. Аз твърдя, че Франция падна в оня ден и час, когато ние преминахме Ардените; когато оставихме френските отбранителни линии от двете страни на нашия мощен пробив като безпомощни средновековни страшилища, опасни само за деца с горещо въображение.

И сега, когато от тази победа ни отделят четири години, ние ще повторим арденския вариант. Тук, в арденските гори, ще разкъсаме англо-американските съединения, ще ги пръснем и унищожим поотделно.

Фон Рунщедт: Мой фюрер, вие имате намерение да предложите да настъпим срещу Аахен, за да възстановим линията Зигфрид и по такъв начин да възстановим западния вал?

Хитлер: Рунщедт, на вас изцяло ви липсва стратегическо виждане на проблемата. Това, което вие предлагате, страда от късогледство. Аз апелирам към вас да гледате напред, апелирам към вас да видите победата! Аахен? Съвестно ми е да ви слушам! Антверпен! Да, да! Антверпен. Главната база на американци и англичани, пристанището, с овладяването на което ще прекъснем техните комуникации. Отрязваме четири армии северно от Ардените и ги разгромяваме в котела! Моят миналогодишен апел да превърнем всеки град, всяко село, всяка къща на изток в крепост, въпреки че предизвика мълчалива пасивност сред някои военни, все пак се оправда и се оправда блестящо! Източният фронт сега е стабилен. Имаме пауза. Докато болшевиките готвят зимното си настъпление, ние през есента разгромявахме западните съюзници. И те ще побягнат! И тогава аз ще им предложа условията за мир, а не те на мене, както крещят техните безмозъчни слепи пропагандисти! На разбитите армии

са необходими най-малко три-четири месеца, докато се съвземат. Умножете това време на зимата. И прибавете тук нравите на западните армии. Там войникът няма да се бие, докато не бъде застрахован за десет хиляди долара, докато не му построят топъл клозет, докато не му докарат бразилско кафе и сухари от Вашингтон. Техният героизъм е застрахован героизъм! Героизмът на немския войник е героизъм на идеята, на вярата, на устрема. И така, Модел, вие сте назначен за ръководител на контранастъплението на Ардените като командващ групата армии „Б“. А вие, Рунщедт, като мой противник по този въпрос, сте назначен за отговорен за успеха на това настъпление и поемате общото оперативно ръководство. Давам ви тридесет и шест отбрани дивизии, с тях вие ще донесете победата на нацията. Цялата подготовка трябва да се проведе до настъпването на неблагоприятното за летене време, когато вражеската авиация бъде парализирана. Всички командири, които поради характера на службата си узнаят за плана на настъплението, трябва да дадат специална декларация за запазване на държавната тайна. Тия въпроси ще ви разясни райхсфюрерът от SS. Писмена връзка с командирите ще се поддържа само чрез куриери. Войските трябва да се изтеглят към изходните пунктове за настъплението само през нощта преди атаката. Това е, господа. Моля да ми представите подробно разработен план в най-скоро време.

И без да погледне никого, Хитлер излезе от грамадния кабинет. Фон Рунщедт погледна Химлер. Той стоеше наведен над картата, покашляше от простуда, потриваше малките си красиви ръце, сякаш бяха замръзнали.

Химлер: Когато разгромим Запада, ние ще получим пауза, удобна да нанесем съкрушителния удар на Изтока. И ако разгромяването на Изтока означава отхвърляне на болшевиките на техните граници, то разгромяването на Запада означава поставянето им на колене.

Рунщедт: По този въпрос англичаните имат записана в химна си друга гледна точка: „Не, не, англичанинът никога няма да бъде роб...“

Химлер: Химните се пишат, за да се пеят. Сраженията се водят с други цели, една от които аз мога да назова, макар и с промяна на думите в химните. Довиждане господа. Хайл Хитлер!

ЛОВ НА ЗАЙЦИ

Вихър и Коля седяха край гората. Зазоряването беше плахо; черните, вече безлистни клони на тополите разрязваха червената лента над гората. Куполът на небето беше сив, все още нощен. В гората беше тихо — така е през есента след първите слани, когато земята вече е скована от нощния мраз, а сняг още няма.

Вихър опипа със замръзнали пръсти сребърната инкрустация на пушката си и каза:

— Твоята, макар и да не е посребрена, е по-добра.

— Защо?

— Дванайсеткалиброва е. Шестнайсет не обичам. Това е дамска пушка. Не е солидна работа.

— А на мен за шестнайсетгодишнината ми мама ми подари тъкмо шестнайсеткалиброва. Свикнах с нея.

— Удобна ли ти е?

— Добра е.

— Дай да я опитам.

— Вихър взе пушката на Коля, опря я няколко пъти на рамото си и каза:

— Ложето й е късичко за мен.

— Как е Аня?

— Не е добре.

— Оздравя ли?

— Още не.

— Бородин мълчи ли?

— Защо да мълчи? Чака.

— За Краух всичко е готово вече.

— Ти ми каза.

— И квартира му приготвих.

— Знаеш ли, есесовски офицер е той — замислено каза Вихър. Това е опасно.

— Обясняваше ми... Щирлиц — запъвайки се каза Коля. Ако той е кадрови есесовец или военен — опасно е. Но ако е с хубава цивилна специалност — тогава има надежда. Знаеш ли, SS си е просто партийна охрана, те не са способни за нищо друго, освен да пазят, да стрелят, да палят. Там са събрани най-големите фанатици. През двадесет и девета година Химлер е имал само двеста и петдесет такива. А през време на войната започнаха да събират в SS инженери, учители, работници. Те умеят да работят, а не само да убиват. Такива още могат да бъдат притиснати. Такива още могат горе-долу да мислят.

— Не е ли той? — попита Вихър, като посочи с глава човека с перо на шапката. Той тръгна по пътеката встрани от пътя, като зареждаше пушката.

— Той е — отвърна Коля. — Не го ли позна?

— Познах го.

Берг дойде при тях и каза:

— Поискахте да дойда при вас тук, в гората, сам. И аз дойдох. Здравейте.

— Здравейте.

Вихър стана и подаде ръка на Берг. Ръкуваха се. След това Берг се ръкува с Коля. Известно време стояха и се разглеждаха един друг, след което Берг попита:

— Да си дам ли оръжието?

— Има време — отговори Вихър, — сега да идем в гората за зайци.

— Още не е сезон — отговори Берг. — Няма да ударим. Още повече без кучета. И все пак аз съм „за“. Да вървим.

И те отидоха в гората. Вихър и Берг напред, а зад тях Коля. Той почака около пет минути в края на гората, скрит зад едно дърво, за да види дали не ги следят. Зелените посеви на нивата, едва посипани със сняг, изглеждаха синкави. Небето сега стана прозрачно, а зад него, зад останалата от нощта сива мъгла, прозираше плахата есенна синева.

„Ако е дошъл със свои хора, би трябвало вече да се появят — мислеше Коля, като поглеждаше часовника. Те трябва да знаят, че щом влезем в гората, ще ни изтърват. Освен да се надяват на кучетата. Кучетата са празна работа. Затова ги повикахме на това място, защото тук има ручей, а по-нататък са стотици километри масив не могат да ни обкръжат. Сигурно е сам.“

Коля тръгна бързо след Вихър. Те се бяха уговорили накъде да се движат: по дерето, през брезовата горичка, а там започват възвишенията, обрасли с жълта висока трева, сега клюмнала от нощния студ.

Берг каза:

— Аз няколко пъти съм ходил на лов за зайци в Русия. У нас този лов е по-богат.

— Вие говорите добре руски.

— Аз съм завършил Московския университет, така че не е чудно. Можете да предадете в Центъра, че от тридесет и трета до тридесет и пета година съм бил в Москва като военен аташе под името Шмалшлагер. Запишете си, трудно име.

— Нищо. Ще запомня. Когато чувам такива дълги фамилии, спомням си за Марк Твен.

— Защо пък?

— Той пише, че някои немски думи, ако се вгледаш в тях с притворени очи, приличат на опънати релси.

— Това е смешно.

Спряха се, защото чува зад себе си пращане на клони. От гъсталака излезе Коля.

Берг попита:

— Гледахте дали не съм довел опашка след себе си?

— Не — отвърна Коля, — просто изостанах.

— Не бива да се лъже един агент — каза Берг с въздишка. — В замислената от вас игра вие можете да му отредите всякаква роля, само никога не го лъжете. Надявам се, че не вербувате глупави агенти, а умният веднага ще разбере и ще започне да се отнася към вас подозрително. Разузнаването е такава игра, в която бившият враг може да ви стане пръв приятел.

— Трябва ли ви заек за алиби? — попита Вихър.

— Това няма значение. Заекът е много относително алиби, защото е мъртъв, а дори и да е жив — все едно ще мълчи.

— Ясно — каза Вихър и бръкна за цигари, — значи, можем, както се казва, да хванем бика за рогата.

— Но нека най-напред уговорим условията за бика — каза Берг и Коля забеляза как побледня лицето му и как се сбръчка челото му.

— Поставете ги — каза Вихър, — готови сме да ви чуем.

— Както сами знаете, пари не ми трябват. Искам само едно: солидна гаранция, че след свършването на войната ще остана жив и ще си бъда у дома. Повече нищо не ми трябва.

— Значи, интересува ви само едно да ви се запази животът?

— Може да се помисли, че вас не ви интересува вашият живот.

— Това е сложен въпрос — отговори Вихър.

— Колкото и да е сложен този въпрос, все пак не бива да се самозалъгваме.

Коля каза:

— Изобщо, разбира се, това не е тема за дискусия.

— Гарантираме ви живота и свободата — обеща Вихър.

— Стоп! Това не е разговор. Аз не зная кои сте вие, не са ми известни вашите пълномощия, не зная към кого да се обърна в часа, когато болшевиките приемат нашата капитулация.

— Гьобелс обещава да ни разбие още тази година.

— Разговорът взема несериозен характер. Идеологията няма нищо общо с разузнаването.

— По това може да се поспори — каза Коля.

— Добре — каза Вихър и бавно тръгна нататък през тихата тържествена черно-бяла брезова горичка. — Добре. Вероятно вие сте прав за вас. Ние искаме да ни предадете плана на отбранителните съоръжения на плацдарма Одер-Висла. Ако не можете да ни го доставите, помогнете ни да получим някой от крупните есесовски офицери, които се занимават с инженерна работа.

— Краух например — каза Коля и откъсна дълга жълта тревичка.

— Казват, че той пътува често по отбранителната линия.

— Краух се занимава с други въпроси.

Вихър и Коля разиграха точно този разговор. Те чакаха реакцията на Берг. Те разбраха, че Берг сигурно не допуска, че на тях могат да им бъдат известни съвсем секретни въпроси от държавна важност. Иначе Берг би трябвало да мисли, че от главната квартира на фюрера изтича информация, а той, както вярно предполагаша Вихър и Коля, не можеше да си позволи такава мисъл. В това отношение на Коля помогна баща му. Тъй му обясни онази специфичност на немския

военен, която точно беше доловил: великолепен фантазьор по отношение на всичко, което е под него, великолепен организатор на подчинените си, и напълно лишен от фантазия, що се отнася до причините, които са породили заповедта на по-висшия началник. Оттук и невъзможността да допусне дори мисъл за това, че в главната квартира или в близките ѝ среди има хора, способни да предават на разузнаването на болшевиките напълно секретна информация, минаваща по линия на гестапо (не на армията!).

Берг разбираше, че покушението срещу Хитлер е било подготвено не от болшевишкото или от американското разузнаване, а от онези, които се стремяха да спасят страната от болшевишко нашествие. Следователно, смяташе той, това не можеше да стигне в Москва чрез генералите. А няма чрез кого друг. Гестапо и SS са хора, проверени хиляди пъти от Химлер, там няма случайни хора. Следователно тези руски разузнавачи не знаят за задачите на Краух и никога няма да могат да узнаят.

Но, от друга страна, чул името на Краух, Берг веднага си спомни, че този есесовски полковник изпълнява задачи на главната квартира, които не се отнасят до изграждането на отбранителния вал. Какви са точно задачите на Краух, Берг не знаеше в подробности. Знаеше само едно: есесовският инженер полковник има специални пълномощия от главната квартира на фюрера.

Затова, продължаваше да анализира Берг думите на руснаците, или те назоваха единственото и случайно известно им име, или обикалят около нещо, което не знаят, но е крайно важно за тях.

„Нека още веднъж назоват това име — реши Берг, дотогава аз ще мълча, макар че това вероятно е сондажен въпрос.“

— Е, по дяволите тоя Краух! Нас ни интересува отбранителният вал.

— От отбранителен вал се интересува като правило тактическото разузнаване, така ли е?

— Как да ви кажа...

— Ясно. Вие не сте разузнавачи по професия. По-точно, вие сте станали разузнавачи по време на войната. Преди това не ви се е случвало да работите с чуждестранни разузнавачи. Знаете ли, това е както при попадането на един обикновен смъртен в света на киното. Струва му се, че модната кинозвезда не е човек и че живее в някакъв

друг свят. В това е главната грешка. Модната кинозвезда нощем плаче, защото ѝ е изневерил любимият мъж, или защото не може да забременее, или пък защото я е нахокал през време на снимки продуцентът и я изгонил като бясна котка — това се случва... С една дума, трябва ви още едно доказателство за моята преданост. За такова доказателство може да послужи планът на отбранителния вал. После, след съответната проверка, вие ще ме свържете с Центъра. Засега, изглежда, не ви вярват.

Коля забеляза как Вихър се усмихна леко.

— Знаете ли, полковник — каза Вихър, — аз сега изпитвам такава радост, каквато отдавна не съм изпитвал. Вие казахте всичко много точно. Аз за нищо на света не бих могъл така да разбера събеседника си. Вие сте със сто глави над мен в разузнаването. По дяволите, какви ти сто! Хиляда! Но вие дойдохте при мене. Вие! Той извади от раницата една бутилка водка, отвори я, изпи няколко глътки и я предложи на Берг:

— Пийте.

Берг пи малко повече от Вихър и предаде бутилката на Коля. Той я допи и я захвърли в храста.

— Аз не ви се сърдя — каза Берг, като запали цигара, — защото вие не ме оскърбихте, вие казахте истината. Нищо повече. А на истината могат да се сърдят само глупците или манаците. Добре. Хайде да преминем към нашата работа. Може би най-добър ще бъде такъв един план: аз ще внедря при себе си ваш човек — в агентурата на армейското разузнаване на групата армии „А“. Нещо повече, готов съм да го взема в колата си и да го разведа по целия отбранителен вал. Целта на пътуването аз ще обмисля в подробности, за да не предизвика ненужен интерес в гестапо. Приемливо ли е за вас такова решение на въпроса?

„Бородин мълчи. Досега никакви указания от Центъра не са дошли. А забавянето е равносилно на смърт. Страхливецът не играе на карти. Какви карти? Какво общо имат тук картите? Това е поговорка. Народна поговорка. А картите са предразсъдък от миналото, не е ли така? Освен, разбира се, за глупака и пияницата. На карти могат да играят болни деца. Глупости ми се въртят из главата.“

— Това е интересно предложение — бавно отговори Вихър. — Перспективно предложение. Имате ли в себе си снимка на майка ви

или на децата?

— Ние сме сантиментална нация... Имам, разбира се.

— Покажете.

— Берг извади от джоба си едно пакетче писма, вързано със синя панделка.

— Дайте всички — помоли Вихър.

Берг каза:

— Разбирам ви. Вземете едно с обратен адрес. И една снимка. Майка ми и децата. Другите все пак ми оставете.

— Вихър взе писмото с обратния адрес и печат върху марката, избра една снимка, прибра всичко това в джоба си и каза:

— Сега е добре. А за внедряване при вас ще дойде моят приятел.

Берг погледна Коля, кимна му с глава, след това премести погледа си на Вихър и неочаквано от дълбините на паметта му изплува образът на онзи руски разузнавач, когото очакваше Муха и който после беше заловен от гестапо и избяга от тях на пазара. Очевидно това беше той.

Полковникът изведнъж някак си уморено и отчуждено помисли: „Ако го предам на шефа на гестапо, ще ме направят едва ли не национален герой. Във всеки случай за такъв подарък ще получа отпуск.“

— Определете мястото на новата среща — предложи Берг и Коля почувствува как в гласа на полковника нещо се прекърши.

Вихър погледна Коля, след това Берг и каза:

— Този момък — и той сложи ръката си на рамото на Коля — ми е като брат. Нещо като синовете за вас. Ясно ли е?

— Ясно.

— Ако от главата му падне, макар и един косъм, обещавам ви много нещастия.

— Добре — каза Берг все така с уморен и прекършен глас, — няма защо да се заплашваме един друг, и без това животът на този свят е достатъчно страшен. Утре сутринта ще чакам. Надявам се, не е необходимо да ви кажа адреса си?

— Не е — каза Коля.

— Довиждане — каза Берг.

— До срещата.

— Довиждане.

— Трябва да вървя наляво? — попита Берг, след като отмина десетина крачки. Лошо се ориентирам в тази местност.

— Да. Все по дерето. Ще излезете на един междуселски път и оттам надясно. Той ще ви изведе на шосето.

— Благодаря.

— Берг щеше да тръгне, но коля отново го спря:

— Слушайте, полковник — каза коля, помъчете се да разберете с какво се занимава Краух, а?

— Не. С това ще се занимавате вие. Сами.

Той си тръгна сгърбен едва местеше краката си като старец.

„Ако аз предупредя другия да не се появява в града, той сигурно ще се изплаши — размишляваше Берг, — той се страхува от мен и нищо не вярва. Разбира се, този не е от онази класа разузнавачи, каквито ми трябва. Той не разбира какво означавам аз за тяхното командване. От друга страна, в гестапо са отпечатани неговите снимки и ако го хванат, колкото и да е силен, те могат да го изтезават до степен, че да каже и за мен. Макар че не. Този ще мълчи.“

Берг се обърна — руснаците все още стояха на мястото, където ги беше оставил.

„Не, рано е — реши той. — Бягството му от гестапо е мой коз. Още е рано. Трябва да знаеш как да продадеш. А умните хора търгуват на четири очи.“

ОПИТЪТ Е С ПАРИ

Седой и Тромпчински чакаха Вихър в колата на края на града. Вихър закъсняваше; Седой се тревожеше и постоянно гледаше часовника. Тромпчински бавно разпалваше пурата — този човек беше събрал в себе си хумора и спокойствието.

„Ние всички вървим по паяжината на случайност — казваше често той. И освен това ние сме извън логиката както, между другото, и цялата тази слънчева система. Къде е логиката? Природата ни дарява живота, пуска ни тук, на света, но за какъв дявол всяка секунда отнема от човека това, което му е подарил животът? Първият писък на новороденото е вик за бъдещата смърт. Да се страхуваш от смъртта е наивно, защото тя не съществува. Ние живеем в свят, който сами сме си измислили. Като деца ни плашеха със задгробния живот, а трябва да ни плашат само с едно — с надгробния, тоест с живота.“

Вихър изскочи от малката уличка. Той беше с очила, в модерен реглаж — ни повече, ни по-малко — служител в кметството, в дебелия чанта две гранати и парабелум под деловите книжа, а на ревера значката на партиен член, ъглите на устата му — отпуснати, лявата вежда — леко пречупена.

— Моля да ме извините — каза той, докато влизаше в колата — в центъра имаше блокада и аз поседях на тавана. Да вървим, трябва да си поговорим.

Тромпчински натисна газта и колата тръгна бързо.

— Такива ми ти работи — започна Вихър, имаме два адреса. На тези адреси живеят фрицовете, които непосредствено ще хвърлят във въздуха Краков.

— Прелюдията е доста интересна — каза Тромпчински. — Кога трябва да им пробием черепите: тази вечер, или нощес?

— Това е лесна работа — отговори Вихър. — Завързва се много интересна комбинация. Това е, разбира се, паралелна комбинация и върху нея не бива да се слага ударението, но ние трябва да използваме всичко, за да спасим града. Всичко. Работата е в това, че единият от

тези двама есмановци е син на убит в Хамбург комунист и на разстреляна в лагера комунистка. Но той не знае това. Може да му го каже само един човек — Трауб.

Писателят попита Тромпчински:

— Слушайте, Юзеф, разбирате ли какво искате от мен?

— Разбирам.

— Пуснете радиото, страх ме е от микрофони, макар че съм сигурен, че тук ги няма — телефонът е изключен, а всички отдушници съм опипал с пръчка тази сутрин.

По радиото предаваха откъси от оперети. По всяка вероятност това беше запис от Виена. Гласовете бяха изключителни, оркестърът звучеше като едно цяло, а хорът сякаш изтъкваше солистите, а след това също тъй точно и стройно ги поглъщаше.

— Откъде имате тези сведения?

— Това е несериозно, пан Трауб. Тогава веднага повикайте гестапо.

— Аз обещах да ви помагам в безопасни за мене граници... Обяснете ми с какво съм заслужил това ваше проклето, пълно и ненужно за мене доверие?

— Само с едно — вие сте писател.

— А малко ли писатели има в Германия?! За какъв дявол сте се лепнали за мене?!

— В Германия има малко писатели. Един от тях сте вие. Останалите не са писатели. Те са просто фашисти, псета.

— Скъпи ми Тромб — усмихна се Трауб, — няма да мога да изпълня молбата ви. Аз ви бях полезен толкова, колкото чувствах възможност да ви помогна. От тук нататък започва полицейски роман, а аз съм писал психологически драми на базата на сексуални проблеми. А откакто фюрерът реши, че сексуалните проблеми разлагат бъдещето на нацията, на нейната младеж, аз започнах да пиша скучни вестникарски кореспонденции.

— Скъпи Трауб, няма да ви описвам алтернативата на вашия отказ. Ще бъде много страшно, ако откажете. Просто Краков ще се превърне на пепел. И толкоз. Веднъж ни помогнахте, здравата ни помогнахте, нима ще откажете втори път?

— Надявам се, няма да започнете да ме заплашвате с това, че веднъж вече съм ви помагал?

— Ако бях сигурен, че това ще помогне, бих ви заплашил. Защото иначе те ще унищожат моя град.

— Слава богу, че не лъжете. Всеки може да бъде заплашван. Художникът не може да бъде заплашван, защото самият той толкова пъти е плашил себе си със силата на своето въображение, че повече, общо казано, няма от какво да се бои. Писателят е като жената — пожелае ли да ви се отдаде — ще я имате, не пожелае ли — нищо няма да направите.

— Писателю, знаете ли, не вярвам, че ще ни откажете.

— Тромб, скъпи, нека помислим логично: да речем, че ще ида при този човек. Какво ще му кажа? Тук всяко куче ме познава, ще позвъни в гестапо и още утре ще ми стане много неприятно в килията им.

— Защо толкова песимистично? Не бива така. Ние ви предлагаме друг план...

— Кои „ние“?

— Ние, антифашистите.

— Е, хайде, антифашисти, да чуем вашия план. За спомен...

— Планът е прост. Вие, спомням си, казвахте на баща ми, че сте били арестуван в Хамбург през време на въстанието от двайсет и втора година.

— Бях. Само че аз бях против таткото на същия този есесовец. Аз бях за Ваймарската република. Тогава никак не обичах комунистите.

— Да не влизаме в разисквания. Отивате при това момче, по-скоро срещате го случайно до входа на къщата му, ние ще ви помогнем в това, спирате го и му задавате само един въпрос: не е ли той Либо. Вие, разбира се, ще бъдете в униформа. И от това, което ще ви отговори, ще зависи всичко по-нататък.

— Ще ми отговори да вървя по дяволите.

— Вие сте майор, а той лейтенант. Никога няма да ви отговори така.

— Да допуснем... Това е разумно предположение. По-нататък? Искам да ви послушам още, за да ви обясня по-мотивирано моя отказ.

— Следователно няма да ви прати по дяволите. Ще ви попита кой сте. Вие ще му се представите. Вас, фронтовия кореспондент, героя от Испания, Абисиния и Египет, ви знаят в армията. Той ще започне да разговаря с вас. Непременно ще започне да разговаря. А вие ще го попитате само за едно — не помни ли той своя, безкрайно приличащ на него баща, един от ръководителите на хамбургското въстание, кандидат-член на ЦК на германската компартия. Вие сами ще видите реакцията на вашите думи. Всичко останало ние поемаме върху себе си. Разбирате ли? Оправданието за вас е, че сте искали да дадете във вестника материал за това, как един син на враг е станал герой на войната — момчето ходи с ордените, това му импонира. Вие не сте длъжен да знаете тайните им, вие сте пишещ човек, няма да предизвикате никакви подозрения. Нека военната цензура свали кореспонденцията, това вас не ви засяга.

Всичко по-нататък Вихър беше обмислил абсолютно точно. Установява се наблюдение на кънката на Либо. В квартирата му няма телефон. Живее на пет минути от казармите. Къде ще иде и ще иде ли изобщо някъде след разговора с Трауб — това беше първото нещо, което трябваше да даде наблюдението на къщата му. Ако той не излезе цял ден никъде, тогава следва да се пристъпи към втората фаза на операцията, която Вихър пое върху себе си. Ако отиде в Гестапо — Тромпчински предупреждава Трауб. А сам той сменя квартирата си. Ако отиде в щаба си, тогава въпросът остава открит. Тогава ще бъде необходима още една седмица на писателя с Либо, тогава ще бъде необходимо Трауб бързо да напише някакъв възторжен материал и да се помъчи да го напечата в своя вестник.

— Струва ми се, че от тази история нищо няма да излезе — каза Трауб. — Макар че това, което ми разказахте, е доста интересно. За в бъдеще може да послужи. Хайде, още веднъж, с моливче, ми изложете вашия план. И по-подробно се спрете на това, което може да ме застрашава. Последното не е от страх, а от любопитство и разумна предпазливост — някъде трябва да скрия дневниците.

— Рано е за това...

— Не зная какво е това рано. Аз зная само какво е късно. И освен това има едно слабо място във вашата програма: нямам алиби за този

татко на Либо. Какъв е той? Имате ли негова снимка? Аз през живота си не съм го виждал.

— Снимка нямаме.

— Ами ако те изведнъж ми покажат десетина снимки и ме попитат коя е на баща му, какво ще им отговоря?

— Убеден ли сте, че у тях са останали такива снимки?

— А защо да не допуснем такава възможност?

— Изобщо това е тема за размисъл.

— Там е работата.

— Тук има само едно „за“ те няма да успеят да изискат от картотеките на гестапо снимки, дори и да ги има.

— Тоест?

— Ще ги свършат. По всичко личи, че скоро ще настъпи краят.

— Много оптимистично говорите с елин немец. Трябва по-внимателно, сърцето ми е немско и мозъкът — също.

— Колкото по-скоро настъпи краят на сегашните ви господари, толкова по-добре ще бъде за Германия.

— Това са приказки, Тромб, приказки... Гневът против нашите вождове ще се превърне в гавра над нацията. Нима не е така?

— Мисля, че не.

— Вие сте оптимист, непоправим оптимист... Но, добре, скъпи представителю на низшата раса, хайде да се опитаме да спасим Краков заедно. Поне няма да ми е съвестно да умра. Между другото, никога ли не сте виждали пергел, с който нашите идиоти измерват черепа на непълноценните народи?

— Виждал съм го.

— Къде?

— Мерили са ме.

— Извинете.

— Утре ще дойда да ви взема, да?

— Вероятно няма защо да идвате. Дайте ми само адреса, се пошляя, колкото трябва, и ще се опитам да започна романа.

— Няма нужда да се шляете там. Либо е точен човек, от казармата се връща вечер между седем и седем и петнадесет...

— А как ще го позная?

— Тромпчински извади от джоба си снимка и я остави на масата.

— Ето — каза той, — запомнете го.

— Трауб разгледа внимателно снимката и въздъхна:

— Ех, вие антифашисти! Не можахте ли по-рано да ми я покажете? Аз бих свършил тази работа с нашите фотокореспонденти. Бих помолил момчето да се фотографира, бих съчинил историята за Хамбург.

— Колко време ви трябва за това?

— Поне два дена.

— Само един.

— Ще се опитам. Тогава вървете си по живо, по здраво, а аз ще повикам фотографа Ваксман, той е добро момче. Отбийте се утре вечер при мен. Не. Не бива да идвате при мен. Нека някой от вашите бъде около къщата на Либо. Или да стои някъде там. Ако вашите хора видят, че моят спътник снима този есесовец, или видят, че съм го заговорил, нека смятат, че работа е решена.

— Благодаря, писателю.

— Е, стига. За това не се благодари. Правя го за себе си. Не се успокоявайте с надеждата, че вие сте ме довели до това. До това ме доведе фюрерът, моята фантазия и дървените пергели. И после — все едно край, така поне е интересно да се живее: ще има какво да видя в последния филм, който показват на всеки преди края. Бедата е само, че не всички умеят да го гледат.

ЕХ, АНЮТА, АНЮТА...

Аня живееше в една малка ловджийска колиба в гората, над самата урва, скрита за случайни очи от младите гъсти борчета. През деня при нея идваше Вихър, носеше ѝ храна и докато тя вареше картофите и цвеклото на печката, направена от варел, с изрязана дупка в средата, той седеше до малкото прозорче и разглеждаше материалите, предадени му от Коля, Седой и Тромпчински. Материалите бяха сериозни и понякога противоречиви: притокът на информацията към Коля, Седой и Тромпчински идеше от стотици различни хора и затова се налагаше Вихър най-напред да сортира всички сведения според възможната им достоверност. Преди всичко той отделяше на страна документите от немските щабове и старателно ги анализираше, като ги съпоставяше с другите материали. Ако намереше потвърждение на един или друг факт, а още по-добре двойно, кръстосано потвърждение, тогава той нанасяше това на един лист хартия и го подчертаваше с червен молив. Някои сведения, които не получаваха кръстосано потвърждение, но от гледна точка на сегашната конюнктура му се струваха важни и правдоподобни, той също нанасяше на листа, но ги подчертаваше със син молив — всичко, както правеше Бородин, една и съща школа.

Понякога се налагаше да обработи за една нощ цял куп материали. Тук имаше копия от заповедта на щабовете; нарисувани от хората на разузнаването на Седой, появили се нови емблеми по войнишките униформи, танкове и коли; трябваше да сверява с картите къде и кога са се появили новите части, къде заравят кабели, да съпостави това с укрепените точки на отбранителния вал, да предположи, а след това да отхвърли или да потвърди вариант за възможните намерения на врага, да свие всичко това до възможно най-малък обем, за да не виси дълго време в етера и като чуе поздрава на Бородин, да предаде на щаба тези ценни сведения.

А Бородин мълчеше, сякаш изчезна след радиограмата, в която Аня разказваше за арестуването си и за предложението на Берг да

работи за нас, и за онази деза, която тя предаде в центъра пред самото си бягство. При това, докато очакваше всички данни за Берг, Бородин нареди да не се свързват без негово специално разрешение за това. Аня смяташе, че по такъв начин Бородин ѝ изразяваше своето политическо недоверие.

Аня вареше картофи, слушаше как вие пламъкът и как ври в котлето потъмнялата вода и без да откъсва поглед от Вихър, от разрошената му глава, си мислеше, че той, Вихър, също страни от нея, не я поглежда в очите, не вдига глава от масата. Нима той не чувства, че ѝ е толкова необходимо сега да бъде до нея. Нима всички са толкова безсърдечни? Естествено, той разбира всичко за отношението ѝ към него. Само глух и сляп човек не би могъл да разбере. Той страни от нея, защото също не ѝ вярва и смята, че щом вече е била при немците, не може да бъде чиста. Не току-тъй Вихър нищо не ѝ разказва за Берг, не току-тъй мълчи Бородин, не току-тъй нито веднъж не е идвал Коля. Всичко това измъчваше сърцето ѝ, под очите ѝ се появиха тъмни кръгове, почти не спеше, а Вихър цял се вцепеняваше, сърцето му изстиваше, след това се сгорещяваше, когато чуваше сухия пукот на пръстите ѝ — по-рано Аня никога не правеше това.

— Картофите са готови — каза Аня тихо, — ще ги покроя и ще ги оставя до печката. Да?

— Благодаря — отговори Вихър, без да се обърне. — Ти яде ли?

— Да. Ще ида да си легна.

— Добре.

Тя отиде зад завесата, съблече се и легна на одъра, като притегли до брадичката си огромния овчи кожух.

„А може би той не идва при мене — мислеше девойката — ей тъй, защото сам си забранява да се доближи до мен? Казват, че на тях, на мъжете, това им е по-необходимо, отколкото на жените? Не зная какво е това, но толкова ми е нужно той да дойде при мене и да разбере, че го обичам и че аз в нищо пред него и изобщо пред никого не съм виновна. Нека ми вземат живота, но само да ми вярват. Няма нищо по-страшно от това да не ти вярват и да не можеш да докажеш своята правда. Учиха ни, че обстоятелствата се подчиняват на логиката на човешкото мислене и действие. Каква глупост. На нищо те не се подчиняват. Ние се подчиняваме на обстоятелствата, ние вървим по тях, зависим от тях и нищо не можем да направим.“

Аня лежеше заслушана в тъмнината. Всичко в нея беше така напрегнато, че преди още Вихър да драсне кибрита, тя чувствуваше това, представяше си ясно как вади цигара от кутията, как опипва с пръсти масата, защото очите му са в документите, как пръстите му намират кутийката, как изважда една кибритена клечка, изправя кутийката и сърчно запалва — огънчето отначало е бяло, а после с червено-черен дим. Тя виждаше колко дълго време той не поднасяше огънчето към цигарата и едва когато пламъчето започваше да обгаря леко сплесканите му пръсти, бързо запалваше и дълго, с бавни движения като махало гасеше клечката и я хвърляше в пепелника от гилза на противотанков снаряд.

Вихър стана от масата, приближи на пръсти до загасналата печка, напълни я с брезови кори, свали старата ватенка от котлето и започна да яде картофи с цвекло.

След време Аня чу как Вихър покри тенджерата с картофите и я остави на печката. После отиде до тясното желязно легло до прозореца и си събу ботушите.

— Вихър — тихичко го повика Аня. — Вихър...

Миг преди това и през ум не ѝ минаваше да го повика. Това стана против волята ѝ.

— Какво?

— Нищо.

— Защо не спиш?

— Спя.

Вихър се засмя:

— Спи.

Той свали сакото си, закачи го на стола, извади пистолета от джоба си и го сложи до себе си.

— Вихър — каза Аня още по-тихо, — ела при мене.

Той дълго не ѝ отговаряше, седеше като вцепенен, само очите му се отварят, затварят, отварят, затварят...

— Вихър — отново го повика Аня, — моля ти се...

... А после стана толкова тихо, сякаш всичко наоколо беше небе и нямаше нито земя, нито пропаст, нито шума на гората, нито воя на

вятъра, нито прашенето на брезовите ситни сухи дръвца в нажежената до бяло печка, нито плахия пламък на свещта.

Бяха един до друг, бяха тревожни и щастливи, и двамата се страхуваха само от едно — от края на нощта.

— Защо плачеш, глупавичката ми? — шепнеше Вихър. Аз ти вярвам. Аз те обичам и нима мога да не ти вярвам?

— Аз сега не плача за това.

— А за какво?

— За това, че ми е толкова хубаво с тебе.

— Усмихни се тогава.

— Не мога.

— Моля те.

— Тогава трябва да те лъжа.

— Излъжи.

— Не искам.

— Упорита си, нали?

— Много.

— Знаеш ли, не обичам, когато плачат.

— Аз също. Сега ще млъкна.

— Анюта, Анюта...

— Когато сте в града, не мога да се помръдна, толкова ме е страх за тебе.

— Нищо няма да ми се случи.

— Откъде знаеш?

— Знам.

— Аз се моля, когато си в града.

— На бога?

— Не. На печката, на гората, на стола, на себе си, на всичко наоколо.

Аня отново заплака.

— Какво ти е?

— Аз съм сега за цял живот опетнена. В гестапо бях, тяхна шифрограма изпратих.

— Стига — каза Вихър. — За да не се измъчваш така, запомни и го изхвърли от паметта си: аз също бях в гестапо.

— Кога?

— Още първия ден ме арестуваха. Помниш ли, аз дойдох на явката чак след една седмица.

— Помня.

— През това време бях в гестапо.

— Как?

— На гарата избягах. Това е дълга история. С една дума, избягах им...

— А защо...

— Какво защо?

— Защо нищо не каза?

— Защото трябваше да изпълня операцията. Ще я изпълня и ще кажа.

— На никого ли не си казал?

— На никого.

— И на Коля?

— Дори и на Коля.

— Значи, не си ни вярвал?

— Вярвам на всички ви, както на себе си.

— Тогава... защо... си мълчал?

— Ти можеш ли да се съвземеш? Нали смяташ, че са престанали да ти вярват в Центъра? А какво би ми било на мене, ръководителя на групата? На теб ти се струваше, че и аз не ти вярвам, нали?

— Да.

— Ние трябваше да си идем. А за да се набере нова група, необходим е месец. За да получим връзки още — още месец. Да създадем връзки — още месец. Да навлезем в обстановката — още месец. А какво би станало с града? Най-напред мисля за работата, а после за себе си. Разбираш ли?

Аня не отговори.

— Момиче, спиш ли?

Аня пак не отговори.

Вихър започна да я гали по главата плахо и ласкаво.

Аня не спеше. С ужас си спомни думите на Берг, че гестапо е организирано бягството на някакъв руски разузнавач от площада на гарата, след като го бяха завербували. Той дори каза деня, когато е

станало това. Сега Аня си спомни: деня, в който Вихър дойде на явката.

На сутринта Вихър замина за града. Аня още веднъж наивно съпостави думите на Берг с думите на Вихър в онази нощ, когато ѝ каза, че в града нищо не може да му се случи. И като прие това негово мъжко желание на по-силния да я успокои за нещо друго, тя на своя глава влезе във връзка с Центъра и съобщи на Бородин за задържането на Вихър в гестапо и за неговото бягство. А след това взе парабелума и го зареди. Така тя остана вцепенена до масата...

ЛИБО

— Заповядайте, господин Трауб, заповядайте.

— Благодаря, господин Либо.

— Какво ви води при мене?

— Любопитството.

— Тоест? — Либо пропусна Трауб пред себе си, запали лампата в стаята, погледна бързо прозореца дали са спуснати сините светломаскировъчни завеси и покани Трауб да седне.

— Сега ще ви обясня всичко.

— Поласкан съм от това, че вие, толкова известен на фронта журналист, сте се заинтересували от моята скромна личност. На времето аз четях вашите книги.

— О!

— Уважавах майсторството, с което бяха написани, но се чудех къде намирате такива слаби, колебливи хора. Извинете за толкова искреното ми признание, но важните фронтови кореспонденции харесват много повече.

— И за това благодаря.

— Един предварителен въпрос: откъде знаете името ми? Кафе ли искате, или бира?

— Кафе, ако е възможно.

— Ей сега ще го сваря.

— Що се отнася до името ви — каза Трауб, като гледаше гърба на есесовеца, — повярвайте ми, аз не го знаех, не бях сигурен, че вие сте Либо.

Лейтенантът се обърна и с усмивка попита Трауб:

— Вие сте мистик?

— В известна степен да. Аз наистина не знаех, че вие сте Либо. Порази ме вашата прилика с един друг Либо. Сигурно това е бил баща ви, един от ръководителите на хамбургското комунистическо въстание през двайсет и трета година.

Либо продължаваше да приготвя кафето. Бъркаше равномерно с лъжичката в едно голямо бяло канче. После внимателно, със сигурно движение я извади, подържа я няколко секунди над канчето, за да не окапе бялата покривка, и я сложи върху сламената подложка.

Обърна се, взе двете чашки, сложи едната пред Трауб, а другата пред себе си, отпусна се в креслото и попита:

— Откъде знаете това?

— Аз помня баща ви. Бях взел интервю от него.

— Значи си приличаме?

Трауб помълча около секунда и отговори:

— В нещо поразително си приличате.

— В какво именно?

— Това е трудно уловимо.

— Струва ми се, че грешите, господин майор.

— Ако не бяхте откликнали на Либо, наистина можех да помисля, че съм сбъркал. Сега съм убеден, че не греша.

— В какво конкретно приличам на баща си?

— В походката, в начина да държите главата си, в овала на лицето, в много неуловими подробности, които дават възможност да се запомни приликата. На времето той ме порази: беше личност — враг, сериозен враг, но човек с огромна воля.

— Рус ли беше?

— Не съвсем... Не така ярко изразен блондин. Във всеки случай беше светъл като вас, ако не ме лъже паметта. Но главното, аз запомних очите му, формата на очите, устата, поведението му. Това е поразително! Но мен ме интересува не баща ви, той е враг на нацията...

— Господин майор, бих ви помолил да намерите по-точни изрази...

— Не сте ли съгласен, че главатарят, по-точно един от главатарите на комунистическия бунт, може да бъде определен като враг на нацията?

— Първо трябва да ми докажете, че съм син на същия този Либо. А след това да преценяваме неговата дейност.

— Лейтенант, наистина малко ме интересува вашето родословие. Интересувате ме вие. Интересува ме вашият произход, един от

прославените воители на SS е син на... този Либо — усмихна се Трауб,
— да речем така, а? Имате ли нещо против?

— Не, нямам.

„Или това подчертано спокойствие в него е проява на страшно смущение — мислеше Трауб, докато бъркаше захарта в кафето, или е парче лед, мъртъв човек, което с най-страшното.“

— Хайде, приятелю — помолите с усмивка Трауб и извадите от джоба си бележник и писалка, — признайте всичко. Аз ще прославя войника. Единствените честни хора на земята са войниците.

— Приятно ми е да чуя това от един офицер и журналист.

— И така...

— А къде е майка ми?

— Това не зная.

— Доколкото си спомням, бях сирак.

— И нищо не сте знаели за вашите родители?

— Нищо.

— И нищо не са ви казвали за това?

— Кой?

— Командването.

— Не.

— Сигурно сте член на партията?

— А вие?

— Аз винаги съм съчувствал на движението.

— А пък аз винаги съм се бил за него.

— Браво! Красив отговор.

— Това не е отговор, това е истината.

— Още веднъж браво! Но както виждам, вие не сте от словоохотливите. Разкажете ми историята на вашата борба: за фронта, къде и за какво сте получили бойните си награди, за приятелите, някои епизоди от сражения. Войникът трябва да бъде сдържан, но трябва и да уважава пресата.

— Добре... След като завърших школата за офицери от SS, бях изпратен на Източния фронт да изпълнявам специални задачи на командването на войските SS. За изпълнението на тези задачи войниците, които бяха под мое командване, както и аз, бяхме наградени по волята на родината и Фюрера. Още кафе?

— Не, благодаря. Не искам повече.

— Това е чисто кафе.

— Чувствам го.

— С какво още мога да ви бъда полезен?

— Повече нищо. Извинете нахалството ми, лейтенант — сухо отвърна Трауб, — желая ви щастие. Всичко хубаво.

— Господин майор, поради това че аз изпълнявам специална задача, положението ме задължава да ви помоля настоятелно да идем при моето началство.

— Не разбрах?

— Аз трябва сега заедно с вас да ида при моите началници. Всеки, който влиза в контакт с мене, трябва да бъде представен от мен на командването. Това е нареждане на полевия щаб на райхсфюрера от SS.

— Лейтенант, вие имате ли ум? Доложете на началството си, че при вас е дошъл военният писател Трауб. Ако с необходимо, те ще ме повикат за обяснение.

— Всичко разбирам, но все пак, господин майор, аз трябва да изпълня заповедта.

„Нима това е краят? — помисли Трауб. Каква глупост! Господи, колко е страшен този момък. Това не е човек. В него е унищожено всичко човешко. Това с животно. Не. Това дори не е животно. Това е механизъм, приведен в действие. А може дори да е по-добре, че е настъпило вече това — все едно, повече не мога да чакам. Нямам сили повече да чакам.“

— Приятелю, странно ми е всичко това каза Трауб и стана, аз обичам шегите, но до момента, докато не се премине границата на уважение един към друг.

— Господин Трауб — каза Либо и също стана, — не ме принуждавайте да прилагам сила.

— Вие се забравяте.

— Господин Трауб, повече няма да повтарям!

„Какво да правя с този дангалак? — помисли Трауб. Както изглежда, трябва да вървя.“

— Добре — усмихна се насила той, — хайде. Щом настоявате, няма да се бия с вас.

— Благодаря ви, господин майор! Дълбоко съм ви признателен, че правилно разбрахте дълга ми.

Либо нямаше телефон. Имаше едно бутонче — зумер за тревога и сигнал за повикване кола от гестапо. Той натисна сигнала за повикване на кола.

... Шефът на гестапо сложи пред Трауб няколко снимки и каза:

— Това е дяволски интересно, майоре. Хайде, покажете кой тук е татко Либо?

Трауб погледна внимателно снимките и каза:

— Изобщо в приликата им имаше нещо неуловимо...

— Това е поразително. Писатели, писатели, неуморно ще се възхищавам от вас. Де да имахме ние, разузнавачите, вашата памет. Е, кой от тях?... Това ме интересува от чисто професионална гледна точка.

„Не, тук го няма — помисли Трауб, — това са все снимки от тридесетте години, ако се съди по костюмите. Какво иска той? За какво му е тази игра? Тук Либо го няма. Тук няма никаква прилика с оня момък. Непременно бих забелязал някаква прилика, ако тя съществуваше.“

— Тук Либо го няма.

— Кой Либо?

— Старият.

— Този, когото сте интервюирали на барикадите в Хамбург?

— Да. Тъкмо той.

— Как беше името му, помните ли?

— Не помня наистина. Просто Либо. Така му викаха всички.

— Вярно ли е това?

— Уви да. Нима с това съм подвел вашето мило момче?

Шефът на гестапо сгрещи. Той не съумя да се овладее. Ако беше успял, кой знае как биха се развили по-нататък събитията. Ако беше пуснал Трауб и му се беше извинил, ако го беше поставил под наблюдение и връзките му биха стигнали до Тромпчински, Седой и Вихър, никой не знае каква би била съдбата на Краков. Но той не се овладя. Удари Трауб с юмрук по устата и се развика:

— Подлец продажен! Негодяй! Никакъв Либо не е имало! Имало е Бол! А Либо е само един! Това име му е дадено в интерната, разбра ли?! Стани! Отговаряй веднага, подлец! Как е стигнала до тебе историята с този Либо?! Откъде?! Тук я зная само аз! Е?!

Когато отнесоха Трауб в килията, Либо запита шефа:

— Господин бригаденфюрер, има ли поне капка истина в думите на Трауб?

Шефът на гестапо дишаше тежко и триеше лицето си с голяма кърпа.

— Да, момче — отговори той, има. Нещо повече, — всичко е истина. Но това съвсем не хвърля сянка върху тебе. Ти си верен син на нацията. Ти не си син на враг, ти си син на народа. Припомни си, говорил ли си някому за задачата си?

— Никому, господин бригаденфюрер.

— Вярвам ти, синко. Благодаря ти. Ти много помогна. Благодаря.

— Майка ми също ли е враг на нацията?

— Ти знаеш, че никога не съм те лъгал. Не мога да те излъжа и сега. Ти си ми брат и другар по партия. Майка ти е била също такъв враг като баща ти.

— Жива ли е тя?

— Не. — Шефът на гестапо погледна стоманените спокойни очи на Либо и продължи: — Не. След като се провали опитът ѝ за покушение върху живота на истинския ти баща, на нашия фюрер, тя беше изпратена в концентрационен лагер. Тя имаше възможност да бъде майка на немец, тя можеше да те отгледа, момчето ми. Но те захвърли и отиде при враговете. Тя те лиши от ласки, от майчинска ръка. При опита ѝ за бягство беше убита. Поеха те ръцете на фюрера, синко. Не е ли така?

— Да, господин бригаденфюрер.

— Райхсфюрерът от SS знае историята ти, вярва ти и се гордее с тебе. Ние не можем да се лъжем един друг. Прости ми за истината. Но не мога да те лъжа. Нали разбираш?

— Разбирам.

— В сърцето ти пробуди ли се жалост?

— Жалост? Към кого?

— Добре го каза, синко, много добре го каза. Ако ти се иска още да поговориш с мене, ела във всяко време на деня и нощта. Моят дом е отворен за тебе. А сега си върви, имам още много главоболия.

— Хайл Хитлер!

— Хайл Хитлер, синко, хайл Хитлер!

Либо се върна вкъщи със същите отмерени крачки, с които излезе от казармите на SS, когато го извика Трауб. Също така спокойно влезе в стаята си, също така запали лампата и погледна светломаскировъчните завеси, взе от масата двете чашки, изми ги, прибра ги в шкафа, после изми лъжичката и също я прибра в шкафа; после влезе в банята и се застреля.

На другия ден немците започнаха мощно настъпление на Ардените и обърнаха в бягство войските на съюзника.

„Лично и строго поверително послание от г-н Чърчил до маршал Сталин

На Запад се водят много тежки боеве и всеки момент могат да бъдат поискани от Върховното командване важни решения. Вие сам от Ваш собствен опит знаете колко тревожно става положението, когато се наложи да се отбранява твърде широк фронт след временна загуба на инициативата. За генерал Айзенхауер е много желателно и необходимо да знае в общи линии какво мислите да правите, тъй като, разбира се, това ще се отрази върху всички негови и наши най-важни решения. Съгласно полученото съобщение нашият емисар, главният маршал на авиацията Тедер, снощи се намираше в Кайро, възпрепятстван от времето. Пътуването му се забави не по Ваша вина. Ако той още не е пристигнал. Вас, ще бъде благодарен, ако ми съобщите дали можем да разчитаме на крупно руско настъпление на фронта на Висла или някъде другаде през януари или в друг момент, за който може би ще пожелаете да ни уведомите. Аз няма да съобщя на никого тази изключително секретна информация, с изключение на фелдмаршал Брук и на генерал Айзенхауер при условие да бъде запазена в най-строга тайна. Смятам, че работата е спешна.“

БРЪНКИ ОТ ЕДНА ВЕРИГА

Тогава в болницата, храчейки черни пръски кръв, Мелников каза:

— Бородин, ти не си дете. Нас могат да ни ругаят за жестоките изисквания, които предявяваме, но бих желал да зная, какво би станало без Смерша в четиридесет и първа и четиридесет и втора, когато отстъпвахме, и в четиридесет и трета, когато също не беше приятно, и в четиридесет и четвърта, когато имаше бендеровци, и в четиридесет и пета, когато ще трябва да се разправяме с гестаповци и SS вече в самата Германия. Кой трябваше да се разправя с тях? Тъкмо ние, Смерша. За да може политотделът да вярва, аз трябва да не вярвам.

— Но тук работата е съвсем друга... Това са мои хора, аз ги познавам. И щом Вихър вярва на Аня, значи има основания за това.

— Друга работа, друга работа... Не си дете, Бородин: Получихме ли от нея деза, съставена от гестапо? Получихме. Това първо.

— А къде е второто? Второто е в джоба ми. Тя е избягала, предлага комбинация с полковника от разузнаването Берг. Това не е дребна работа. Така че не свивай пръсти, второто е в моя полза.

— Обичам те заради нежния ти характер, Бородин.

— И аз те обичам заради нежния ти характер, но не в това е въпросът.

— И в това. През четиридесет и трета пуснах един хитър тип, като се „завербувах“ към него. По-точно, как стана това? Не го пуснах, а му инсценирах бягство. А след това получих цялата му верига и вярна връзка с неговия Център. Половин година ги въртях, половин година приемах от тях оръжие и свръзки. Ти не си ли имал такива комбинации? Ще ти напомня твоя троцкист от Валенция, ако си забравил.

— Оня е лукав тип, троцкист, а тук е Аня.

— Аня, Аня... Ти го казваш като заклинание. Аня си е Аня, а полковникът от разузнаването Берг си е Берг.

— И ти какво предлагаш?

— Генералният щаб мълчи ли по онази шифрограма, която предадоха по техния код?

— Мълчи.

— Това е единственият ти коз. Докато още не си получил нищо от Москва, смятай, че си се съветвал с мене, а ако продължават да мълчат, тогава свържи се официално с Кобцов, нека знае и той.

— Но ти го познаваш...

— Че какво?

— Знаеш ли какво ще предложи той веднага?

— Зная. А ти уважаваш ли диалектиката?

— Опитай се да не я уважаваш. Той веднага ще усложни работата.

— И правилно ще постъпи — усмихна се Мелников, — а колкото до диалектиката, единство на противоположностите. Бори се. Който е прав, той ще победи.

— Докато аз се боря с него, бедата ще стане.

— А Вихър да не е дете? Той е сериозен момък. В края на краищата победителите не ги съдят.

— Ти май че се страхуваш от Кобцов?

Мелников прехапа побелелите си устни, задържа пристъпа на кашлицата и от това лицето му посиня, после затвори очи, дълго се мъчеше да се съвземе, като дишаше леко през носа, и каза:

— Страхувам се само от едно: да не би този Берг да изиграе нашите хора и тогава Краков ще хвъркне във въздуха, а това ще бъде нечувана свинщина, да не можем да спасим града. От това се страхувам. Ти не си дете, разбираш.

— Ще се опитам днес да разбера нещо от Генералния щаб.

— Не си ли ги поставил в течение?

— Веднага дойдох при тебе.

— А някои казват, че разузнавачите и чекистите не се разбират.

— Мелников и Бородин се разбират.

Мелников погледна Бородин с възпалените си трескави очи и го повика с пръст. Бородин се наведе, а Мелников, закрил устата си с кърпа, прошепна:

— Разузнавачо, разбери от лекарите скоро ли ще си отида.

— Ти какво?

— Борода, само не мисли да ме успокояваш. Не съм дете. Аз съм стар, престар, врял и кипял чекист. Е... Хайде... Опитай се. Аз бих избягал, но е страшно да не заразя някого. Те мълчат, не ми казват открита форма ли е, или не съм опасен за околните.

Бородин излезе. Върна се след половин час, седна до приятеля си и дълго оправяше халата върху брича си, да не го измачка.

Мелников каза:

— Ако беше дошъл весел и беше започнал да ме тупаш по ръката като нашия партком, веднага щях да разбера — адио!

— Казват, че можеш да се измъкнеш — отговори Бородин, — само че всичко зависи повече от тебе, отколкото от тях.

— Диванета. Само ме мотаха. А мен като ме мотаят, по-добре е да не съм жив. Благодаря ти, Борода. Тогава ще се измъкна. Ще й надвия на тая проклета, мамицата й...

— Утре ще дойда при тебе.

— Ако можеш...

— Ще мога. И вдругиден ще дойда.

— Слушай, къде е твоят капитан?

— Високовски?

— Да.

— В щаба.

— Хвърли го при тях. С всички пълномощия.

— Без да дочакаме съобщения от Москва?

— Е, почакай един ден, най-много два.

Когато, Бородин се върна в кабинета си, очакваха го три новини: първата — заповед на върховния главнокомандващ за настъпление по целия фронт в помощ на западните съюзници на Ардените, втората — Върховното главно командване награди всички участници на групата „Вихър“ с ордена „Ленин“ за операцията „Ракета“. А третата новина лежеше пред Високовски: шифрованото съобщение на Аня, с което тя информираше как Вихър е бил арестуван от гестапо, как е избягал и че за това бягство й е говорил полковник Берг.

— Какво да се прави... — измънка Бородин и започна да разтрива челото си. Хайде, драги, заминавайте при тях. Само че трябва в най-скоро време да излетите. А как ще постъпите там, ей богу, не

мога да ви дам рецепта. Дубльор на Вихър ли ще станете, или... Всичките му връзки поемете вие. Само един чист човек остана при тях — Коля, към него се ориентирайте. Струва ми се, че там се е объркала някаква неестествена, но трагична каша. А гадове там няма. Главата си залагам, не вярвам на това, въпреки че обективно всичко там е повече от лошо.

Високовски не можа да се свърже с Вихър. На мястото, където той се спусна с парашут, е имало престрелка и някакъв човек, вероятно ранен, се хвърлил в реката, гонен от кучета. Хората от разузнаването на Седой разпитаха очевидци. По описанието на външността му този човек беше капитан Високовски.

ЧОВЕКЪТ СЪС СПЕЦИАЛНОСТ

Цяла седмица Берг чакаше какво ще даде арденското настъпление. В случай че напредването на Модел и фон Рунщедт е стремително и успешно, в случай че той, грамотният военен разузнавач, разбере, че с настъпил наистина онзи прелом във войната, за който тръбеше Гьобелс, тогава ще реши да предаде Коля и Вихър на гестапо. Берг знаеше, че това е рисковано от всяка гледна точка. Но той беше уморен, уморен до смърт в играта, която водеше, и затова започна да се поддава от време на време не на разума си, а на чувството.

Всичко се реши окончателно, когато след победните кинопрегледи на „Ди Дойче Вохеншау“, в които бяха показани пленени янки и смеещи се немски „панциргренадирен“, след ликуващото обръщение на Гьобелс и Щрайхер към народа у Берг попадна обръщението на Модел към войските му, в което той казваше: „Ние успяхме да разстроим заплануваното от противника настъпление срещу нашата родина.“ За Берг това беше достатъчно, за да разбере, че и последният опит се провали. Това беше настъпление на отчаянието, но не и перспектива. Войниците още не разбираха това, но Берг го разбра точно. И веднага повика агента си, на когото бе даден прякора „Ото“. Този агент беше Коля.

— Слушайте — каза Берг, когато излязоха на улицата, — предайте на шефа си да не се явява в града. В гестапо имат неговата снимка, търсят го усилено, както и вашата радистка.

— Откъде в гестапо могат да имат снимката на моя шеф? — учуди се Коля.

Берг го стрелна с поглед и разбра, всичко разбра: той доста дълго време е работил в контраразузнаването против руснаците, за да разбере положението, в което се е оказал шефът на руската група.

— Слушайте — каза той — уредете ми колкото е възможно по-скоро среща с вашия шеф.

Берг реши, че в разговор на четири очи ще затвърди позициите си за в бъдеще — разузнавачите притежават голямото умение да

продават и купуват тайни един от друг.

— Добре — каза коля. — Ще уредя.

— Сега по-нататък... Ние получихме сведения, че вашите подготвят настъпление. Вие знаете ли нещо по това?

— Не.

— Предадохте ли на вашите сведенията за защитния вал Висла-Одер?

— Защо?

— Не, нищо. Просто се интересувам. Как излязоха снимките?

— Хубави.

— Не ми се сърдете, но в дадения случай разчитайте на моя опит: тези снимки трябва да се препратят на вашите. По радиото това е опасно и непълно.

— Да не би да искате да предложите вашата кандидатура за преминаване линията на фронта?

— Кажете, моля ви, подозрителността национална черта на руския характер ли е, или е придобита? — попита Берг, като се усмихна.

— Вероятно имате пред вид бдителността? — също се усмихна Коля.

— Не, имам пред вид подозрителността, именно подозрителността.

Коля спря и каза:

— Полковник, отдавна ли не сте забелязали колко приятно скърца снегът под краката?

— Какво, какво?

— Нищо — отговори Коля, просто за първи път от започването на войната. Забелязах колко е приятно, когато снегът скърца под краката?

— Да не сте зле с обувките? Мога да ви отпусна ботуши.

Коля отново се усмихна:

— Не, ботушите ми са добри. Благодаря.

— Защо се смеете?

— Просто така... Случва ми се понякога.

— На колко сте години?

— При нас една година война се смята за три.

— Малко е.

— Колко предлагате вие?

— Година за столетие.

— Полковник, нужен ми е Краух — внезапно каза Коля.

Дълго вървяха и мълчаха. Градът, сякаш почувствал онова, което приближава, беше затихнал, бяло-черен, като в траур.

— Много е сложно.

— Разбирам.

— Кога ви трябва?

— Веднага.

— Това е сложно...

— Откъде са дошли при вас сведенията за настъплението, което готвим?

— Тоест?

— Това какво е: авиоразузнаване, тактическо разузнаване или сведенията са от Центъра?

— Аз свикнах да не вярвам много на сведенията от центъра.

— Защо?

— Има много фантазори. И освен това те всичко преобръщат с главата надолу: както реши фюрерът, както той прецени обективните данни, така ще мислят и всички останали.

— Това е хубаво...

— Да?

— Разбира се.

— Много е хубаво... Заради това „хубаво“ вие сте сега в Краков, а аз работя за вас.

— Дори фюрерът да не преобръщаше всичко с главата надолу, все едно щяхме да бъдем тук...

— Вие сте тактичен.

— Защото не казах нищо за вас?

— Разбира се.

— Все едно, помислих го — каза Коля. Ако трябва да говорим честно...

— Знаете ли, най-голямата тактичност е в това, да не казваш всичко, което мислиш.

— Това е съвременна тактичност. Ние искаме в бъдеще най-висшата тактичност на човека да се състои тъкмо в обратното: каквото мислиш, това да казваш.

— Това е искал и Христос.
— Христос не е имал държава и армия като вашите.
— Това е интересно... Държава и армия в името на това хората да си казват един на друг само онова, което мислят...
— Имате ли братя?
— Не.
— А сестри?
— Не.
— И аз нямам. Затова съвсем точно си представям какви трябва да бъдат отношенията между братя.
— Боже мой, какви мечтатели сте всички...
— Вече са ни казвали това.
— Кой?
— Имаше един английски писател, Херберт Уелс.
— Вие да не се познавате с него?
— Да.
— Къде сте се срещали?
Коля отново се усмихна:
— Полковник — каза той, — това е моя тайна. Във всеки случай това е вярно: той е казал, че всички ние сме кремълски мечтатели...
Какво ще правим с Краух?
— Трябва да помислим. Кога ще видя вашия шеф?
— Утре сутринта.
— Добре. Не питам къде. Вие сигурно ще намерите начин достатъчно умело да организирате тази среща.
... Първият въпрос, който Вихър зададе на Берг, беше за Трауб.
— За мен това е нещо ново — отговори полковникът. — Аз не знаех нищо за това.
— Как можем да научим подробности?
— Това е невъзможно. Гестапо не ни допуска до себе си.
— Какво може да се направи?
— Нищо.
— Как да му помогнем?
— Вие искате да свалите луната. Аз не се наемам да изпълня това ваше желание. Да оставим Трауб, макар че ми е жал за него, той е талантлив журналист. Да се върнем към нашата игра. Аз помолих Ото да ви предаде да не се появявате в града, другарю Попко.

Вихър бавно загаси цигарата и попита:

— Вие казахте, че до гестапо вас не ви допускат?

— За първи път сте откровен с мен.

— За трети. Но работата не е в това.

— А в какво?

— Сега в Трауб и Краух.

— Не. Във вас е.

— Така ли?

— Да. Вие разбирате какво ще стане с вас, ако папката от гестапо попадне в ръцете на вашите? Ще ви дезавуират. Не е ли така? Още повече че вие скрихте това от вашите сътрудници — дори Ото не знаеше за това.

— Моето командване ще научи това, полковник. Не ми ставайте опекуни, моля ви. С Муха не можахте да направите нищо, нищо няма да направите и с мене. Зная ви от Муха: аз го застрелях — сега няма смисъл да крия. Но това е минало, така че не се учудвайте: вие имате ваши козове, аз мои. Моите са по-силни. Помогнете ни за Краух.

— Вие свързахте ли се с Центъра?

— Не.

— Много добре, че казахте истината: беше засечено едно ваше късо предаване. Така че сменете точката, тя е засечена.

— Къде?

— Не мога да ви кажа точно, но някъде на северозапад от Краков, на около трийсет километра.

„Вярно забеляза Вихър, — ловджийската колиба е точно там. Аня не би могла да се сдържи сама, какво ли се е случило?“

— Това не са нашите хора — каза Вихър; — но все пак благодаря, ще го имам предвид. Сигурно са партизаните или е грешка на вашите системи.

— Последното е изключено.

„А може нещо да се е случило с Аня? — изведнъж мина през ума на Вихър. Тя е там сама! Кратка връзка! Може да са я хванали случайно.“

— Сигурен ли сте? Вашият апарат в този смисъл не може ли да сбърка?

— Абсолютно.

— С Центъра ще се свържа днес. Утре аз или мои хора ще ви предадат всичко, което се отнася до вас.

— Добре.

— Кога ще обмислите операцията с Краух?

— До утре все ще измисля нещо. Ото ще знае. Той ще ви каже... С Краух всичко трябва да стане просто, без мъдруване... Очевидно, нямаме време да мъдруваме... Ще се опитам да ви подсказва нещо...

— Добре.

— До утре.

— Всичко хубаво.

„Може би Трауб е издал Тромпчински? — ужаси се Вихър. — А той да ги е завел на явката в гората? Не. Това не може да бъде. Тромпчински никога няма да направи това. Той е железен човек, не могат да го пречупят. В града го няма. Трябва бързо да се излезе извън града, да се предупреди да се скрие и да измъкнем Анюта. Седой има резервни квартири.“

Когато Вихър отвори рязко вратата на ловджийската колиба, Аня стана и каза на Тромпчински, който, стоеше зад него:

— Почакай малко.

— Няма време, Аня — каза Вихър. — После ще се оправяме.

— Нека да излезе — каза Аня и Вихър видя в ръката ѝ парабелума.

„За Бородин. Това; което е предала Аня, е истина. Бях в гестапо. За да избягам, съгласих се да ме завербуват. Утре ще устроя очна ставка между Аня и Берг. Моля да се санкционира продължаването на работата, която навлезе в решаваща фаза. Спасяването на Краков гарантирам. Бях, съм и ще остана болшевик. Моля да бъдат приети сведенията за Берг, съобщени от него на Коля...“

И накрая: Хитлеровият щаб е получил сведения за придвижването на нашия фронт, които Берг преценява като подготовка за възможно настъпление. Вземете мерки. Връзката прекъсвам. Ще ме чуете тази нощ.

Вихър.“

Кобцов върна на Мелников шифрограмата, поклати глава, въздъхна и каза:

— Оплели са се, работата е ясна... В този случай моят шеф няма да се колебае в оценката на тази каша.

— А ти? — попита Бородин. — Ти какво мислиш?

— Не отделям себе си от моя началник. А ти?

— Знаеш ли — бавно заговори Бородин, — аз се мъча никога да не се отделям от нашата работа, а в откритото афиширане на личната ми преданост към ръководителите виждам известна доза нескромност. Ти не считааш ли, че е така?

— Не считам.

— Е, това си е твоя работа — вдигна рамене Бородин.

— Именно.

— Дай да се свържем последователно, по старшинство.

— Правилно. И какво ще им кажем? Какво предлагаш?

— А ти?

— Ние с тебе не играем на криеница.

— Хубавата игра, между другото, понякога не е грях.

— И Това е вярно. Само че там — Бородин посочи с глава шифрограмата — са хора. На тях съвсем не им е до игра на криеница с нас. На криеница те играят с ония.

— Думи, думи — намръщи се Кобцов, — страшно не обичам тези ваши високопарни думи... Хора, Хора, сътворени от крокодили, разбираш ли?

— Добре е, че уважаваш класиката. Само че работата е тъкмо в тези хора. За спасяването на Краков. И ние двамата с тебе еднакво отговаряме за тази работа. Илине е така? Готов съм веднага да им изпратя радиograma. Нека дойдат през фронта при тебе за проверка.

— Това не е лишено от основание.

— Значи така, а?

— Именно така.

— Добре. Сега ще напиша две радиограми. Първата, незабавно минете линията на фронта в този и този квадрат, подробностите, откъде да минат, ще съгласуваме с тебе. А втората ще напиша иначе.

Ще я напиша така: продължавайте работата, осигурете изпълнението на поставената ви задача за спасяването на Краков, която парафираш, нея ще изпратя. Само че ще подпишем към дело и двете. Съгласен ли си? Така, че когато Краков полети във въздуха, двамата да даваме обяснения. Е?

Кобцов извади пакетче „Херцеговин Флор“, отвори го, предложи на Бородин и двамата запалиха, без да откъснат очи един от друг.

„Нищо, нищо, нека си поблъска главата — мислеше Бородин, като пое дълбоко. — Иначе не може. Стои си настрана и бди, а аз — като наивно агне. Това ще бъде полезно за него.“

Кобцов размишляваше иначе: „Ех, че сволоч! Надхитри ме. Ако приема предложението му, което и да е от двете, ще ме върже здраво към себе си. Разбира се, ако немецът взриви Краков, отиде ми главата. Наистина има един нюанс: в случай че повикам Вихър тук за проверка, ще излезе, че съм оголил тила. А ако той е завербуван от гестапо и цялата операция там се провали, тогава Бородин ще отговаря. Има много здраве, че ще ме надхитри.“

— Слушай, другарю полковник — каза Кобцов вдъхна дълбоко от цигарата, — за какъв дявол в края на краищата разиграваме цялата тази глупост с бюрокрацията? Ръководството ни учи да вярваме в човека. Нима мислиш, че мога и в най-малка степен да не ти вярвам? Решавай и край. Постъпи така, както намериш за необходимо.

— Бягаш, значи.

— Аз?

— Не, баба ми.

— Колко чуден човек си ти! Дошъл си при мене да се посъветваш, нали?

— Точно така.

— Е, и аз те съветвам да постъпиш така, както ти подсказва твоята революционна съвест.

— А на тебе какво ти подсказва твоята революционна съвест?

— Подсказва ми да ти вярвам. Лично на тебе. Ти отговаряш за своите хора, нали? Към тебе е доверието.

Бородин отиде при Мелников. Той го изслуша, прочете и двете радиोगрами и в ъгълчето на тази, с която се предлагаше Вихър да

продължи работата, написа: „Аз съм за. Мелников.“

— Само че покажи я на Кобцов, защото той сигурно вече нещо ти крои. И му кажи: аз познавам полковник Берг, ако той наистина е работил в Москва под името, което Вихър ми съобщи. Дори един-два пъти съм пил с него на приемите на Леонтиевски переулок в тяхното посолство. Според външното описание на твоя Вихър това е той. Това е нещо много сериозно и много перспективно. Това дава възможност нишката да се проточи до Берлин или още по-далеч. Войната е към края си. Трябва да се мисли за бъдещето.

Апел спря пред дома на Краух и помоли есесовския шофьор да му отстъпи дневната смяна, за да бъде свободен през нощта.

— Калпазанин — каза есесовският шофьор. Ах ти, калпазанин!

— Не съм само калпазанин — отговори пребледнелият Апел, — а калпазанин със сланина. И подаде на есесовеца парче сланина.

— Тази нощ наистина трябва да бъде свободен.

— Хайде заминавай. Ще кажеш, че колата ми е на ремонт.

Когато се върна в щаба, Бородин седна да пише рапорт до маршала за това, че в Краков действа група от разузнаването на Генералния щаб, на която се поставя задача да опази града от пълно унищожаване. В рапорта Бородин докладваше, че явно известният риск, на който се е решил командващият, като е наредил първо, да не се затваря обръчът на обкръжението, за да не се водят улични боеве и, второ, като забранява артилерийския обстрел непосредствено на Краков, е напълно оправдан и че той, Бородин, поема върху себе си цялата отговорност за работата на групата „Вихър“, заклела се да не допусне взривяването на града.

Краух отвори вратата, тежко се отпусна в автомобила, поздрави Апел и нареди:

— В гестапо!

— Слушам, господин полковник.

— Какви са тия чували отзад?

— Това не са чували, господин полковник.

— А какво?

— Това са туби, покрити отгоре със зебло.

— А в багажника какво има?

— В багажника има масло и гуми. Обичам да се запасявам с всичко необходимо, господин полковник.

— Това е хубава черта, но по-важно е колата да не смърди.

— О, не, не, господин полковник. — Апел погледна бензиномера и каза: — Ще ми позволите ли да мина покрай бензиностранцията?

— Не можахте ли по-рано да го направите?

— Моля да ме извините, господин полковник, но не можах.

— Далече ли е?

— Не, не, на пет минути, господин полковник.

— Хайде карайте — смръщи се Краух. — А къде е моят шофьор?

— На текущ ремонт, господин полковник.

Апел натисна газта веднага щом колата мина контролния пункт. Есесовците на пропусквателния пункт се изпънаха и козируваха на Краух. Той им отвърна с леко повдигане на лявата ръка. Когато отпусна ръката си, Краух усети, че нещо се опря в тила му. Обърна се. Зад него седеше човек в немска военна униформа, без пагони и опираше дулото на пистолета си в тила му.

— Що за фокуси? — запита Краух.

— Това не са фокуси — отговори Коля, като смъкваше зеблото от коленете си, — благодарете на бога, Краух. Войната за вас свърши.

Берг беше съобщил на Вихър точното разположение на контролните постове около града. Коля беше разчел вярно времето и мястото. Апел изкара Краух точно по този път, който водеше при Седой — на конспиративната явка в Кишлици...

Краух пълзеше в тъмното мазе, където го бяха затворили, и викаше:

Аз съм инженер, аз съм инженер, а не военен! Не ме убивайте, моля ви, не ме убивайте!

Коля каза:

— По-тихо, ако обичате. Никой не е тръгнал да ви убива.

— Вие сте немец, нали? Кажете, че сте немец. Аз ви чувам, вие сте немец! Защо е всичко това?! Моля ви!

— Аз съм руснак — отговори Коля — и не крещете, за бога... И се успокойте най-сетне, успокойте се. Трябват ми жив. Ще живеете, ако ми предадете схемата за минирането на Краков, начините за унищожаването на града, времето и начините за предотвратяването на взрива.

— Добре, добре, всичко ще направя, ще ви донеса схемата, всичките схеми...

— Не. Ще ги нарисувате сега.

— А после ще ме убие ли? Имайте пред вид, че аз зная схемите за унищожаването на Прага, аз съм ги правил, само аз зная всичко! Никой не знае повече от мен! Аз съм инженер, на мене ми заповядаха, аз ненавиждам Хитлер! Аз съм инженер!

Коля се усмихна и попита:

— С една дума, човек със специалност, нали?

— Да, да! Вие сте прав, човек със специалност! С цивилна специалност. Аз зная да строя, аз съм творец... Тия проклети фашисти ме накараха да руша... Те, само те! Аз мечтаех да строя, само да строя...

— Хайде, разбрахме се: нарисувайте схемите на Краков и Прага. Вие ни трябва жив. Само престанете, моля ви, да треперите. Вие сте офицер, господин Краух, офицер...

По съвета на Берг групата за прикритие от разузнаването на Седой откара колата на Апел на пътя и там инсценира експлозия на противникова мина. И тъй като в багажника на Апел имаше пет туби бензин, колата пламна като слама. В нея бяха трупите на двама предатели от полицията, разстреляни предишния ден. Следователно алибито беше напълно запазено; гестапо няма да се паникьоса и няма да започне да мени трескаво схемата за взривяването на Краков — основание за такава презастраховка маскарадът с взривената кола на Краух не даваше.

Така поне смяташе Вихър.

ВСЕКИМУ СВОЕТО

След като Апел и Крися заедно с трима разузнавачи на Седой бяха прехвърлени в планината при партизаните — да дочакат идването на Червената армия, резервната явка на Седой в едно мазе се събраха Коля, Вихър, Аня, Тромпчински и Берг.

Вихър: Аня, искаш ли да попиташ полковника за мене?

Аня: Няма нужда. Аз получих всичко от Бородин. Това е по-важно.

Вихър: Попитай.

Берг: Момиче, аз иначе не можех.

Вихър: Защо?

Берг: Защото тогава играех сериозно.

Коля: Лъжлива завербовка?

Берг: Да.

Вихър: Кога се отказахте от нея?

Берг: Когато разбрах неизбежния край. Да лъжа, че съм бил в опозиция на режима още от самото начало, е глупаво и недостойно за мене. Аз бях с режима дотогава, докато разбрах неговата обреченост.

Аня: Вие знаете какво нещо е ненавист?

Берг: Никога не съм познавал ненавистта. Винаги съм изпълнявал дълга си.

Вихър: Аня, полковникът ни помага честно. Това е проверено.

Берг: Аз мога да я разбера.

Коля: Само да я разберете?

Берг: Да я разбера, значи да я оправдая.

Вихър: Време е! Берг, вие се изтеглете с вашите. Ще ви намерят хора, които ще ви дадат половинката от

снимката. От тази. Връщам ви половинката на вашето семейство. Децата остават у вас, а вие у мене. Този, който ви върне вас самия, значи е мой човек.

Берг: Вие си запазвате хумора. Това е чудесно.

Вихър: Довиждане, Берг.

Берг: Господа, като разузнавач трябва да ви кажа, че аз съм възхитен от вашата работа, Господ ви помагаше. Довиждане. Ото, да ви почакам тук, или да изляза?

Коля: Почакайте тук.

Вихър: Коля, ела за малко.

Коля: Идвам.

Вихър: Коленка, той даде ли ти вече документите?

Коля: Да. Аз съм командирован от командването на групата армии „А“ в щаба на РОА при Власов в Прага.

Вихър: Коленка, дръж се, братле. Много банална фраза, но какво друго да ти кажа...

Коля: Благодаря ти, Вихър.

Вихър: За какво?

Коля: Просто така.

Вихър: И аз ти благодаря. Запомни ли всичко?

Коля: Всяка събота от девет до десет до входа на хотел „Адлон“ ще ме чака връзка.

Вихър: Човек с две кесии с картофи. Паролата...

Коля: Всичко помня.

Вихър: Ако нещо... прехвърли се през фронта...

Коля: Ако нещо... кажи на мама за баща ми...

Вихър: Всичко ще стане, както трябва. Ти сам ще й кажеш.

Коля: Е, хайде.

Вихър: На добър час, Коленка... До нова среща...

Коля: На добър час, Ветрок... До нова среща...

— Аня.

— Да?

— Ти сега ще идеш в конспиративната квартира на Палек.

— Не.

— Защо?

— Никъде няма да ида.

— Душичка, хайде да не разиграваме кино със заповеди. Аз няма да започна да блещя очи и да шепна: „Заповядвам ти.“ Анечка, аз просто те моля.

— И аз ви моля.

— Ти защо ми говориш на „ви“?

— Защото ви обичам.

— Неудобно е, чакат ни...

— Нека...

— Анечка, хубавото ми, чипоносо, луничаво мое момиче... Ти ще идеш...

— Знаете ли, често си мисля, научихме се да казваме такива хубави думи, а пък наляво и надясно се обиждаме един друг. Да обидиш някого с много лесно. В мислите, в усмивката, с поглед. А особено с лесно на мъжете да обидят жена.

— Ти за какво говориш?

— За това, че аз просто нямам за кого да живея, ако остана сама.

— Аз ще се върна. Всички ще се върнем, как иначе?

— Ще срещнем нашите танкове и ще се върнем.

— Войната не е разписание на влакове.

— Но слушай...

— Никъде няма да ида. Като куче ще тръгна подире ви. Ако искате, можете да ме застреляте.

— Това е глупост, Аня.

— Нека да е.

Вихър вдигна рамене и въздъхна:

— Как да ти докажа, че това е глупаво и ненужно?

— Много просто.

— Как?

— Да не спорим. И да ме вземеш със себе си.

Вихър отиде при Седой и каза:

— Другари, моля всички да си сверите часовниците. Утре в два часа през нощта ние ще видим нашите... Поставена ни е задача да разрушим кабела за взривяването на Краков.

В единадесет часа вечерта, когато по шосето отстъпваха от Краков немските войски, на триста метра от тях по снежното поле в маскировъчни халати работеха Вихър, Аня, Тромпчински, Седой и хората му. Те дълбаеха замръзналата земя и я пренасяха в гората с бели чували. Промъкваша се през окървавената, заледена кафява твърда земя към оня кабел, в който се криеше смъртта на Краков. Изкопът ставаше все по-широк и по-дълбок и скоро ръцете на Вихър почувстваха бронирания кабел. Той легна по гръб и видя небето, а в него, сред звездите, съвсем близо до себе си — бледото лице на Аня.

— Всичко с наред, моето момиче — каза той и заплака. — Тук е. Дайте взрива, братлета, ще го скъсаме. Ето го кабела.

Ръцете и челюстите на Седой трепереха. Той също плачеше.

„Лично и строго секретно
от Премиера И. В. Сталин
до Президента г-н Ф. Рузвелт

Днес, 15 януари, имах разговор с маршал Тедер и съпровождащите го генерали. Струва ми се, че се получи достатъчно пълна взаимна информация. От двете страни бяха дадени изчерпателни отговори на поставените въпроси. Трябва да спомена, че маршал Тедер прави най-благоприятно впечатление.

След четиридневните настъпателни операции на съветско-германския фронт сега имам възможност да ви съобщя, че въпреки неблагоприятното време настъплението на съветските войски се развива удовлетворително. Целият Централен фронт — от Карпатите до Балтийско море — се намира в движение на запад. Макар и немците да се съпротивяват отчаяно, все пак те са принудени да отстъпват. Не се съмнявам, че на немците ще се наложи да разделят резервите си между двата фронта, в резултат на което ще бъдат принудени да се откажат от настъплението си на Западния фронт. Радвам се, че това обстоятелство ще облекчи положението на съюзните войски на запад и ще ускори подготовката на набелязаното от генерал Айзенхауер настъпление.

Що се отнася до съветските войски, можете да не се съмнявате, че те, въпреки съществуващите трудности, ще направят всичко възможно предприетият от тях удар срещу немците да се окаже максимално ефективен.

15 януари 1945 година.“

Във фронта Пастерник извъня телефонът от полевия щаб, който още вчера напусна Краков.

— Либенщайн — извика шефът на гестапо, — хвърлете във въздуха, но дяволите, тоя въшлив град, почти всички войски минаха!

Либенщайн заповяда на есесовците от охраната:

— Палете колите, заминаваме!

Той приближи до черно-червените кончета и като въздъхна дълбоко, ги натисна. Прилекна леко и зачака взрива. Взрив нямаше. Либенщайн отвори очи и бавно издиша. След това отново натисна копчетата, но взрив пак не последва.

Телефонът извъня.

— Какво става — изрева шефът на гестапо, — защо се мотааете?!

— Аз натискам копчетата. Взрив няма...

— Какво?! Вие сте полудели!

— Господин бригаденфюрер...

— Вдигайте охраната, имате там сто души от SS и минете по целия кабел! По целия! Ясно ли е?!

„Лично и строго секретно послание

от г-н Чърчил до маршал Сталин

Много съм Ви благодарен за Вашето послание и много се радвам, че маршалът от авиацията Тедер Ви е направил толкова благоприятно впечатление.

От името на правителството на Нейно Величество и от цялата си душа искам да Ви изразя нашата благодарност и да поднеса поздравленията си по случай това гигантско настъпление, което сте започнали на Източния фронт.

Без съмнение сега са Ви известни плановете на генерал Айзенхауер и в каква степен осъществяването им е било забавено от превантивното настъпление на Рунщедт.

Сигурен съм, че по целия наш фронт боевете ще бъдат непрекъснати. Двадесет и първа британска армейска група под командването на маршал Монтгомъри започна днес настъпление в района, южно от Роермонд.“

Вихър държеше отбраната цели два часа. Едва ли щеше да удържи — беше ранен в корема, в гърдите и в двата крака. Аня лежеше до него в безсъзнание, лицето ѝ бяло-бяло, спокойно, без нито една бръчица, много спокойно и красиво. Седой се търкаляше по снега, а около него беше червено: парче от мина беше откъснало ръката му от самото рамо. Куршум изби окото на Тромпчински. Останалите бяха убити, а есесовците напиха от всички страни. Вихър не би издържал, защото снегът вече му се струваше розов, не, не розов, а черен; не, не черен, а като песъчливата плитчина на Днепър; не, виждаше го именно като сняг — бял, бодлив сняг, — и той пак стреля и стреля с къси точни откоси. Нещо го удари по врата и той престана да вижда и да чувства. Престана да стреля.

В това време есесовците побягнаха — по шосето се носеха руски танкове.

Председателят на имперския съд Фрайслер влезе в залата със свитата си всички бяха в черни мантии, с черни четириъгълни шапки, с имперската емблема на гърдите. Всички станаха. Трауб не можеше да стане — вдигнаха го под мишници двама полицаи.

— Хайл Хитрел! — извика Фрайслер.

Гласът му беше креслив, от устата му излетя облаче бяла пара: бяха престанали да затоплят залата на съда на Третия райх.

— За измяна на родината, за предаване на секретни планове на врага Трауб се осъжда на смърт!

На шестнадесети април 1945 година Трауб беше гилотиниран.

НЕ Е ЕПИЛОГ

В Прага ръмеше дъжд. Вълтава при Карловия мост се пенеше, злокобно крещяха чайки, мятаха се над водата, кацаха за миг и отново литваха в ниското сиво парцаливо небе.

Коля седеше в стаята на Берг и слушаше радиото. Говореше Москва. През трясъците и писъците тук достигаше гласът на родината. Коля току изтичваше до вратата, когато чуваше стъпки — не идва ли някой по коридора. Берг живееше в хотела заедно с офицери от СД и гестапо — Москва тук никой не слушаше, тъй като се смяташе за непатриотично.

Когато се връщаше от вратата към апарата, Коля — замря той ясно чу гласа на Левитин:

— За изпълнение на задачи на командването в борбата с немско-фашистките завоеватели майор Бурлаков Андрей Фьодорович и младши лейтенант Лебедова Евгения Сергеевна се награждават с ордена „Ленин“ посмъртно...

Коля крачеше по улиците на вечерна Прага. В лицето му шибаше вятър, примесен с дъжд. Дъждът беше топъл, пролетен и му се стори солен, като морски пръски. По улиците пълзяха танкове и от високоговорителите предаваха нацистки маршове. Шумна музика гърмеше в пустия град: беше настъпил комендантският час и на пражките граждани беше забранено да се движат по улиците.

Коля спря до хотел „Адлон“ и започна съсредоточено да чете обявленията на командването, залепени на грапавата сива стена. Сега той не виждаше нито стената, нито заповедите; сега изобщо нищо не виждаше и не чуваше, освен последната дума на Левитин „посмъртно“. Все още не можеше да разбере напълно тази дума, не смееше да си представи Вихър и Анюта убити; беше толкова потиснат, че не видя веднага офицера от СД, който се разхождаше край входа на

офицерския хотел с две кесии пържени картофи. Офицерът от СД спря при Коля попита:

— Имате ли запалка? На моята бензинът се свърши...

Коля се обърна, козирува на офицера и му поднесе запалката си. Офицерът запали цигарата, пое дълбоко и каза:

— В Прага непрекъснато вали, вали... Кога ще грейне слънце?

Коля бавно изрече думите на паролата.

— Рано или късно времето ще се оправи... Вярвам, че скоро ще грейне слънце...

Офицерът от СД се усмихна леко и му върна запалката:

— Благодаря — каза той, — вие ме спасихте... Аз току-що долетях и не познавам града. Може би ще се съгласите да ми станете гид за тази вечер?

— Това е чест, групенфюрер — отговори Коля и двамата бавно тръгнаха по нощна Прага.

Дъждът продължаваше да вали. Танковата колона премина. Стана тихо. Стъпките звънко се удряха в напрегнатите и настръхнали гърбове на къщите.

— Утре по това време — тихо каза офицерът в униформата на СД — при Карловия мост ще ви чакат трима души. Паролата е нашата. Отговорът — същият.

Прага-Берлин-Краков

1964-1965 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.